Raftul Denisei

ROMAN DISTINS CU PREMIUL IASNAIA POLIANA 2019 — ALEGEREA CITITORILOR —

GRIGORI SLUJITEL

ZILELE LUI SAVELIE

„VOCEA PUTERNICĂ ȘI CALMĂ A UNUI MAESTRU."
EVGHENI VODOLAZKIN

book HUMANITAS fiction

GRIGORI SLUJITEL

ZILELE LUI SAVELIE

Cuvânt înainte de
EVGHENI VODOLAZKIN

Traducere din rusă și note de
JUSTINA BANDOL

Colecţie coordonată de DENISA COMĂNESCU

GRIGORI SLUJITEL
DNI SAVELIIA
Copyright © Grigoriy Sluzhitel
Published by arrangement with ELKOST Intl. Literary Agency.
All rights reserved.

Cuvânt înainte © Evgheni Vodolazkin

Acest e-book esteprotejat de legea drepturilor de autor. Reproducerea sa integrală sau parţială, multiplicarea sa prin orice mijloace şi sub orice formă, punerea sa la dispoziţie publică pe internet sau în reţele de calculatoare, stocarea sa temporară sau permanentă pe diverse dispozitive sau în sisteme care permit recuperarea informaţiei, gratuit sau în scop comercial, precum şi alte fapte similare, fără permisiunea scrisă a editurii reprezintă o încălcare a legislaţiei privind protecţia dreptului de autor şi se pedepsesc conform legilor în vigoare.

© HUMANITAS FICTION, 2020, pentru prezenta versiune românească (ediţia digitală)

ISBN: 978-606-779-730-5 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

Cuprins

Evgheni Vodolazkin, Zilele lui Grigori
Zilele lui Savelie
1. Imobilul de pe Aleea Șelaputinski
2. Vitiușa
3. Ce a urmat
4. Întâmplarea
5. Însemnările lui Belakvin
6. Aleea Denisovski nr. 24
7. Satul Elohovo
8. Ce e pentru mine
9. Refugiul
10. ***

EVGHENI VODOLAZKIN
Zilele lui Grigori

În clipa când am descoperit în căsuţa mea poştală un text intitulat *Zilele lui Savelie*, am încercat, după obicei, să ghicesc despre ce-ar putea fi vorba. Asocierile mele mergeau în două direcţii – proză istorică şi proză rurală. Dacă mă gândeam la *Zilele Turbinilor*[1], aş fi zis mai degrabă istorică.

Romanul s-a dovedit a fi despre un motan. Am citit primele câteva paragrafe şi deja nu l-am mai putut lăsa din mână. Nu datorită motanului (deşi mi-s foarte, foarte dragi pisicile), ci a calităţii textului. Nu simţeam în el obişnuitele stridenţe ale unui începător într-ale literaturii; dimpotrivă, auzeam vocea puternică şi calmă a unui maestru.

Posesorul acestei voci este Grigori Slujitel, actor al Studioului de Artă Teatrală[2]. Am presupus ulterior că nu era, probabil, primul lui roman, dar el mi-a răspuns că este cel dintâi. Iată deci ce se poate petrece în domeniul artei teatrale. Nu ştiu cum e posibil aşa ceva.

De fapt, nu e vorba doar de un studio teatral – teatrul lui Jenovaci. Regizorul acesta are o sensibilitate aparte faţă de literatură: cea mai mare parte a spectacolelor lui sunt dramatizări ale unor texte literare. Nu ştiu dacă mâine teatrul lui va intra sau nu cu toată trupa în literatura rusă, dar faptul că autorul *Zilelor lui Savelie* provine de acolo e simptomatic.

Actorii şi scriitorii seamănă mult între ei: şi unii, şi alţii interpretează viaţa altcuiva. Fiecare în felul său joacă un rol. Scriitorii intră în pielea unui soldat, a unui frizer, a unui preşedinte şi, o vreme, devin şi unul, şi altul, şi al treilea. În orice text pe care îl creează sunt nevoiţi să interpreteze absolut

toate rolurile. Jocul lor se încheie odată cu punctul de la sfârşitul ultimei propoziţii. Pentru actori, dimpotrivă, el abia atunci începe.

Scriitorii sunt însă fiinţe prea puţin mobile, cu voci tremurătoare, nelucrate. Gestica lor nu e bună de nimic. Fiindcă-şi dau seama de asta, nu le place să-şi citească textele în prezenţa actorilor. Cu mijloace scenice sumare (privirea în pământ, câte-o sprânceană ridicată), actorii le transmit părerea pe care le-o fac calităţile lor interpretative.

Pe de altă parte, nici actori care să scrie texte nu sunt prea mulţi. Ei ştiu că, în asemenea cazuri, scriitorii, oricât de nepricepuţi la mimică, sunt întotdeauna capabili să adopte o expresie de tristeţe senină[3]. Separarea fermă a domeniilor de activitate este o condiţie a simbiozei dintre scriitor şi actor.

Dar se întâmplă uneori ca într-o singură persoană să se unească şi un actor, şi un scriitor talentat. Şi atunci aceste două haruri încep să interacţioneze, consolidându-se şi cultivându-se reciproc. Acesta e cazul lui Grigori Slujitel. Ca om care studiază literatura, nu pot să nu mă întreb cum e posibil ca un scriitor să se nască direct în stadiul maturităţii sale artistice. O variantă este să presupun că rostirea pe scenă a unor texte de bună calitate insuflă oricui un stil literar, indiferent că scrie sau nu. Şi totuşi cred (de data asta fără legătură cu studiul literaturii) că, până la urmă, harul autentic nu se poate explica.

Pisicile nu sunt o temă nouă în literatură. N-am să m-apuc să-i enumăr acum pe toţi cei care au scris despre aceste făpturi străvechi şi intangibile, deşi în minte le ţin socoteala. N-am să vorbesc nici despre cum în spatele mâţelor şi motanilor se întrezăresc întotdeauna oamenii, şi nu vreau nici măcar să pomenesc de *insolitarea* şklovskiană[4]. Am să spun doar că eroii lui Grigori Slujitel – indiferent că sunt pisici sau oameni – sunt adevăraţi. Îşi trăiesc singurătatea şi suferinţele, râd

şi iubesc. De altfel, iubirea din romanul acesta merită câteva cuvinte aparte. Este – fiindcă aşa a fost să fie – o dragoste platonică, adică cea mai înaltă formă de iubire.

În timp ce citeam, m-am trezit gândindu-mă că, în *Zilele lui Savelie*, autorul s-a transformat complet în motan. E o îndeletnicire nespecifică unui locuitor al capitalei – chiar exotică, s-ar putea spune –, dar pentru un scriitor, foarte importantă. Prin romanul acesta, Grigori Slujitel ne dovedeşte că de azi înainte se poate transpune în absolut oricine, iar noi, aşezaţi în sală, îi vom urmări metamorfozele cu răsuflarea tăiată.

Vom râde şi vom plânge. Şi ne vom bucura că în literatura noastră a apărut un asemenea Savelie.

Şi un asemenea Grigori, fireşte.

Note

1. Piesă a scriitorului rus Mihail Bulgakov (1891–1940), bazată pe romanul său *Garda albă*, despre soarta unei familii de intelectuali antibolşevici în Războiul Civil din Rusia.

2. Teatru moscovit înfiinţat în 2005, condus de apreciatul regizor Serghei Jenovaci. Din 2018 este filială a Teatrului de Artă A.P. Cehov, unul dintre cele mai importante teatre de stat din Moscova.

3. În original, *svetlaia peceal*, expresie care denumeşte un adevărat concept al culturii ruse, cu trimitere, fireşte, la celebra poezie a lui Puşkin „Pe dealurile Gruziei se-ntinde ceaţa serii“ (în traducerea Mariei Banuş): „Mi-e trist şi uşor; e seninul durerii. / Tristeţea mi-e plină de tine“ (vezi A.S. Puşkin, *Versuri*, Editura Tineretului, Bucureşti, p. 89). Aici expresia este, desigur, folosită ironic.

4. Procedeu artistic definit de teoreticianul rus al literaturii Viktor B. Şklovski (1893–1984), care constă în prezentarea unui obiect cunoscut într-o lumină neobişnuită pentru a-l face mai interesant pentru receptor.

ZILELE LUI SAVELIE

Hermionei, lui Platon
şi tuturor prietenilor dispăruţi

Ai să ţii oare minte zilele noastre senine?
Cum, în fiecare dimineaţă, întâmpinam soarele pe Iauza,
iar seara ne despărţeam de el pe Bolşaia Polianka?
Ai să ţii minte plimbările agale pe Baumanskaia?
Cum dădeam din coadă la unison coborând pe Basmannaia?
Şi-ai să zâmbeşti oare ca în clipele când prima rază, căzând pe cupola aurită a bisericii Sfântul Nichita, îţi orbea privirea de smarald?
Ai să-ţi aminteşti de Pokrovka, de Solianka, de Hohlovka?
Doamne, unde sunt oare toate?
Unde s-au dus?

1
IMOBILUL DE PE ALEEA ŞELAPUTINSKI

„Dac-ar fi să mai am un copil, mi-ar plăcea să-l las în grija acestei instituţii.“
Însemnare lăsată de Clementine Churchill în cartea de oaspeţi a maternităţii Clara Zetkin din Moscova

De la bun început, recunosc, am fost înzestrat cu o particularitate rară printre semenii mei: am deschis ochii asupra lumii încă înainte să aterizez în ea. Mai precis, nu asupra lumii, ci a acelui sălaş vremelnic căruia i se spune „pântecul mamei“. Cu ce să-l asemăn? Era ca şi cum… ca şi cum m-aş fi aflat înăuntrul unei portocale calde, palpitânde. Prin pereţii tulburi, ca de mică, desluşeam siluetele surorilor şi fratelui meu. Pe atunci nu eram convins că ei nu sunt tot eu; pentru că nu exista încă nici un „eu“. Iar ce era acel ceva care nu eram încă „eu“ mi-e greu să spun.

De undeva de departe se auzea un vuiet înăbuşit. Un vuiet care nu-mi suna prea prietenos. Uneori încercam chiar să-mi acopăr, cum puteam, urechile cu labele – mai precis, ceea ce erau pe atunci urechile mele cu ceea ce mi-erau labele. Trebuie spus că, la vremea cu pricina, labele abia dacă mi se deosebeau de urechi, iar urechile abia dacă mi se deosebeau de coadă. Şi, în general, cam orice abia dacă se deosebea de orice altceva. Totul era neted şi cald. Totul era totul. O nedeosebire minunată. Nimic nu era conştient de sine şi nimic nu se numea în nici un fel.

Bineînţeles, eu nu-mi dădeam seama că sunt în creştere. Aveam doar impresia că sălaşul meu îşi micşorează dimensiunile. Îmi petreceam vremea

cât se poate de vesel şi, dacă mi s-ar fi dat de ales, cel mai probabil aş fi preferat să rămân acolo. Spun eu asta acum, dar, chiar şi după ce m-am născut, mi se părea adesea că nu părăsisem, de fapt, adăpostul matern. Oricum ar fi fost, cine ştie de ce, Lui îi făcuse trebuinţă ca încă patru labe să calce ţărâna aceasta, ca încă o pereche de ochi (deschişi, după cum s-a pomenit deja, înainte de soroc) să privească lumea şi ca pe toate, pentru a miliarda oară, să încerce să le pună în ordine, în circumvoluţiunile lui, creierul – fie şi mic, dar foarte eficient – al unui motan.

Dar se pare că am luat-o un pic înainte.[5] Daţi-mi voie să vă descriu împrejurările în care s-au scurs primele săptămâni, aurorale, ale vieţii mele.

Aşadar: mămica ne-a adus pe lume pe mine, pe frăţiorul meu şi pe cele două surori în luna iunie. Naşterea a fost uşoară şi rapidă: simţind că „o apucă“, mama s-a refugiat sub un Zaporojeţ acoperit cu prelată şi s-a pus să aştepte. Zaporojeţul stătea de mulţi ani în acelaşi loc, asfaltul i se lăsase sub roţi, iar calota de prelată se găurise pe ici, pe colo. Nu mai avea nici volan, nici scaune, nici faruri, scrumieră sau pedale, nici mânere pentru geamuri, nici alte organe interne. Zăcea aşa, ros şi zdrenţuit, ca stârvul unui animal sălbatic în pădure. Pe unde o mai fi acum stăpânul lui? La asta se gândea mama în timp ce aştepta declanşarea naşterii. Afară cădea o ploaie uşoară cu soare – şi, până s-a oprit, noi văzuserăm deja lumina zilei.

Lumea nu s-a cutremurat la naşterea mea; nici un clopot n-a dat zvon în înălţimile cereşti. Că veni vorba de înălţimile cereşti. În anul acela, la marginea oraşului ardeau turbăriile, şi cerul era învăluit într-un smog gălbui.[6] Dar eu nu cunoşteam alt cer, aşa că mie cel care era mi s-a părut minunat. Şi iată că din pâcla aceasta s-a ivit conturul botului mamei.

Mămica se numea, foarte frumos, Gloria. Era tinerică de-a dreptul. Avea blana scurtă şi netedă, de un gri întunecat. În ochii albaştri, două puncte neclintite se măreau şi se înnegreau în clipele de furie sau de primejdie. O linie albă piezişă îi trecea pe deasupra sprâncenei drepte, dând întregii ei fiinţe o expresie parcă tragică. Mustăţile lungi nu se terminau brusc – mama a ştiut întotdeauna să aibă grijă de ea, chiar şi în cele mai grele momente. Ne-a mirosit pe fiecare pe toate părţile şi ne-a lins stăruitor. Apoi a îndepărtat materiile postnatale şi, pe rând, ne-a transferat într-o cutie de banane pregătită dinainte. Noi, ca nişte dropsuri asortate lipite între ele, scânceam încetişor şi ne topeam la soare. Ah, cutie dragă! Leagănul prunciei mele, căptuşit cu puf de plop, mirosind a banane Chiquita uşor putrezite! Recipient al fantasmelor copilăreşti, al năzuinţelor, spaimelor şi atâtor şi atâtor altele! Profitând de avantajul că eram deja văzător, le-am luat-o înainte fraţilor mei, mi-am ales mamelonul preferat (stângul de pe al doilea rând) şi m-am lipit numaidecât de el. Mama m-a împins uşurel cu laba din spate şi m-a întrebat:

— Ce-i, puiuţ, mă vezi, da? Mă vezi?

— Da, mămico. N-am să te mint, te văd foarte bine. Chiar perfect, aş zice, i-am răspuns şi m-am apucat încă mai lacom de supt. Mama a căzut pe gânduri.

— Asta nu e normal la o pisică.

Eu am mai luat o înghiţitură, mi-am şters buzele de blana de pe pântecul ei şi am spus:

— Da, mămico, ai perfectă dreptate! Nu e normal. Am impresia că natura le-a aranjat în aşa fel încât, prin această excepţie particulară, să confirme încă o dată regula valabilă pentru pisici!

— Eşti sigur, motănelul meu?

— Nu, mămico, nu sunt sigur deloc.

După ce m-am săturat, m-am aşezat într-o rână şi am început să chibzuiesc. Nu se cade unui

motan, fie el şi în vârstă de numai câteva ore, să umble fără nume.

— Pe mine cum mă cheamă, mămico?

Mama s-a gândit şi mi-a spus că mă cheamă Savelie. De ce mi-o fi pus numele ăsta, nu ştiu. Probabil în cinstea brânzicii de vacă Savvuşka, cu care se hrănise pe toată perioada gravidiei. Brânzica aceasta o aducea la ieşirea din spate a magazinului ABK casiera Zina, şi mama spunea că ea ne salvase de la moartea prin inaniţie. În semn de recunoştinţă faţă de femeia aceasta iubitoare de pisici, a botezat-o pe una din surorile mele Zina, iar pe cealaltă ABK. Fratelui meu însă n-a mai apucat să-i dea nume, pentru că… Pe scurt, el nici n-a mai ajuns să-şi dea seama că se născuse. Şi poate că, din punctul lui de vedere (dacă punctul acesta ar fi existat), nici n-a fost aşa rău. Pentru că, atunci când eşti încă atât de aproape de un capăt al nefiinţei, celălalt capăt n-are cum să te sperie prea tare. Frica e presimţirea pierderii, iar dacă n-ai încă nimic al tău, n-ai nici de ce să te temi. Cred că şi mama înţelegea asta, şi de aceea moartea fiului n-a fost pentru ea o tragedie. A chemat echipa de înmormântări a cârtiţelor, şi acestea l-au încredinţat pe fratele meu ţărânei în grădină, la poalele unui plop înalt. Mâţelor nu le e dat să trăiască prea mult. Soarta ne scarpină mereu în răspăr.

Mi-am început viaţa în vechiul cartier negustoresc Taganka, pe aleea Şelaputinski, pe malul înalt al Iauzei[7]. Cutia noastră se nimerise lângă vechiul imobil al Morozovilor[8]. Da, faimosul meu tiz – comerciant, iubitor de teatru şi sinucigaş[9] – e un vlăstar al acestui neam. La începutul noului mileniu, clădirea de secol nouăsprezece se dărăpănase şi se buhăise aproape de tot. Pe faţadă se legăna o plasă de construcţie ruptă, ferestrele se înnegriseră de funinginea vechilor incendii. O pereche de ciori pusese stăpânire pe verandă. Doi

amoraşi bucălaţi susţineau grijuliu de pe laturi ferestruica rotundă de pe fronton, şi ciorile, scoţându-şi ciocurile la iveală prin ea, închipuiau un adevărat medalion de familie. Un stol de nimfe fugeau în salturi pe basorelieful rămas teafăr pe ici, pe colo, urmărite de doi satiri dezlănţuiţi, care nu le puteau ajunge nicicum din urmă. Capul şi fluierul unui satir se desprinseseră de mult, iar una dintre nimfe îşi pierduse în goană laba piciorului şi un genunchi[10]. Subiectul vesel al sculpturii contrasta întru câtva cu destinaţia clădirii: pe vremea Morozovilor, aici fusese un azil pentru bătrâni şi bolnavi din toate păturile sociale, iar sub regimul sovietic, maternitatea Clara Zetkin. Imobilul era înconjurat de un gard burtos de fier, şi câţiva stejari se întindeau cu crengile printre zăbrele ca nişte prizonieri flămânzi după o strachină cu zeamă.

Clădirea păstra o mulţime de poveşti. Cârtiţele, bunăoară, povesteau că, în anii ’80, imobilul abandonat începuse să fie vizitat de un tânăr student la Academia de Arte Surikov, un anume Belakvin[11] (şcoala se afla foarte aproape, pe aleea Tovarişceski). Studentul îşi despacheta calabalâcul specific meseriei – trepiedul, şevaletul şi paleta – şi timp de jumătate de zi îşi traducea pe pânză impresiile trezite de pitoreştile ruine. E greu de spus cum evoluase cariera lui artistică, dar abia către sfârşitul anilor 2000, când era deja bătrân şi corpolent, cu barba vâlvoi, hotărâse, cine ştie de ce, să-şi aleagă dărâmăturile fostei maternităţi drept reşedinţă permanentă. Îl atrăgea ceva aici, îl captiva. Ce anume? Cu timpul, mi-am dat seama: mai devreme sau mai târziu, ajungem să semănăm cu ceea ce ne place. Ca atare, tânărul pictor fascinat de decădere decisese să-şi transforme în ruine şi propria viaţă. Tot cârtiţele spuneau că îşi găsise odihna veşnică undeva înăuntrul clădirii. De fapt, rămăşiţele pământeşti nu i le văzuse nimeni, încât cârtiţele nu izbutiseră să-l îngroape.

Aşadar, lădiţa s-a deschis[12], şi a început perioada fericită a primelor acumulări. Pietricele, fire de iarbă, chibrituri, frânturi de lumină şi de note, vise şi visări, praf, puf, focuri şi întunecimi. Toate acestea se adunau cu grijă, se aşezau şi se depuneau pe fundul mâlos al conştiinţei mele ca să mă închege, să mă întocmească, să-mi dea contur. Tezaurul meu fără folos, averea mea iluzorie. Şi ce contează că din speranţe nu mai rămân, cu timpul, decât focuri mocnite pe dealuri… Dar despre toate astea mai târziu, mai târziu.

Căci acum… Da, acum lumea mă primea cu bunăvoinţă, şi, parcă în semn că e aşa, femeile care spălau geamurile mi-au salutat sosirea dând din mână cu mişcări largi, generoase. De pe balconul casei de vizavi răsuna un motiv muzical, secţiunea *allegro* din concertul *L'amoroso* de Antonio Vivaldi. Locatarul de la etajul patru, Denis Alekseevici, văduv şi mizantrop, asculta concertul acesta de dimineaţă până seara. Înclin să cred că nu avea o părere prea bună despre lumea în care îi fusese dat să se nască în urmă cu şaizeci şi patru de ani. Da, nu dădea planetei noastre nici o şansă. Dar îi plăcea muzica. Îşi instalase un pick-up vechi Vega-117 pe balcon şi întorsese boxele către stradă. Sunetele umpleau tot spaţiul în jur şi, după cum pe bună dreptate nădăjduia Denis Alekseevici, înnobilau măcar cât de puţin sufletele fără speranţă ale rezidenţilor. *L'amoroso* a fost un adevărat imn al prunciei mele! Dar ce contează ce zic eu? Poftim, ascultaţi singuri! Doar un pic, primele măsuri:

Minunat, nu-i aşa? Ah, cât îmi plăcea muzica asta! Îmi organizam chiar viaţa după proporţiile concertului *L'amoroso*. În timpul mesei de prânz, apăsam alternativ cu labele pe pieptul mamei în ritm de *allegro*: laptele îmi cobora pe gât fie în *legato*-uri lungi, tărăgănate, fie în porţii scurte de *staccato*. La lecţii mă învârteam în jurul cozii în tempoul concertului. Peste crăpăturile din asfalt săream străduindu-mă să aterizez pe notele accentuate! După ce am mai crescut, m-am deprins să mă strecor singur sub fereastra lui Denis Alekseevici, ca să ascult mai bine sunetele muzicii, şi atunci mi se părea că până şi porumbeii se aşezau pe firele electrice în ordinea notelor din preaiubitul meu opus.

Mamei nu-i plăceau aceste ieşiri ale mele. Cu toate că transportul public ocolea politicos străduţa noastră, iar maşinile treceau arar, apariţia lor neaşteptată era cu atât mai periculoasă. Venea în fugă după mine, mă apuca de ceafă şi mă târa înapoi în cutie. În timp ce mă ducea aşa, eu mă legănam în aer: albastrul cerului – verdele ierbii, albastrul cerului – verdele ierbii. Apoi un rostogol – şi fundul cutiei.

M-am învăţat curând să transform pedeapsa în distracţie. După ce, odată, m-am trezit din nou aruncat înăuntru, am închis bine obloanele de deasupra, am făcut o mulţime de găurele în pereţi şi m-am apucat să observ lumea din afară. Razele soarelui săgetau din toate părţile sălaşul meu întunecat. Simţeam o plăcere nespusă să fiu şi să nu fiu în acelaşi timp. Din colţuri venea o răcoare cu miros de banană. Îmi potriveam boticul în razele fierbinţi şi strănutam. Prin găurele îmi vedeam surorile păscând paşnic pe pajiştea din jur, vedeam adolescenţii dând foc la brazda de puf din lungul trotuarului. Lumea aceasta activă mă bucura, mă liniştea şi promitea să mă accepte în condiţiile formulate de mine. Şi mă gândeam: oare bucuria asta a vieţii nu e un aconto, o făgăduială a

viitoarei răsplăţi – sau poate a viitoarei pedepse? Ceea ce, în esenţă, e acelaşi lucru dacă întrebarea care se pune este: va fi, în general, ceva, va fi un *grand après*[13] sau, până la urmă, nu va fi? Şi atunci, cum anume va fi nu prea mai contează.

— Savva! Pisicile sunt fiinţe fragile, fără apărare, îmi spunea mama. Ghearele şi colţii ne oferă avantaje doar în faţa celor mai slabi decât noi. În faţa mijloacelor mecanizate de transport suntem egale cu zero. Nu-ţi ispiti soarta! N-ai deloc nouă vieţi! Nu te apuca să numeri câte ai reuşit deja să iroseşti. Fii curajos, dar atent şi chibzuit!

— Mămică dragă! Aş adăuga că viaţa nu e pur şi simplu una singură, dar că, oricum ar fi ea, se împuţinează zilnic, ca apa dintr-o covată găurită. Doar nu ne-o luăm de la capăt în fiecare dimineaţă. Sunăm în continuare după cum sunt apăsate clapele, iar apoi amuţim încet-încet. Cât va dura fermata mea? Cât? întrebam eu în gol, căci mama se făcuse nevăzută şi nu mă mai asculta deja nimeni…

Ah, aceste puncte-puncte! Binecuvântate erau vremurile trecute când autorii de povestiri îşi presărau paginile cu puncte-puncte, încât cititorul nu se putea dumeri dacă de vină e o greşeală de culegere, cenzura sau scriitorul care a uitat ce voia să spună…

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Iar noaptea, după exerciţii fizice şi mentale epuizante, în timp ce mă lipeam în cutia mea protectoare de burta mamei şi muşcam din când în când încetişor codiţa surorii mele, mă gândeam: „Ce bine e să ai o familie, fie ea şi imperfectă!“ (chestiunea paternităţii la noi – ca în majoritatea familiilor pisiceşti – nu se pusese, fireşte,

niciodată). „Să ai o mamă şi două surori prostuţe, dar iubite. Să ai căsuţa ta, chiar dacă-i picură prin draniţă! Pereţii tăi, chiar şi de carton! Pereţi care miros a banane Chiquita înăcrite, o strachină simplă cu brânzică de vaci, un castronaş cu apă proaspătă. Câţi nu sunt care n-au avut nici pe departe atâta noroc ca noi!“

Şi atunci mă gândeam la cei care ne făceau posibilă viaţa aceasta fragilă. Cei care ne dădeau de mâncare şi de băut, care aveau grijă de noi. Căci, asemenea luminii reflectate a unei stele stinse de mult, clădirea părăginită continua totuşi să-şi îndeplinească funcţia de azil/maternitate. Noi, de pildă, cum-necum, ne născuserăm aici, şi de îngrijirea noastră se ocupa o echipă puţin numeroasă, însă binevoitoare, de colaboratori.

De pildă, paznicul Abdulloh, cetăţean al Republicii Tadjikistan, născut în satul Parceasoi, unde în întreţinerea lui rămăsese familia formată din zece membri, din care opt îi veneau copii, unul – nevastă, şi încă unul – bunică. Fusese repartizat de municipalitate să supravegheze teritoriul imobilului de pe aleea Şelaputinski. În fiecare dimineaţă, Abdulloh venea la serviciu bărbierit cu grijă, se aşeza pe scara din spate a maternităţii şi juca zaruri cu el însuşi. Din când în când mai punea mâna pe mătură, şi atunci, cu mişcări măsurate, îndepărta de pe alei puful, frunzele, gândacii răposaţi, dar şi florile de ciuboţica-cucului sau firele de praf de provenienţă necunoscută. Toate acestea se ridicau în văzduh şi pluteau, pluteau întruna.

Curând, Abdulloh ne-a zărit cutia. A privit înăuntru şi a spus:

— Ah, ce pisoiaşi frumuşei!

Apoi s-a dus la ABK şi s-a întors cu o sticlă cu apă şi cu un pachet mare de mâncare pentru pisici. A răsturnat-o pe un ziar, şi eu m-am apucat imediat să mănânc, luând în acelaşi timp cunoştinţă de situaţia politică din ţară şi preţurile mondiale la

hidrocarburi. Apoi m-am întins să mă odihnesc într-un tufiş. Paznicul s-a apucat să mă scarpine cu un deget pe burtă, în timp ce, cu aşa-numita vedere periferică, eu sesizam chiar şi cea mai slabă legănare a rezedei, a păducelului, a vişinului care dădea în pârg[14] şi a alunului.

Curtea noastră era uimitor de tolerantă faţă de cele mai diverse tipuri de floră: salba se împăca foarte bine cu aglica, mimoza obişnuită nu-i pricinuia nici un rău măceşului şi – n-o să vă vină să credeţi! – amelanchierul împărţea fără probleme solul cu talpa-mâţei. Urzicile creşteau într-un cerc larg în jurul curţii. Fără grabă, Abdulloh împărţea frunzele palide în grămăjoare. Când pe obraji i se ivea o umbră ţepoasă, era semn că ziua lui de muncă se apropie de sfârşit. Îşi strângea zarurile într-un săculeţ de catifea şi pleca, azvârlindu-şi mătura pe umăr cu un gest pitoresc, şi cu braţul liber bătând într-o tobă invizibilă în ritmul unei melodii numai de el ştiute. Abdulloh ne hrănea conştiincios în fiecare dimineaţă la ora opt.

Dar nu era singurul care ajutora, după puteri, familia noastră. În jurul prânzului eram chemaţi, şi atunci lăsam joaca, ne strângeam lângă mama şi, ţinându-ne după ea, traversam strada până la numărul 45, lângă corpul de clădire numărul 2. În scurtă vreme, de după colţ apărea Mitea Pliaskin, iubitor de pisici şi, prin mila Domnului, lipitor de afişe. Îşi purta picioarele lungane în adidaşi lipiţi în trei locuri cu scotch, pe capul care chelea înainte de vreme avea o şapcă de bumbac cu cozorocul de plastic îndoit în sus, iar pe nas, o pereche de ochelari mari, de modă veche, cu braţele curbate. Era îmbrăcat în pantaloni evazaţi cenuşii, o vestă împletită şi, pe sub ea, nelipsita cămaşă galbenă. Îşi trăgea peste umăr o cureluşă, de care într-o parte i se legăna un centiron vechi de piele, îşi ţinea mereu palmele unite pe piept ca în rugăciune, cu degetele lipite, de parcă ar fi chibzuit un plan

mişelesc, gura îi stătea întredeschisă, iar privirea lui exprima un sentiment de vagă uimire.

Mitea lipea pe ziduri şi pe stâlpi anunţuri despre închirieri, împrumuturi şi vânzări. Modul cum le lipea merită pomenit aparte. La început măsura lung din ochi viitorul teren de lucru: înclina din cap într-o parte şi-ntr-alta, închipuind cu degetele o ramă. Urma faza practică, în care Mitea râcâia minuţios cu şpaclul suprafaţa, curăţând rămăşiţele vechilor reclame, şi abia apoi întindea cleiul în formă de X şi, ajutându-se atent de un rulou, lipea foaia. Nici o băşică, nici o încreţitură. Şi ultima etapă: cu foarfeca, urmând exact liniile punctate, tăia partea de jos a anunţului în fâşii. Dantela numerelor de telefon flutura apoi multă vreme în vânt, până când se prefăcea în aceleaşi rămăşiţe pe care Mitea le curăţa conştiincios ca să lipească peste ele un nou anunţ. Atâta că, cine ştie de ce, apartamentele din cartierul nostru nu se bucurau de prea mare succes, încât munca lui era într-o anumită măsură fără rost.

— Pisicuţele mele dragi! exclama el bucuros şi bătea din încheieturile mâinilor. Ne ridica pe toţi în aer, pe rând, inclusiv pe mama, ne săruta de trei ori pe mustăţi şi ne mângâia pe frunte. Apoi ducea compătimitor mâna făcută căuş la obraz şi spunea: Dar vouă vă e foame! Noi îi ţineam zgomotos isonul, şi atunci el, dând din mâini, se grăbea să intre în ABK. Uşa de sticlă nici n-apuca să-şi termine legănatul când el ieşea înapoi în fugă, cu o cutie de brânză slabă de vaci şi un pacheţel cu mâncare pentru pisici.

Şi, bineînţeles, trebuie s-o pomenesc din nou pe casiera Zina. Pe lângă proviziile cu care o dotase pe mama în perioada sarcinii şi în primele luni, cele mai grele, ale vieţii noastre, ea fusese cea care ne făcuse cadou cutia de banane Chiquita. Din pură generozitate. Se dusese în depozit şi ne adusese o cutie goală. Şi asta cu toate că situaţia de

pe piaţa imobiliarelor în Moscova este foarte dificilă în ziua de azi. Dac-aţi şti cât de dificilă!

Aceştia erau cei trei binefăcători ai noştri.

Prânzul (ca şi micul dejun, şi gustarea, şi cina) îl luam în cercul închis al familiei. La masă ne împărtăşeam impresiile din timpul zilei, dezbăteam planurile pentru seară, pentru a doua zi dimineaţă: unde să ne facem plimbarea, unde să întâmpinăm apusul. Indiferent de ce hotăram însă în celelalte zile ale săptămânii, duminica o porneam către ecluza Sîromiatniki, unde locuia sora mamei, mătuşa Madeleine. În seara de dinainte eu mă culcam special mai devreme, pentru ca dimineaţa mult aşteptată să vină mai repede. Adormeam imediat ce mămica termina să mă lingă pe frunte, plin de un dor şi de o emoţie tainică la gândul excursiei de a doua zi. Mi-era foarte dragă mătuşa Madeleine, dar, recunosc, încă mai mult decât mătuşa mă atrăgea călătoria până acolo.

Dimineaţa devreme, când ceaţa acoperea încă vâlceaua din spatele casei, când în aer răsuna încă bătaia gravă a clopotelor de la Sfântul Martin Mărturisitorul, noi ieşeam deja din cutie. După ce ne învârteam în jurul cozii mai întâi într-o parte, apoi în cealaltă, lăsam exerciţiile fizice şi mergeam să mâncăm. La final stăteam tăcuţi şi nemişcaţi câteva minute, după care porneam la drum.

În fruntea trupei mergea cu pas vioi mama, după ea venea şontâc-şontâc somnoroasa ABK, pe care o tot mâna de la spate Zina, iar eu încheiam procesiunea. Drumul spre ecluză, cu tot cu opririle pentru odihnă, ne lua cam o oră. Calea cea mai scurtă ar fi fost pe panta din spatele casei, dar mama se gândise bine că odraslele ei pot aluneca pe frunzele uscate şi se pot trezi pe carosabil, aşa că hotărâse s-o luăm pe ocolite.

Treceam pe lângă subsolul unde se instalase atelierul de reparaţii La nenea Kolea, pe a cărui firmă erau reprezentate un măr muşcat şi o mână care-i cosea la loc bucăţica desprinsă. Deasupra

mărului unduia o panglică frumos şerpuită, cu capetele bifurcate, pe care scria: „Orice-aţi stricat dumneavoastră devine problema noastră!“ Numai că probleme, din păcate, atelierul nu avea prea multe. Ori că localnicii erau oameni foarte grijulii, ori că preferau comunicarea prin viu grai, telefoanele nu li se stricau aproape niciodată. Afacerile atelierului mergeau aşadar prost: prin grilajul în formă de evantai se vedea zi şi noapte cum proprietarul lui, nenea Kolea, face pasienţe pe calculator. Pe perete atârna un calendar decolorat cu imaginea Sfântului Nicolae Făcătorul de Minuni. Oare ce minuni ar fi putut face preacuviosul în sprijinul tizului său? Păi, probabil, să ajute gadgeturile rezidenţilor din zonă să se deregleze cât mai des, ecranele să crape, cablurile electrice să se roadă şi bateriile să se consume.

Pe Nikoloiamskaia, enoriaşii se împrăştiau la slujbe în biserica Sfântului Alexie, a lui Serghie de la Radonej şi a lui Martin Mărturisitorul. Locuitorii cartierului se remarcau prin cucernicie, şi de aceea, pentru nevoile lor spirituale, pe o bucăţică de un kilometru pătrat fuseseră construite trei biserici mari.

Prin cablurile de troleibuz treceau deja primele scântei electrice. Chelia cerşetorului olog Goşa, care şchiopăta în cârje spre pridvorul bisericii Serghie de la Radonej fie ca să-l roage pe Dumnezeu să-i înapoieze piciorul stâng, fie măcar să i-l păstreze pe dreptul, strălucea în soarele dimineţii. Însoţită de nepotul ei, Glafira Egorovna se îndrepta, fără grabă şi cu un aer solemn, către locul propovăduirii săptămânale, în căruciorul ei de invalidă. În ciuda sezonului cald, capul îi era înfăşurat într-o basma călduroasă de finet, iar picioarele i-erau încălţate în pâslari de pe vremea bunicii. Cu mâinile împreunate cuviincios pe burtă şi cu zâmbetul pe buze, lăsase capul într-o parte şi părea adormită. În realitate, repeta în sinea ei tezele viitoarei cuvântări. În fiecare duminică

dimineaţa, nepotul îi împingea căruciorul spre biserica Sfântul Martin Mărturisitorul şi o lăsa la intersecţia străzilor Soljeniţîn şi Stanislavski, chiar peste drum de biserică, unde, într-un răstimp de câteva ore, Glafira Egorovna le împărtăşea trecătorilor consideraţiile ei pe tema laşităţii şi lipsei de caracter a lui Adam, cel care cedase în faţa capriciilor Evei, analiza situaţia lui Iona, silit să petreacă trei zile şi trei nopţi în pântecul balenei, tânjea împreună cu el şi se bucura de fericita lui salvare, încuraja căinţa fiului risipitor, condamna în gura mare trădarea lui Petru şi aşa mai departe.

În timpul acesta, noi treceam de vechiul foişor de foc, împodobit în vârf cu o mulţime de baloane colorate. Dar trebuie să vă lămuresc cum ajunseseră acolo. În condiţiile recesiunii mondiale, băncile locale, magazinele sau saloanele de frumuseţe apăreau rapid şi dispăreau vertiginos. Să zicem că în locul unui magazin se deschidea o nouă farmacie. E de la sine înţeles că ceremonia de inaugurare nu se putea ţine fără lansarea festivă a unor baloane. În aplauzele şi şuierăturile localnicilor, ţâşnea în văzduh, să zicem, un ciorchine alb-albastru. Vântul însă îl împingea numaidecât către foişorul de foc: baloanele se agăţau de vârf, se încâlceau între ele şi rămâneau acolo. După vreo două luni, în locul farmaciei care luase foc se înfiinţa un salon de tatuaj. De foişor se lipea acum un mănunchi roşu cu negru. Apoi unul verde cu galben, altul violet şi aşa mai departe, până când, de la distanţă, turnul ajungea să arate aidoma perucii multicolore a unui clovn. Da, vremea în locurile acestea era vântoasă, iar situaţia economică în ţară – instabilă.

Am trecut apoi pe lângă fosta reşedinţă a familiei de negustori Vişniakov. Nu demult aici se deschisese un centru de ajutorare a persoanelor fără adăpost, care acum se îngrămădeau în număr mare la intrare, aşteptând să înceapă împărţeala

mâncării. Adesea ne mai pica şi nouă câte ceva. Dacă dulăii locali nu reuşeau să hăpăie tot, noi (ca acum, de pildă) dădeam gata cu plăcere un zgârci de miel sau resturile de supă de varză şi morcovi. Era al doilea mic dejun pe ziua aceea – sau o gustare uşoară.

În piaţa Andronievskaia, automobilele care veneau din faţă ne dădeau salutul, claxonau şi frânau cu scrâşnet, desenând volute elegante pe asfalt. Fiindcă ne însuşiserăm de la mama primele lecţii de etichetă, noi, fireşte, ne înclinam drept răspuns şi zâmbeam politicos. Dar cel mai tare, prima oară, ne-a entuziasmat tramvaiul 20. Mama o luase puţintel înainte, iar noi rămăseserăm în urmă pe şine, fascinaţi de farmecul lui anacronic. Huruind fără grabă, cu un trapez caraghios pe acoperiş şi împroşcând scântei pe caldarâm, tramvaiul s-a oprit cu un scrâşnet, atârnând deasupra noastră cu mustăţile lui de grilaj, şi şi-a tras greoi răsuflarea. Ne-a dat voie să-l admirăm, apoi a scos un şuier din toate puterile şi a bătut cu înverşunare din clopot. Noi am scâncit şi am luat-o la fugă spre mama. Şi, fireşte, am fost imediat certaţi şi altoiţi.

Clădirea Morozovilor ne dispăruse de mult din vedere. Cutia goală de banane rămăsese undeva în urmă. Mă depărtam pentru prima oară atât de mult de casă. În dreapta se înălţa mănăstirea Sfântul Andronic, dedesubt plescăia Iauza, în stânga, din ceaţa dimineţii înainta asupra Moscovei adunătura dizarmonioasă a zgârie-norilor din City[15]. Asamblate din materiale refractare şi ignifuge, blocurile-turn sclipeau ca solzii de şarpe, se răsuceau în spirale de ADN, se repezeau spre cer ca nişte tuburi colosale de pastă de dinţi. Aveau ceva monstruos în ele. Monstruos, neliniştitor şi înspăimântător. Ceva ce stârnea groaza, dar de care nu-ţi puteai dezlipi privirea, ca de la o furie a naturii.

Lângă parapetul de pe chei stătea un bărbat în fulgarin şi cu pălărie, purtând un baston agăţat de încheietura mâinii. Arunca în râu firimituri de pâine, pe care raţele, certându-se zgomotos şi îmbrâncindu-se între ele, le prindeau imediat. Individul hrănea păsările şi mormăia cu glas fornăit nişte versuri, pare-mi-se, „De-aceea de popoare mult timp voi fi iubit…“[16] Pe pod trecea zornăind unul dintre trenurile electrice care mergeau în împrejurimile Moscovei. Am zărit în fugă siluetele întunecate ale celor care plecau la *dacea*, ale gastarbeiterilor[17], ale miliţienilor, pensionarilor şi pur şi simplu ale celor care locuiau în suburbiile Moscovei, chinuiţi de mahmureală şi de insuportabilul miros de ars de la turbării. Pasagerii se proptiseră în telefoanele mobile şi jucau Snake, Tetris, minipoker, îşi aminteau cât băuseră în ajun, zâmbeau repetând glumele lui Urgant[18] din seara dinainte, îşi făceau socoteli ca să vadă dacă modestele lor economii le permit să plece undeva cu familia în toamnă. Înghesuit între mama şi bunica, Vitiuşa Pasecinik stătea pe o banchetă şi privea trist pe geam, visând la iubita lui Iulia, colegă de clasă. Vitiuşa urmează să joace şi el un rol în destinul meu.

Trenul s-a îndepărtat în grabă spre periferia Moscovei, însoţit de un melanj de lătrături de toate soiurile. Vociferau câinii ieşiţi la promenada de dimineaţă. De la dreapta la stânga şi de la stânga la dreapta zburau farfurii de plastic, mingi şi diverse alte proiectile, după care se repezeau ca ieşiţi din minţi tot felul de beagle, corgi şi ciobăneşti.

Am traversat pasarela peste pârâul Zolotoi Rojok[19]. Ca întotdeauna, în sufletul meu răsuna *L’amoroso*. Şi iat-o, Iauza, cu apa ei tăcută, curgând leneş – afluent mărunt, arteră somnoroasă. Dedesubturi şi umbră. Ce ascunzi oare pe fund? Ce decrete şi rescripte păstrezi? Unde sunt regimentele ale căror drapele putrede s-au îngropat

în nămolul tău? Timpane îţi ruginesc în nisip, şi vuietul victoriilor trecute îţi încreţeşte undele întunecate. Motive muzicale vechi, uitate, se încâlcesc în plantele de apă. Vântul cântă la un clavicord dezacordat. Întâmplări hazoase de pe vremuri rătăcesc printre peşti, fără să mai amuze de mult pe cineva. Un râu cam prizărit, Iauza cea slabă şi stearpă, o dădacă neputincioasă de bătrâneţe, ţinută în casă de milă. Schit al castorilor, refugiu al raţelor. Ce ogoare scalzi? Ce lunci hrăneşti? Cât e noaptea de lungă bolboroseşti legende turcice, socoteşti pe nemţeşte câştigul din vânzarea orzului[20] sau îngâni cu gura molfăită cântecele amărâţilor de coropcari[21]. Râul meu drag, atoateşugubăţ, atotchefuitor. Ca o băbuţă pe jumătate senilă, nu-ţi aminteşti cu nici un chip ce-ai mâncat de dimineaţă, dar depeni cu desfătare, a mia oară, povestea despre partidele de vânătoare cu şoimi ale lui Aleksei Mihailovici[22] sau îl zugrăveşti pe Biron, în halat de casă, mărşăluind beat în fruntea fanfarei militare[23]. Gheaţa nu-ţi încătuşează niciodată apele. Primeşti la fel de imperturbabilă zăpada zilelor geroase de iarnă ca şi frunzele toamnei care şi-au trăit traiul sau ploile calde de primăvară. Cu aceeaşi ospitalitate tragi la fund şi firimiturile de pâine, şi jeepul negru care nu se înscrie în curbă la cotul Kostomarovski. Şi deasupra tuturor pluteşte un abur uşor, cenuşiu – ecoul strigătelor, încăierărilor, poruncilor, glumelor, cântecelor, vaietelor în agonie şi gemetelor de iubire. Şi la fel de impasibilă cum reflectai cândva bastioanele Pressburgului[24], astăzi răsfrângi faţada posomorâtă a Institutului Politehnic Bauman.

Încă de departe am zărit urechile mătuşii Madeleine. Ca să ne întâmpine, se urcase pe un parapet înalt şi a stat acolo până când am ajuns. Atunci a sărit lângă noi şi s-a apucat să se îmbrăţişeze şi să se lingă cu mama. Apa cădea cu

un vuiet grandios de pe bieful de sus al zăgazului, împroşcându-ne pe mine şi pe surorile mele cu stropi şi gâdilându-ne cu o boare fină, încât curând eram uzi de-a dreptul. Noi ne jucam, încercând să muşcăm ici şi colo curcubeul de deasupra apei – şi uneori chiar ne reuşea.

Apartamentul mătuşii Madeleine se afla într-o maşină de spălat Ariston cu încărcare frontală. Prin luminatorul rotund, soarele îi năvălea în camera încăpătoare, iar acoperişul din plastic uşor o apăra de vremea rea. Supraveghetorul ecluzei, care-i purta de grijă mătuşii, scosese tamburul din maşină, lărgind astfel considerabil spaţiul locativ interior. În lunile de vară, încăperile răcoroase ale Aristonului protejau de caniculă, dar iarna, când se făcea foarte frig, mătuşa se retrăgea să locuiască în căsuţa supraveghetorului. Cum se distingea printr-o fire blândă şi un comportament plăcut, avea voie să umble prin toate ungherele clădirii: în subsol, la bucătărie, în dormitor, pe acoperiş, ba chiar şi în cabina de comandă a ecluzei.

Mai întâi, ca să ne facă poftă de mâncare, tanti Madeleine ne-a propus o mică excursie. Poftă aveam deja suficientă, dar n-am putut s-o refuzăm. Am cutreierat prin casa supraveghetorului, pe cornişe, în lungul balustradei cu stâlpişori burtoşi ca popicele, printre statuile care înfăţişau eroi ai muncii socialiste. Am mers pe podeţul metalic de deasupra stăvilarului, am ascultat încă o dată vuietul căderii de apă şi, în sfârşit, am coborât. Tanti Madeleine pregătise dinainte un mic picnic: pâine de secară, nişte resturi de ton la conservă, câteva gustări uscate din carne de iepure şi, firește, brânză slabă de vaci Savvuşka, fără de care pe vremea aceea nu se pomenea nici o masă pisicească. Pe post de desert, mătuşa ne-a strecurat nişte şireturi de la adidaşii supraveghetorului. Delicioase.

Din crâmpeie de discuţie între ea şi mama am înţeles că soarta le despărţise pe cele două surori

cam cu un an în urmă. Înainte locuiseră cu toată familia (bunica, mama, tanti Madeleine şi unchiul Charles) pe malul pârâului Zolotoi Rojok. Dar mama se îndrăgostise, fugise de acasă cu alesul inimii şi se stabilise pe aleea Şelaputinski. Apoi unchiul Charles plecase să-şi caute fericirea în Vest, iar bunica se îmbolnăvise şi murise. Mătuşa fusese găsită de supraveghetorul ecluzei, Viaceslav, care o luase la el.

În viaţa domestică, situaţia mătuşii era cum nu se poate mai bună: avea patru mese pe zi, un apartament modern, o vedere minunată asupra râului şi a parcului. Dar în plan personal n-o ducea grozav. Supraveghetorul hotărâse s-o castreze, şi de atunci mătuşa se îngrăşase şi arăta mai bătrână decât mama, deşi se născuse cu trei minute înaintea ei. Ea şi mama – de fapt, toţi membrii familiei – semănau nemaipomenit între ei, aşa că puteam chiar să-mi schiţez în minte imaginea unchiului, şi cred că, dacă l-aş fi întâlnit aievea, aş fi descoperit că nu mă înşelam prea tare. E drept că mustăţile mătuşii lăsau deja de dorit şi, spre deosebire de mama, ea nu avea dunga aceea albă deasupra sprâncenei. Mama trăia în ritmul natural al pisicilor: fără să grăbească, dar şi fără să încetinească vremea. Grija copiilor nu-i dădea ocazia să se mai gândească la ea, dar asta îi elibera mintea şi de gânduri vătămătoare, care provoacă îmbătrânirea prematură. Lipsa de activitate şi excesul de timp liber o făcuseră în schimb pe tanti Madeleine exagerat de melancolică şi de nehotărâtă. Uitase de mult ce înseamnă frigul şi foamea, nu-şi dobândea pâinea cu sudoarea frunţii. Sunt atât de mulţi care nu pot decât să viseze la o asemenea viaţă! Dar şi în faţa pisicilor de casă mătuşa avea un avantaj vizibil: Viaceslav nu-i îngrădea mişcările, tanti Madeleine se plimba oriunde şi oricând voia. Chiar şi numele Frosa, pe care i-l dăduse supraveghetorul, ea îl acceptase fără împotrivire. „Se poate şi mai rău. Dacă vrea

Frosa, n-are decât.“ Pe scurt, toată ziulica tanti Madeleine pur şi simplu n-avea ce face. O chinuia plictiseala. Confortul îi tocea imaginaţia.

Certurile adolescentine, scandalurile şi încăierările mărunte dintre surori rămăseseră de mult în urmă. Acum mama şi mătuşa intrau în perioada când amintirile comune ale copilăriei despre căminul părintesc pierdut pentru totdeauna, despre bunica plecată dintre cei vii şi despre fratele lor le atrăgeau ca un magnet una spre alta; memoria simţea nevoia să se exprime, să precizeze, să împărtăşească, să destăinuie. Ceea ce fusese lungă vreme ascuns, închis în ungherele întunecate ale sufletului, era acum dat la iveală. Surorile îşi mărturiseau sincer una alteia totul. Vremea nu indexează emoţiile copilăriei. Supărarea din trecut nu se atenuează cu anii, iar bucuria de atunci străluceşte la fel de tare. Totul se cerea scos la lumină şi, ca atare, era trăit şi simţit din nou. Capul de voblă ascuns lângă garaj se dovedea a fi fost şterpelit nu de Charles, ci de Gloria; farsa cu branţul fusese pusă la cale de Charles, nu de Madeleine; mătuşa a povestit cum, chiar înainte să moară, bunica i se spovedise că, pe vremea când copiii erau încă orbi, o scăpase în pârâu pe surioara lor cea mai mică şi apoi toată viaţa se chinuise şi se pedepsise pentru asta.

A venit apoi, în fine, şi ziua când n-a mai fost nimic de dat în vileag. Dar surorile, pline de duioşie una faţă de alta şi faţă de sentimentul acela nedefinit care le unea, au început să reia cele spuse deja, adăugând de la ele diverse frânturi şi detalii.

Ascultam povestirile din viaţa bunicii, a mătuşii, a unchiului şi a mamei şi meditam. Natura le potrivise totuşi uimitor. Apariţia mea pe lume era încă de dată foarte recentă, biografia mea abia începea să se scrie. Dacă m-aş fi trezit dintr-odată la o conferinţă de presă, dacă cineva mi-ar fi luat un interviu, ce-aş fi spus? Aş fi tăcut şi i-aş fi făcut pe reporteri să se simtă jenaţi. N-aş fi avut absolut

nimic de povestit despre mine. Dar toate istoriile acestea care se petrecuseră cu mult înainte să mă fi născut ajungeau parcă deja să facă parte din contemporaneitatea mea. Căci uneori e mai greu să ne descriem propria viaţă decât evenimente anterioare naşterii noastre. Întâmplări la care n-am avut cum să fiu martor, dar pe care le-am aflat din vorbele altora, îmi par câteodată mult mai reale decât faptele propriei biografii; în adâncul sufletului, rareori ne bizuim pe sentimentele şi pe amintirile noastre, dar în ale altora avem mult mai multă încredere.

Arma agăţată pe perete trage, fireşte, nu în actul al doilea, ci încă înainte de începerea celui dintâi; încă înainte ca primul spectator să intre în sală.[25] Şi, în tot timpul reprezentaţiei, publicului nu-i rămâne decât să asculte ecoul prelung al împuşcăturii la care n-a fost martor.

Mama şi mătuşa Madeleine pomeneau adesea de un anume Momus. Din câte înţelegeam, nu fusese cel mai de treabă motan din lume. Cele două surori îl învinovăţeau în fel şi chip, chiar şi numele i-l pronunţau cu dezgust. Cum-necum, pe cărări nelămurite şi poteci aproape şterse, adunând indicii şi ciulind urechea la insinuări, am conchis dintr-odată: „N-o fi oare acest enigmatic Momus… taică-meu?“ Ce ciudat! Aşa părea să fie. Am simţit cum în mine totul începe să se zguduie şi să vuiască, la fel ca tramvaiul de mai-nainte. Categoric, era tatăl meu. Şi, după toate aparenţele, izbutise să-şi facă mendrele nu doar cu mama, ci şi cu mătuşa şi probabil şi cu Dumnezeu ştie cine altcineva. Aşa că n-ar fi fost imposibil ca jumătate din pisoii din cartier să-mi vină neamuri. Şi ce nume mai era şi ăsta – Momus[26]? M-am uitat la ABK şi la Zina: se căţăraseră în maşina de spălat şi muşcau din nişte cabluri colorate care creşteau din abundenţă în locul fostului tambur. A fost cât pe ce să deschid gura şi să le strig: „Ştiu cine e tata!“,

dar m-am oprit la vreme. Era inutil. Un nume nu e un descântec. Momus n-avea să se întoarcă doar fiindcă-i repetam noi numele de mai multe ori. Şi de ce să se întoarcă? Era oare nevoie? Dacă s-ar fi întors acum, ce l-ar fi făcut să capete dintr-odată calităţile unui motan respectabil după o despărţire atât de lungă? Odată ce am hotărât ce ne aduce cea mai mare satisfacţie, nu mai suntem în stare să ne abatem de la calea aleasă (mai târziu am înţeles că, prin forţa cu care ne atrage, suferinţa nu e cu nimic mai prejos decât plăcerea (ba chiar adesea o întrece, adaug între paranteze duble)).

… A venit şi momentul despărţirii. Probabil că ne-am luat rămas-bun destul de zgomotos, căci de noi s-a apropiat o tânără pereche cu un cărucior. El, bărbos şi cu mustăţi ascuţite la vârf, ne-a fotografiat cu telefonul, ea, cu ochelari cu ramă groasă, a ridicat copilaşul din cărucior şi s-a lăsat alături pe vine. Bebeluşul, de un sex incert, era îmbrăcat într-o salopetă cu coadă dungată şi cu urechiuşe de pisică pe cap. Părea foarte bucuros să poată observa prototipurile vii ale costumaţiei sale şi, în semn de confirmare, a aruncat cu zornăitoarea după noi. Mama i-a ridicat jucăria şi i-a spus cu severitate exagerată de părinte: „Sonecika, pisoiaşii sunt drăguţi! N-avem voie să-i supărăm!“ Sonecika a zâmbit şi a făcut un gest cu mânuţa de parcă ar fi vrut să ne mângâie. Eu am acceptat invitaţia şi am venit foarte aproape de ea. Mama a pus-o în picioare, şi fetiţa s-a întins spre mine. Tata a spus ceva despre gropile de gunoi şi despre eczeme, dar Sonia mă mângâia deja cu palma ei mică, mişcând din degete stângace şi neplăcut pentru mine, aşa cum fac copiii oamenilor. S-a uitat în ochii mei, m-am uitat şi eu într-ai ei. Erau incredibil de albaştri. Păreau să se deschidă ca nişte fante spre un albastru de dincolo, fără hotare, de care fetiţa era plină pe dinăuntru. Ea şi-a trecut palma peste mustăţile mele, dar mama a luat-o de subsuori, şi Sonia, plângând în

hohote şi întinzând mânuţele spre mine, s-a depărtat şi s-a ascuns în cărucior.

Cu toate că şi Mitea Pliaskin, şi Abdulloh, şi vânzătoarea Zina mă luaseră nu o dată în braţe, abia acum, prin această atingere a unei mânuţe de copil, nu că am simţit, ci am întrezărit cum poate fi cândva, în viitor, ciudata înţelegere dintre oameni şi pisici. Când încetezi parcă să-ţi aparţii ţie însuţi şi-ţi pui toată voinţa în mâna acestei fiinţe ciudate. Când nevoia omului de a avea grijă de cineva se intersectează cu necesitatea pisicii de a supravieţui. Când, până la urmă, hotărăşti să ai încredere în el, iar el, după cum am auzit, îţi atribuie nişte trăsături mistice – capacitatea de a tămădui, de a vedea duhurile rele din casă. Când stăpânul îşi savurează propria grijă, îşi hrăneşte pisica, iar ea, simţind o recunoştinţă nemărginită, îi răspunde prin reciprocitate – şi, din toate puterile, nu face nimic. Doarme numai, toarce şi rostogoleşte alene dintr-o parte într-alta un ghem de lână. Voi avea parte oare de aşa ceva în viaţă?

Ne-am pus din nou în coloană şi am pornit spre Şelaputinski. Eu eram din nou ultimul şi, una-două, întorceam capul înapoi. Silueta mătuşii Madeleine pe parapet s-a tot micşorat până ne-a dispărut cu totul din vedere. Pe dosul podului Tamojennîi jucau pete de lumină. Pe panta de sub zidurile mănăstirii Sfântul Andronic lucra o brigadă de muncitori în veste portocalii, veniţi din fostele republici sovietice. Printre ei era şi Abdulloh, care a arătat spre noi cu mânerul greblei şi a spus ceva pe limba lui. Toţi au izbucnit în râs. Semănau foarte tare unul cu altul: toţi aveau câte un walkie-talkie potrivit pe aceeaşi frecvenţă radio, aceleaşi rezerve de aur în cavitatea bucală, aceeaşi smerenie leneşă în ochi. M-am gândit că, dacă seamănă într-adevăr atât de mult între ei, atunci, cel mai probabil, fiecare are şi câte-o familie de pisici în întreţinere. Bine-ar fi fost.

Din cele trei biserici mari se revărsau încet şuvoaie de enoriaşi. De ce-ar fi putut să se spovedească ei în faţa preotului, ce păcate îşi recunoşteau? Căci în fiecare duminică îşi făceau datoria cu o hărnicie constantă. Îşi uşurau conştiinţa, vărsau din ei murdăria adunată ca rămăşiţele stătute de ceai într-o cană. Se împrăştiau pe la casele lor şi-şi făceau câte o omletă cu sardele, apoi, ca să-şi dreagă gustul, beau ness cu biscuiţi simpli. După care apucau câte o cârpă şi, toţi deodată (repartizaţi la toate ferestrele de pe Şelaputinski, Nikoloiamskaia sau Pestovski), începeau să cureţe de pe geamuri funinginea incendiilor din turbării.

Scârţâind din spiţele ei ruginite în obezile strâmbe, Glafira Egorovna pleca şi ea acasă. Îşi încrucişa liniştită braţele, privea cu ochi mici şi strălucitori ca de pasăre de sub basmaua sa şi împărţea indicaţii în stânga şi-n dreapta:

— Şi ce? Să nu te ruşinezi să binevesteşti! Nu, nu trebuie. Mai bine spuneţi-mi unde e înţeleptul? Unde-i cărturarul? Unde-i cercetătorul, să zic aşa, al acestui veac, a? Ei da, exact! Nu e. Şi de ce? Căci – şi Glafira Egorovna ridica arătătorul –, de vreme ce lumea n-a cunoscut prin înţelepciune pe Dumnezeu, a binevoit Dumnezeu să mântuiască pe cei ce cred prin nebunia propovăduirii. De-asta! Ei, şi ce? Doar şi iudeii cer semne, şi elinii caută înţelepciune.[27] Şi bravo lor, iudeilor şi elinilor! S-o caute!

Ţinând căruciorul de mânere, nepotul dădea din cap către Glafira Egorovna, ofta din greu şi, în sinea lui, o considera o sfântă.

Aşa îmi treceau zilele: jocuri, plimbări, exerciţii şi lecţii. Eu şi surorile mele creşteam repede, ne făceam mai puternici. Căpătam, cum se spune, deprinderi noi şi experienţă. În copilărie, timpul e egal cu sine, îţi vine la fix. Nu se grăbeşte, nu se precipită, nu te împinge de la spate şi nu te opreşte.

Pe urmă se întâmplă însă ceva cu el. Parcă-şi pierde capul. Începe să semene cu un ham din acelea prosteşti, care fie te strâng prea tare la gât şi pe piept, fie dimpotrivă – atârnă prea larg, ispitindu-te să evadezi. Iar eu mă temeam de viitor. Mă temeam că timpul se va strica, nu aşteptam nimic bun de la el. Mă gândeam mult la asta, dar gândurile mi-erau sterile, neclare. Zilele mă fermecau cu ireversibilitatea lor. Deplângeam fiecare azi înainte să apuce măcar să se transforme în ieri. Mă încânta, mă uimea şi mă speria regula aceasta misterioasă, legea aceasta imuabilă: plecarea pentru totdeauna, în nicăieri, dispariţia, depunerea în memorie ca nisipul preţios în sita căutătorului de aur. Mergeam cu labele înainte, dar cu capul întors înapoi.

Adesea, noaptea, ieşeam din cutia noastră şi rătăceam prin curtea din spate a clădirii, printre salbe şi aglice, printre laba-mâţei şi tufe de măceş. Trăgeam în piept mireasma curţii, ascultam atent cantatele greierilor, ţârâitul lor armonios, neîntrerupt. Nu vedeam în munca lor nici înţeles, nici scop, afară de cel pe care îl urmăreşte poate orice muzică: de a copia o ordine obscură, nevăzută, şi totuşi reală. Glasurile lor erau atât de mult la unison, preluau melodia unul de la altul pe nesimţite, încât părea că unul dintre ei, cel mai important, cel mai respectat, greierele emerit, în frac negru de catifea cu resturi de aripi decolorate pe spinare, îi dirijează, îi conduce. Dar nu, nu-i conducea nimeni, nu-i dirija nimeni. Mi se năzărea că simt prezenţa fratelui nenăscut, auzeam bolboroseala somnoroasă a pictorului Belakvin şi paşii moi ai lui Momus…

Cu cât mă depărtam mai mult de cutia de banane, cu atât o simţeam că mă trage mai tare înapoi. Întindeam parcă de o funie care-mi cerea eforturi tot mai mari la fiecare pas. Atunci îi dădeam drumul şi o luam la fugă îndărăt. Intram cu grijă în cutie, îmi făceam loc lângă mama, mă

strecuram ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat sub lăbuţa lui ABK şi mă acopeream cu coada Zinei. Adormeam şi visam apa Iauzei.

Dar iată că a sosit şi luna august cu norii ei de furtună. Au venit ploile îndelungate, smogul de deasupra oraşului a început să se risipească. O bună parte dintre rezidenţii aleii Şelaputinski s-au împrăştiat pe la casele lor de la ţară. Strada, şi aşa liniştită, a amuţit de tot şi s-a pustiit.

Era o zi ştearsă, cenuşie, una din zilele acelea care îţi rămân în minte tocmai fiindcă sunt atât de nesfârşit de şterse şi cenuşii. Curtea noastră înflorea luxuriant şi mirosea ca în transă. Din păcate, n-avea prea mulţi martori, dacă nu le punem la socoteală pe surorile mele, pe mama, perechea de ciori, vreo zece-douăsprezece vrăbii, brigada de cârtiţe (care de plictiseală înmormântau o doză goală de coca-cola, o dezgropau şi o îngropau la loc) şi nenumăratele alte făpturi mărunte dimprejur. Eu şi surorile mele ne petreceam după-amiaza tolăniţi pe malul unei băltoace imense, din care mai beam când şi când. De pe balconul de vizavi răzbăteau sunetele concertului *L'amoroso*. Îmi vedeam mutra în oglinda apei: două urechi conice – adică două fără zece pe cadranul ceasului.

— Ia zi, Savelie, mi-a spus Zina, n-ai vrea să ajungi într-o zi într-o casă de oameni?

— Grea întrebare, Zina. N-aş avea nimic împotrivă să arunc cândva o privire, aşa, vreo oră.

— Nu, nu, Savva, a intervenit ABK. Zina vrea să spună nu o oră, ci pentru totdeauna! Ai fi de acord să-ţi petreci toată viaţa printre oameni, într-un apartament încălzit, cu mese regulate, bogate în proteine, grăsimi şi toate celelalte ingrediente folositoare?

Pe bot îmi aterizase o buburuză colorată invers – pete portocalii pe fond negru. După o logică simplă, o asemenea insectă ar fi trebuit să se numească ruzububă.

— Nu ştiu ce să zic, fetelor. Când am să văd un potenţial stăpân, o să cântăresc toate argumentele pro şi contra şi o să-mi dau seama dacă vreau sau nu să locuiesc cu el. Aşa, nu pot să spun.

Surorile mele au început să râdă.

— Tu chiar îţi închipui c-o să-ţi ceară cineva părerea? m-a întrebat ABK.

— Păi… credeam că asta se face cumva… de comun acord, nu?

Fetele mă tulburaseră.

— Savva, eşti un prost! Toată lumea ştie că nimeni nu te întreabă niciodată nimic. Pur şi simplu eşti luat în braţe şi dus.

— Adevărat?

— E lucru ştiut.

M-am aşezat în mijlocul băltoacei să reflectez la ceea ce auzisem. Dar n-am apucat. Muzica de la balcon a încetat. Alături de mine se ivise Vitea Pasecinik. A luat-o fără menajamente pe Zina cu două degete, i-a desfăcut labele din spate, a examinat-o şi a pus-o jos. Zina a zbughit-o la fugă. ABK a încercat să se furişeze, dar Vitea a izbutit s-o prindă şi i-a aplicat aceeaşi procedură. Dezamăgit de cele văzute, i-a dat şi ei drumul. Eu de spaimă încremenisem. Îmi venise şi mie rândul.

Se vede că Vitea nu ţinuse niciodată în braţe un pisoi, căci în timpul inspecţiei m-a strâns cu degete aspre şi nepricepute. E clar că ceea ce a văzut i-a plăcut, fiindcă m-a înfăşurat într-un prosop şi m-a luat cu el. Am simţit că totul se năruie înăuntrul meu, se prăbuşeşte; încremeneşte o clipă, apoi se roteşte şi cade într-o gaură neagră. În gât mi se oprise un spasm, nu eram în stare nici măcar să scâncesc. N-am putut decât, de sub faldurile prosopului, să-i observ pe ai mei cum fugeau după mine. Fetele plângeau în hohote, mama striga ceva despre gheare. Voia probabil să-mi înfig ghearele în mâna lui Vitea şi să fug. Dar eu îmi pierdusem orice vlagă, nu mai eram în stare de nimic. Am

simţit doar că sub mine şi în jurul meu se face foarte cald.

— Ce-i asta, pisoi, ai făcut pe tine? a spus cu glas blând Vitea.

„Da, am făcut pe mine“, i-am răspuns în gând.

Încet-încet, mi-am mai venit în fire. Mi-am amintit de gheare, dar, oricât am încercat să mă folosesc de ele, nu puteam străpunge prosopul ca să ajung la mâna lui Vitea. Nici să-l muşc nu puteam, pentru că n-aveam capul afară. Nu-mi rămânea decât să aştept ce avea să urmeze.

Am intrat într-o scară de bloc. Vitea turuia nişte aiureli de genul: „Nu, nu vreau să te sperii cu liftul, urcăm pe scări“. „Nu vreau să te sperii.“ NU VREAU SĂ TE SPERII! Când eu uitasem şi cum mă cheamă de frică! Ţipam întruna. Nu-mi mai dădeam seama ce ţip, dar ţipam în continuare. Hai, gata? Ai terminat? Revino-ţi! Doar nu te-a luat ca să te ducă la tăiere. Începe o etapă nouă, complet nouă, fabuloasă. O viaţă nouă. Doamne, ce repede s-a petrecut totul! Palier după palier. Pereţi cojiţi, în două culori, un bărbat ieşit să ducă gunoiul, lipăind din papuci. De ce nu l-am văzut niciodată până acum? Sau poate l-am văzut, dar nu pot să-l recunosc în casa scării, în schimb pe stradă l-aş recunoaşte imediat? Îmi zâmbeşte.

— Ce faci, Vitiuşa, ai cules un pisoi din curte?

— Da, nene Dima.

— Bravo! Oricum se joacă pe sub roţi. E fetiţă?

— Ba parcă-i băiat.

— Vezi că s-a pişat pe tine.

— Am văzut, nene Dima.

— Hai, dă-i drumul, Vitiuş!

— La revedere!

În spatele nostru s-a căscat gura tubului ruginit, şi conţinutul găleţii s-a prăvălit cu un huiet. Urcam mai departe. Când o s-ajungem odată? Atâta drum! Parcă şi umezeala din prosop apucase să se răcească. Vitiuşa a încercat să mă liniştească, a vrut să-mi treacă degetul mare pe spinare, dar n-a

reuşit decât să mângâie faldul prosopului. Şi tot trăncănea la nesfârşit.

— Acuşica o să-ţi dau de mâncare. Şi de băut. Să vezi ce bine o să-ţi fie!

M-a trecut un fior. Mi-era într-adevăr foarte foame. Şi sete, şi somn. Adio tuturor!

În sfârşit, ne-am oprit pe un palier, în faţa unei uşi capitonate cu piele sintetică şi împărţită în romburi bulbucate. Vitiuşa a apăsat pe sonerie, stârnind un tril de privighetoare. Nu departe pe perete era agăţat tabloul electric, şi prin gemuleţ am văzut inelul contorului cum se roteşte bezmetic, cu pata lui roşie. De undeva de departe a crescut un târşâit de papuci. Un pocnet de yală. Ce-o să se-ntâmple cu mine oare? Nu ştiu, ori că mi-am pierdut cunoştinţa, ori că am adormit, dar nu ţin minte cum m-am pomenit în apartament.

Note

5. Povestirea aceasta păcătuieşte în general atât prin faptul că o ia adesea înainte, cât şi, dimpotrivă, prin inoportune priviri retrospective, nostalgice şi lacrimogene, în dauna subiectului şi a bunului-simţ. (Notele marcate cu asteriscuri aparţin ediţiei originale).

6. În vara anului 2010 (e drept că în august, nu în iunie), din cauza temperaturilor foarte ridicate şi a lipsei precipitaţiilor, au luat foc în mod spontan regiuni întinse de turbă din mai multe părţi ale Rusiei, provocând un adevărat dezastru ecologic.

7. Afluent al râului Moscova, în care se varsă chiar în zona veche, centrală, a capitalei ruseşti.

8. Familie de negustori şi întreprinzători ruşi, una dintre cele mai bogate din Rusia prerevoluţionară.

9. Savva T. Morozov (1862–1905), mare industriaş rus, mecena şi patron interesat de bunăstarea lucrătorilor săi; s-a sinucis în condiţii neclarificate.

10. Clădirea construită de familia Morozov este reală, însă basoreliefurile sunt inventate de autor. Imobilul a fost între timp restaurat.

11. Trimitere la numele unui personaj din *Divina comedie*, Belacqua, un prieten pe care Dante îl întâlneşte în primul „brâu“ al

purgatoriului, unde se află cei care abia în ultimul moment al vieţii s-au îndreptat spre Dumnezeu.

12. Expresie devenită idiomatică în limba rusă, preluată din fabula lui I. Krîlov „Lădiţa“.

13. „Marele după“ (în limba franceză).

14. Da, la noi vişinele se coceau cu două luni mai devreme decât în alte cartiere ale Moscovei.

15. Centrul de afaceri al Moscovei, încă în construcţie, în care se îngrămădesc mai mulţi zgârie-nori (unii numărându-se printre cele mai înalte clădiri din Europa).

16. Vers din poezia „Cioplit-am, nu cu mâna, un monument“ de Aleksandr Puşkin (în traducerea lui Alexandru Philippide). Vezi Puşkin, *Cele mai frumoase poezii*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1958, p. 109.

17. Muncitori imigranţi; nume dat în mod obişnuit cetăţenilor din fostele republici sovietice (în special din Asia şi din Caucaz) veniţi la muncă în Rusia.

18. Andrei Urgant (n. 1978), actor şi om de televiziune rus, gazda unui program de tip *late-night talk show*, cu o largă audienţă.

19. Din nou o invenţie a autorului. Pârâul a secat cu mult timp în urmă.

20. Aproape de gura de vărsare a Iauzei a existat în secolul al XVI-lea o aşa-numită „slobozie nemţească“, în care trăiau o parte dintre străinii („nemţii“) veniţi să locuiască la Moscova. În timpul lui Boris Godunov (1598–1605) au sosit aici numeroşi negustori de etnie germană. După ce cartierul a ars la începutul secolului al XVII-lea, vest-europenii stabiliţi la Moscova (majoritatea ofiţeri şi consultanţi ai autorităţilor) au ocupat, în a doua jumătate a secolului, un teren întins ceva mai sus pe malul Iauzei, care a devenit în scurt timp un mic orăşel înfloritor.

21. Coropcarii erau vânzători ambulanţi care umblau cu coropca, o ladă sau un coş cu multe despărţituri.

22. Una dintre ocupaţiile preferate ale ţarului Aleksei Mihailovici (1645–1676), tatăl lui Petru I, era vânătoarea cu şoimi.

23. Ernst Johann von Biron (1690–1772), conte german (originar din zona Balticii), favoritul împărătesei Anna Ioannovna (1730–1740). Episodul menţionat aici este imaginar.

24. Pressburg este denumirea germană a Bratislavei. O aşa-numită „cetate Pressburg“ a fost construită în 1684, pe când viitorul Petru cel Mare avea doisprezece ani, pe malul Iauzei, unde

ţareviciul îşi petrecea bună parte din timp ducând lupte închipuite cu armata sa „de joacă“, formată din copii de nobili şi curteni. Armata aceasta era împărţită în două regimente (pentru care s-au construit barăci speciale şi care aveau apoi să stea la baza armatei imperiale permanente a Rusiei, înfiinţată de Petru), avea instructori militari, arme pe potriva ei (inclusiv tunuri), uniforme şi o mulţime de însemne militare (drapele, insigne, instrumente muzicale etc.).

25. Aluzie la celebra sentinţă a lui Cehov cum că, dacă în actul întâi apare pe perete o armă, cu ea trebuie să se tragă înainte de încheierea piesei.

26. Momus este, în mitologia greacă, zeul satirei nedrepte şi al zeflemelei răutăcioase, motiv pentru care a fost până la urmă alungat din Olimp. Numele lui vine dintr-o rădăcină lexicală cu sensul de „vină“, „reproş“ sau „dizgraţie“. Este un personaj reluat în Renaştere, când ajunge să întrupeze spiritul critic faţă de autorităţi.

27. Vezi Corinteni, 1:20–22.

2
VITIUŞA

M-am trezit pe ceva moale şi, deschizând ochii, am descoperit că sunt întins pe un aşternut, într-un coş împletit. Am ridicat capul: alături, pe podea, stăteau două castroane de metal, cu apă şi cu mâncare uscată, iar lângă ele o cană cu ceva gelatinos. În mod clar, obiectele nu fuseseră cumpărate astăzi. Vesela strălucea, iar de pe coş încă nu fusese scoasă eticheta. Deci Vitiuşa clocea de mult planul să fure un pisoi. Apucase să se pregătească.

Primul lucru, bineînţeles, mi-am pus burta la cale, apoi am privit în jur la noua mea locuinţă. Parchet de brad. Flori pe pervaz. Lustră albă de sticlă, imitând un abajur de pânză. În colţ un calculator. Între ferestre, atârnat pe perete, un puzzle cu un peisaj de munte, din care ici-colo lipseau piese. Bibliotecă pe tot peretele. Pe rafturi, servicii de cristal, farfurii decorative şi bibelouri de ceramică, plus un aparat de ras electric pe care fuseseră scrijelite cuvintele: „Lui Artiom Artiomovici, la 30 de ani de la Victorie, de la colegii de muncă“.

Cât de repede se petrecuse totul! Cât de repede! Am auzit paşi şi m-am năpustit înapoi în coş. Uşa s-a deschis, şi în cameră a intrat cu paşi înceţi Vitea. M-am prefăcut că dorm.

— August! Au-gust! Au!

Foarte interesant.

— August! Hai, trezirea! Ajunge cât ai dormit.

August, deci. Salut, August! Mi-am amintit de cuvintele mătuşii Madeleine: „Se poate şi mai rău. Se poate chiar mult mai rău“. Ce să-i faci? Într-adevăr, se poate mult mai rău. N-are decât să-mi spună August, foarte bine. Trebuie să mă

obişnuiesc cu noul nume, cu noua locuinţă. M-am uitat la stăpânul meu. Primul meu stăpân! Avea ochi mari negri şi umerii atât de căzuţi, încât silueta lui amintea o sticlă îngustă de vin. Era adus de spate, cu genunchii îndoiţi într-un mod ciudat, şi în mâinile lungi ducea parcă nişte găleţi nevăzute de câte o sută de kilograme fiecare.

În cameră a intrat apoi, târşâindu-şi papucii, bunica lui Vitea, Raisa. Într-o mână ţinea o ţigară, în alta, scrumiera. Nu se despărţea de ele nici o clipă. Apartamentul era înecat într-un văl de fum stătut, care se prelingea alene dintr-o cameră într-alta ca un stol de duhuri îndurerate şi fără glas. Plămânii mei scăpau nevătămaţi doar pentru că mă mişcam pe jos, unde măcar aveai ce respira. De fapt, după sosirea mea, locatarii apartamentului au început să întredeschidă geamurile şi oberlihturile.

Bunica avea vreo şaptezeci de ani, din care peste patruzeci şi-i dedicase predării limbii engleze în şcoală. Lobii urechilor ei, îngreunaţi ani de zile de cercei voluminoşi, se fleşcăiseră şi-i atârnau, ochii decoloraţi priveau liniştit, acceptau orice şi compătimeau pe oricine. Bunica vorbea foarte puţin şi dădea tot timpul din cap – ori că suferea de Parkinson, ori că se învoia dinainte cu toţi, fără crâcnire.

— S-a trezit pisicuţa?

— Mamaie, e pisoi. Îl cheamă August.

— Ar fi trebuit să iei pisică. Pisicile sunt mai liniştite.

Lena Pasecinik făcuse cunoştinţă cu Serghei Dudin la ziua de naştere a unui prieten. Mai exact, se remarcaseră unul pe altul încă din metrou; se uitaseră încet în jur, de la stânga la dreapta şi de la dreapta la stânga, fără nici cel mai mic interes nici faţă de pasageri, nici faţă de reclamele pestriţe, doar ca să-şi încrucişeze pentru o clipă privirile.

La staţia Kievskaia, în vagon a urcat un invalid, un tip ciung de amândouă mâinile. Nu era clar unde ar fi trebuit să-i pui banii, pentru că

receptaculul necesar îi lipsea, aşa că trecerea lui s-a transformat într-o defilare bizară şi complet inutilă. Lena şi Serioja s-au simţit stingheriţi, şi-au dat seama de asta şi au zâmbit amândoi. Apoi s-a dovedit că au de coborât la aceeaşi staţie, pentru că prietenul lor locuia în cartierul Mitino. Şi prin acest cuvânt – Mitino –, soarta a râs subţire de întâlnirea lor întâmplătoare[28]. Apoi au urmat acelaşi traseu, pe străduţe piezişe printre garaje, maidane şi locuri de joacă pentru copii, şi treptat şi-au dat seama că sunt amândoi invitaţi la aceeaşi petrecere. Iar când a sunat la interfon, Serioja i-a răspuns sărbătoritului în numele lui şi al Lenei: „Suntem noi, prietenii tăi cei mai buni!“ Şi au mers cu liftul făcând deja presupuneri unul despre celălalt şi privind în pământ; era atât de linişte, încât îţi venea să scapi cheile sau să tuşeşti. Apoi s-au oprit amândoi pe palier la uşa apartamentului şi au râcâit etichetele de preţ de pe cadouri. Şi asta i-a legat definitiv. Odată intraţi, după ce l-au felicitat în grabă pe sărbătorit, s-au preschimbat parcă în două particule încărcate electric.

— Lena, ştii ce? Eu simt că ne-am preschimbat în două particule încărcate electric, a anunţat Serioja.

— Şi eu, şi eu simt la fel, i-a răspuns Lena.

Serioja a luat-o de mână şi a dus-o câteva etaje mai sus. Şi acolo, la ultimul etaj, rezemaţi de gura de aerisire, l-au conceput pe Vitea.

După trei săptămâni au ieşit să se plimbe în parcul Gorki. Fiecare avea să-i spună celuilalt ceva important. Era o zi cenuşie, tâmpă, fără nume şi număr. Au testat pe rând, singuri-singurei, toate atracţiile din parcul de distracţii. Bătrânul supraveghetor şi, prin cumul de funcţii, şi casier, intra în gheretă, îşi punea chipiul, le dădea bilete în schimbul banilor, apoi şi-l scotea, ieşea din gheretă şi se îndrepta către telecomanda care pornea maşinăria. Probabil îşi pierduse două degete din mijloc undeva în procesul de producţie, pentru că

mâna lui închipuia tot timpul un gest satanic. Era limpede că-i face plăcere să-şi îndeplinească obligaţiile. Era un supraveghetor mândru. Mâna lui mică şi încreţită punea în mişcare un mecanism uriaş: trăgea maneta în sus, de măciulia neagră, şi clovnul cu nas jupuit şi cu smocuri verzi de-o parte şi de alta a cheliei învia. Ochii i se aprindeau, mâinile băteau talgerele. Din difuzoarele de pe stâlpi izbucnea o polcă înfundată, becurile se aprindeau fugărindu-se unul pe altul. Lena şi Serioja se aşezau în cabină, el îi prindea ei centura şi cobora bara de siguranţă. Vagoanele se puneau în mişcare. Lena se strângea în Serghei, mijea ochii şi nu-i mai deschidea până la sfârşit. Trenuleţul urca încet panta şi apoi se năpustea fără menajamente în jos, bubuind, pentru ca în ultima clipă, chiar înainte să atingă pământul, să se răzgândească şi să-şi ia din nou zborul. Îi legăna, îi arunca dintr-o parte într-alta, îi zgâlţâia şi-i lăsa să cadă. Râul Moscova scânteia când în stânga, când în dreapta, când chiar deasupra capului lor. Lena, îngrozită, nu scotea o vorbă, iar Serioja privea înainte şi se gândea la ale lui.

Supraveghetorul stătea dedesubt şi, dând capul pe spate, îi fotografia cu polaroidul, deşi nu-l rugase nimeni. O făcea oricum, pentru orice eventualitate, dacă celor doi le-ar fi venit deodată chef să cumpere câteva poze. Dar Lenei şi lui Serioja nu le-a venit.

S-au plimbat apoi pe aleile parcului, şi Lena a mâncat nişte bomboane pe băţ. De după cotul râului veneau plutind vaporaşe goale, pustii şi flămânde. Serioja strângea mâna Lenei în buzunarul lui şi fredona o melodie. Apoi, brusc, s-a oprit, a tras-o pe Lena spre el şi a sărutat-o, tare şi lung. S-au aşezat pe o bancă, şi Serioja a schiţat cu tocul pe pământ o formulă, în timp ce Lena crănţănea din bomboană. Fiecare îşi căuta cuvintele. Primul şi le-a găsit Serghei:

— Lena, trebuie să-ţi spun ceva.

— Serios? Şi eu.

— Atunci spune-mi!

— Nu, tu primul!

— Hai, zi tu prima!

— Nu, tu ai început, zi tu!

— Bine.

Amândoi priveau în pământ.

— Ideea e că… a început Serioja şi a căzut pe gânduri.

— Că? a întrebat Lena, ţinând acadeaua în braţul întins şi încercând să desluşească arabescurile misterioase pe care le desena Serghei.

Serioja a oftat şi a spus:

— Ideea e că am fost acceptat la Universitatea Houston.

Lena s-a încruntat şi s-a întors în partea opusă. Apoi l-a luat repede de braţ şi s-a strâns în el.

— Păi, e minunat, nu-i aşa?

— Da, e foarte bine. E foarte bine.

Ea a ascultat cum ţipă următorul grup de pasageri al trenuleţului.

— Dar asta nu-i tot, nu?

— Nu, nu e tot. Lena, nu pot să te iau cu mine.

— Aaaaaa, a zis Lena lungind cuvântul, fără să scoată băţul muşcat din gură. Aşa deci. Nu poţi sub nici o formă?

— Sub nici o formă. Sunt doar două locuri, s-a poticnit Serioja şi apoi a adăugat repede: O să studiem proprietăţile plasmei. E un schimb de experienţă cu colegii americani. Un mare pas înainte în relaţiile bilaterale.

Lena a fost de acord că e un mare pas înainte. Apoi s-a îndreptat de spate şi l-a privit pe Serghei drept în ochi. A dat să spună ceva, dar a tăcut. Au stat aşa cam zece minute.

— Voiai şi tu să-mi spui ceva, a zis el.

— Şi când pleci?

— Poimâine.

— Deci aşa?

— Ce „aşa“?

— Aşa de repede?

Pe lângă ei a trecut perechea care se dăduse în montagnes russes. Fata mânca şi ea o bomboană, iar el flutura în mână fotografia polaroid.

— Hai spune, e rândul tău.

— Nu, nu era nimic.

— Lena, uite ce-i…

— Ce-i?

— Serios, trebuie să mă duc. Totul e… Mă înţelegi, nu?

— Da, te înţeleg. Te-ai hotărât definitiv, da? Eşti sigur că pleci?

— Da. Am deja bilete, mi-am luat viză. Imediat ce mă instalez acolo, îţi trimit invitaţie, a spus Serghei, şi cuvintele au început să-i iasă mai uşor. Serios. E o treabă foarte profitabilă.

— Da, foarte profitabilă.

Lena l-a privit încă o dată drept în ochi, lung şi atent, ca şi cum în ei ar mai fi fost ceva, ceva ce-ar fi putut să-i spună de-spre hotărârea lui Serghei mai mult decât cuvintele lui. A observat deasupra sprâncenei lui o cicatrice mică albicioasă şi i s-a părut ciudat că n-o văzuse până atunci.

— Au un laborator imens, cel mai mare din Texas. Unul dintre cele mai bune din State.

— Auzi, tu de unde ai cicatricea asta?

— Ce?

— De unde ai cicatricea asta deasupra sprâncenei?

— Ei, m-am bătut în copilărie.

— Aaa, te-ai bătut în copilărie. Am înţeles.

Când i-a venit sorocul, Lena a trebuit să meargă în alt cartier, pentru că maternitatea Clara Zetkin era de mult pustie. Pe neaşteptate s-a oferit s-o ajute Borea, fratele lui Serioja. Le-a adus pe Lena şi pe mama ei la maternitate cu maşina, a plătit cheltuielile suplimentare şi, când totul s-a terminat, i-a adus un buchet uriaş de flori şi un căţeluş de jucărie. Buchete şi căţeluşi identici se găseau aproape la fiecare pat din salon, pentru că fuseseră

cumpărate din acelaşi magazin de cadouri de după colţ, dar Lena a fost oricum plăcut impresionată.

Serviciile prestate l-au convins, cine ştie de ce, pe Borea că are anumite drepturi asupra Lenei. Venea pe la ea de cel puţin două ori pe lună, întotdeauna beat turtă, îi împărtăşea reuşitele lui în afaceri (făcea negoţ cu furaje combinate produse la Briansk) şi se lăuda cu legăturile lui în lumea interlopă. Insista să bea cu ea bruderşaft, se întindea s-o sărute şi de fiecare dată spunea că drumul lui şi drumul nevestei se vor despărţi cât de curând şi că vrea să-şi schimbe viaţa. Lena nu ceda, dar, după plecarea lui, descoperea lângă oglinda de pe hol un plic cu bani. Care-i picau foarte bine. Familia n-o ducea grozav. După ce terminase filologia, Lena nu-şi găsise de lucru în domeniu, aşa că lucra într-un salon auto, redacta contracte şi convenţii. Mama ei rămânea acasă cu nepotul şi traducea din engleză romane poliţiste ieftine.

Seara, Lena îşi încălzea mâinile la ochiul de plită, apoi lua un disc pe coperta căruia era reprezentată o războinică pe jumătate goală, călare pe un dragon, pe fondul unui apus purpuriu, cu o inscripţie cu litere cursive umbrite dedesubt: *Romantic Collection*, şi-şi punea melodia preferată, „Still Loving You“ de Scorpions, de mai multe ori la rând. Se gândea că, în amintirile ei, Serioja era tot mai mult înlocuit de ceea ce plutise în jurul lui: ţigările preferate Lucky Strike, geaca de blugi sau obiceiul de a schiţa cu degetul în aer, pe tăblia mesei sau pe perete, formule nevăzute. Dar desenul feţei lui ieşea, cine ştie de ce, mânjit, ca şi cum s-ar fi reflectat într-o oglindă aburită.

Odată, la trei-patru ani după aceea, Lena suia cu scara rulantă şi a observat pe cineva venind de sus care semăna foarte bine cu Serghei. Când acest cineva s-a apropiat suficient ca ea să-şi poată da seama sigur dacă e sau nu Serioja, o plafonieră i-a acoperit faţa, şi el a trecut pe lângă ea fără să poată

fi văzut. Lena a observat cu ciudă că inima începuse să-i bată mai să-i iasă din piept, prin bluză şi palton, şi s-o ia în jos pe scări, după cel care semăna cu Serioja.

Zilele ei erau pustii şi lipsite de bucurie. Avea nevoie de ajutor – şi ajutorul acesta a venit. Şi nu de la oricine, ci de la colonelul Olcott, avocat al lui Judge şi al Helenei Blavatsky[29].

Într-o zi, într-un talcioc de lângă staţia de metrou Marksistskaia, Lena a achiziţionat cartea Helenei Blavatsky *Vocea tăcerii. Cele şapte porţi. Cele două cărări*. Pentru că a citit-o cu plăcere, s-a întors la talcioc şi a mai cumpărat *Triburile misterioase de pe Dealurile Albastre*, apoi şi *Sinteza ştiinţei oculte* de Judge. Apoi *Marii iniţiaţi* de Édouard Schuré[30] şi *Două vieţi* de Concordia Antarova[31]. Şi aşa Lena a început să fie interesată de sfere a căror influenţă se întinde dincolo de reprezentările pământeşti. A devenit atrasă de învăţături ezoterice, de tainele sfintei trinozofii[32], de lucrarea marilor proroci; desfăcea cu evlavie petalele *Rozei mira* de Daniil Andreev[33], călătorea împreună cu Carlos Castaneda la Ixtlan[34] şi, ţinându-se de sabia lui Emanuel Swedenborg[35], zbura pe deasupra nenumăratelor cete de îngeri ale cerurilor lăuntrice. S-a adâncit în lectura cărţilor Helenei Blavatsky, ediţii vechi de dinainte de revoluţie retipărite uşor pieziş; cerceta desenele enigmatice ale cosmogoniei medievale şi învăţa pe de rost căror constelaţii, elemente şi numere le corespunde fiecare treaptă spre templul lui Solomon; frunzărea numere vechi ale revistei *Ştiinţă şi religie*, se abonase la ziarul *Puterea tainică*. Duminica mergea împreună cu o prietenă să asiste la prelegerile cunoscutului astrolog Savel Glîba[36]. În sala abia încălzită a casei de cultură Gorbunov, conspecta cu degete îngheţate tezele învăţatului. După două ore şi jumătate (cursul dura câte şase), mijind ochii şi fredonând un cântec ca

să nu audă ea însăşi foşnetul celofanului, scotea cu grijă din pachet un sendviş. Lectorul, a cărui barbă era atât de neagră, încât de la depărtare părea albastră, dădea impresia unui erou dintr-un basm străvechi, iar mulţimea de ascultătoare zgribulite jucau rolul soţiilor lui sortite pieirii. În pauză, femeile coborau în vestibul, unde se împărţeau în „bisericuţe“ şi, reflectate în oglinzile înalte, făceau schimb de impresii. Abia atunci se vădea că la prelegere asistă şi bărbaţi. Slabi şi foarte plăcuţi ca interlocutori, purtau ochelari cu lentile atât de incredibil de groase, încât ai fi zis că, abia născuţi, se minunează încă de lumea înconjurătoare.

Da, noua pasiune sădea în Lena nădejdea că nimic nu e în zadar, nimic nu e întâmplător, că totul se plăteşte şi se justifică.

Vitea creştea. Odată, trăgându-i ciorapii-pantalon pe el, Lena şi-a dat seama deodată că ea însăşi îmbătrânise – şi i-a plăcut. Parcă în semn de confirmare, chiar atunci cucul a sărit afară din ceasul de perete şi, înclinând capul într-o parte, i-a salutat pe mamă şi pe fiu.

Copilăria lui Vitiuşa a fost mohorâtă şi neinteresantă. Era un băiat tăcut şi liniştit. Monotonia acestor ani n-a fost întreruptă decât de volumele multicolore din „Biblioteca aventurierului“. În timp ce bunica se uita la seriale mexicane, iar mama desena horoscoape, Vitea, la doi ani, mângâia şi lingea un vechi glob pământesc. Australia se ferfeniţise de tot, iar în lungul Gropii Marianelor trecea o falie nu geologică, ci absolut materială. În această fisură Vitea mijea ochii, sufla şi scuipa cu plăcere. Măsura planeta parcurgând-o cu degetele – de la Arctica la Antarctica, de la Groenlanda la Japonia – şi, la aproape patru ani, ştia pe de rost capitalele tuturor statelor lumii. La şase, rezolva deja probleme de şah. Pe la opt ani a început să observe că excesul de cunoştinţe şi firea exagerat de tăcută trezesc în alţi copii repulsie şi nelinişte.

Sentimentul de repulsie şi nelinişte nu era decât amplificat şi întărit de nereuşitele la sport. Iar clasa lui, ca un făcut parcă, se nimerise extrem de sportivă. Orele de educaţie fizică erau o tortură pentru Vitea. La săritura în înălţime îşi lua avânt de departe, însă chiar înainte de saltea frâna brusc şi, dând din mâini ca o vrabie din aripi, cădea lat peste ştachetă. La căţăratul pe frânghie izbutea cu chiu, cu vai să ajungă până la plafon, dar pentru coborâre nu-i mai rămâneau forţe nici fizice, nici sufleteşti. Agăţat de frânghie, privea cu groază în jos la drumul înapoi şi cerea cu voce tare ajutor. Lacrimile îi curgeau de pe obraji pe dosul palmelor, de pe dosul palmelor pe coate, de pe coate pe genunchi, de pe genunchi pe adidaşi şi, în cele din urmă, picurau liber pe podeaua sălii de sport. La volei, după ce servea, Vitea nu reuşea niciodată, dar niciodată, să se mai nimerească în dreptul mingii.

Devenise ţinta batjocurii şi glumelor, se transformase într-un paria. Pe la unsprezece ani se izolase de lume în cercul îngust al câtorva prieteni devotaţi: Ivanhoe, Robinson Crusoe, Gulliver, d'Artagnan şi Chingachgook[37]. După ore, venea acasă, se întindea în pat şi plângea, retrăind la nesfârşit umilinţele la care-l supuseseră colegii de clasă. Prietenii se adunau atunci în jurul lui, şi fiecare îl consola în felul său. D'Artagnan bătea cu pumnul în tăblia patului şi-l sfătuia să-i străpungă pe vinovaţi cu spada, Robinson îi propunea să abandoneze şcoala şi casa părintească, să-şi facă o plută şi s-o pornească în jos pe Iauza, tăcutul Chingachgook clătina din penele de pe cap, făcându-le vânt tuturor celor prezenţi, iar la fereastră clipea compătimitor ochiul gigantic al lui Gulliver.

Vitea se pregătea să treacă prin viaţă cu ochii mijiţi. Nu aştepta nimic bun de la viitor. Începuse să bănuiască destul de devreme că pe cei ce se

supun soarta îi conduce, iar pe cei ce se împotrivesc, îi târăşte.

Dar nu-i plăcea doar să citească. Îi plăcea şi să meargă cu trenul electric în suburbiile Moscovei. De câteva ori pe an, clasa lor ieşea din oraş la picnic sau în excursie la vreun conac. În tren, Vitea se aşeza cu spatele la sensul de mers şi privea micile evenimente de dincolo de fereastră – halte, petice de pădure, ghereta şefului de gară, iazuri şi mici cimitire îngrămădite pe câte o colină – nu drept în faţă, ci din dos, ca un laş; peisajul trecea pe lângă el ca nişte veşti vechi de două zile pe care Vitea le afla ultimul. Se delecta să observe şi considera că singura ocupaţie demnă de o fiinţă vie e să se uite atent în toate părţile. În privinţa asta era expert.

Nu se poate spune că era complet singur. Avea totuşi un prieten la şcoală, pe Romîci, dar prietenia lor se manifesta destul de ciudat. În primele clase nu simţiseră vreo atracţie deosebită unul faţă de altul, dar când mai crescuseră îi unise ceva mai puternic decât interesele comune, şi anume ranchiuna. Erau marginalizaţi la şcoală, fiecare din motive diferite. Vitiuşa, din pricina interiorizării excesive, Romîci, din cauza kilogramelor în plus: colegii îl numeau „Roman în copertă moale“. Vitea se plimba adesea cu el după ore prin cartier, legănând în mână plasa cu încălţările de schimb, sorbind din câte-un iaurt şi aruncând pietricele în Iauza. După moda stabilită de ei, cei doi prieteni nu-şi îmbrăcau de tot geaca, ci îşi puneau numai gluga pe cap. Discutau mult. Tatăl lui Romîci îşi deschisese un atelier de schimbat roţi, şi Romîci însuşi începuse să fie interesat de maşini, aşa că-i povestea pe larg lui Vitiuşa despre avantajele unui Audi faţă de BMW sau ale Citroënului faţă de Peugeot. Vitiuşa îl asculta, ghicind unde trebuie să insereze câte un „hm!“, „oho!“ sau „uau!“. Când Romîci încheia, mai mergeau amândoi o vreme în tăcere, răscolind frunzele uscate cu ghetele. Apoi

venea rândul lui Vitea. Îi relata lui Romîci subiectele mitologiei greceşti în varianta lui Kun[38] sau îi explica de unde luase Dumas numele muschetarilor şi pomenea în treacăt numele caravelelor cu care Columb ajunsese pe insula San Salvador. După ce poveştile se terminau, Vitea şi Romîci se despărţeau şi se întorceau fiecare acasă.

Veneau destul de des în vizită unul la altul. Vitiuşa îl ajuta pe Romîci să-şi facă temele, Romîci îl învăţa schemele jocului FIFA. Dar la şcoală Romîci se purta foarte rece cu prietenul său – asta dacă-l băga vreun pic în seamă. Probabil fiindcă la şcoală trebuie să te concentrezi asupra învăţăturii, credea Vitea, şi, cum Romîci avea probleme cu ştiinţele, era silit să depună de două ori mai mult efort, aşa că acorda orelor o atenţie dublă. Atâta că povestea se repeta şi în pauze. Romîci îl evita, vorbea cu el fără chef şi părea să caute mereu – şi să găsească repede – motiv să se îndepărteze. Ce să mai vorbim, până la urmă, Vitea a găsit în el forţa să recunoască: Romîci n-avea nevoie de el. Şi de atunci a încetat să mai comunice cu fostul camarad. Prietenia lor s-a topit încet-încet, ca un morman de zăpadă uitat în soarele primăverii.

Vremea trecea. Vitea a intrat în perioada neliniştită a adolescenţei. Între ore stătea într-un colţ, examinând emisferele cenuşii ale soneriei şcolii. Cele două protuberanţe metalice cu şurubul ieşit în afară pe mijloc îi trezeau imaginaţia. Se pătrunsese faţă de ele de sentimentul misterios şi plin de veneraţie pe care păgânul îl nutreşte faţă de obiectul cultului său. Le desena în creion în agendă: umbrea metalul elastic cu liniuţe subţiri, contura şuruburile cu mare grijă: înmuind degetul în gură, retuşa o cută abia vizibilă sub emisfera stângă. Visele îi deveneau apăsătoare şi cleioase. Organismul i se schimba. Uneori i se părea că aude foşnetul şi chiar scârţâitul cu care corpul i se măreşte şi i se extinde.

Creştea nu doar el, creşteau şi colegii lui. Şi colegele. Crescuse şi Iulia Novikova, care stătea două bănci mai încolo şi care asculta la o cască anacronicul trip-hop; care o dată pe lună îşi vopsea părul în altă culoare; care făcea duet despre „i-a/ia“ cu o prietenă şi duminica dădea concerte online pe YouTube; care odată apăruse în clasă cu gâtul învelit în folie de celofan şi, când şi-o scosese, dezvăluise tuturor un impresionant tatuaj multicolor cu un delfin; care se ascundea în pauze prin colţuri şi-i citea pe Edgar Poe şi Kafka; şi mai ales care întotdeauna, fără excepţie, rămânea tăcută şi de o indiferenţă arogantă când restul clasei râdea de Vitea sau îi făcea farse.

Ochiul lui Gulliver a încetat să mai privească pe fereastră, penele lui Chingachgook nu mai făceau vânt în cameră, d'Artagnan nu mai bătea cu pumnul în pat. Iulia a alungat treptat din gândurile lui Vitea toate fostele lui preocupări. Pasiunea pentru ea i-a insuflat încredere în sine, afecţiunea faţă de ea i-a dat puteri, care l-au convins, cel puţin pentru scurt timp, că e capabil de orice. Au fost vremurile când Vitea nu s-a mai temut de nimic.

Şi-a făcut conturi pe reţelele sociale numai ca să urmărească cealaltă viaţă a Iuliei, a început să asculte muzica ei preferată, să se uite la filmele ei preferate. Şi totuşi cu cât încerca s-o înţeleagă mai profund, să se înrudească mai mult cu ea, s-o primească înăuntrul lui, cu atât se trezea mai departe. O studia ca pe o limbă nouă, dar fiecare cuvânt nou învăţat despre ea se spărgea deodată în alte zece cuvinte de neînţeles, fiecare potecă tăiată spre ea se împărţea în alte douăzeci. Chiar şi chipul ei, pe care, după părerea lui, Vitea şi-l lămurise pe deplin, căpăta dintr-odată o nuanţă pe care n-o observase până atunci. Şi care îi năruia complet imaginea deja formată.

În capul lui se prăsise un întreg cuib de Iulii, cu tot felul de însuşiri, calităţi şi naturi. Toate erau perfecte, toate, inefabile. Fiecare îi era preţioasă, şi

nici uneia nu îndrăznea să-i mărturisească sentimentele lui.

Dacă a simţi dragoste înseamnă a vrea să atingi, atunci da, Vitea era îndrăgostit. Nu-şi dorea decât atingerea. O atingea pe Iulia cu privirea şi cu gândul. Intra în clasă înaintea tuturor şi îi atingea scaunul deocamdată gol; îi atingea ghiozdanul, care avea întotdeauna o curea mai lungă decât alta; atingea zecile de mii de pixeli care compuneau pe ecran fotografiile şi cuvintele din postările ei, pe fiecare în parte şi pe toate la un loc: îi atingea numele, literă cu literă, chiar şi spaţiile goale din „u“ şi „a“. Tot ce avea o cât de mică legătură cu ea, tot ce o privea cât de puţin, prindea parcă viaţă şi căpăta o dimensiune ascunsă, ca hologramele. Hainele, lucrurile ei, tunsoarea, tatuajul, nelipsita gumă de mestecat cu miros intens de mentă. Părinţii ei semilegendari, care nu veneau niciodată la şedinţele cu părinţii şi în general nu apăreau niciodată la şcoală şi care, probabil, nici nu existau de fapt, pentru că era greu de crezut că Iulia se născuse şi ea cândva ca toţi ceilalţi. Această puzderie de indicii se transformase într-o formulă pe care Vitea o învăţase pe de rost, dar al cărei sens, spre disperarea lui, îi scăpa în întregime.

Sentimentele lui erau elastice ca o frânghie. Îl ţineau legat şi-i împiedicau mişcările. Avea nevoie să se exprime. Forţa lor se maturiza, dar Vitea nu ştia cum s-o mânuiască. I-a luat Iuliei bilete la un concert Massive Attack, dar nu şi-a putut face curaj să i le dăruiască. Îi cumpăra flori, dar, temându-se că nu sunt dintre cele care-i plac ei, le lăsa acasă. Profitând de faptul că ziua de naştere e prilej de cadouri, i-a transmis o carte electronică; ea i-a mulţumit, dar a continuat să vină la şcoală cu cărţile ei. Orice semn întâmplător de atenţie din partea ei răsuna ca bubuitul într-un gong de o sută de kilograme: rugămintea de a-i ţine un loc la coadă la cantină, geaca ei care se nimerise agăţată alături de a lui în cuierul din vestiar, un *like*

neaşteptat al vreunei înregistrări pusă de el pe VKontakte[39].

Vremea trecea. Sentimentele lui Vitea nu slăbeau, dar se schimbau. Nu se mai recunoştea pe el însuşi de la o lună la alta. După liceu, avea de gând să intre la Istorie. Citea mult. Citise undeva că, atunci când Ginghis-Han ieşea dimineaţa din bezna iurtei, în faţa lui se forma un coridor de robi care-i ţineau în faţă năframe de mătase în toate culorile curcubeului, de la cea mai închisă la cea mai deschisă, pentru ca ochii cârmuitorului să se deprindă treptat cu soarele strălucitor al stepei. Aşa se deprindea şi Vitea cu sentimentele sale.

Odată, noaptea, n-a mai rezistat. S-a aşezat la calculator şi, dintr-o suflare, fără să-şi ia ochii de la tastatură, a scris la repezeală un mesaj şi imediat, fără să-l mai verifice, l-a trimis. Mesajul avea următorul conţinut:

Ljhjufz^ >kz! Vjz ;bpym ,tp nt,z yt bvttn cvsckf!

Z nt,z jxtym cbkmyj k.,k.& Z ghjie nt,z cnfnm vjtq&.[40]

Apoi s-a aşezat la fereastră, şi-a pus coatele pe pervaz şi a început să aştepte răspunsul. Ciorile pălăvrăgeau încet în lucarna rotundă a maternităţii. Cu mişcări obosite, fără chef, satirii fără cap alergau totuşi după nimfele somnoroase. Vitea a privit cerul. Luna răsărea noapte de noapte, fără excepţie. Dimineaţa dispărea, doar ca să revină negreşit seara, cu orice preţ, ca pata de pe podeaua conacului Canterville[41]. Stele nu se vedeau, dar Vitea ştia că sunt undeva dincolo de acoperişuri, luminând fără nici o pasiune şi dorinţă, precum un actor într-un serial nesfârşit, căruia i s-a făcut lehamite şi de faimă, şi de bani, dar care e obligat prin contract să-şi facă treaba în continuare. Era atât de linişte, încât a auzit când mobilul vecinilor de deasupra a vibrat la primirea unui mesaj. A hotărât în sinea lui că, dacă umbra crengii atinge

masa, atunci va fi împreună cu Iulia. Va fi împreună cu Iulia… Ce însemna asta, de fapt, că „va fi împreună cu Iulia“? Că ea va descoperi, aşa, tam-nisam, în el nişte merite până atunci neobservate? De unde până unde? Că va reevalua… Şi atunci s-a auzit sunetul unui mesaj intrat în inbox.

Vitea s-a întors la calculator şi a citit: „Vitea, iartă-mă, între noi nu poate exista nimic romantic, şi doar să stau de vorbă cu tine mie mi-e greu“.

Vitea s-a uitat la masă: umbra crengii ba venea peste ea, târându-se în toate părţile, ba se retrăgea. Ce era de făcut acum? Cum să se întoarcă, să se regăsească pe el însuşi? Din adâncurile lui se ridica ceva greu şi întunecat, se cocea ceva nefast, care huruia şi urca din străfunduri, ca un lift vechi şi şubred care scârţâie din toate cablurile neunse, izbindu-se de grinzi. Ce mai era şi asta? Presimţirea viitoarelor înfrângeri, a eşecurilor ce aveau să vină, a capitulărilor necondiţionate. Asta era soarta lui. Să trimită o rachetă de semnalizare, să strângă rămăşiţele trupelor rămase credincioase? Degeaba. Care trupe? Nu avusese niciodată nici o trupă. La ce sperase? La ce se aşteptase? Iluzii. Stupidă încredere în sine. De ce acceptase să pornească pe calea asta, ştiind dinainte fiecare pietricică, fiecare cot, fiecare hârtop şi denivelare? Prevăzând, presimţind sfârşitul trist al călătoriei? Şi, iată că acum, gâfâind şi pufăind fum negru, claxonând nebuneşte, rabla lui hodorogită se aruncă fără greş în mlaştină şi, în recviemul broaştelor, însoţită de ultimele cuvinte de adio ale becaţelor, se cufundă solemn în smârcuri. Pentru totdeauna.

Se apropie ultima zi de şcoală, bacalaureatul, după care n-o să se mai vadă. Trebuie cumva să reziste în aceste ultime săptămâni. O să intre la facultăţi diferite – sau mai bine să-l ia în armată. Aşa, drumurile lor se vor despărţi pentru totdeauna. Ah, de s-ar întâmpla mai repede! Mai

repede! Deşi poate că, după mulţi-mulţi ani, se va dovedi că iubirea aceasta a fost ca o piatră aruncată în apă, ale cărei unde se vor lăţi treptat peste toată viaţa lui.

Durerea lui Vitea trebuia să-şi găsească o supapă de evacuare. Şi şi-a găsit-o. Supapa am fost eu.

Pe unul dintre numeroasele rafturi din dulapul lui Vitea am văzut o fotografie. Aleea Şelaputinski, o zi cu ninsoare. Imobilul Morozovilor. Aproape toate mâinile şi picioarele amoraşilor sunt întregi, capetele şi umerii nimfelor stau la locurile lor. Iată şi Zaporojeţul meu natal, pe vremea când încă nu avea calota de prelată, când toate organele interne funcţionau, când roţile i-erau umflate. Ciorile privesc de pe gard – încă pui. Borea, fratele lui Serioja, ţine în mână două pahare puse în cruce, ca nişte maracase, şi-i dirijează pe protagonişti. Mama strânge cu grijă în braţe pledul în care e înfăşurat Vitiuşa nou-născut, bunica Raisa încearcă stingherită să ascundă ţigara. E încă în viaţă şi bunicul Artiom, care se uită undeva afară din cadru, de parcă îşi presimte sfârşitul iminent. Două prietene ale Lenei, în paltoane gri şi cu fesuri de mohair identice, se ţin, cine ştie de ce, de mână. Un colţ al fotografiei e acoperit de ceva roşu-închis. E degetul fotografului, care a nimerit în obiectiv. Jos, cu cifre imprimate, e indicată data fotografiei: 15.11 14:38. Dar cine stătea în spatele obiectivului, deja nimeni nu-şi mai aminteşte.

Primul lucru, Vitea m-a dus în baie. Uşa era acoperită cu o folie ce imita lemnul, şi în mijlocul ei atârna o plăcuţă reprezentând un elefănţel care făcea duş. Alături, pe uşa toaletei, acelaşi elefănţel, în profil, făcea treaba mică într-un vas de veceu. În camera de baie, pe doi metri pătraţi se înghesuiau cada, maşina de spălat, chiuveta şi un coş pentru rufe murdare. Baia – ca, de altfel, şi toaleta, şi coridorul, şi toate cele trei camere – oferea o

privelişte jalnică şi implora în tăcere să fie reparată.

Vitea a pus un dop de cauciuc în chiuvetă şi a dat drumul la apă. Am simţit că nu-i a bună, dar deocamdată mă străduiam să nu mă dau de gol. Vitea mă ţinea stângaci de blană şi bălmăjea nişte aiureli despre „calm“ şi „un băiat curajos“. În locul lui, eu aş fi făcut ce era de făcut fără comentarii în plus, care nu reuşeau decât să mă sperie. În general, în persoana stăpânului meu se îmbinau în mod uimitor o extremă scrupulozitate, o mare solicitudine în intenţii şi o lipsă totală de îndemânare în practică. La fel şi acum: m-a aruncat fără menajamente în chiuvetă, încât m-am lovit de fund şi am luat o înghiţitură zdravănă de apă. Din nou n-am apucat să-mi folosesc nici ghearele, nici colţii. Vitea m-a frecat dureros cu nişte perii, mi-a săpunit blana cu un şampon cu miros înţepător, pe sticla căruia era desenat un urs, m-a frământat şi m-a chinuit în fel şi chip. Fireşte, ca să fiu drept, trebuie să recunosc că eram o adevărată crescătorie de varii insecte şi alte scârnăvii mărunte. Şamponul Putere de urs ştia ce are de făcut: locuitorii din blana mea au luat-o la fugă, în zbor sau târâş, în toate părţile. Pe care reuşeam îl mâncam pe loc, ceilalţi se duceau la fund şi acolo îşi sfârşeau jalnica existenţă.

Apa era oribilă, scârboasă şi dezgustătoare, îţi venea să te speli de ea. Odată cu mizeria simţeam cum se duc toate obiceiurile, însemnele, particularităţile şi trăsăturile mele dragi. Am crezut chiar că mi se ştersese şi faţa. În cele din urmă am fost scos din chiuvetă, şters insistent, uscat şi dus înapoi în cameră. Dar caznele mele nu se sfârşiseră. Vitea m-a luat pe genunchi, între degete i-a lucit o forfecuţă, şi, cu totul neîndemânatic, strâmb şi – s-o spunem pe-a dreaptă – fără pic de talent, s-a apucat să-mi taie ghearele. Fireşte că, necunoscând procedurile manichiurii, m-am împotrivit agresorului din toate puterile. Zadarnic.

N-am făcut decât să-i sporesc îndârjirea şi tupeul. De vreo două ori s-a străduit prea tare şi mi-a nimerit cu tăişul în capilare. Am chirăit de durere. Şi totuşi, în mod straniu, cu toate că durerea era sfredelitoare şi mă sufocam de ciudă, nu pot să nu recunosc că făceam noi descoperiri: erau, la urma urmei, prima durere din viaţa mea şi prima umilinţă. Nu s-ar putea spune oare că insultătoarea spălare cu şamponul Putere de urs a fost o primire solemnă, o iniţiere indispensabilă? *Sine qua non*[42], dacă-mi permiteţi. Nu-i aşa? Dar de ce aveam parte de toate astea? De ce? Eram deci chemat să înăbuş rămăşiţele mocninde ale sentimentelor lui Vitiuşa? Trebuia să compensez prejudiciul? Dar nu-mi dorisem niciodată să încălzesc o inimă pe cale să se răcească. Şi, la urma urmei, ce obicei mai e şi ăsta? De unde, din ce Sumeruri şi Mesopotamii vine tradiţia aceasta idioată de a astupa cu ajutorul pisicilor fisurile sufleteşti?

Am dormit în coş până seara, când am fost trezit de nişte strigăte. Mama lui Vitea venise acasă, şi el îi prezentase noul chiriaş. Mamei nu i-a picat prea bine vestea. Nu, n-a apreciat după merit ideea fiului. Dimpotrivă, după o scurtă acalmie, s-a dezlănţuit o adevărată furtună, au început injurii şi ameninţări. În timpul ăsta, bunica se uita în camera ei la un serial, şi, când a dat televizorul mai tare, insultelor ruseşti li s-au adăugat şi cele latinoamericane. La apogeul scandalului s-a auzit pocnet de veselă spartă – cana preferată a mamei anunţa că s-a spart ghinionul.

Am închis ochii şi m-am pregătit să fiu extrădat în curtea natală.

Dar nu m-am întors în nici o curte. Nu, n-am ajuns să revăd cutia de banane Chiquita şi nu m-am reîntâlnit cu nici unul dintre ai mei. M-am gândit apoi multă vreme: de ce stăpâna casei se învoise totuşi să mă primească? Dar gândurile mele erau goale şi sterile. Mama Lena ajunsese să-şi plângă de milă în ultimul grad. Cana spartă, să

zicem aşa, fusese picătura care-i umpluse paharul răbdării. Hotărâse să lase încă o dată lucrurile să fie exact aşa cum nu voia ea. Poate se obişnuise prea mult ca în viaţă totul să meargă împotriva scenariului ei şi se învăţase chiar să extragă o anumită plăcere din asta. Poate că adevărata victorie pentru ea era înfrângerea totală, însoţită de cât mai multă suferinţă. Sau poate că nu. Oricum ar fi fost, cert e că mi-am început viaţa la familia Pasecinik.

Prima mea întâlnire cu mama Lena a avut loc abia la cinci zile după ce mă instalasem în apartament. Ce să mă mai ascund, sunt cam laş din fire, aşa că m-am străduit să nu-i ies în cale, dar nu se putea să nu facem cunoştinţă până la urmă. S-a întâmplat când mama tocmai se întorsese de la serviciu, iar eu ieşeam din camera lui Vitiuşa în plimbarea de seară. Ne-am trezit unul în faţa altuia în capetele opuse ale coridorului, ca nişte duelişti din filmele cu Vestul sălbatic. Mama Lena semăna cu un copil îmbătrânit. Ba, nici măcar… Mai degrabă cu o păpuşă uitată într-un parc. Da, o păpuşă lăsată într-un leagăn, care a rămas în ploaie şi ninsori, cu braţele deschise a îmbrăţişare, luni şi luni de zile. Avea ochi mari şi negri, la fel ca fiul ei, şi părul tot negru – cu un început de cărunţie pe care, cine ştie de ce, nu-l vopsea –, buzele mici şi ţuguiate şi pielea palidă. Pe faţă i se citea mereu încordarea, ca şi cum încerca să-şi aducă aminte de ceva sau să rezolve o problemă aritmetică dificilă. Nu ştiu cât am fi stat aşa, dacă mecanismul ceasului de perete n-ar fi scrâşnit, păsărica umflată de somn n-ar fi sărit afară pe uşiţă şi n-ar fi anunţat că se împlinise al nouălea ceas al serii. Eu m-am aşezat pe labele din spate şi m-am recomandat în cel mai cavaleresc şi mai elegant mod posibil. Mama Lena n-a răspuns în nici un fel. Şi-a agăţat impermeabilul în cuier şi a intrat cu plasele în bucătărie. Apoi s-a întors, s-a aşezat pe jos în faţa mea şi, cu aceeaşi expresie sumbră pe faţă, m-a

mângâiat stăruitor şi m-a scărpinat. Eu m-am întins pe spate şi mi-am etalat burta, ca să-i arăt că nu mă aştept să-mi facă nici o figură. Pe faţa ei s-a schiţat chiar ceva ca o umbră de surâs[43].

Tunse întru ascultare, labele mi s-au îmblânzit, aşa că de la zgâriatul tapetului sau al hainelor omeneşti puteam deocamdată să-mi iau adio. Îmi scoteam pârleala însă cu florile din camera bunicii, unde pe pervaz era instalată o întreagă seră. Muşcatele se învălătuceau, bilbergia se zbârlea, şirag-de-perle… nu, şirag-de-perle creştea pur şi simplu, încet şi inobservabil. Dar preferata mea era *Aloe arborescens*. Cu extract de aloe bunica vindeca toată familia de răceală. Frunzele tari cedau cu greu colţilor mei, dar când, până la urmă, reuşeam să le străpung cu un crănţănit, sucul amar şi plăcut la gust mi se scurgea prin măruntaie, mă înviora şi mă ameţea. Bunica observa, fireşte, urmele dinţilor pe tulpini şi frunze, dar era nespus de îngăduitoare şi de răbdătoare cu năzdrăvăniile mele. Într-un anume sens, mă considera şi pe mine ceva cam ca o floare şi – cum să spun? – nu îndrăznea să se amestece în viaţa naturii şi să-i orânduiască legile, faţă de care nutrea cu atât mai mult respect cu cât îi erau complet necunoscute.

N-am înţeles multă vreme ce *trebuie* să fac, dar am priceput foarte repede ce nu trebuia să fac niciodată. Interdicţiile priveau în primul rând procesele de urinare şi defecaţie. De obicei îmi făceam nevoile, fireşte, în tăviţa rezervată pentru asta. Odată nu m-am putut totuşi abţine şi mi-am încercat norocul, lăsând câte un artefact în fiecare dintre cizmele mamei Lena. Cu aceleaşi cizme am fost imediat bătut.

Mi-era apoi absolut interzis să mănânc de pe masa oamenilor. Oricum nu-mi doream prea mult aşa ceva, dar viaţa în comuna din curte, unde totul era gratis şi în devălmăşie, îşi spunea cuvântul. Eram măturat de pe masă cu o mişcare violentă (că veni vorba, aşa mi-am descoperit minunata

capacitate de a ateriza mereu în patru labe). Să adaug că nici un fel de poveţe sau de ameninţări nu mai funcţionau dacă pe masă apărea o cutie cu brânzică de vaci Savvuşka.

În al treilea rând, aveam voie să dorm oriunde, dar nu într-un pat de om. Ei, asta nu puteam să accept sub nici o formă. Sunt cald, blănos şi, la nevoie, tandru. Numai că ei aveau ideile lor fixe, şi, după cum nu e greu de ghicit, cea mai puţin tolerantă în această chestiune era mama Lena. Abia dacă adormeam în văiugile păturii sau în vreo grotă amenajată cu tot dragul sub pilotă, că ea mă scutura imediat şi mă azvârlea cât colo. Dar nu-i purtam pică. Simţeam faţă de ea mai degrabă compasiune. Sau milă, dacă vreţi. În plus, am impresia că eram util ca metodă de profilactică mentală, de gimnastică emoţională: eu, un motan, mă dovedeam un ţap ispăşitor, o fiinţă cu totul supusă, asupra căreia mama Lena putea să-şi verse nervii şi furia. Dacă punctul de sprijin putea fi numit profunda ei nefericire, rolul pârghiei îl deţineam eu.

Mulţumită interdicţiilor, am făcut câteva descoperiri legate de mine însumi. Nu eram ranchiunos şi răzbunător. În orice situaţie, chiar şi cea mai periculoasă pentru mine, mă străduiam din toate puterile să mă pun în pielea oponentului, să-l justific, să scormonesc după cauzele ultime, să descopăr impulsurile care-l împingeau să-mi provoace suferinţă[44].

Am înţeles repede ce mi se cere: să temperez purtările reprezentanţilor familiei Pasecinik. Adevărul e că, dacă n-o luăm în calcul pe mama Lena, purtările lor erau oricum destul de temperate. Aşa că, mai degrabă, sarcina mea era să risipesc norii negri de la orizontul familiei, să detensionez atmosfera încărcată din casă. Să torc, să mă alint, să fac salturi stângace (care-i înduioşau în mod deosebit pe ai casei), să mă

întind adesea pe spate, cu labele depărtate. Îmi îndeplineam misiunea cu plăcere.

A trecut o săptămână. Natura, cum se zice, îşi spunea cuvântul: ghearele îmi creşteau repede la loc. Vitea n-a învăţat niciodată să mi le taie, iar să mi le tocesc de linoleum era o îndeletnicire fără speranţă. Nici în materie de distracţii lucrurile nu stăteau prea grozav. Mă săturasem, zău aşa, să alerg pe hol după acelaşi şi acelaşi papuc rămas de la bunicul Artiom. Plus că în casa asta papucii erau trataţi cu mare consideraţie. Găseai aici papucul cine ştie cărei străbunici de-al doilea sau al cumnatei bunicului. În albumul de familie n-ai fi văzut fotografii ale celei de-a doua soţii a cumnatului, dar în dulap sigur dădeai peste papucii ei. Cum nimeriseră şi de ce se păstrau tocmai aici n-ar mai fi putut deja să spună nimeni.

Pentru papuci fusese amenajat un dulap special, construit de tatăl bunicului Artiom (tot Artiom, că veni vorba). Când i se întredeschidea uşa, dulapul acesta elibera nişte aburi înţepători de cremă de ghete, care, pentru Vitea, erau mirosul trecutului însuşi. Crema de ghete era cea care-l inspirase să-şi lege viaţa de istorie. Dacă se punea vreodată problema ca papucii să fie, în sfârşit, aruncaţi la gunoi, din adâncul sufletelor familiei Pasecinik se ridica la suprafaţă ceea ce poate fi numit „principii morale“. Şi aceste principii prevedeau ca papucii să fie lăsaţi la locul lor.

Perechile erau răzleţite. Unora le lipsea tovarăşul din stânga sau din dreapta. Papucul drept al nepoatei de-al treilea se odihnea în braţele unui papuc tot drept al cine ştie cărei mătuşi. Multe rubedenii nu se văzuseră niciodată faţă în faţă în timpul vieţii, dar în felul acesta extravagant puteau, ca să spunem aşa, să ia legătura prin umbrele lor, făcând cunoştinţă mult după ce răposaseră. Papucii cu greu mai încăpeau în dulap. Unii izbuteau să scape de acolo şi apoi multă vreme pluteau în derivă prin tot apartamentul.

Da, jucării erau puţine. Aveam nevoie de echipamente noi de antrenament. Vitea şi-a dat în sfârşit seama de asta şi a venit odată acasă cu nişte cumpărături. Acum aveam la dispoziţie un sortiment larg de gadgeturi ultimul răcnet din domeniul divertismentului pentru pisici:

Şoarece cu laser 1 buc.
Şoarece mecanic cu telecomandă 1 buc.
Şoarece de blană, producţie IKEA (gri-maro) 2 buc.
Jucărie cap de iarbă (cu iarbă măruntă) 2 buc.
Planşă de zgâriat (cilindrică) 1 buc.
Planşă de zgâriat (dreaptă) 1 buc.
Mingiuţe de cauciuc cu gust de mentă 4 buc.

Trebuie să recunoaşteţi că aveam deja cu ce să mă ocup. Dar, din toate jucăriile, n-am putut să mă împrietenesc cu adevărat decât cu şoarecele gri de la IKEA, pe care l-am botezat Stillovinyou, în cinstea melodiei preferate a mamei Lena. Ah, dac-ar fi putut să afle! Sunt sigur că fărâma aceea de suflet rezervată iubirii faţă de mine s-ar fi topit instantaneu. Da, Stillovinyou avea în el ceva, aş zice, ataşant, un soi de disponibilitate inofensivă şi încrezătoare. Era o făptură de pluş surdo-mută, păstrătorul tăcut al confesiunilor mele.

Nu mai fusesem, bineînţeles, niciodată într-o casă de om; majoritatea aparatelor şi dispozitivelor din apartament le vedeam pentru prima oară în viaţă, de aceea sensul şi destinaţia lor mi-au devenit clare abia cu timpul. Exista însă o instalaţie foarte ingenioasă, care-mi stârnea un interes deosebit: vasul de toaletă. Mă fascina. De sus arăta… Hm! Cum arăta vasul de toaletă? Să zicem aşa: semăna cu un O triplu, micşorat în perspectivă. Ceramica şi forma îi dădeau caracteristici acustice incredibile. Mă urcam pe scaunul de toaletă şi mieunam tare şi prelung.

Glasul meu stârnea ecou în toată pâlnia veceului. Procesele misterioase din rezervor, susurul pârâiaşului care se scurgea din el îmi aminteau de ecluza Sîromiatniki, sălaşul mătuşii Madeleine. Dacă mă vedea meditând într-o asemenea poziţie, mamei Lena nu-i plăcea. Lăsa cu un pocnet capacul veceului, ca „nu cumva cotoiul să se înece“, cum spunea ea. Dar eu ştiam că n-o îmboldea atât grija faţă de mine, cât dorinţa de a-mi restrânge sfera metodelor de distracţie.

Odată mă uitam la televizor, la o emisiune despre animale. Naratorul povestea despre viaţa maimuţelor cu faţă roşie de pe insula Honshu. Era iarnă în Japonia, ningea. Maimuţele intrau în nişte izvoare termale fierbinţi şi-şi petreceau acolo zile întregi. Uluitor. Deasupra izvoarelor, aburii se amestecau cu fulgii de zăpadă. Mijind ochii, maimuţele se gândeau la ale lor, chestii pur maimuţeşti, păstrând totuşi o expresie augustă şi împăcată pe chip. Câte una discuta încetişor cu vecina, alta dormea cu capul pe umărul unui prieten sau al unei rude. Mi-a venit să-mi născocesc şi eu ceva asemănător pentru mine. Şi mi-am născocit.

Duminica toată familia se strângea la micul dejun. Bunica pregătea o omletă, fierbea ceai, făcea tartine, punea într-un bol biscuiţi simpli. Toţi se aşezau la masă, cu ochii în colţul de sus, unde stătea suspendat televizorul, la emisiunea „Acasă în familie“. După ce beau tot ceaiul, terminau tartinele, iar gazda emisiunii îşi lua rămas-bun de la spectatori până duminica următoare, toţi se împrăştiau în camerele lor. Atunci eu săream pe masă şi mă apropiam de ceainic. Dădeam cu grijă la o parte capacul, mă strecuram în containerul de ceramică, îmi potriveam şezutul pe fundul fierbinte şi-mi rezemam labele pe buza interioară de sus. Burta îmi venea exact în dreptul orificiului care se prelungea cu ciocul prelung, capul îmi rămânea afară – şi aşa adormeam. Mă trezeam

când ceainicul se răcise deja complet şi ceremonia ceaiului se apropia de sfârşit.

Da, nu contest, era un obicei ciudat. Dar, dacă la început fusesem mânat exclusiv de un spirit de contradicţie, de încăpăţânarea adolescenţei, pe urmă procedura a început să-mi placă de-adevăratelea, iar cu timpul n-am mai putut să-mi închipui viaţa fără ea. Am făcut aşa în fiecare duminică până când am crescut şi n-am mai încăput în ceainic. Dar n-am fost niciodată surprins de oameni în timpul acestui ritual. Nu, nimeni n-a văzut vreodată cum îmi petrec eu vremea după micul dejun în familie. A rămas secretul meu. Şi orice fiinţă vie are nevoie de un secret, de o nucă pe care a îngropat-o cu multă-multă vreme în urmă şi despre care n-a vorbit niciodată nimănui.

Nu e nevoie să mai spun că cea mai mare parte a zilei o petreceam dormind. Era de ajuns să mă întind pe cotiera fotoliului, să cad pe gânduri undeva sub dulap sau pur şi simplu să obosesc de joacă, şi un somn plin de vise mi se răsfira în creier ca o dantelărie de coral. Evident, cel mai adesea le visam pe mama şi pe surorile mele. Visam cutia de banane şi Zaporojeţul, o visam pe tanti Madeleine cu maşina ei de spălat Ariston. Odată l-am visat chiar pe Savva Morozov. Stătea la o masă enormă, acoperită cu o pânză verde, în lumina unei lămpi mate, şi scria ceva într-un caiet. Apoi şi-a pus pince-nezul deoparte şi m-a pironit cu o privire atentă, împletindu-şi degetele mari ale mâinilor împreunate. Îmi fusese programată o întâlnire cu el. Savva a scos ceasul de buzunar, a răsuflat, dezumflându-şi obrajii, şi şi-a desfăcut braţele:

— De ce, scumpule, întârzii? A trecut ora!

Şi în aceeaşi clipă am fost luat pe sus din cabinet de un curent puternic de aer. Zburam într-un întuneric ca smoala, mă răsuceam neştiind unde e cerul şi unde pământul, zburam la nesfârşit. Îmi atingeam fruntea cu coada, labele din spate cu

mustăţile şi nu ştiam de ce şi încotro sunt purtat. Mă temeam că n-am să mă liniştesc niciodată, c-am să mă răsucesc aşa veşnic, până la sfârşitul veacurilor, până când întunericul însuşi avea să se şteargă şi în locul lui să răsară ceva care n-are încă nici măcar prototip.

Uneori visam Iauza, dar foarte lată. Celălalt mal abia dacă i se vedea. Coboram spre apă, acolo unde ar fi trebuit să fie un pod, însă în locul lui nu vedeam decât pilonii, care se aliniau până departe într-o linie lungă şerpuitoare, cât vedeai cu ochii. Şi de dincolo, de pe celălalt mal, mă privea un pisoiaş. Ştiam că e fratele meu. Voiam să-i strig ceva, dar nu puteam, pentru că nu ştiam cum îl cheamă. Şi atunci întotdeauna mă trezeam.

Cât timp Vitea era la şcoală, iar mama Lena la muncă, bunica Raisa rămânea acasă: se uita la seriale, dormea sau fuma în bucătărie. Avea şi ea o mică pasiune: o dată pe lună scotea din dulap nişte caiete vechi de şcoală şi le verifica din nou. Făcea asta de ani de zile. Filele caietelor se îngălbeniseră, roşul corecturilor se estompase. Câţiva dintre elevii ei aveau de mult nu numai copii, ci şi nepoţi. Câţiva nu mai erau printre cei vii, dar bunica găsea mai departe în lucrările lor greşeli încă neobservate.

Cel mai mult îmi plăcea să-mi petrec timpul în camera ei. Orele se scurgeau aici paşnic şi în tăcere. Memoria bunicii amintea tot mai mult de o tablă de şcoală pe care sub lecţia de zi se întrezăresc contururile celei de ieri, de alaltăieri, apoi de răsalaltăieri. Pe un raft, rezemată de o vază, stătea o fotografie ovală a lui Artiom, răposatul ei soţ, iar din vază se iţea un buchet artificial cu picături de glicerină împrăştiată pe frunze pe post de rouă. Îmi puneam capul pe o umflătură în linoleum şi adormeam aşa. Uneori ajungeau până la mine frânturi de expresii în engleză – bunica vorbea cu soţul ei din fotografie: „*Don't look at me that way, darling*“[45] sau: „*It's*

only 12 o'clock, my dear. I know you're hungry, but it's not lunchtime yet"[46]. Apoi spunea: „*August, come with me!*"[47] şi o pornea târşâit spre bucătărie. Cu excepţia mea, nimeni nu ştia că bunica vorbeşte cu mine şi cu bunicul Artiom numai în engleză.

La bucătărie, lua de pe foc oala cu compot, îşi turna un pahar şi-l punea să se răcească pe pervaz. Eu săream la geam, contemplam platoşa stacojie de fructe din pahar şi urmăream ce se întâmplă în vechea mea curte. Auzeam glasuri cunoscute, prin frunziş le întrezăream pe mama sau pe surorile mele, uneori pe toate trei împreună. Mă copleşea un dor insuportabil, care n-avea ieşire şi nu putea fi potolit, şi atunci mă ridicam pe labele din spate, iar cu cele din faţă loveam în sticlă. Le strigam, le chemam, imploram să fiu lăsat la ele. Mă străduiam în fel şi chip să le transmit că sunt bine, că sunt aici, că mă gândesc la ele, că sunt acelaşi Savva – Savva al lor –, şi nicidecum August, şi că n-am nevoie de nimic, de absolut nimic din ce e în apartament, că vreau foarte tare acasă, vreau să mă întorc în cutie. Dar ele, fireşte, nu mă auzeau şi nu mă vedeau. Atunci mi se părea că dorm. Da, totul semăna cu un vis urât, de parcă visam că plutesc pe deasupra lor ca un duh nevăzut, că le ating, dar ele nu-mi simt atingerea, că le şoptesc chiar în ureche, dar ele nu-mi aud şoapta. Eram prezent printre ele ca o vedenie. Eram viu, dar murisem deja. „*The sun is going down, August. It's always going down, my boy*"[48], spunea bunica Raisa, gustând compotul şi privind cu ochi mijiţi peisajul oraşului de dincolo de fereastră. „*Kompot is done.*"[49]

Fireşte, nu eram singura pisică din bloc. Studiind apartamentul, am mirosit curând un seamăn prin apropiere. Epicentrul se afla în camera mamei, în colţul cu biblioteca, de unde venea un miros aspru, constant înnoit, de feromoni

felini. Motanul locuia un etaj mai sus şi ţintea la colţ. Ce-mi comunica acest miros? Că e bătrân – cam şaisprezece ani –, că nu face mai nimic şi amână întruna, că stă prost cu rinichii, suferă de conjunctivită cronică, de constipaţie, de pancreatită în stadiu incipient, de diabet netratat, dar că e un exemplar foarte viguros şi îndrăgostit de viaţă. Prin calorifer, glasul lui ajungea câteodată până la mine, extrem de obraznic şi de pretenţios. Cred că şi el îmi bănuia existenţa, dar nu ne-am întâlnit niciodată. După câteva luni am început să-l aud tot mai rar, apoi a tăcut de tot. Şi apoi am observat la un moment dat că mirosul din colţ, de sub dulap, dispăruse. Am înţeles că vecinul meu plecase dintre cei vii.

Între timp, copacii se desfrunziseră, oraşul intrase în puterea fronturilor de aer rece. Vitiuşa mă lua în braţe şi mă ducea la fereastră. Îl întrebam unde dispăruseră frunzele, iar el îmi explica în amănunt. Mă uitam ore întregi la plopul cel mare, număram frunzuliţele care-i mai rămăseseră. Ultima s-a zbătut atât de deznădăjduită, de disperată! Dar vântul a smuls-o şi pe ea şi a dus-o dincolo de azilul Morozovilor, către Iauza. Apoi s-a făcut linişte, de parcă cineva ar fi oprit sunetul. Nici măcar maşini nu se mai auzeau. Şi de sus a început să cadă ceva alb şi pufos. Aşa a fost întâlnirea cu prima mea ninsoare. Totul s-a şters şi a dispărut. Era o taină – o taină maiestuoasă. Era prea frumos. Mi se părea că şi ai casei trebuie să se schimbe cumva în acord cu rotirea ciclului anual al anotimpurilor. Nu ştiam cum, dar să se schimbe. Numai că nimeni n-a observat nimic. Au scos doar din boxa de la mezanin paltoanele, gecile şi căciulile de iarnă, iar în rest totul a rămas aşa cum era. Calendarul de perete din bucătărie pierdea vertiginos în greutate şi până la urmă s-a ofilit de tot.

Apoi a venit Anul Nou. În sufragerie a fost desfăcută masa din mijloc şi pe ea a fost înşirată o

întreagă flotilă din toate soiurile de castroane, salatiere, farfurii netede şi adânci. Şi-au dăruit între ei seturi de cearşafuri şi huse de telefon. Eu am primit un băţ cu nişte pene într-un capăt (sincer, o chestie ingenioasă). După cantitatea de alimente pregătită, mă aşteptam ca acasă la familia Pasecinik să se strângă toată scara, dar n-au venit decât două prietene ale Lenei în bluze identice maro-vişinii. Una mă ţinea în braţe şi mă freca pe bot cu degetul. Cealaltă, nu ştiu de ce, a făcut deasupra mea semnul crucii. Apoi a apărut un bărbat. Cu greu l-am recunoscut în el pe vecinul cu găleata de gunoi, cu care ne întâlniserăm pe palier în prima mea zi la familia Pasecinik. Pe la trei noaptea a venit şi Borea. Era deja cărunt şi corpolent, umbla prin oraş cu şofer. Ca şi cum n-ar fi fost nimic, a anunţat că Serioja şi-a cumpărat nu demult un apartament pe Piatniţkaia şi s-a căsătorit a doua oară – şi a spus-o atât de simplu, de parcă Lena ar fi ştiut deja de multă vreme că Serioja nu plecase la nici un Houston şi nici măcar n-avusese de gând să plece, de parcă ea şi Borea discutaseră deja de o sută de ori şi despre cearta ei cu Serioja, şi despre peripeţiile vieţii ulterioare a lui Serghei. De fapt, în toţi aceşti ani, nu schimbaseră nici două vorbe pe această temă. Aşa că Lena chiar s-a gândit: despre ce vorbiseră ea şi Borea în toţi aceşti ani? De fapt, despre ce puteau vorbi? Şi deodată, cu o groază tăcută, încât i-a venit să-şi ducă mâna la obraz, şi-a răspuns singură: „Despre nimic“.

Apoi au deschis televizorul. Pe toate canalele se dădeau concerte şi show-uri. Aceiaşi oameni ciudaţi, îmbrăcaţi în haine sclipitoare şi pestriţe, treceau fără nici o jenă de la o emisiune la alta, dintr-un studio într-altul, şi se prefăceau din toate puterile că sunt veseli. Dar, cu cât se străduiau mai tare, cu atât era mai limpede că de fapt sunt foarte trişti şi că au obosit de-a binelea. Aruncau cu confetti şi cu beteală, repetau aceleaşi glume fără

haz, se făceau a-şi şterge lacrimile care le dăduseră de râs. Şi purtau tot felul de costumaţii caraghioase, bărbi false, nasuri şi urechi hipertrofiate, cu un aer de parc-ar fi zis: „Dumneavoastră ne cunoaşteţi cu totul altfel, dar acum, cu voia domniilor voastre, glumim şi noi un pic. Iubiţi-ne şi-n continuare!“ De altfel, după toate aparenţele, exact asta se şi-ntâmpla. Erau iubiţi. Bunica, mama şi oaspeţii dezbăteau amănunte din viaţa lor personală cu asemenea grad de competenţă, încât s-ar fi putut crede că toţi oamenii aceştia ciudaţi sunt prietenii lor cei mai buni şi că numai dintr-o neînţelegere n-au putut astăzi să participe la cheful de pe aleea Şelaputinski. Chiar m-am speriat atunci: te pomeneşti că odată se iau de mâini şi năvălesc de pe ecran la noi în cameră, în şleahta lor veselă!

Aproape de miezul nopţii, la televizor a apărut o alee presărată cu ace de brad şi s-a auzit glas triumfător de alămuri. În cadru s-a ivit un bărbat mai mult chel, serios, îmbrăcat în negru, care ne privea cu compasiune şi înţelegere. Înşirând pe scurt momentele pozitive ale anului care se încheia, a aruncat o privire entuziastă spre cel următor. Ştia că nu ne e deloc uşor şi ne-a promis personal că în anul care vine ne va fi mai bine. Apoi a bătut orologiul de pe turnul cel roşu, şi cucul din ceasul nostru de perete i-a răspuns cu glas răguşit. Borea, vecinul Dima, prietenele în maro-vişiniu şi toţi membrii familiei Pasecinik au strigat pe mai multe voci „ura!“. Şi-au scris în grabă dorinţele pe bucăţele de hârtie, le-au ars şi le-au aruncat în paharele cu şampanie, apoi au ciocnit şi s-au îmbrăţişat. L-am strâns şi eu lângă mine pe Stillovinyou şi i-am şoptit „ura!“ la ureche.

Zilele se făceau săptămâni, săptămânile se schimbau în luni. La început, ca în etapa preistorică a strategiei pe calculator pe care o juca Vitea, apartamentul fusese învăluit în ceaţa neagră

a necunoscutului şi, pentru ca bezna să se împrăştie cât de puţin, trebuiseră trimise în toate părţile detaşamente de curajoşi. Fusesem înconjurat de pericole, copleşit de nelinişti. Acum fiecare ungher, cămăruţă, văgăună şi alcov fuseseră deja cercetate şi studiate. Nu rămăsese raft unde să nu-mi fi vârât nasul, prag pe care să nu-l fi sărit. Dar – ciudat lucru! – simţeam că asta nu-mi mai e de ajuns. Nu ştiu cum să explic mai bine. În mine a început să se trezească o forţă străină mie… patima posesiei. Nu-mi mai era suficient să cercetez, trebuia de-acum neapărat să-mi însuşesc teritoriul unde aveam sălaş.

Zi după zi patima aceasta sporea, se întărea şi-mi cucerea întreaga fiinţă. Mă simţeam condus de o mână nevăzută. Hoinăream dintr-un colţ într-altul, săream de pe o poliţă pe alta, căutând ceva căruia nu-i ştiam nici eu numele, amuşinam de nenumărate ori ceea ce mirosisem deja şi zgâriam ceea ce fusese deja zgâriat. La sfârşitul lui februarie, când şuvoaiele Vărsătorului au secat, şi el, azvârlindu-şi urciorul gol pe umeri, a pornit spre casă, spre curţile lui zodiacale, starea apăsătoare în care mă găseam şi-a atins punctul culminant.

Nu ştiu nici eu cum s-a întâmplat. M-am furişat odată cu paşi iuţi către biblioteca de pe tot peretele din camera lui Vitea, am ales uşiţa din dreapta jos, m-am întors cu spatele spre ea şi am irigat-o cu un şuvoi abundent. Îngrozit de ce făcusem, m-am repezit să mă sfătuiesc cu Stillovinyou: cum să trăiesc mai departe şi în ce să mai cred. Stillovinyou a tăcut îndelung, chibzuind, a dat să deschidă gura, dar apoi s-a adâncit din nou în reflecţie. În cele din urmă, m-a sfătuit să trăiesc cum trăisem şi până atunci şi să cred în ceea ce crezusem întotdeauna. Am mulţumit oracolului şi m-am dus la bucătărie după o gustare, să prind puteri – cine ştie, poate pentru ultima oară între pereţii acestei case.

Vitea a venit de la facultate şi a plecat numaidecât la cursurile suplimentare ale cunoscutului profesor de istorie Vasili Olejik. S-a întors acasă foarte târziu şi a adormit imediat. Au trecut aşa câteva zile. Nimeni n-a observat nimic. M-am liniştit.

Dar, după câteva zile, m-am trezit la un moment dat în jurul prânzului. Ceva mă rodea pe dinăuntru, mă neliniştea. Tot aşa pictorul maniac sare în mijlocul nopţii şi se împleteceşte, împiedicându-se de mobilă, către tablou, ca să termine de pictat marginea pădurii, nasul unei cucoane sau sclipirea dintr-un bob de strugure. Trăgând în piept printr-o crăpătură a ferestrei adierile primăverii, m-am simţit dintr-odată umplut de un dor fără nume; prin vine mi-a trecut un curent electric; mă mânca între labele din spate, era imperios necesar să iau măsuri. În tot corpul îmi vibra ceva puternic, sonor, portocaliu. Mi-am văzut surorile în curte şi, recunosc, în minte mi s-au copt deodată nişte gânduri cu totul reprobabile. Ca să fiu sincer, aceleaşi gânduri reprobabile mi-au venit chiar şi la adresa mamei. Era groaznic. M-am întors cu spatele, de parcă cineva mi-ar fi putut citi în minte. Şi cineva mi-a citit: Stillovinyou. Am sărit pe podea şi i-am dat una cu sete peste mutră, de-a zburat tocmai în coridor.

Am simţit din nou că trebuie neapărat să fac *chestia aia*. M-am dus în camera mamei Lena, am sărit pe pat şi mi-am lăsat semnătura la căpătâiul lui. Mi-a fost imediat mai bine şi m-am liniştit.

Timp de o săptămână am făcut acelaşi lucru prin tot apartamentul: în bucătărie, la baie, în coridor, în toate cele trei camere. Nu prea-mi dădeam nici eu seama la ce-mi folosea. Era un fel de revoltă inconştientă împotriva geometriei bine stabilite a camerelor, pretenţia unei noi ordini, proclamarea unei enclave pisiceşti autonome în interiorul statului omenesc al familiei Pasecinik.

Reflectând la structura locurilor pe care le-am însemnat în casă, am desenat următoarea schemă, reprezentând o sumă de vectori îndreptaţi în toate direcţiile:

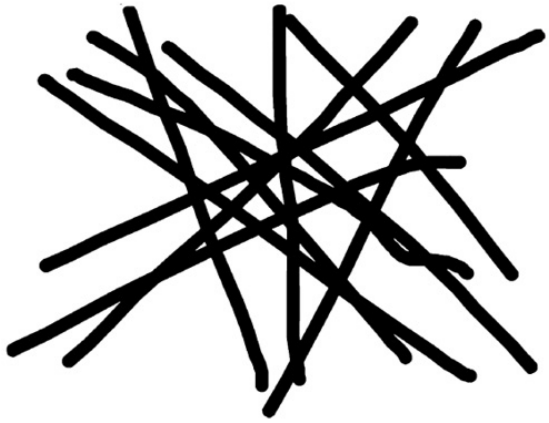

E clar, nu? Bănuiam că noile mele năravuri n-aveau să le pice prea bine lui Vitea, bunicii şi mai ales mamei Lena. Dar deocamdată răbdau. O săptămână, două, trei, o lună. Apoi, până la urmă, n-au mai răbdat.

După calendar era începutul lui aprilie, dar nimic nu prevestea o primăvară timpurie. Soarele stătea sus pe cer, strălucitor, radiind însă o lumină rece, lipsită de orice căldură. Noaptea, asupra oraşului s-a năpustit pe neaşteptate un viscol, l-a albit încă o dată şi spre dimineaţă a cedat la fel de brusc. Cojoacele şi paltoanele lăsate la vatră au fost din nou convocate din şifoniere şi boxe de mezanin. Rezidenţii aleii Şelaputinski bântuiau trişti pe trotuare şi deja se îndoiau de-a binelea că în anul acela va mai ajunge până la Moscova vreun strop de căldură.

Şi iată că s-a făcut zi. Ziua Z. Timp de câteva ore am fost pedepsit să rabd de foame şi de sete – mi s-au ascuns farfuriile –, apoi am fost băgat cu de-a sila într-o cuşcă de transport şi am plecat împreună cu Vitea în prima mea călătorie prin oraş.

Lumea, segmentată de gratiile orizontale şi verticale de la gura cutiei, era misterioasă şi

seducătoare. Mii de mirosuri pe care le uitasem din vară încoace mi-au izbit nările. Ca atunci când locatarii, întorcându-se în casa părăsită, şterg praful de pe obiecte şi-şi trec degetele peste claviatura vechii pianine, tot aşa înviau în mine amintirile olfactive. Mirosurile sclipeau, licăreau şi se roteau peste tot în jur. Am simţit că ameţesc.

Vitiuşa mergea pe stradă ţinând într-o mână cutia de transport şi strângând în celălalt pumn mărunţişul pregătit dinainte pentru metrou. Am coborât sub pământ, unde mirosea a şpan metalic, a mahmureală şi transpiraţie. Am fost îngrozit şi entuziasmat de urletul vagoanelor, de luminiţele din tunel, de decorul staţiilor de metrou. Câteva staţii, cele mai puţin sofisticate, aduceau cu camera de baie din casa Pasecinik, doar că mărită de o sută de ori, altele, dimpotrivă, păreau formate din hălci gigantice de friptură de vită. Iar din pereţi, bolţi şi coloane părea să curgă sânge.

Am ieşit din metrou, am mers cu autobuzul câteva staţii şi am ajuns la o clinică veterinară. La intrare era parcată o maşină neagră uriaşă, şi alături de ea am văzut un bărbos care şedea pe un covoraş şi făcea cu mâinile nişte mişcări de parcă s-ar fi spălat. Am intrat în vestibul. Pe un ecran erau afişate cu litere luminoase numele pacienţilor. În stânga, lista celor care aşteptau, în dreapta, a celor intraţi deja la consult.

1. Motanul Dîmka	1. Câinele Ramzan
2. Câinele Roger	2. Câinele Kerge
3. Dihorul Dulia	3. Pisica Tosia
4. Motanul Baron	4. Motanul Stepan
5. Motanul August	

Până să ne vină rândul, ne-am aşezat pe o banchetă. Uitându-mă la coada tremurătoare a unui labrador, la ochii holbaţi ai dihorului, auzind înjurăturile grăsanului siamez de vizavi, m-am simţit cuprins de nelinişte. Ideea e că eram perfect

sănătos şi nu înţelegeam pentru ce fusesem adus aici.

Din cabinet a fost scos pe braţe un pitbull. Bărbosul de adineauri a venit în fugă lângă doctor.

— O să trăiască, a spus medicul.

— *Allah akbar*, domnule doctor! *Allah akbar!*

— *Allah* o fi şi *akbar*, dar, Musa Zaurovici, aveţi totuşi grijă ca elevul dumneavoastră să mănânce în timpul plimbărilor, bine?

— Da, domnule doctor, da! *Inşallah*, Igor Valentinovici!

Din când în când, din cabinet ieşea o domnişoară care chema următorul pacient, şi animalul era introdus în încăpere. Toţi se cam speriau auzindu-şi numele. Când domnişoara l-a chemat pe siamez, Baron s-a pierdut cu totul cu firea: a început să înjure ca la uşa cortului, apoi a tăcut brusc şi şi-a pierdut cunoştinţa.

Ce-a fost mai departe îmi amintesc foarte neclar. Văd limpede un bărbat cu ochelari, de ale căror braţe atârnau nişte lănţişoare – doctorul Igor Valentinovici. Mă apasă pe burtă şi pe coaste, în timp ce în jur se revarsă un miros divin, nepământean. Aşa miroase fericirea. Totul e pace şi mulţumire. Medicul mi se adresează cu dumneavoastră: „August Batkovici[50], acum pe cealaltă parte. Aşa“. Apoi Igor Valentinovici îl mustră pe Vitea că nu mi-a făcut vaccinuri şi spune că „în mare, ai venit la ţanc“. Am apucat doar să mă mai întreb „La ţanc pentru ce?“, căci ultimele cuvinte mi s-au topit în „pence“, „pece“, „peeaaaah“ – şi am adormit.

M-am trezit abia în locuinţa de pe Şelaputinski. Aveam la gât un fel de guler ciudat şi mă dureau îngrozitor ouţele. Două zile am rămas într-o stare de semiconştienţă. În a treia zi am putut deja să mă plimb singur prin casă. În a cincea mi-au scos jaboul acela caraghios, şi atunci am priceput ce se întâmplase. Mi s-a părut că slăbisem cinci kilograme, deşi la ultima cântărire măsuram doar

3,4 cu totul. Aveam senzaţia că scăpasem de o povară grea, ca o bilă din acelea de fontă cu care se dărâmă casele. Apoi sentimentul de uşurare mi s-a schimbat în panică. Asta ce înseamnă, că gata? Niciodată? Cu nimeni? Nici un pisoi care să se tăvălească? Instinctul patern, pe care e drept că nu mi-l bănuisem niciodată, s-a trezit deodată, în cele din urmă, să scâncească prelung. O, testiculele mele! Icrişoarele mele catifelate! Progenitoarele mele blănoase! Economiile mele nefolosite dispăruseră pentru totdeauna.

Mi-am dorit oare atunci să i-o plătesc lui Vitiuşa cu vârf şi îndesat? Nu, nu mi-am dorit. Am visat oare să-i întorc datoria cu aceeaşi monedă? Nici vorbă. Da, nu mai puteam să irig cu şuvoaiele mele pereţii locuinţei lui primitoare. Ei, şi ce? În timpul unei discuţii la telefon cu profesorul Vasili Olejik, Vitea l-a citat odată pe un filozof german. Mi-a plăcut mult acest citat: „Tot ceea ce există este raţional“[51]. Căci dacă-i aşa, dacă neamţul are dreptate, atunci mie cuvintele acestea mi se potrivesc întru totul. Şi, ca atare, voi purta flamura semeaţă a raţiunii, ridicând mândru botul spre cer şi săltând genunchii şi coada.

Aşa îmi treceau zilele. De la balconul lui Denis Alekseevici ajungea până la mine zilnic fragmentul nespus de drag din *L'amoroso*. Zilnic îmi vedeam surorile şi mama în curte, unde zilnic, cu tot atâta conştiinciozitate ca şi înainte, le hrăneau casiera Zina, lipitorul de afişe, prin mila lui Dumnezeu, Mitea Pliaskin şi paznicul Abdulloh. Şi, la fel ca înainte, duminica plecau să-i facă o vizită mătuşii Madeleine. Dar fără mine. Fără mine.

Zilele iuţeau pasul. Crescusem, mă maturizasem şi nu mai încăpeam de mult în ceainic. Mama Lena se îmbunase şi acum îmi dădea voie să mă aşez la ea în poală, aşa că tropăiam îndelung frământându-i picioarele. Devenise membru al societăţii Rerih[52]

şi, luându-şi termosul învechit şi câteva sendvişuri la ea, făcea de pază peste noapte la sediul societăţii, care era şi muzeu şi pe care statul căuta cu tot dinadinsul să-l confişte în zilele acelea. Bunica Raisa, rămasă singură în apartament, discuta în continuare cu mine şi cu răposatul soţ în engleză şi tot în continuare verifica a cine ştie câta oară caietele elevilor. Vitiuşa se adâncea tot mai mult în studiul istoriei. Gândurile, motivele şi acţiunile oamenilor din trecut începuseră să fie pentru el mai reale decât ceea ce se petrecea în prezent. Orice eveniment din viaţa politică a vremurilor lui îi trezea mai întâi o amintire din trecut. Orice întâmplare de pe lume rima cu dublul său din veacuri demult apuse.

A trecut aşa un an. Apoi încă unul. A venit din nou septembrie. Soarele a ieşit din zodia Leului şi, fără multă vorbă, a trecut în constelaţia Fecioarei. Dunga roşie din termometrul de pe tocul exterior al geamului se lăsa treptat tot mai jos. Cerul s-a înălţat parcă şi s-a curăţat. Ţipetele copiilor pe stradă, zăngănitul leagănelor ruginite şi claxoanele autovehiculelor sunau neobişnuit de viu şi de strident. Eu stăteam cu Stillovinyou în braţe lângă geamul întredeschis, într-un ghiveci cu plante al bunicii, şi adulmecam aerul de afară. Ce-mi spunea aerul acesta? Că începuse un nou an şcolar, că în curând se vor porni ploile, că arborii îşi adună pentru toamnă orice rămăşiţă de căldură şi sunt gata să se descotorosească, uşor-uşor, de frunze. Că din august n-a mai rămas nimic afară de numele meu de acum. Cea de-a treia vară a vieţii mele lăsa locul celei de-a treia toamne.

Se apropia termenul unui nou vaccin. Îl aşteptam. Luasem o hotărâre şi nu-i spusesem despre ea decât lui Stillovinyou. Venise momentul. Am dat o raită prin camere, am rupt cu dinţii ultima floare a zambilei, m-am frecat cu gingăşie de Stillovinyou în semn de rămas-bun, am dormit pe rând pe toate cele trei rafturi ale bibliotecii din

camera lui Vitiuşa, am fost la toaletă şi m-am străduit să fac totul ca la carte. Am stat în poala bunicii, am lins-o pe faţă pe mama Lena, şi ea nu s-a supărat. M-am uitat la toate acestea, şi inima mi s-a strâns. În gură aveam un gust dulce-amar. Ştiam că trebuie să plec. Trebuia să merg mai departe. Luasem o hotărâre şi nu mai era cale de întoarcere.

— Augustissimus, plecăm la Igor Valentinovici să facem vaccinul! Urcă! mi-a spus Vitea.

Am tras adânc în piept, cât m-au ţinut bojocii, mirosul stătut al primei mele locuinţe omeneşti şi am intrat singur în cutia strâmtă şi îngustă. Pregătit de ce e mai rău, deschis la ce e mai bun. Uşa s-a închis în urma noastră. M-am uitat la căptuşeala pe care stinghiile subţiri de lemn o împărţeau în romburi bulbucate, la inelul rotitor al contorului de curent şi am repetat: „Rămas-bun, rămas-bun, rămas-bun!“ Am coborât etajele cu fundul înainte şi mi-am amintit de ziua îndepărtată de august când Vitea mă adusese pentru prima oară în scara blocului. Am retrăit spaimele şi speranţele de atunci. Din tufişul ficusului de pe palierul dintre etaje a ieşit la iveală mutra unui vecin cunoscut. Aprinzându-şi o ţigară, a întrebat:

— Scoţi cotoiul la plimbare, Vitiuş?

— Se poate spune şi aşa, nene Dima.

Am ieşit amândoi din scară. Aşa deci. Mi-am strâns labele sub mine şi am privit înainte prin plasa de frânghie a cuştii. Am traversat locul de joacă şi am ieşit pe Nikoloiamskaia. Nu puteam s-o mai lungesc. Am agăţat cu gheara ţâmburuşul fermoarului şi l-am tras cu grijă în sus, pe traseul lui arcuit. Eram gata, dar, în loc să sar afară, spre mirarea mea, m-a apucat deodată scâncitul. Miorlăiam tot mai tare şi mai prelung şi, abia când Vitea s-a hotărât în sfârşit să mă potolească, am sărit jos pe asfalt. Am zbughit-o drept înainte, tot mai departe, fără să întorc capul şi fără să încetinesc; am străbătut în goană curţi, fundături şi

străduţe, am trecut pe lângă şcoli, cafenele şi oficii poştale, nebăgând în seamă lătratul câinilor şi claxoanele maşinilor, tot mai departe, cât mă ţineau puterile, încât labele din spate mi-o luau înaintea celor din faţă. Plângeam de frică, de încântare, de milă şi de o bucurie neţărmurită.

Aleargă deci şi tu înainte, poveste! Poticneşte-te de câte-o piatră din pavaj, sari peste şanţuri şi râpe, zboară peste povârnişuri! Înalţă-te până în vârful brazilor, agaţă giruetele, cazi iar în gropi. Dar zboară, zboară mai departe!

Note

28. Joc de cuvinte. În engleză, *meeting* înseamnă „întâlnire“.

29. Elena Petrovna Blavatskaia (1831–1891), cunoscută drept Helena Blavatsky, a fost o ocultistă şi autoare rusă, fondatoare, în SUA, a mişcării teozofice. Americanul William Quan Judge (1851–1896) i-a fost discipol. Colonelul Henry Steel Olcott (1832–1907) a fost primul preşedinte al Societăţii Teozofice din New York şi, împreună cu Blavatsky, un mare sprijinitor al budismului în Asia.

30. Filozof, scriitor şi ezoterist francez (1841–1929), influenţat de teozofie şi de Rudolf Steiner.

31. Mezzosoprană rusă (1886–1959) cu o carieră remarcabilă la Teatrul Bolşoi până în anii ’30. Ulterior s-a dedicat teozofiei (cu toate că textele ei au fost publicate abia în anii ’90), şi numai admiraţia lui Stalin a ferit-o de o soartă tragică.

32. *Trinosophia: sfânta şi întreita înţelepciune* (titlul versiunii româneşti apărute la Editura Herald) este un text ezoteric atribuit contelui de Saint-Germain (cca 1707–1784), aventurier de origine necunoscută, vestit ca spiritist în timpul vieţii şi venerat de teozofi.

33. Daniil Andreev (1906–1959), scriitor şi mistic creştin rus, fiul scriitorului Leonid Andreev. Cartea lui *Roza mira*, bazată pe experienţele sale mistice din închisoare, a fost publicată abia la începutul anilor ’90.

34. Carlos Castaneda (1925–1998), scriitor american de origine peruviană, autor a mai multe cărţi, azi considerate de obicei ficţiune, care descriu iniţierea sa în străvechi practici şamanice precolumbiene. Printre ele se numără şi *Călătorie la Ixtlan* (fără legătură cu situl arheologic real Ixtlán del Rio din Mexic).

35. Om de ştiinţă, teolog şi filozof suedez (1688–1772), creator al unei doctrine mistice creştine aparte.

36. Personaj, de data acesta, inventat de autor.

37. Companionul eroului Natty Bumpo în ciclul de romane *Aventurile lui Ochi-de-Şoim* de James Fenimore Cooper.

38. N.A. Kun (1877–1940), istoric rus, autor (în 1914) al unei prelucrări extrem de cunoscute a *Legendelor şi miturilor Greciei antice*, republicată în numeroase ediţii până în prezent. Cartea a fost sursă de inspiraţie şi pentru *Legendele Olimpului* de Alexandru Mitru.

39. Site de socializare rusesc.

40. Echivalent, pe tastatura de limbă rusă, cu: „Scumpa mea Iulia! Viaţa nu are rost fără tine! Te iubesc foarte mult. Te rog să fii a mea.“

41. Referire la povestirea *Fantoma din Canterville* de Oscar Wilde.

42. O condiţie indispensabilă (în limba latină).

43. Când şi când, dacă nu era nimeni prin preajmă, iar mama Lena era în dispoziţia necesară, asemenea momente se repetau. Dar nu-şi permitea niciodată să-şi dea la iveală tandreţea în prezenţa fiului sau a mamei sale. De cele mai multe ori, atitudinea ei faţă de mine oscila între dispreţ şi cruzime.

44. Dar, ca să fiu sincer, nu se poate spune că-mi reuşea. Până la cauzele ultime n-am ajuns niciodată, iar impulsurile cu pricina nu le-am descoperit. Dar chiar şi numai încercarea e demnă de laudă, nu?

45. „Nu te uita aşa le mine, dragule!“ (în limba engleză).

46. „E abia 12, scumpule. Ştiu că ţi-e foame, dar nu e încă ora prânzului.“ (în limba engleză).

47. „August, hai cu mine!“ (în limba engleză).

48. „Soarele apune, August. Întotdeauna apune, băiete.“ (în limba engleză).

49. „Compotul e gata.“ (în limba engleză).

50. În lipsa numelui tatălui, Batkovici (patronimul rusesc) vine aici de la *batka*, cuvânt popular pentru „tată“.

51. Citat celebru din *Principiile filozofiei dreptului* de G.W.F. Hegel.

52. Pictorul Nikolai Rerih (1874–1947) şi soţia lui, Elena (1879–1955), emigraţi din Rusia în 1916, au fost întemeietorii unei şcoli separate de teozofie.

3
CE A URMAT

Am mers, aşadar, mai departe, lăsând vremea să mă poarte în voie, să mă tragă sau să mă târască după ea cu de-a sila. Acum, când prima tinereţe îmi trecuse, căram după mine un bagaj inutil, un cirac fantomatic, de care aveam tot atâta nevoie ca de o cravată veche de pionier. Vorbesc despre experienţă, valuta aceasta veşnic preţuită, a cărei curbă urcă neabătut în sus la bursa valorilor obşteşti. Da, experienţa rotunjeşte colţurile ascuţite ale dorinţelor, taie din avântul speranţei – în schimb, linişteşte, consolează, transformând paroxismele vieţii într-un oval lichid de o culoare incertă.

Am început să mă gândesc mai mult la timpul care-mi fusese hărăzit şi am ajuns la o formulă potrivit căreia trecutul (x) îşi măreşte suprafaţa direct proporţional cu măsura în care viitorul (y) şi-o pierde. Am fost foarte mândru de această descoperire. Sunt sigur că bustul meu se află la loc de cinste în anfilada închipuită a celor mai faimoşi motani-exploratori din lume.

Da, substanţa timpului nu poate fi determinată şi nici… Uite că nu ştiu să spun cum altfel nu poate fi. Hai să zicem, cunoscută. Da, nu poate fi cunoscută. Afirmaţie banală, dar nu mai puţin adevărată.

Viaţa mea se umplea treptat de evenimente şi amintiri. Când mă uitam înapoi, vedeam deja în spatele meu un orăşel. Uneori chiar încurcam ordinea evenimentelor. Căci privim trecutul printr-un ochean spart: ceea ce e aproape ni se pare foarte departe, iar ceea ce a dispărut deja la orizont, dimpotrivă, ne apare la o aruncătură de băţ. Unele lucruri le ţineam minte, pe altele nu. Pe lângă

mine, ca nişte bagaje pe carusel, treceau agale oameni. La unii stăteam mai mult, de la alţii fugeam rapid. Chipurile şi siluetele lor păreau executate într-un amestec de tehnici: hainele, obiceiurile şi mai ales vocea erau pictate expresiv, în tuşe groase de vopsea, în timp ce faţa şi părul abia dacă erau schiţate în creion, nu le ţineam minte. Şi totuşi e ceva ce n-am să uit toată viaţa: mâinile.

Îmi amintesc mâinile fiecăruia – şi dreapta, şi stânga. Distanţa de la buricele degetelor până la cot mi s-a întipărit în memorie; mai departe, imaginea se tulbură. Erau mâini care miroseau a nefericire, mâinile calde ale femeilor în vârstă care refuzau să se împace cu singurătatea la care erau condamnate. Mâini de copii, fără experienţă, neştiind ce-i aceea timpul – ele erau cele mai neîndemânatice cu mine. Pentru ele eram un apendice la duioşia aceea enervantă şi la grija siropoasă cu care erau înconjuraţi în prima parte a vieţii. Spre deosebire de ele, mâinile bărbaţilor zdraveni, puternici se dovedeau, la o adică, mult mai binevoitoare. Pentru că eu eram ceea ce le lipsea. Muncitorii, bodyguarzii, poliţiştii, sărăntocii şi cerşetorii mă hrăneau pe săturate. Se recunoşteau în mine – cu ceea ce rămăseseră pe dinăuntru, dar le era strict interzis să fie în viaţa adultă. Bărbaţii aceştia se revoltau. Nu suportau responsabilităţile şi datoria, care le fuseseră puse în cârcă fiindcă alţii, privilegiaţi, trăseseră aşa la sorţi, dar trebuiau să joace mai departe după reguli, să-şi îndeplinească obligaţiile până la capăt. Trăgeau după ei un pian surd cât o casă cu cinci etaje, plin de nereuşite, de forţe necheltuite, de supărări şi ranchiună. De aceea faţă de mine se purtau foarte blând.

Soarta s-a arătat, dacă pot spune aşa, binevoitoare cu mine. Spun „binevoitoare“ pentru că am cu ce s-o compar. Mulţi *alţii* o duceau semnificativ mai rău. Vaccinat şi castrat, eu practic

nu riscam să mă molipsesc de nici un virus mortal. Dorinţa, care înainte mă chinuia zile la rând ca un arc încordat la maximum, nu-mi mai dădea acum bătăi de cap. Mă uitam la femele aşa cum un estet se uită la o natură moartă: cu interes, cu atenţie, dar fără nici cea mai mică dorinţă de a înfuleca ceea ce e reprezentat.

O parte din cunoscuţii mei plecau dintre cei vii. Despre asta iar trebuie să vă povestesc. Am avut, de pildă, un tovarăş Harry. Ne cunoscuserăm într-o primăvară şi căzuserăm de acord să vânăm împreună. Harry era maestru la prins porumbei. El sărea, eu năuceam pasărea şi pe urmă o jumuleam. Harry zâmbea tot timpul şi mai avea obiceiul să se uite cumva pieziş, foarte haios. Apoi a contractat nu ştiu ce infecţie. Nasul parcă i s-a cojit tot, a început să facă puroi la ochi, urechile ziceai că stau să-i cadă; pe scurt, arăta foarte rău. Dar continua să zâmbească. Se simţea nasol de tot, dar zâmbea. Nici dinţi nu-i mai rămăseseră, dar el zâmbea.

Într-o dimineaţă am trecut pe la el, într-un subsol – Harry locuia sub crâşma Suflu nou. Ştiţi unde e. Zăcea acolo, gâfâind. Văzându-mă, s-a ridicat puţin şi mi-a spus:

— Savva, azi stau probabil acasă. Nu mai veni pe la mine. Nu-i nevoie, zice – şi zâmbeşte.

— Prietene, trebuie să chemi… un doctor.

— Nu-mi trebuie nici un doctor. Şi nu mai veni pe-aici!

— Sunt vaccinat.

— Chiar şi-aşa. Ce vrei să vezi la mine? Du-te!

Am plecat, dar după trei zile m-am întors cu o aripă de porumbel. Voiam să-l văd, să-i dau ceva de mâncare. Mai bine n-aş fi venit. Harry nu mai era, iar urmările morţii lui îţi mutau nasul din loc. Era groaznic. I-am lăsat totuşi aripa, nu ştiu de ce. Poate avea să-i prindă bine acolo unde era. Pe urmă m-am gândit însă că, oriunde-ar fi fost, sigur n-avea ce face cu o singură aripă, aşa că am mai

prins un porumbel şi m-am întors în subsol şi cu a doua. Dar, deşi mirosul persista, nu l-am mai găsit pe Harry. Probabil, vizitatorii Suflului nou de la etajul superior începuseră să strâmbe din nas, şi patronul luase de acolo leşul prietenului meu. Şi uite-aşa Harry a murit de mult, dar îmi aduc adesea aminte de el. Îmi închipui cum, echipat cu două aripi albastre, le zâmbeşte noilor lui prieteni şi-i amuză uitându-se pieziş. Poate şi-aminteşte de mine. Deşi puţin probabil.

Altă dată am nimerit, cine ştie cum, pe Bolşaia Polianka. Era decembrie, ningea. Dangătul din clopotniţa bisericii Grigorie Taumaturgul se revărsa peste străzi şi străduţe. Ninsoarea se înteţea şi în scurtă vreme s-a transformat în viscol. Cerul s-a învălătucit de nori. Nu se vedea la zece metri în faţă. Zăpada mă îneca, simţeam că mă lasă puterile şi mă aşteptam la ce e mai rău. Îngheţasem atât de tare, că nu mă mai puteam mişca. Semănam cu o statuetă de ceramică. Apoi o persoană m-a luat în braţe şi m-a dus cu ea.

Noua mea stăpână mi-a dat de băut, de mâncat şi m-a numit Kay. Stătea cu chirie într-un bloc mare de pe Bolşaia Polianka şi o chema Galia. Tinereţea îi scăpăra în ferestre cu ultimele licăriri de adio. Toată viaţa fusese urmărită îndeaproape de spaima kilogramelor în plus (spaimă, trebuie spus, întemeiată). Era pasionată de yoga, de mâncarea sănătoasă şi de snowboarding. În apartamentul ei locuia deja papagalul Iggy, care m-a primit, ca să fim drepţi, pur şi simplu urât. Trăia într-o colivie şi de dimineaţă până seara se învârtea ca un nebun pe o stinghie, mă privea chiorâş cu un ochi şi repeta la nesfârşit că sunt un prostănac. De altfel, spunea acelaşi lucru şi despre stăpână-sa şi chiar şi despre sine. Încercările mele de a lega cu el o conversaţie, de a stabili măcar un contact minimal s-au soldat întotdeauna cu eşecuri. Iggy era complet inept ca interlocutor. În casă domnea o atmosferă nesănătoasă, apăsătoare.

Am fost însă dus la veterinar şi mi s-au făcut alte vaccinuri. Vechiul meu prieten Igor Valentinovici şi-a coborât ochelarii pe vârful nasului, a scos buza de jos în afară şi a spus:

— Hm! Pe motanul ăsta parcă l-am mai văzut undeva.

Da, mi s-au făcut vaccinuri. În plus, stăpâna mi-a cumpărat un ham şi a început să mă scoată la plimbare. Nu m-am supărat, pentru că era mai bine decât să stau în casă. Apoi a început să mă ia la serviciu.

Coboram la metrou. În vagon era aglomeraţie. Priviri somnoroase terminau de urmărit seriale, rezemând tabletele de spinarea sau umerii vecinilor de drum. Stăpâna mea agita un lichid tulbure într-o sticlă de apă minerală – instrumentul ei matinal de detoxifiere – şi îl dădea pe gât. Într-un colţ, o bătrână citea în şoaptă psaltirea pe un iPod îmbrăcat în acoperământ de icoană. Reflexia ecranului Retina dădea chipului ei un aer straniu, bizantin. Ieşeam din vagon. Înghesuindu-se în mulţime cu mine în braţe, Galia ajungea în sfârşit pe scara rulantă şi arunca o privire îngrămădelii întunecate din spate, din care tocmai ieşiserăm. Eu mă uitam cum lumina creşte şi scade pe rând de la o plafonieră la alta. Culoarul din mijloc era închis pentru reparaţii, şi sub boltă şuiera glasul supraveghetoarei: „Nu încetiniţi pe stânga, înaintaţi, vă rog!“ – cu accentul caracteristic. Pietroaiele mecanismului scării rulante se roteau încet, dinţii de metal scrâşneau, pinioanele gemeau. Din măruntaie ajungeau până la noi bătaia dizarmonioasă a ciocanelor, vaietul polizorului, zăngănit de lanţ şi sudălmi. Oamenii îşi frecau privirile unii de alţii şi urau mersul lucrurilor. Capetele lor erau pline ochi cu nori zdrenţuiţi, cu fragmente de speranţă, cu instrucţiuni materne şi cu toată ceaţa aceea tulbure de la televizor, de pe internet şi din jocurile pe calculator care le ţine loc de memorie şi îi ajută să lupte cu ei înşişi. Singura

lor hrană şi putere sunt fricile. În fiecare dintre ei există frică. Frica de a fi ei înşişi, de a nu se dovedi la înălţimea fantomelor care le-au fost sădite în suflet, de a rămâne singuri. În gâtlejul fiecăruia amuţeşte un urlet tăcut.

Stăpâna mea lucra la un salon de înfrumuseţare de pe Miasniţkaia. Mie mi s-a dat un loc lângă vitrină. Angajatele şlefuiau şi ojau unghii, masau încheieturi şi tălpi cu uleiuri aromate, făceau cauterizări care împrăştiau în tot salonul un fel de fâsâit şi miros de piele pârlită. Clientele erau genul de fete bătrâne pe ale căror feţe chipul şi asemănarea Domnului fuseseră corectate major. Era greu să-ţi dai seama ce vârstă au – undeva între douăzeci şi cincizeci. Erau reci şi arogante, aveau buzele umflate peste măsură, de parcă le-ar fi înţepat o viespe, nasurile prea înguste, cu vârful avântat semeţ în sus, şi ochii răi alungiţi spre tâmple. Ai fi zis că faţa li se încheie în copci la ceafă şi că, dacă atingi din greşeală încheietoarea secretă, masca are să se rupă şi să se rostogolească foşnind prin salon, ca un balon umplut cu aer.

Îmi plăcea să-mi petrec vremea acolo. În ligheane pluteau petale de trandafir, pe pereţi jucau reflexiile oglinzilor şi ale instrumentelor – pe care eu, fireşte, mă străduiam să le prind. Gemetele şi ţipetele bolnăvicioase ale clientelor îmi mângâiau auzul: o cantitate mică de sadism inofensiv face bine la nervi. Dar apoi una dintre clientele importante a descoperit că are alergie la pisici. Nările i se lărgeau de dezgust, buzele i se strâmbau pline de venin şi mijea ochii dispreţuitor. Pe scurt, în puţină vreme n-am mai fost primit în salon.

M-am întors pe Bolşaia Polianka şi am fost nevoit să-mi petrec zilele în compania lui Iggy. Atmosfera era insuportabilă. Papagalul se scrântise de tot. De dimineaţă până seara se admira în oglindă şi doar în timpul acestor şedinţe de narcisism mai păstra tăcerea. În rest, îi făcea pe toţi prostănaci în toate felurile. Şi nu numai atât.

Ca să ne îndulcească orele până la întoarcerea ei acasă, stăpânei i-a venit ideea să ne lase deschis postul de radio Orfeu. Credeţi-mă, a fost o mare greşeală. Da, mie-mi place mult muzica clasică, însă Iggy… Pe scurt, a decis că el e cântăreţ. În viaţă nu-i mare bai dacă n-ai fost dăruit cu talent. E însă de o sută de ori mai rău dacă nu-ţi dai deloc seama de asta. Câtă vreme radioul bâzâia Chopin sau Schuman, papagalul încă tăcea, dar abia dacă apucau să răsune primele măsuri din vreo arie de operă, că începea să răcnească şi să ţipe cât îl ţinea gura. Îşi pusese ferm în cap să devină artist liric şi era de neclintit în hotărârea lui. Se întrerupea doar în timpul scurtelor pauze de ştiri, dar apoi revenea cu forţe proaspete. Ah, cât de des lipsa de talent şi hărnicia merg mână-n mână!

În ajutor ne-a venit tuturor, oricât ar părea de ciudat, vecina de deasupra, o bătrânică simpatică, care de mai bine de patruzeci de ani deplângea sfârşitul timpuriu al soţului ei. Poate că „a venit“ nu e tocmai cuvântul potrivit. Suferinţa o ţintuise la pat, femeia aproape nu se mai mişca, şi singura ei bucurie rămăseseră priveliştea oraşului de la fereastră şi epopeea lui Marcel Proust *În căutarea timpului pierdut*. Avea grijă de ea o studentă la teatru, care venea în fiecare zi în pauzele dintre cursuri, o ajuta prin apartament şi-i citea romanul cu voce tare. Studenta lua prânzul în casă şi de vreo două ori pe lună primea cadou câte-o bijuterie de pe vremea juneţii bătrânicii: cercei cu chihlimbar, brăţări şi broşe cu turcoaze, pictate în tehnica Paleh[53]. Trăgea draperiile grele liliachii, mărea intensitatea căminului artificial din colţul camerei, se aşeza cu picioarele strânse în fotoliu şi se apuca de citit cu glasul ei profund şi sensibil de contraltă. Căminul pufăia, fâşiile portocalii de hârtie care imitau flăcările se zbăteau în vatră, şi ah, ce vesel săltau cârlionţii pe care studenta şi-i răsucea pe deget, răzbind cu greu prin peripeţiile nesfârşitului roman!

Curgerea leneşă a cărţii, cu meandrele şi coturile ei nu prea dese, se apropia de jumătate, când de la etajul inferior au început să se audă tot mai desluşit ţipetele lui Iggy. În primele zile, ele nu făceau decât să completeze, într-un anume sens, atmosfera intim-literară crepusculară din apartament. Dar apoi studenta a început să se poticnească tot mai des, să încrunte din sprâncene şi să frece tot mai nervos între degete colanul primit cadou care-i atârna la gât. În sfârşit, n-a mai răbdat, a închis cartea cu un pocnet şi s-a adresat tuturor şi nimănui în particular:

— E neprofesionist.

— *Ma chére*, încearcă să nu te laşi distrasă, i-a răspuns bătrânica, aţintindu-şi privirea în tavan. Atenţia e nestematul fără preţ din tezaurul oricărui artist.

Studenta s-a concentrat şi a citit mai departe. Dar şi papagalul a făcut la fel. Frazele proustiene se desfăceau în cuvinte, cuvintele în litere, iar literele începeau să plutească în semiîntunericul din cameră ca fideaua-alfabet în supă. Căutările timpului pierdut erau sortite eşecului.

Seara, stăpâna noastră a fost chemată la o discuţie. Pe lângă bătrânică, îmblânzirea papagalului era solicitată de locatarii a trei alte apartamente vecine: din dreapta, din stânga şi de dedesubt. Stăpâna a început să acopere colivia cu o cârpă, dar Iggy a perceput noua situaţie ca pe stadiul următor în procesul de achiziţie a aptitudinilor vocale – etapa, să-i zicem, „nocturnă“.

În cele din urmă n-am mai putut să mă stăpânesc. Într-o zi, la radio se dădea *L'amoroso*. Ciulisem urechile şi mă întinsesem pe spate, ca să recepţionez mai bine fiecare notă a scumpului meu *allegro*. Iggy, parcă ghicind cât mi-e de dragă această bucată, s-a apucat să zbiere atât de dizgraţios, încât am sărit pe masă, am smuls cârpa de pe colivie şi i-am spus răspicat: „Ajunge“.

Papagalul a îndoit un picior şi m-a pironit cu o privire plină de răutate. Tocmai mă întorsesem cu spatele, când a răcnit cât îl ţineau plămânii:

— Prostănac, prostănac, prostănac!

În clipa următoare am trântit colivia de podea, am deschis uşiţa şi cât ai clipi am strâns de gât pasărea neroadă. M-am uitat cum penele multicolore zboară prin toată camera şi jur că nu m-a încercat nici cea mai mică mustrare de conştiinţă.

Nu mai puteam rămâne în această casă. Seara, stăpâna s-a întors de la serviciu, a deschis uşa de la intrare şi, cu mişcarea obişnuită, mi-a închis drumul ca să nu fug. Am sărit însă peste piciorul ei şi m-am năpustit pe scări în jos. Galia n-a alergat să mă prindă din urmă.

Am văzut multe făpturi moarte: raţe îngheţate pe iaz, un şobolan otrăvit, porumbei care-şi pierdeau direcţia la mare înălţime şi se zdrobeau de carosabil (şi cărora eu le dădeam neîntârziat lovitura de graţie, ca să-i pot mânca). De fiecare dată îmi aminteam de brigada de înmormântări a cârtiţelor de pe aleea Şelaputinski. Odată am văzut chiar şi un om mort – un boschetar care adormise în scuarul din piaţa Bolotnaia. În iarna aceea geroasă, piaţa s-a bucurat, nu ştiu de ce, de o popularitate deosebită printre locuitorii Moscovei, care se scurgeau în ea în şuvoaie tumultuoase. De reverele paltoanelor aveau prinse bentiţe albe[54], în mâinile îngheţate ţineau steaguri, pancarte, termosuri cu ceai fierbinte, sticluţe cu coniac. De la tribunele construite ad-hoc luau cuvântul pe rând tot felul de indivizi, adresându-se mulţimii care inunda piaţa. Neluând seamă la ger, urcau fără căciulă, vorbeau mult, cu patimă, şi feţele lor erau învăluite de aburii care le ieşeau dintre buzele vineţii. Bătăile din palme îi mai încălzeau pe participanţi, de aceea aplauzele nu încetau nici o clipă. Orice-ar fi spus vorbitorul, mulţimea bătea întruna din palme. Iar în acest timp, în capătul

scuarului, dincolo de grilajul de protecţie, de cordonul de pază ş.a.m.d., doi poliţişti încercau să-l trezească pe boschetarul adormit pe o bancă. Pe deasupra căciulii îşi trăsese pe cap o pungă – probabil aşa încercase să se încălzească peste noapte –, iar în picioare avea ghete cu garnitură de blană, moderne, nu din cele ieftine. N-am nici o îndoială că izbutise să pună mâna pe ele la biserică, când se împărţiseră vreodată ajutoare de la enoriaşi. Cu mâna zgârcită încercase probabil să se apuce de ceva, iar pe cealaltă şi-o băgase dictatorial la piept pe sub marginea hainei, cu degetul mare rămas afară. La ghionturile anemice ale poliţiştilor n-a răspuns. De altfel, agenţii se lămuriseră de la distanţă că avea să fie degeaba. La picioarele îngheţate ale cerşetorului zăceau o sticlă pudrată de zăpadă şi câteva legături cu cine ştie ce în ele. Cam la asta se reducea toată existenţa lui pământească.

În scuar plutea ecoul destrămat al cuvântărilor oratorice. Pe cer zumzăia o maşinărie zburătoare. Vântul aspru zăngănea rău-prevestitor din ciorchinii de lacăte, lăcăţele şi lăcăţoaie de pe podul Lujkov, atârnate de îndrăgostiţii din Moscova în semn de trăinicie a iubirii lor. Mii de oameni treceau neîncetat de pe un picior pe altul, bătătorind zăpada. Cerşetorul a fost cu mare greutate mutat pe targă, căci corpul nu i se îndrepta, ci rămânea în poziţie şezândă. Până la urmă a cedat eforturilor poliţieneşti. Nimeni nu i-a dat vreo atenţie, dacă nu punem la socoteală grupul de figuri ciudate din bronz aflate ceva mai încolo: un măgar în frac, un idol mic şi gras călare pe un butoiaş cu vin, un lacheu slăbănog care întindea îndatoritor trecătorilor o seringă, o fetişcană lascivă cu un decolteu adânc şi cu cap de broască râioasă, un rinocer sadic şi încă cineva… Nu ştiu ce înţeles aveau aceste sculpturi. Ceva rău, înspăimântător şi seducător.[55] M-am gândit că cerşetorul adormise probabil de groază după ce

privise jumătate de noapte pocitaniile acestea. Îmi şi închipui vederea cu pricina: coarne, umeri, instrumente de tortură, ţinute bizare, muşchi şi burţi atârnând flasc. Gărduleţul cu lanţ care împrejmuia statuile, cele câteva trepte, totul acoperit de neaua liliachie. Nu se vedeau nici stele, nici lună. Boschetarul nu putuse nici să fugă, nici să întoarcă spatele acestor monştri, îngheţase cu ochii la ei. Dar cine ar putea să spună cum se întâmplase, de fapt?

Iar în timpul acesta eu eram tânăr, eram sănătos şi îmi savuram viaţa trândavă. Zile la rând contemplam oameni şi străzi. Hoinăream prin oraş de la Basmannaia la Polianka şi înapoi, studiam fiecare poartă şi intrare, fiecare arcadă, fiecare gang. Am făcut cunoştinţă cu câteva familii pisiceşti, rezervându-mi un loc pentru cazul când iarna s-ar fi dovedit prea geroasă şi mâncarea ar fi fost greu de procurat.

Am învăţat pe de rost geometria complicată a teritoriilor însemnate de alţii. Mirosul îmi indica fără greş cât de înverşunaţi erau motanii locali, ce obiceiuri aveau, ce vârstă, ce năravuri; feromonii puteau chiar să mă avertizeze ce fel de bătaie aş fi mâncat dacă le încălcam perimetrul. Îi ocoleam pe departe.

Câteodată nu arătam nici o milă. Eram luat în casă, dar fugeam. Da, fugeam pentru că mă plictiseam. Ştiam că sunt iubit, că sunt necesar, dar nu puneam mare preţ pe acest avantaj. Şi totuşi simplul fapt de a şti că sunt aşteptat undeva era o uşurare, mă făcea să mă simt mai liber. Odată am întâlnit-o pe fosta mea stăpână de pe Bolşaia Polianka. Lipea pe un stâlp un anunţ despre mine. Pe obraji îi curgeau lacrimi, ţigara îi stătea strâmb între buze, puţin în sus, batonul de lipici cu care opera stângace i se rupea şi i se sfărâma între degete. M-am apropiat şi m-am aşezat chiar lângă ea. Durerea însă ne orbeşte: nu m-a observat şi s-a îndreptat spre următorul stâlp. Iar anunţul, după ce

a atârnat doar câteva minute, s-a desprins agale şi a aterizat pe jos. Fireşte, în clipa aceea n-am putut să nu-mi amintesc de vechiul meu prieten, Mitea Pliaskin, prin mila Domnului, lipitor de afişe. El cu siguranţă s-ar fi descurcat mult mai bine.

Mă gândeam vreodată la ai mei – la mama, la surori, la cutia de banane? În fiecare zi. Da, în fiecare zi. Voiam să mă întorc însă acolo? Nu. Încă nu sosise vremea. Încă nu-mi cheltuisem, ca să spun aşa, pofta nesăţioasă de viaţă. Nu apucasem să mă satur. Voiam să mă întorc pe aleea Şelaputinski aşa cum un galion spaniol revine în portul natal, încărcat cu aur, mirodenii şi sclavi. Oamenii pleacă în armată, motanii pleacă în oraş. Ăsta e mersul lumii. Aşa că mai amânam.

Nu făceam foamea. Mă pricepeam să vânez, dar preferam ca prada să-şi găsească singură drumul în gura mea. Am învăţat destul de repede să primesc ce mi se cuvine. Nu trebuia să fac prea mult: doar să mă aşez la intrarea într-un restaurant sau bar, într-o bodegă, să casc ochii mari şi să miorlăi foarte încet, abia auzit. Funcţiona fără excepţie. Oamenii posedă o însuşire uimitoare, pe care eu n-am mai întâlnit-o la nimeni altcineva: sunt gata să-i dea ultimul lor colţ de pâine unui pisoi în suferinţă, dar îl pălesc fără nici o remuşcare cu bâta de baseball pe şoferul care nu le-a acordat prioritate.

Ca să se împace cu ei înşişi, au născocit tot felul de stratageme. De pildă, distracţiile. Plimbându-mă seara pe Maroseika, studiam trecătorii. În mulţime erau şi femei, şi bărbaţi care umblau fără astâmpăr prin zonă, convingându-se singuri că duc o viaţă foarte plăcută. Patrulau Maroseika de la un bar la altul ca să înăbuşe nimicnicia propriei existenţe cu o stare efemeră de euforie. Spaimele zilei cedau, ororile de la ştiri îşi pierdeau stridenţa. Îşi adevereau fiecare mutare cu o poză făcută cu telefonul şi urcată imediat pe internet, ca să adune obolul sărăcăcios de atenţie de care aveau nevoie

şi să le acopere măcar vremelnic cumplita goliciune interioară. Se năpusteau pe străzi, răsturnând în cale pe alţii la fel de beţi ca ei, care fugeau în direcţie opusă, ca să apuce să cumpere alcool până la unsprezece seara.[56] Încercau din toate puterile să se agaţe de timp, să-şi demonstreze că se află în epicentrul vieţii, că sunt mai buni, mai tineri, mai puternici. Că ştiu viaţa aceasta până la capăt, că sunt mai bine adaptaţi la ea decât alţii. Da, în esenţă, oamenii concurează între ei: cine are lipici mai bun la viaţă. Povara e prea grea, suferinţele lor curg ca un râu învolburat sub pojghiţa subţire de gheaţă. Asemenea unui organism otrăvit, au nevoie să scoată din ei, măcar o dată pe săptămână, toată mizeria adunată: ştirile, jignirile, nereuşitele şi fricile (fricile sunt cele mai multe). Şi oraşul îi ajută. Fără să simtă gustul, fără să intre în amănuntele compoziţiei şi ingredientelor, fără să recunoască anul şi locul recoltei, locuitorii lui ingurgitează, absorb, inspiră şi inhalează nediscriminat tot ce li se oferă. Unul se mulţumeşte cu o încăierare la colţul străzii: bate cu pumnul un ritm sacru în mutra celuilalt, duşmanul, egalează debitul şi creditul în contabilitatea evenimentelor vieţii. Alţii se purifică răcnind cântece în cafeneaua Imagine[57]. Urmăream adesea, prin ferestruicile joase, cum se dezlănţuia mulţimea în atmosfera încinsă din acest mic stabiliment. Bietul Antonio Vivaldi şi-ar fi acoperit îngrozit urechile cu buclele perucii dac-ar fi auzit chiar şi numai două-trei măsuri din muzica aceea bubuitoare. Şi totuşi era ceva acolo. Oamenii aceştia urau liniştea şi se pricepeau foarte bine să scape de ea, erau experţi în exterminarea tăcerii. Îmi plăcea mai ales un brunet înalt trecut de prima tinereţe, cu favoriţi lungi, îmbrăcat în geacă de piele şi cu o chitară maronie. Era un fel de şef aici. Alături de el cânta adesea din gură un băiat roşcat, şi mai era unul, chel, mai scund, la contrabas.[58] De vreo două ori, când muzicienii au cântat melodii

foarte energice, mi-a părut chiar rău că nu sunt om şi că nu pot pur şi simplu să intru în local şi să ţopăi pe lângă scenă împreună cu toţi ceilalţi.

Noaptea oamenii arată ciudat. Tinerii beau ca să fie mai bătrâni, bărbaţii în toată firea, dimpotrivă, se îmbată ca să mai scape de zece-douăzeci de ani. Nici unora, nici altora nu le prea reuşeşte. Despre femei nici nu mai vorbesc. Comportamentul lor e dictat de un fel de dublu misterios care, sub influenţa alcoolului, îl dă afară pe căpitanul corabiei din cabina lui, încuie zăvorul şi răsuceşte timona cum dă Dumnezeu, până când vasul se izbeşte cu toată viteza de stânci. În esenţă, simţul timpului la oameni este complet dat peste cap.

Odată mă odihneam pe o bancă într-un capăt al bulevardului Pokrovski. Undeva la depărtare se certa un cuplu. Bărbatul înjura surd, femeia îi răspundea cu ţipete ascuţite. Apoi el a lovit-o şi s-a îndepărtat cu paşi repezi. Fata a luat-o în sens invers. Plângea tare şi lua întruna înghiţituri din paharul cu cafea pe care îl ţinea strâns cu amândouă mâinile. Văzându-mă, s-a oprit, s-a uitat în jur, şi-a muşcat buzele şi a aruncat toată cafeaua pe mine.

Se spune că oamenii beau cafea ca să se învioreze. Vă jur că nimic nu m-a înviorat vreodată mai sigur decât această cafea tare, excelentă, provenită de pe pantele umbroase ale Kenyei. Aroma ei m-a urmărit vreo trei săptămâni la rând. Am sărit doi metri în aer şi am ţâşnit ca din puşcă. Am străbătut în goană Hohlovka, Solianka, Triohsviatitelskaia şi m-am potolit abia într-o vâlcea liniştită şi umedă, lângă casa unde, după legendă, a venit pe lume compozitorul Skriabin. Din fericire, vremea era răcoroasă, şi lichidul fierbinte nu apucase să-mi opărească părul. În plus, cu puţin timp înainte încetasem să năpârlesc, aşa că blana cea nouă funcţionase ca un scut suplimentar.

Da, au fost de toate. Au fost foame şi ger, violenţă moderată şi mângâieri nemărginite. În general, treaba mi-a mers. În ciuda eforturilor de supravieţuire, îmi lăsam timp de reflecţie, ceea ce, să recunoaştem, în condiţiile sălbatice ale vieţii mele era un adevărat lux. Meditam în timp ce-mi adunam puricii, în timp ce mă învârteam după coadă în sensul acelor de ceasornic şi în sens invers, în timp ce vreo necunoscută îmi dădea atenţie sau o ştergeam din calea unei haite de dulăi înverşunaţi. Meditam în timp ce mâncam, dormeam şi-mi făceam nevoile. Gândurile mă urmăreau ca nişte cerşetori insistenţi şi nu se retrăgeau până nu le răsplăteam cu ceva mărunţiş. Dar cugetările mele nu căpătau niciodată formă definitivă. Nu, n-aveam cum să le iau cu mine, ca pe un suvenir, ca să mă delectez cu ele în clipele de răgaz sau să le dăruiesc, la vreo aniversare, unui amic nu tocmai apropiat.

Odată mă plimbam pe Ordînka. În restaurantul pescăresc Poisson era un chelner care mă cunoştea şi din când în când mă trata cu câte o înotătoare sau cu vreun cap de crap. M-am oprit şi de data asta lângă vitrina uriaşă şi am aşteptat să văd dacă-mi aduce ceva bun. Prin geam desluşeam sala restaurantului: marmură albă, draperii roşii de catifea cu ceaprazuri aurii, ficuşi în colţuri. Sub plafon atârna ca un fruct enorm o lustră de cristal, iar la intrare era o doamnă respectabilă cu o harfă. În mijlocul sălii fusese construită o fântână cu bazin, unde se înghesuiau crapii galben-portocalii care aşteptau răbdători la rând să fie prinşi de lunganul ospătar Jora (cunoscutul meu). Cu o expresie dispreţuitoare pe faţă, Jora cufunda în apă un minciog cu care semăna el însuşi uimitor de bine. Avea părul despărţit de o cărare absolut perfectă, iar sub nas o mustăcioară caricaturală subţire, coborâtă spre colţurile gurii. Plimba apatic minciogul, dând crapilor posibilitatea să aleagă singuri cui îi venise rândul să ajungă la bucătărie.

Şi peştii dădeau dovadă de o nepăsare incredibilă: nu cerşeau nici o clipă de amânare. Acceptându-şi o dată pentru totdeauna soarta, nu mai puneau preţ pe vreun răgaz în plus, dimpotrivă, intrau de bunăvoie în minciog. Erau de obârşie din Japonia şi aveau în comportamentul lor ceva de samurai, ceva străvechi şi profund naţional.

Aşadar, în timp ce stăteam şi urmăream toată această forfotă, deodată lumina s-a stins, ziua s-a schimbat în noapte. M-am trezit într-un sac negru, în care eram dus undeva. Fusesem răpit, lipsit de libertate. Poate, cine ştie, urma să-mi iau adio de la viaţă. Am regretat că nu venisem pe lume crap japonez, ca să-mi întâmpin curajos sfârşitul.

Cei care mă prinseseră nu erau prea vorbăreţi: pe drum n-au discutat decât despre fotbal şi politică. Modul prozaic şi experimentat în care mă prinseseră nu-mi plăcea deloc, căci dovedea că sunt versaţi în asemenea întreprinderi. Cel mai probabil, fusesem osândit ca victimă a programului „Un cartier curat“, adică urma să fiu supus aşa-numitei eutanasieri „umane“.

Dar soarta avea alte planuri cu mine. N-am mers mult şi am intrat într-o clădire. Am urcat şi am coborât o grămadă de scări şi până la urmă am fost scuturat din sac.

M-am trezit într-o încăpere nu prea mare, cu pereţii plini de reproduceri şi fotografii. Ici-colo se vedeau albe busturile unor artişti şi mecenaţi cunoscuţi. De altfel, într-o fotografie l-am recunoscut pe tizul meu – negustorul Savva Morozov. În faţa mea stătea o femeie cu părul strâns în coc în vârful capului, cu ochelari mari cu lentile colorate gradat, îmbrăcată într-o fustă cadrilată până în pământ şi într-o maletă verde-bălţit. Şi-a tras pe mâini nişte mănuşi de spital şi şi-a legat pe faţă o mască de tifon, apoi m-a examinat atent: mi-a verificat reflexele, s-a uitat în urechi şi în gură, mi-a inspectat zona inghinală. La final a dat aprobator din cap către cei doi care mă

aduseseră, după care am fost dezinfectat şi spălat cu grijă. Şi aşa, fără nici un interviu prealabil şi nici o perioadă de probă, am devenit angajatul Galeriei de Stat Tretiakov.

Situaţia era după cum urmează: în Tretiakovka se oploşiseră nişte şobolani. La început, personalul încercase să se descurce cu mijloacele pe care le avea la îndemână: mături, curse de şoareci şi otravă pusă drept momeală. Fără succes. Chemaseră apoi o brigadă de la serviciul de deratizare. Nişte oameni în costume lucioase, clătinându-se pe picioare şi respirând greu sub căştile de sticlă, atacaseră fiecare centimetru pătrat din suprafaţa muzeului cu un pulverizator cu miros înecăcios. Şobolanii dispăruseră, dar, odată cu ei, din unele tablouri dispăruseră de asemenea nori, copaci, fructe, medalii şi, pe ici, pe colo, chiar escadroane întregi de husari. Iar dacă toate aceste crâmpeie pitoreşti se făcuseră nevăzute pentru totdeauna, şobolanii reveniseră, căliţi în luptă, bine pregătiţi şi răi. Atunci cei de la muzeu hotărâseră să apeleze la o metodă veche şi verificată, şi anume pisicile. Să formeze un batalion de asalt pentru lupta cu rozătoarele. Da, chiar aşa. Găsiseră deja două şi mai aveau trei locuri libere.

Am început să locuiesc pe sofaua din holul de la intrare. Noul meu binefăcător a devenit portarul Sergheici.

„Toate trec“, îi plăcea lui Sergheici să repete, amestecând fideaua cu fierbătorul într-un castronaş albastru emailat. Şi ştia el bine ce spune, pentru că observarea trecătorilor fusese principala şi singura lui îndeletnicire în ultimele cinci decenii. Cu obrazul sprijinit în palmă, încât unul din ochi îi mijea şiret, Sergheici îi întâmpina şi-i conducea afară în fiecare zi pe toţi vizitatorii şi angajaţii galeriei.

Înfăţişarea nu-i ieşea prin nimic în evidenţă: pe capul îmbătrânit purta o şapcă alungită, ca a unui dictator din Balcani, iar în partea de jos nişte

pantaloni de trening hărtăniţi, cu bretele, şi, fireşte, ghete de pâslă. Era o fire dificilă, nesociabilă, de aceea nu avea nici nevastă, nici prieteni. După regulament, ar fi trebuit să aibă un coleg, dar deja de mulţi ani lucra solo. Pe unii îi enerva firea ostentativ tăcută şi înfumurată a portarului, alţii nu-i suportau fluieratul monoton şi insistent, unii se plângeau de mirosul acru de năduşeală care-l însoţea peste tot. De altfel, mirosul acesta era la cuţite cu un parfum ieftin, greţos – care, trebuie spus, câştiga detaşat disputa. În cazurile când între el şi vreun coleg apărea un conflict deschis, adică, după expresia portarului, „nu se asortau psihic“, fără să aibă însă motiv de reclamaţie la direcţiune, Sergheici, scuturând ziarul, observa hodoronc-tronc pe sub ochelari, către oponentul său: „Drăguţă, dar n-ai vrea să încerci să te duci dracului?“ Şi, deşi căpătase reputaţia unui mizantrop ursuz, avea o asemenea autoritate, încât conducerea rezolva orice neînţelegere în folosul lui.

Din afară, viaţa lui Sergheici ar fi putut părea un şirag de ani serbezi, fără nici un eveniment deosebit. Şi părerea ar fi fost absolut corectă, pentru că aşa şi era. Ziua, portarul îşi îneca nevoia profundă de prietenie în ţigările L&M, iar seara o dizolva în farfuria cu apă caldă, laolaltă cu supa de vită la pachet.

Anii treceau pentru Sergheici. Şi iată că, la un moment dat, în holul de la intrare al muzeului am apărut eu. Cum se poate explica încrederea stabilită dintr-odată între noi? Nu se poate. Pe ce se baza comuniunea sufletească dintre un tânăr motan şi un bătrân portar? Pe nimic. Nu ne rămâne decât să ne minunăm că aşa ceva s-a petrecut, căci a ajunge la motivele ultime ale acestei tărăşenii e cu neputinţă şi nici nu e nevoie. Cum-necum, Sergheici şi-a făcut un prieten. Mai mult, eram ceea ce se numeşte prieteni de nedespărţit. Împreună luam masa, împreună rezolvam sudoku,

împreună împărţeam angajaţilor cheile încăperilor şi le arătam unde trebuie să semneze pentru ele. Majoritatea timpului ne-o petreceam în tăcere: prietenii adevăraţi îi deosebim după faptul că ştiu să tacă în mod expresiv. Sergheici nu şi-a forţat prea tare imaginaţia ca să-mi aleagă un nume. S-a oprit la primul care i-a venit în cap şi mi-a zis Sergheici. În cinstea lui. Simplu şi cu gust.

Cu ceilalţi membri ai brigăzii mă vedeam exclusiv noaptea. Nu puteam decât să ghicesc pe unde-şi petrec timpul liber din afara slujbei. Pe la unsprezece seara eram aduşi cu toţii într-o debara de la mezanin. Nu ni se dădeau nici un fel de explicaţii şi de planuri, sarcina era oricum limpede. Pe ceilalţi motani nu-i mai întâlnisem înainte. Toţi, afară de mine, erau localnici şi vorbeau cu accent clar de Zamoskvorecie[59], detectabil de la o poştă.

După câteva cuvinte de încurajare, aceeaşi femeie în fustă cadrilată şi ochelari întredeschidea uşa, iar noi ne împrăştiam la vânătoare prin nesfârşitele depozite ale muzeului. Eu luam în primire aripa estică. Acolo, în străfundurile întunecate, domneau curenţii de aer, umezeala şi şuşotitul încordat al curentului electric captiv în cabluri. Mă lipeam de podeaua de beton şi înaintam încet. Mi se părea că aici se împletesc nevăzute rădăcinile plantei care, la etajele superioare, se desface în inflorescenţele portretelor, peisajelor şi naturilor moarte – toate aceste coagulări de observaţii, fantezii şi năzuinţe. Era ciudat să te gândeşti la tablourile pictate pe zloată, pe ger, prin noroaie. Focuri abia mocnind, stoguri calde. Ţărani bătrâni cu sprâncene îngălbenite, babe cu mutre roşii, copii cerând de pomană, izbe înnegrite, păduri golaşe, iazuri îngheţate. Şi oraşe de aur, faţade de granit, râuri largi cu apă glacială. Văduve frumoase cu ochi întunecaţi, bancheri rafinaţi cu barba despicată, studenţi bănuitori cu ţigări de foi şi preoţi cu cruci

grele de câteva kilograme. Ce oameni fericiţi erau pictorii aceştia, cu toată sărăcia, bolile, suferinţele şi starea lor deznădăjduită! Ce dragoste de viaţă aveau! Erau fericiţi fără să ştie. Câtă exaltare era în viaţa lor! Şi iată, rămăşiţe din sufletele lor uitate erau adunate acum acolo sus, iar eu aici, în cloaca aceasta întunecoasă, îmi dădeam silinţa pentru ca ele să fie păstrate în siguranţă. Conştiinţa sarcinii care-mi fusese încredinţată îmi uşura împlinirea ei. Şi – o, da! – eram chiar copleşit de ceva asemănător cu simţul civic sau, dacă-mi daţi voie, cu patriotismul. Îndeplineam o îndatorire publică, salvam zestrea culturală de la pieire.

Coridoarele formau un labirint nesfârşit în beznă. Uneori mă întâlneam cu câte-un alt motan. Dacă n-aveam ce să ne comunicăm interesant, ne despărţeam în tăcere; dacă aveam, ne făceam încă de la depărtare semne din coadă, în alfabetul nostru. Să zicem că celălalt auzise undeva un chiţăit. Făcea o estimare a forţelor şi-şi dădea seama că nu se poate descurca singur. Atunci pleca după întăriri. Văzându-mă, îndoia iute capătul cozii de la dreapta la stânga. Asta însemna: în zonă e o grupare a duşmanului, trebuie să-i luăm cu asalt. Eu porneam după el. Şi, într-adevăr, în scurtă vreme dădeam peste un corp de şobolani. Guzganii sunt foarte şireţi şi periculoşi. Singurul mod de a ieşi învingător în lupta cu ei e să ataci brusc şi decisiv, preferabil de pe cel puţin două flancuri. Cineva trebuie să ţină parterul, iar altul să prevină loviturile din aer, pentru că sunt capabili să sară în înălţime aproape un metru.

După vreo două săptămâni, unul dintre ai noştri a rămas fără o labă, după ce atacase de unul singur trei şobolani. A fost, se înţelege, demobilizat şi trimis la un azil de invalizi. Aşa că, în ciuda avantajului nostru fizic, trebuia să fim tot timpul cu ochii-n patru.

Eram un colectiv unit şi după fiecare vânătoare reuşită ne întâlneam în colţul nostru. Omoram cam

doi-trei şobolani pe noapte. La masa comună discutam cum ne mersese, făceam schimb de impresii, şi în discuţiile noastre nu-şi aveau niciodată locul obscenităţi sau glume grobiene de un anumit gen – probabil pentru că toţi eram castraţi. Ne împărtăşeam unul altuia ce avem de gând să facem după ce serviciul aici avea să se încheie, de ce vrea fiecare să se apuce, ne aminteam de familie, de subsolurile, cutiile şi vizuinile dragi unde locuiserăm. Cine ştie de ce, nici unul nu se îndoia că slujba la muzeu avea să se termine la un moment dat. De unde această convingere? Blestemat să fii, război!

Spre dimineaţă ne despărţeam. Unde dispăreau ceilalţi nu ştiu. Se poate presupune că în alte aripi ale galeriei locuiau, tot aşa, câte un Petrovici, Mihalîci sau Ivanîci, care stăteau şi ei la intrare şi aveau în subordine câte un motan-vânător ca şi mine. Mda, frumoasă teorie!

În sălile de expoziţie n-aveam voie să intru – lucru de înţeles –, doar că eu învăţasem să mă strecor neobservat. Încercam poate sentimentul cu care pompierul-erou se duce să vadă clădirea maternităţii pe care a salvat-o cândva de la incendiu.

Hoinăream prin galerii la răsărit, când muzeul încă doarme, dar tablourile sunt deja luminate de primele raze ale dimineţii. Toate chipurile acelea, caftanele, crinolinele, panglicile, perucile caraghioase. Îmi închipuiam o foaie de hârtie făcută ghemotoc, la care suprafaţa netedă e distrusă, netezimea albă a timpului e spartă, încât dosul nu se mai deosebeşte de faţă. Sărmanele păcate şi patimi, obiceiuri şi distracţii omeneşti, nici ele nu erau decât nişte fibre împletite în această frânghie. Trepte fără de care uriaşa scară s-ar fi prăbuşit într-o clipă.

Soarele se ridica pe cer. Strecurându-se prin jaluzele, fâşiile de lumină galbenă atingeau ochii personajelor, încheieturile mâinilor, câte un

evantai, o barcă, un catarg, aripa unui cupidon. Treceam din sală în sală şi mă gândeam. Orice trecut pare paşnic şi ordonat. Indiferent din ce ar fi făcut, se aşază într-o construcţie precisă, unde fiecare piatră se potriveşte cu alta, de parcă ar fi fost toate cioplite şi arse în acelaşi atelier. Dar eu ştiu că nu e aşa. Viitorul habar n-are de nimic, însă trecutul seamănă cu un sac găurit care a pierdut pe drum jumătate din încărcătură.

La Petersburg, muzeul de artă a fost numit Ermitaj[60]. Ce cuvânt nimerit! Nicăieri nu te simţi atât de singur, atât de sihastru ca aici, printre oameni morţi demult, dar care îţi vor supravieţui. Abia în sălile Tretiakovkăi am înţeles deodată că poate traiul oamenilor nu e cu nimic mai uşor decât al nostru, ba de multe ori e chiar mai greu. Pentru fiecare vârstă a vieţii au la dispoziţie şifoniere întregi pline ochi cu ţinutele convenienţelor, caraghioslâcurilor sociale şi ale feluritelor plăceri. La alegere. Şi totuşi exact aceste costume greoaie, niciodată cusute pe măsură, îi fac atât de nefericiţi. Toată viaţa rămân apoi îmbrăcaţi cu şubele acestea mult prea mari, la care o mânecă se târăşte pe jos, iar cealaltă abia dacă le ajunge la cot; femeile arborează pe cap o adevărată menajerie încâlcită în păr; pantalonii sunt traşi pe mâini, şi picioarele le rămân dezgolite. Şi, ca într-un coşmar, la început omul e îngrozit, dar apoi, după ce aruncă priviri furişe în lături şi se obişnuieşte cât de cât cu inepţia aceasta, îşi spune: „Probabil aşa şi trebuie să fie. Da, aşa trebuie! Cum de n-am priceput mai devreme?“

Odată, într-o dimineaţă, mă plimbam prin săli şi am observat în adâncul unei anfilade un motan. Din câte mi-am dat seama, nu era din brigada noastră şi nu-l văzusem niciodată până atunci. Am ridicat coada în semn de salut şi m-am îndreptat spre el. Necunoscutul îmi zâmbea şiret şi a rămas nemişcat până când am traversat încăperea. Eram deja aproape lângă el, când deodată, fără să-şi ia

ochii de la mine, a ridicat coada şi a însemnat peretele de alături, apoi a zbughit-o. Am luat-o la goană după el, dar a reuşit să se strecoare în deschizătura pentru furtunul de pompieri, şi uşiţa s-a trântit în urma lui. N-am mai stat să-l urmăresc. Ciudat motan! Şi de ce nu-l mai văzusem niciodată aici? Abia atunci am observat că, din direcţii opuse, spre mine se îndreaptă şontâcăind două supraveghetoare înarmate cu o mătură şi, respectiv, un mop. Una dintre ele a exclamat cu răutate:

— Ah, pişăciosule!

Am mai apucat doar să arunc o privire la tabloul din faţa mea şi m-am năpustit într-o gaură din perete. M-am trezit într-un tunel lung şi îngust. Din motanul de mai adineauri nu era nici urmă.

Ce mai fusese şi asta? Fără îndoială, necunoscutul încercase să-mi însceneze un pocinog. De ce? Greu de spus. Să fi vrut să-mi curme cariera în serviciul public? Probabil. Ca să-mi ocupe locul? Posibil. Ciudată treabă! În fizionomia lui fusese ceva batjocoritor şi de rău augur. Un soi de maliţie, o duşmănie şi o lipsă de orice compasiune.

Iar tabloul la care apucasem să arunc o privire s-a dovedit a fi fost portretul Mariei Lopuhina de Vladimir Lukici Borovikovski. Despre această pictură circula o legendă.

Cu câţiva ani înainte, în Tretiakovka începuse să vină în mod regulat un grup neobişnuit de bărbaţi. Toţi purtau paltoane negre lungi şi pălării late, tot negre, de cowboy. Nu e greu de ghicit că mănuşile, ghetele, fularele şi pantalonii le erau la fel de negre ca restul ţinutei. Erau vreo şapte, de vârste diferite: de la cel foarte tânăr la un bătrân venerabil, singurul posesor al unor mustăţi albe ca neaua. Nu-şi lăsau niciodată hainele la garderobă, ci intrau cu pas hotărât în sălile de expoziţie, arătând în ultima clipă supraveghetoarei de la intrare cardul de „prieten al muzeului“. Nu zăboveau în faţa lui Rokotov sau a lui Leviţki, nu le acordau

nici o atenţie lui Kiprenski sau Briullov, nu manifestau nici cel mai mic interes faţă de Vrubel sau Serov. Se opreau în schimb în faţa portretului Mariei Ivanovna Lopuhina, şi de aici nu mai plecau nicăieri.

Judecând după cât de des erau văzuţi la muzeu (de cel puţin trei ori pe lună) şi după faptul că scopul evident al vizitei lor era portretul Lopuhinei, se putea presupune că cei şapte formează un club de admiratori ai personajului. Se înşirau în faţa Mariei Ivanovna în semicerc şi timp de treizeci de minute o priveau în tăcere. Nu făceau loc nici grupurilor de elevi, nici delegaţiilor chinezeşti. Nu lăsau pe nimeni să se aşeze între ei şi portret şi nu reacţionau la rugăminţile supraveghetoarelor şi ale paznicilor. La ce se gândeau membrii acestei societăţi misterioase? Probabil prefirau în minte puţinele repere ale vieţii Mariei Ivanovna. Îşi închipuiau zilele banale ale scurtei şi nefericitei căsătorii cu căpitanul de vânători Lopuhin. Pătrunşi de privirea ei ciudată, arogantă, naivă şi pe jumătate copilărească, se gândeau la propria lor viaţă, lipsită de izbucniri şi patimi, prea apăsătoare şi compactă ca să poată întrezări prin ea trecerea fulgerătoare a meteorilor şi cometelor. Oare nu de asta o aleseseră drept simbol al propriilor iubiri eşuate pe Maria Ivanovna, cea în vârstă de numai optsprezece ani? Îi trasau cu ochii croiala gulerului şi se gândeau la duioşia de care erau ei înşişi lipsiţi, priveau spicele şi florile care se leagănă în fundal şi deveneau ei înşişi spice şi flori. Prevedeau pe chipul acesta ftizia care avea să iasă în scurtă vreme la iveală. În sfârşit, îmbibat până la saturaţie de farmecul portretului, marele maestru al ordinului secret ridica două degete către ceilalţi şi, fără o vorbă, se urneau cu toţii spre ieşire.

Părăsind galeria, o porneau către biserica Arhanghelul Mihail din mănăstirea Sfântul Andronic, unde se află cavoul familiei Lopuhin.

Drumul de la Tretiakovka până la mănăstire le lua puţin peste un ceas. De pe Lavruşinski coteau pe Tolmaciovski, treceau pe lângă biserica Sfântul Climent, apoi, luând-o pe Sadovniceski, ieşeau pe podul Ustinski. Îl străbăteau în tăcere, îndemnaţi de un sentiment mistic tulbure, cu privirea mohorâtă aţintită în depărtare. Doi dintre ei duceau un coş cu flori şi fructe. Poalele paltoanelor li se legănau în acelaşi ritm cu steguleţele de sărbătoare instalate de-a lungul podului.

Ninsoarea măruntă li se aduna în bobiţe pe borurile pălăriilor, pe umeri şi pe muşamaua cu care acoperiseră coşul. Iar ei mergeau întruna – pe Strada Iauzei, pe lângă Biblioteca de Literatură Străină, pe Nikoloiamskaia –, uimind trecătorii cu înfăţişarea lor, culegând claxoanele maşinilor, trezind dangăt de clopote. Treceau pe lângă magazinul ABK, pe lângă foişorul de foc, pe lângă centrul de ajutorare a celor fără adăpost, şi ajungeau la porţile mănăstirii. Aici îşi scoteau pălăriile şi până la biserica Arhanghelul Mihail mergeau cu capetele goale. Intrând în biserică, coborau scara îngustă şi abruptă până în criptă. În încăperea boltită, slab luminată, puneau coşul pe piatra scumpă a mormântului, se luau de mâini şi, închizând ochii, recitau în cor, cu voce înceată, poezia lui Iakov Polonski „Ea nu mai e demult, şi ochii ei s-au stins…“[61] Ce statut aveau oare? Cu ce se ocupau în orele în care nu-şi practicau cultul cavaleresc? De ce îi subjugase anume creaţia lui Borovikovski? Nimeni n-a aflat niciodată.

Fără să lase din mână mătura şi mopul, cele două supraveghetoare s-au dus la şefă şi i-au povestit în detaliu întâmplarea de dimineaţă. La cele relatate au adăugat o descriere a înfăţişării mele şi invitaţia de a adulmeca rezultatul năzbâtiilor pe care le făcusem pe perete. Şefa a refuzat politicos şi l-a chemat la ea pe Sergheici. Am fost dat afară.

Cum aş fi putut să demonstrez că testiculele mele nu mai erau de multă vreme capabile de aşa ceva? Cum să-i fac pe angajatorii mei să se uite la înregistrarea video ca să se convingă că sunt nevinovat? Raţiunea lor era surdă, inimile, împietrite. Asta era… Cel care-mi jucase farsa cu siguranţă le mai rezerva câteva surprize. Dar atunci eu aveam să fiu departe şi n-aveam să le mai aud strigătele târzii de căinţă. Foarte bine, fie cum vor ei!

Am fost zvârlit afară fără să apuc să-mi mai iau rămas-bun de la tovarăşii de muncă sau să fac o ultimă plimbare prin sălile muzeului. De fapt, nu chiar. Sergheici a turnat apă clocotită peste fidea şi, în timp ce aceştia se umflau alene şi se îmbibau de condimente şi de mirodenii, s-a întors spre mine.

— Eşti un prost, Sergheici. Aveai de toate aici: casă, masă, un serviciu plăcut, un orar flexibil. Şi tu? Eh! a oftat binefăcătorul meu, amestecând fideaua în farfurie. Nu-i nimic. O să te iau la mine. O să locuim împreună în Kuzminki, a adăugat el şi a lins lingura.

Nu voiam să locuiesc în Kuzminki, oriunde-ar fi fost asta. Nu, nu voiam. Încă şi mai puţin voiam pomeni, compromisuri şi concesii. Am sărit de pe masa portarului şi, pe uşa deschisă, am zbughit-o afară în stradă.

Se impunea să înnod firul câtorva cunoştinţe şi contacte. Trebuia să-mi găsesc un culcuş şi un loc unde să iau masa în fiecare zi. Era în martie. Peştii, dând din cozile îngheţate, se îndepărtau încet, lăsând locul zodiei Berbecului. Am băut dintr-o băltoacă nişte zăpadă topită, apoi m-am uitat în jur şi am observat cu satisfacţie că lumea nu se schimbase în rău în lunile cât avusesem un serviciu. Dimpotrivă, căpătase culori şi nuanţe în plus. Se înviorase, se înnoise şi, cu forţe proaspete, era gata să-şi deseneze tot mai bogat spiralele şi arabescurile. Cu o înverşunare absurdă şi superbă.

Note

53. Pictură miniaturală lăcuită, pe obiecte mărunte, specifică satului rus Paleh (şi împrejurimilor). Reprezintă adesea motive şi personaje folclorice cu siluete alungite, elegante, pictate în culori vii pe fond negru.

54. Referire la mitingurile de protest care au avut loc în perioada 2011–2012 în piaţa Bolotnaia din Moscova, pentru alegeri curate şi împotriva lui Vladimir Putin (câştigător în scrutinul prezidenţial din 4 martie 2012 din primul tur).

55. Referire la ansamblul sculptural *Copiii – victime ale păcatelor adulte*, creat de sculptorul Mihail Şemiakin şi instalat în 2001 în piaţa Bolotnaia.

56. În Moscova este interzisă vânzarea alcoolului între orele 23 şi 8.

57. Cunoscut bar rock din Moscova.

58. Autorul se descrie pe sine (el este „băiatul roşcat“) şi câţiva muzicieni cu care cântă în trupa O'Casey în cafeneaua Imagine.

59. Cartier din centrul vechi al Moscovei, aflat pe malul opus al râului Moscova faţă de Kremlin.

60. De la *hermitage*, care în limba franceză înseamnă „locuinţă de pustnic, de eremit; colţişor singuratic“.

61. Primul vers din poezia „La un portret“ de Iakov Polonski (1819–1898), dedicată tabloului pictat în 1797 de Borovikovski.

4
ÎNTÂMPLAREA

S-a petrecut în aprilie. Mai exact, în acele ultime zile ale lunii când gărduleţele joase de fontă din parcurile capitalei sclipesc deja în stratul nou de vopsea neagră, dar pensula municipalităţii n-a ajuns încă la băncuţe. Echipe de muncitori asamblau terasele de vară, care împrăştiau miros de scânduri proaspăt geluite. Alţii schimbau asfaltul. La chioşcul Slujitorul dumneavoastră preaplecat, vânzătorii fierbeau porumb. Bicicletele îşi dregeau zgomotos glasul sunând din sonerii şi claxoane după un somn îndelungat.

Pe o alee a parcului s-a ivit un domn în vârstă, într-un costum închis la culoare şi cu o pălărie spălăcită. S-a oprit în faţa unei bănci, s-a lăsat pur şi simplu moale ca o cârpă pe ea şi a oftat uşurat. Banca i-a acceptat primitoare şezutul uscăţiv, iar spătarul ei arcuit şi-a oferit curbura spre consolarea cefei. N-a fost de ajuns. Bătrânul a scos din buzunar un săculeţ mototolit dintr-un material ca pielea de căprioară, l-a dus la gură, şi într-o clipă săculeţul a început să crească, să se umfle, şi curând s-a transformat într-o pernă elastică. Stăpânul ei şi-a pus-o sub ceafă şi s-a relaxat complet.

Şi-a împins pălăria pe spate şi a început să deseneze cu toiagul pe pietriş nişte semne de neînţeles. De îndată ce termina o hieroglifă, o ştergea şi o lua imediat de la capăt. Apoi a scos din buzunar o carte şi s-a apucat să citească. A ridicat ochii, s-a uitat la cer şi a spus cu glas fornăit, dar atât de tare, încât vrăbiile au ţâşnit de pe crengile atârnate deasupra băncii:

— Zilele acestea se înşiră ca nişte vagoane nesfârşite, egal încărcate cu aceeaşi materie primă!

E timpul, drag prieten![62]

Înainte să se ridice, domnul a vârât cartea în buzunar, s-a lăsat pe spate, ridicând botul pantofilor de pe pământ, apoi s-a legănat în faţă, s-a sculat… Şi deodată a încremenit pe alee, cu palmele împreunate pe mânerul bastonului.

Exact în clipa aceea se întâmpla ca eu să cutreier liniştit prin parc, după obicei, căutând ceva de mâncare. M-am oprit în faţa necunoscutului şi l-am salutat politicos. Mi s-a părut că-l mai văzusem undeva. Domnul a ridicat în acelaşi timp din sprâncene şi din arătător şi a rostit într-o şoaptă solemnă:

— Şi, apropiindu-se de el, mielul a scos un behăit.

Ultimele cuvinte i-au ieşit parcă prea cu subînţeles, ceea ce mie nu mi-a plăcut. În primul rând, nu eu mă „apropiasem“ de el, ci el mi se pusese pur şi simplu în drum. În al doilea rând, nu sunt, evident, nici un miel. În al treilea, chiar şi dacă domnul ar fi avut vederea proastă (ceea ce era foarte probabil, având în vedere ochelarii de pe nas), cu auzul cred că stătea mult mai bine: soarta arareori loveşte de două ori în acelaşi loc. Pe scurt, auzea că miorlăi, nu behăi. Mi-am luat deci rămas-bun şi mă hotărâsem să-l ocolesc, când necunoscutul mi-a tăiat drumul cu o mişcare repezită din baston. În acelaşi timp, în mână i-a apărut un pachet de mâncare pentru pisici, cu imaginea unei raţe pe el. „Ce să-i faci?“ mi-am zis. „Virtutea e uneori severă şi neprietenoasă.“ Bătrânul a apucat cu dinţii de capătul pachetului, a smucit din cap, şi ambalajul s-a desfăcut, lăsând să cadă doi stropi groşi la picioarele lui. El a scuipat bucăţica dintre dinţi, şi-a pus bastonul la subraţ şi, fără să îndoaie genunchii, şi-a aplecat trunchiul cât a putut de mult. „Ţinută de balet. Marea şcoală sovietică“, m-am gândit. Bătrânul mi-a pus pachetul deschis în faţă. „Când am s-ajung la Petersburg, o să mă duc să-i pun Vaganovei[63] flori

la mormânt“, mi-am zis în sinea mea, hăpăind bucăţelele de carne de raţă în gelatină moale.

Deodată… N-am înţeles nimic… Bătrânul m-a lovit din toate puterile cu bastonul peste spinare. Am ţipat. Apoi m-a lovit peste una din labe. M-am târât şchiopătând înapoi. Toată blana mi s-a umplut de noroi, dar nu-mi ardea de asta. Am observat că îi tremura colţul gurii. Şi mustăţile alea… Nişte mustăţi-periuţă dezgustătoare, ca ale actorilor de Hollywood din anii ’30. Nu prevesteau nimic bun. Ca un făcut, în jur nu se vedea nimeni. Şi dacă s-ar fi văzut, ce? „Mare brânză“, şi-ar fi zis, „stăpânul îşi bate motanul“. Doamne, ce să fac? Ce vrea de la mine? De ce? Bătrânul se apropia încet, rezemat în baston, şchiopătând puţintel pieziş, fără să-şi dea seama că uitase să-şi scoată de la gât perna gonflabilă şi că pantofii şi toiagul lui lasă în asfaltul încins adâncituri fumegânde. Cu mâna liberă făcea mişcări timide, de parcă m-ar fi chemat. M-am tras şi mai mult înapoi. El a iuţit pasul. Eu am sărit într-un tufiş. El mi-a observat manevra şi s-a întors spre mine. Am ţâşnit în spatele unui copac şi m-am ascuns într-o toaletă publică. El m-a pierdut şi a ieşit din parc.

Toaleta fusese reparată nu demult. În faţa intrării erau instalate nişte coloane greceşti noi, cu capiteluri ionice. Înăuntru, cum se întâmplă de obicei, era umezeală şi răcoare. Cabinele fuseseră instalate de-a lungul peretelui semicircular, formând un careu, podeaua de marmură semăna cu o tablă de şah şi era ici-colo inundată – ceva apucase deja să se spargă şi să curgă. Un lux ciudat, care nu-şi avea rostul, m-am gândit. Dar cel puţin aici era apă. Puteam să-mi trag sufletul şi să mă reculeg. Am lipăit din balta de sub chiuvetă. Laba din faţă mă durea rău. M-am întins cu grijă lângă calorifer şi am căzut îndată într-un soi de moţăială. Mi se părea deja că văd epigraful unui vis plăcut, când deodată am auzit nişte paşi lipicioşi plescăind prin apă. N-am deschis ochii;

speram să fie un vizitator obişnuit. Dar era tot el. Atunci i-am deschis: bătrânul stătea în uşă şi legăna repede bastonul dintr-o parte într-alta, ca să nu-mi dea voie să scap. M-am împleticit înapoi. Abia acum am observat că nu-i fusese greu să mă dibuiască: lăsasem în urmă o dâră însângerată. Sperasem, cine ştie de ce, că, după vreo tainică lege a metafizicii, presimţirea primejdiei avea să fie de-ajuns ca să mă ferească de primejdia însăşi. Cât de amarnic mă înşelasem!

— Mi-i gând de mult să fug de toate[64], a spus bătrânul încet, cu glas impasibil.

— Da, să fug, am spus. Dar trebuie să recunoaşteţi că e absolut firesc din partea mea, am bolborosit eu. Şi dumneavoastră aţi fi făcut la fel în locul meu, nu-i aşa? Şi oricine altcineva. Spuneţi-mi, de ce faceţi una ca asta?

De undeva de sus, din nişte boxe, răsuna melodia „Libertango“[65]. Bătrânul înainta spre mine în obscuritatea răcoroasă a toaletei. Reacţionând la mişcările lui, senzorii pisoarelor azvârleau pe rând şuvoaie singuratice de apă.

— Staţi puţin, aici sunt camere peste tot! O să deveniţi viral pe internet! La ce vă trebuie aşa ceva?

Dar apoi m-am gândit: poate asta şi vrea, să devină viral pe internet. Dacă, de dragul gloriei veşnice, un neghiob fusese în stare să dea foc unui templu (şi să-şi atingă până la urmă scopul!)[66], oare un altul ar avea scrupule să omoare în acelaşi scop un motan al nimănui?

Nu face asta, te rog! Nu face asta!

Dacă tot ce ştiusem în viaţa mea de până atunci poate fi trecut la categoria „prostii“, atunci da, bătrânul mi-a scos toate prostiile din cap. Pe lângă orice altceva mai era în el. Când extragi un creion vechi căzut între pernele canapelei, îl scoţi de-acolo plin de praf, de păr şi de tot felul de mizerii. Aşa şi sufletul. Sufletul pleacă pe lumea cealaltă nu gol, ci înveşmântat în toate însuşirile şi patimile

pe care le-a căpătat în viaţă. Pentru ca, atunci când *acela* va striga numele celor lăsaţi să treacă prin vama lui, sufletele să poată fi deosebite unele de altele şi să nu se amestece la intrare, călcându-se pe picioare şi pe labe.

Bătrânul mi-a tras un vârf de pantof în burtă. Lovitura în sine n-a fost foarte dureroasă, dar m-a aruncat cu capul în colţul caloriferului, încât din gură mi-a ţâşnit sângele. Apoi mi-a trântit din toate puterile mânerul de cauciuc al toiagului peste şira spinării. M-a lovit peste bot de mi-au sărit dinţii din gură. Am simţit deodată în aer miros de banane uşor putrezite. Voiam foarte mult să-mi pierd cunoştinţa, dar nu puteam cu nici un chip. Şi m-a mai lovit încă, dar deja nu mai înţelegeam cu ce, cum şi unde.

S-a auzit un trosnet. Atunci el a aruncat bastonul şi a scos dintr-un buzunar lateral un ciocan mic. Am înlemnit. Eram sigur că, dintr-o clipă într-alta, viaţa avea să-mi părăsească trupul ca un ghemotoc de blană veche. Rămăsesem deja fără glas, deschideam numai gura – ori fiindcă încercam să inspir pentru ultima oară cât mai adânc, ori dintr-un reflex de muribund. Nu mai aveam putere să gândesc. Ca mai înainte, bătrânul şi-a aplecat numai trunchiul peste mine. Deja nu mai voiam să-i duc flori Vaganovei. Gata. Acum. Dar iată că viaţa nu mi-a trecut prin faţa ochilor ca o peliculă cinematografică derulată invers. Undeva, într-un ungher al conştiinţei, într-un colţ al foii, pe tăblia de lemn uscat a mesei pe care era înscrisă viaţa mea, s-a ivit un gând: „Şi dacă totuşi nu e gata, a?“ Mi-am înfipt ghearele şi colţii în această faţă de masă imaginară, m-am agăţat şi am rămas atârnat de ea, chiar ştiind că de fapt nu există. Am stat aşa, aşteptând ca vaza cu flori să ajungă încet-încet la marginea mesei şi să se prăbuşească, făcând bucăţi şi viaţa mea, şi viaţa ei. Mi-am acoperit urechile cu labele din spate, ochii, cu cele din faţă şi am strâns pleoapele cât am putut…

Nu s-a întâmplat nimic. Sau se întâmplase deja. Un ochi nu mi se mai deschidea, în celălalt vedeam numai o roşeaţă tulbure. Mi-am dat totuşi seama că bătrânul se răzgândise. Dumnezeu ştie de ce, dar se răzgândise. A apucat ciocanul de partea cu care se scot cuiele şi mi-a mai tras doar un mâner peste cap.

Ce mai era şi asta? El, ucigaşul bătrân şi experimentat, nu se mai delecta să provoace durere? Nu mai era satisfăcut doar să chinuiască? Ei da, voia mai mult. Voia oare libertate? Întocmai. Voia să dirijeze el soarta. Să fie el mâna care ţine cârma, care aruncă zarul neîntâmplător al destinului. Abia aşa devenea stăpânul absolut al victimei sale.

Trosnind din degetele umflate de gută, şi-a luat bastonul de pe pardoseala de gresie şi s-a împleticit spre ieşire.

— Doar împăcat şi slobod[67], a spus el cu voce gravă, înfundată, şi la cuvântul „slobod“ a ridicat arătătorul şi a înălţat glasul ca un profesor.

Fără îndoială, după această ceremonie m-am simţit mult mai uşor şi mai curat. Nu mai rămăsese nimic din mine, pierdusem totul. Au urmat câteva zile albe. Albe şi tăcute, în care nu-mi aminteam nimic. Absolut nimic.

Note

62. Citat din poezia lui Puşkin „E timpul, drag prieten! Răgaz inima cere“.

63. A.I. Vaganova (1879–1951), faimoasă balerină sovietică, pedagog şi profesoară, întemeietoarea şcolii sovietice de balet clasic.

64. Citat din aceeaşi poezie de Puşkin (de data aceasta în traducerea lui Al. Philippide din A.S. Puşkin, *op. cit.*, p. 103).

65. Compoziţie din 1974 semnată de Astor Piazzola (1921–1992).

66. Referire la Herostrat, locuitor al Efesului antic, care, căutând să devină celebru, a incendiat în anul 356 î.H. templul lui Artemis din oraş, una dintre cele şapte minuni ale Antichităţii. Deşi a fost

supus unei *damnatio memoriae*, care interzicea orice menţiune despre el în vorbire sau în scris, numele şi fapta lui au supravieţuit veacurilor.

67. Citat din aceeaşi poezie a lui Puşkin. Versul întreg spune: „Ferice nu se poate, doar împăcat şi slobod“.

În povestirea noastră se conturează un gol.
Doar că noi nu putem amâna naraţiunea.
În acest caz, cât timp urmele protagonistului se pierd,
ne vom muta în maternitatea Clara Zetkin.
Vom urca pe scara principală, aşa, vom face dreapta,
pe lângă amoraşul care ţine un ghiveci (atenţie, păienjeniş!), drept înainte, la dreapta şi-nc-o dată la dreapta.
Vom deschide uşa şi vom sălta capacul lăzii din colţ,
pentru că nu e încuiată.
Ei da, aici sunt caietele pictorului Belakvin,
care nu vor fi niciodată găsite – niciodată.
Vom sufla praful de pe ele (hapciu!),
vom deschide un caiet la întâmplare
şi vom citi la lumina brichetei însemnările încâlcite,
absurde şi răzleţe ale pictorului dispărut.

5
ÎNSEMNĂRILE LUI BELAKVIN

Mi-au zis că a plouat în toate zilele astea. Eu n-am ştiut nimic, pentru că draperiile erau trase complet la ferestre şi de afară nu răzbătea nici un zgomot. Am vrut să fiu doar eu cu amintirile mele. Şi cu închipuirile. I-am rugat să-mi pună discuri cu basme din copilărie. Când eram mică, mie şi fratelui meu ne plăcea la nebunie să ascultăm poveşti. Au găsit pick-upul, şi eu le-am scris o listă de poveşti. Nu ţineam minte denumirile exacte, dar acum nu e nici o greutate să le afli. Tastezi cuvântul-cheie, şi primeşti instant o mulţime nesfârşită de linkuri… Au găsit pe nu ştiu ce site-uri toate discurile. Absolut toate. S-au întâlnit cu vânzătorii şi le-au cumpărat. Le-am ascultat zile întregi, unul după altul. Au trecut atâţia ani! Atâţia ani, Doamne Dumnezeule! Recunoşteam fiecare cuvânt, fiecare intonaţie, fiecare sunet. De parcă prin nişte canale vechi, de mult secate, ar fi pornit să curgă iarăşi apă. Pick-upul Vega-117. „Găinuşa neagră“[68], „Lampa lui Aladin“. Când se termina o parte, acul sărea pe carton, şi sunetul lui semăna foarte bine cu foşnetul ploii. Aşa că, într-un fel, am ajuns până la urmă la ploaia despre care mi-au spus. Da, era o ploaie perfect reală. Cea mai bună din viaţa mea. Nu-mi mai părea rău de nimic. De ce ar fi putut să-mi pară rău? Totul s-a petrecut exact aşa cum mi-am dorit. Chiar mai mult. Ei au o viaţă minunată. Firește, încă nu-şi dau seama de asta, aşa cum nici eu nu-mi dădeam seama la vremea mea. Dar pe urmă, mai târziu, o să priceapă. Şi sper că n-o să le pară rău de nimic. Se întâmplă uneori ca oamenilor să nu le convină să înţeleagă ceva nou pentru că asta le creează un

disconfort. Ca atunci când în apartament e nevoie de reparaţii capitale, pentru care nu există nici bani, nici chef. Dar asta nu are legătură cu ai mei. Ei sunt mobili, adaptabili la orice. Se descurcă întotdeauna. Acum toate se rostogolesc nespus de repede, dar ei se descurcă. Tot timpul apar noi recorduri, de te gândeşti, Doamne, unde se mai poate? Şi totuşi sportivii sar din ce în ce mai sus, aleargă din ce în ce mai repede, aruncă tot mai departe.

Albumele astea de fotografii… Când trăia mama, ne povestea despre fiecare câte ceva. Despre tanti Nadia, despre unchiul Igor, despre Piotr Ivanovici, despre tanti Ella. Eu încurcam numele. Mă chinuiam de fiecare dată să ţin minte care ce fel de rudă îi vine cui, şi de fiecare dată le uitam. Nişte feţe blajine, cumsecade. Oare când deschidem albumele de fotografii, oamenii din ele devin mai buni? Oare în întunericul paginilor închise au o cu totul altă expresie a feţei? Curând o să ajung şi eu lângă ei, o să aflu. O să fiu o mătuşă la fel de enigmatică – pentru nepoţi, pentru toată lumea, toţi cei care n-o să ţină minte ce grad de rudenie ne leagă. Apoi, peste o sută cincizeci de ani, poate fotografia mea se va vinde pe bani mulţi, ca o raritate. În Argentina, de pildă – când vreunul dintre urmaşii mei necunoscuţi va emigra acolo. Pentru că la vremea aceea n-o să mai existe deloc fotografii. Azi toate se petrec în eter, în nori, totul e în aer. Sunt tot mai puţine lucruri tangibile. Chiar şi banii îi vedem tot mai rar, aleargă de la un deţinător la altul prin văzduh, în imponderabilitate. Şi acolo am să-mi ocup şi eu locul meu. Locul meu anume. Poate chiar mai real decât acesta. Ţin minte că la şcoală, la ore, eram uimită: un trilobit, să zicem, a trăit cu sute de milioane de ani în urmă. A avut şi el biografia lui, chit că nu aşa bogată. A călătorit, s-a hrănit, şi-a iubit în felul lui prietena, şi acum, după cine ştie câte ere, după nenumărate apocalipse, răsărituri şi apusuri, îşi

descoperă scoica mărunţită pe o tablă de şcoală, în capătul îndoit al unei cifre 2, într-o formulă pe care învăţătoarea o scrie cu cretă. Şi eu la fel, şi eu la fel am să fiu. Şi asta e bine, totul e foarte bine.

În tinereţe e ca şi cum ai urca rapid cu liftul, tot mai sus şi mai repede. Când te apropii de bătrâneţe, începi deodată să te gândeşti la toate etajele prin care ai trecut, care ţi s-a părut că nu sunt „ale tale“, că sunt inutile. Şi descoperi deodată că în ele, de fapt, a fost ceva adevărat.

Câtă frumuseţe a fost! Câtă frumuseţe! Cabinetul de geografie. Cochiliile, înşirate după mărime în dulap, îşi deschideau uimite cerul rozaliu al gurii. Picăturile uscate de vopsea de sub tocul ferestrei. De ce mi-am amintit de ele? Nu m-am mai gândit la asta de un car de ani. Parfumul bunicii, Climat, într-o cutie albastră. M-am mirat că, prima oară când am fost jefuiţi, hoţii n-au luat nici Cardin, nici Chanel, dar au luat Climat. Le-a plăcut oare? Sau au vrut să-l dăruiască bunicii?

Lampioane chinezeşti, fragile. Erau acolo de foarte mulţi ani. Mi-era teamă să le ating, ca să nu mi se fărâmiţeze sub degete. În cel mai bun caz puteai să sufli în fiecare floare. Asta şi făceam. O lampă de perete cu două ghivece mici, vopsită în culoarea bronzului. Mama se supăra rău dacă prin curbele şi adânciturile în care cârpa ajungea mai greu rămânea praf. Pe o măsuţă cu trei picioare, un televizor masiv – oracol cu şase canale. Ţin minte bine că pe televizor stătea, pe o capră, un buştean miniatural, tăiat pe jumătate de un joagăr mic, şi pe el era scris cu litere elegante de mână: „Taie, dar cu măsură“. Volumele enciclopediei pentru copii şi dicţionarul lui Ojegov[69]. Când eram mică şi făceam pian, mi se puneau pe scaun, ca să mă înalţ. Vechea pianină, cu clapele îngălbenite, pe alocuri amuţite, pe care praful se aşeza imediat la loc. Întotdeauna dezacordată, întotdeauna în doliu negru, lăcuit. Cotierele fotoliului, zdrenţuite de

pisică, acoperite sfios cu şervete brodate. De unde aveam noi asemenea şervete? Din Ignalina[70], din ’81? De la Lvov[71], din ’88? Apoi biblioteca pe tot peretele – un întreg orăşel cu cooperativele lui, cu bodegile, muzeele, bulevardele, centrul lui istoric. În spatele vitrinelor – măşti veneţiene, calendare mici, pancarte decolorate. O mică lume compusă din suvenire primite în dar, din felurite zorzoane cumpărate ca amintire, din pietricele de chihlimbar, statuete, sfeşnice în care lumânările arseseră de mult, bucăţi de săpun cusute în punguţe de atlas liliachiu. Şi cărţi, cărţi, cărţi. Obiectele acestea rămâneau nemişcate ani întregi, şi parcă nu-ţi venea să le iei să le pui în vreo cutie sau, Doamne fereşte, să le duci la gunoi, din cauza unei frici superstiţioase. Părea că, dac-ai fi luat vreunul de pe raft, de pildă, un clopoţel din Valdai[72], s-ar fi risipit o aură fină, complicată, s-ar fi stricat ceva pentru totdeauna, ceva n-ar mai fi mers cum trebuie. Totul era la locul său. Defectele se transformau în merite: umflăturile din linoleum, de pildă, creau forme de relief pentru bătăliile de jucărie ale fratelui meu, iar colţurile întoarse ale parchetului de pe coridor deveneau pietre de mormânt într-o biserică gotică.

Mă gândesc acum la toate astea şi îmi dau seama că evenimentele lumii exterioare – asasinarea lui Listiev[73], octombrie ’93[74], Budionnovsk sau criza din ’98[75] – aveau pentru noi mai puţină importanţă decât mutarea unei statuete netsuke cu un raft mai sus. Acesta era universul nostru.

Ne veneau oaspeţi. Adulţii cântau în bucătărie. Copiii atârnau un cearşaf în cuiele bătute în perete, porneau diaproiectorul şi se aşezau pe jos să se uite la diafilme. Imaginea era strâmbă, şi o parte din ea, curbată, trecea pe celălalt perete, aşa că iepuraşul sau Degeţica se desfăceau în două dimensiuni, iar rândurile de jos fugeau pe

diagonală în sus. Nu apucam să citim scrisul până la capăt, pentru că Sveta, care era cu doi ani mai mare şi care întotdeauna îşi asuma rolul de proiecţionist, schimba special cadrul prea devreme, ca să ne arate că ea citeşte mai repede decât noi. Eram înnebunită după diafilme (dar şi mai mult după discuri). Când mă uitam la omuleţii sau la animalele acestea ciudate, când le urmăream poveştile, simţeam că propria mea viaţă devine mai densă. Cineva deschidea geamul, prin cearşaf pătrundea curentul, un val stârnit de vânt trecea prin cameră, şi imaginea se clătina. Stând turceşte pe jos, vedeam în întuneric ochii sclipitori ai pisicii. Desenele animate de la televizor erau pentru toţi, însă diafilmele erau numai pentru mine. Nu aveau niciodată culori foarte vii, mai degrabă moi şi tulburi, dar tocmai asta scotea în relief propria mea existenţă, mă despărţea de alte lucruri, de alte vieţi. Toţi avem nevoie de peştera noastră cu comori, fie şi cu o singură piatră preţioasă, de un loc unde nu pătrunde lumina de afară. Şi nu e nevoie să intri prea des în ea, dar n-ai voie s-o uiţi, n-ai voie să uiţi drumul spre ea. Acum înţeleg asta cât se poate de bine.

Totul se repeta de la un an la altul. Oaspeţi – aceiaşi prieteni ai mamei – care nu discutau niciodată despre lucruri serioase. Depănau amintiri, râdeau, plângeau, dezbăteau reuşitele sau eşecurile şcolare ale copiilor, îşi împărtăşeau planurile de reparaţii peste vară sau de concediu la Anapa[76], dar nimic serios. Şi toţi îmbătrâneau mult prea devreme. Fără să scoată o vorbă despre durerile trăite de la ultima întâlnire, urmăreau întotdeauna în ei înşişi, cu ochii minţii, ceea ce se perima definitiv. Iar rămăşiţele acestea ale trecutului deveneau tot mai multe. Apoi, când au recunoscut în sfârşit faţă de ei înşişi cât sunt de nefericiţi, au ferecat trecutul, i-au agăţat un lacăt, două, i-au legat, pentru siguranţă, un câine cu un lanţ subţire şi şi-au găsit deodată consolarea în

biserică, aşa cum, cu douăzeci de ani în urmă, şi-o găsiseră în seriale şi cocteiluri slab alcoolizate la doză. Dar asta a fost mult mai târziu. Pe atunci încă afară scrâşnea gerul, aleile şi potecile gemeau sub zăpadă, în jur domnea un întuneric înfricoşător. Iar întâlnirile acestea îi încălzeau, creau o impresie de ordine – fie ea şi şubredă, dar ordine. O impresie de grijă reciprocă, altruistă, într-o vreme când în jur, din vechea lume nu mai rămăseseră decât nişte bolarzi plesniţi şi cojiţi.

Ca atunci când înghesui într-un geamantan un munte de lucruri deşi ştii că sunt foarte multe, că geamantanul nu e prea mare, dar n-ai altul. Îndeşi înăuntru ultima pereche de şosete, apeşi pe laturi, şi fermoarul rezistă. Geamantanul e burduşit, greu, umflat. Apoi, la hotel, îl deschizi şi nu poţi înţelege cum de-au intrat atâtea în el. Scoţi blugii, adidaşii, prosopul… şi cam atât. La fel şi cu viaţa. Oare toate astea au fost acum zece ani, îţi spui, oare Kolea a murit acum douăzeci şi şapte de ani? Oare au trecut douăzeci şi cinci de ani de când am cumpărat Hyundaiul? Patruzeci şi opt de când am terminat şcoala? Ei bine, da. Totul a încăput cumva în viaţa aceasta mică şi elastică, toate s-au aşezat la locul lor, la locul pregătit special pentru ele.

Întotdeauna am trăit de parcă tot încercam să focalizez binoclul şi mă aşteptam ca, dintr-o clipă într-alta, să văd clar şi distinct. Dar totul fusese clar şi distinct de la bun început. Tata a murit în ’37, eu sunt acum de peste două ori mai bătrână decât era el atunci. S-a liniştit oare? I-a făcut oare Dumnezeu minunatul dar al liniştii sufleteşti şi neînfricării? Sunt sigură că da. Era un om puternic. Uşor şi puternic. Asemenea oameni sunt foarte iubiţi. Mama povestea că, pe toată durata bolii, i-a spus doar o singură dată, în treacăt, cu vreo două luni înainte de moarte: „O să mă curăţ, probabil“.

La început totul e încet, măsurat. Exact aşa cum trebuie ca să poţi să simţi, să înţelegi, să vezi. Apoi, când desluşeşti totul foarte clar până

departe, anii încep să se grăbească. Exact ca scrisul unui copil: spre capătul paginii se chinuie să-i încapă totul, aşa că literele se micşorează şi o iau în sus. Numai să-i încapă.

Niciodată niciodată niciodată. Dar chiar şi acest cuvânt negru, groaznic, se sfârşeşte cu o afirmaţie tăcută, binevoitoare, cu un consimţământ. Poate „niciodată“ nici nu există, de fapt? O întrebare tăcută, care n-are nevoie de răspuns, pentru că ea însăşi e răspunsul. Această linişte plină de căldură. Răspunsul este însăşi tăcerea. Iată adevărul. Răspunsul se află acolo unde deja nu mai e nevoie să-l cauţi.

noapte noapte foşnetul scos de fusta mamei. falduri de atlas, reflexe sclipitoare. model cu flori pe tapet. cotoare de cărţi, linişte şi pace. rupe acul acesta pentru totdeauna. un fir negru de păr al bunicii, pieziş pe pagină, n-am văzut-o decât căruntă. curând se face ziuă. curând pentru totdeauna. strigăte de copii afară. poşta de dimineaţă, funinginea neagră de pe casa albă. concert la universitate, ilustraţii şi berze. berzele au plecat pentru totdeauna. autobuzul B e roşu, întotdeauna vine mai devreme pe partea cealaltă. ce frumos. câtă duioşie. medalii în cutie. plăcuţe metalice şi panglici. abia aşa, abia astăzi înţelegi ce rost au avut toate. abia acum recunoşti numele, noapte neagră şi caldă ca în parc la pictorul acela. linişte şi pace, niciodată nu va fi uitat, niciodată nu se va pierde, întotdeauna împreună, ca două ghete unite printr-un elastic, ca ziua aceasta, cea mai bună zi, o zi dragă, urmele mingii de tenis pe peretele şcolii, toţi împreună, cei mai dragi, cei mai iubiţi şi mai apropiaţi, căciuli de zăpadă pe pietre de mormânt, în dreapta de la sora lui Utiosov, la şase rânduri după familia Reznik, şi încă o dată la dreapta, n-ai cum să greşeşti, degetul mic tremurător deasupra clapei negre, perdeaua care flutură în vânt şi iată

*

Aveam şase geci, dar, când dimineaţa e atât de nasoală, îmi doresc întotdeauna două lucruri: să mă bărbieresc şi să-mi cumpăr încă o geacă. Dimineaţa asta era de două ori nasoală, fiindcă mă bărbierisem deja în ajun şi fiindcă mama îmi făcuse cadou încă o geacă alaltăieri, de ziua mea. Dar nu m-am descurajat, mi-am săpunit obrazul neted şi am trecut încă o dată cu lama peste el. Niciodată nu-mi place doar să mă ameţesc, întotdeauna beau paharul amar până la fund. Am încheiat treaba, m-am dat cu nişte loţiune Nivea şi am plecat la Podium Market[77] să-mi iau geacă nouă. Dar mai întâi să povestesc ce şi cum.

Nu era o geacă obişnuită. O văzusem la fostul meu boss. Am lucrat la un service, de unde m-au dat afară. N-apucasem nici măcar să pun ecranul la un Galaxy S8, că vine la mine Archie (şeful) şi-mi zice:

— Bratello[78], n-o lua personal, dar e criză, bla-bla-bla, sancţiuni, mama mă-sii, pe scurt, n-am bani pentru trei meşteri. Şi, cum tu eşti ăla mai micu', pe tine cade măgăreaţa.

Ăilalţi mi-au aruncat câte-o privire de la locurile lor şi s-au întors la reparat telefoane, vezi Doamne, ei n-au nici un amestec. În general Archie e un tip de treabă, şi are o geacă beton. El ştia chestia asta şi nu şi-o scotea niciodată, aşa că nici măcar nu puteam să văd ce marcă e (iar dacă-l întrebam, o dădea pe glumă). În general, Archie e un tip în regulă, dar e şi mare şmecher. Şi asta pentru că ţine cu mecanicii de tren (echipa Lokomotiv Moscova, pentru cine nu ştie). Şi uite-aşa stătea şi repara la birou telefoane fără să-şi scoată geaca, cu gluga aia barosană pe spate. Gluga şi-o folosea ca depozit de mătreaţă şi de gânduri ascunse. Hai c-am zis-o beton. Dar eu tot am aflat ce geacă e. Am dat o dată caloriferul de la doi la cinci. Archie a stat ce-a stat, p-ormă s-a făcut cam cald şi şi-a agăţat geaca în cui. P-ormă s-a dus la budă, şi atunci m-am lămurit eu ce model e: Asos North. Se

vindea la Podium Marketul de pe Ohotnîi Riad şi costa douăşpe mii. Dar merita. Bun. Era deja noiembrie, veneau gerurile. Numai că eu încasasem numai trei miare. N-aveam nici o altă variantă şi nici caşcaval. Pe scurt, nu sunt bani, dar dumneavoastră rezistaţi.[79] Doar că afurisita aia de geacă tot o voiam.

Am luat de la mama şase mii şi mai aveam eu şase. Ajung la Podium Market. O văd, draga de ea, atârnată la loc de cinste. Una singură mai rămăsese şi exact pe măsura mea. Am cumpărat-o, am băgat cu grijă bonul în buzunarul interior, să nu-l pierd, ferească Sfântul, şi m-am apucat să bat străzile în geaca visurilor mele. Asta viaţă! ASTA DA, VIAŢĂ! M-am întâlnit cu Daşa, cu Kolean[80], cu alt Kolean. Toţi mi-au lăudat achiziţia, mama m-a felicitat. Pe scurt, nu mă mai despart de ea, stau chiar şi în casă în ea şi joc FIFA. Îl înţeleg perfect pe Archie.

Trec aşa unşpe zile, şi p-ormă mă duc să duc frumuseţea înapoi. Păi, fiindcă-mi trebuie bani, şi pot s-o returnez în decurs de două săptămâni. Cobor în pasajul de pe Ohotnîi Riad ca să ies la Podium Market, şi aici… Paştele mă-sii… e etapa a optişpea a campionatului de fotbal… sunt cel puţin douăşcinci de ultraşi din galeria Lokomotivului. Stau şi rânjesc, se scarpină la ouă. Toţi cetăţenii respectabili şi cumsecade s-au împrăştiat ca potârnichile, nu-s nici sticleţi, nici vreun paznic, naibii… Doar două vânzătoare încremenite care fumează şi eu în geaca mea… Dau să mă întorc s-o iau la fugă şi, n-o să vă vină să credeţi, dar alunec. Băieţii vin aşa agale spre mine, şi unu' roşu la faţă se apleacă şi mă întreabă:

— Tu cu cine ţii, pişpirică?

Eu răspund cât se poate de politicos:

— Nu mă pasionează fotbalul, bratello.

— Harneală!

Pe scurt, mă ridică în picioare, îmi trag geaca de pe mine şi-mi dau la lingurică de cad iar grămadă.

Doare ca dracu', nici nu pot să respir, iar căţelele alea două… stau cu ţigara în mâna întinsă şi cu cealaltă mână îşi sprijină cotul. Îmi vine să le zic: „Aveţi şi voi acasă, haitelor, băieţi ca mine, ce mama dracului staţi şi vă uitaţi? Măcar strigaţi la ei, zbieraţi ca muierile! Aveţi naibii vreun instinct matern, futu-vă, sau ce-aveţi acolo?“ Şi ele se uită aşa cu răutate la mine şi parcă-mi zic: „Băi, nenorocitule, n-avem noi altă treabă, janghină ce eşti, decât să ne risipim pe tine instinctul matern?“

Şi uite-aşa. Dar în trei luni oricum mi-am cumpărat înc-o dată geaca aia. Şi am dat doar opt miare. De pe internet. În ea stau acum şi vă povestesc.

*

După aceea ne-am întors amândoi cu spatele şi ne-am înfipt fiecare în telefonul lui. Ea a zis: „Iubi, ne-am tras-o atât de mult, că telefonul meu n-a apucat nici măcar să se blocheze“. Am privit pe fereastră afară, în noapte. Lampa se reflecta în geamul întunecat. M-am ridicat şi m-am dus la baie, m-am uşurat şi m-am uitat în oglindă. Mi se pare că nu m-am schimbat prea tare în toţi anii ăştia. Da, mi-a dispărut roşeaţa aia de îngeraş din obraji, după care înnebuneau femeile, şi pe frunte mi-au ieşit nişte riduri scurte orizontale. Seamănă cu crestăturile pe care le făcea unchi-miu pe patul armei când omora câte-un animal mai mare. M-am întors în sufragerie, m-am aşezat pe canapea, am dat pe gât coniacul rămas şi-am aprins televizorul. Ştiri, tot ştiri, reclamă la nu ştiu ce pat gonflabil, un film vechi, iar ştiri: l-au prins pe nu ştiu ce funcţionar public, îl duc cu mâinile la spate pe un coridor. Ce jalnici devin dintr-odată! Îşi acoperă faţa cu o foaie de hârtie.

Ce mai rămâne? Numai zgură, nimic altceva. Nişte nori putrezi, plini de găuri. Unde m-am înşelat? Unde am făcut pasul greşit? Da, să renunţ la tot. Ca întotdeauna, să renunţ la tot. De câte ori

îmi repet chestia asta? O dată pe lună, o dată pe săptămână? Pe zi? De unde atâta laşitate? Uite-acuma, să mă ridic drept în picioare, să strâng pumnul până-mi intră unghiile în carne. Din toate puterile. Să mă jur pe Dumnezeu, ăla în care nu cred, dar în care sper. Pe ecran nişte idioţi împopoţonaţi naiba ştie în ce se chinuie ca disperaţii să pară veseli. Probabil repetă pentru emisiunea de Anul Nou. În josul ecranului se schimbă întruna cuvinte. Literele se fac roşii şi dispar.

Pe apartamentul din Izmailovo am luat nouă milioane. Patru dintre ele sunt împărţite la patru bănci. Ce repede s-a petrecut totul! Agenta mă asigura că în Izmailovo se vând foarte greu apartamentele, că până la Anul Nou n-are rost să-mi fac speranţe. Dar primii cumpărători au sunat chiar a doua zi, iar după o săptămână mi-au plătit avansul. Şi după o lună mergeam deja la bancă. Svetlana, agenta, stătea lângă mine. Tot nu mă obişnuisem cum să-i zic: ba-i spuneam „Svetlana Dmitrievna, dumneavoastră…“, ba „Sveta, tu…“ Până la urmă am găsit un compromis: „Sveta, dumneavoastră…“ Maşina de numărat de cealaltă parte a geamului securizat huruia socotind bancnotele, casiera mişca din degete automat, punea banii în teancuri. Îmi tot mutam privirea de la ea la tipa care cumpăra. Stătea alături, obosită, ca şi mine, după o oră jumate de citit, verificat şi semnat documente în sala de şedinţe. Eu mă uitam la bani şi mă gândeam: uite-i aici, toţi aceşti ani, puşi şi strânşi la un loc, transformaţi în cărămizi de bancnote. Parcă nu-s anii mei, ci ai altuia, timpul altuia, pe care mi l-am însuşit şi l-am vândut. Toate reuniunile de familie, naşterile, înmormântările, sărbătorile şi anii întregi de tăcere – toată viaţa aceasta lungă se prefăcuse în câteva teancuri prinse cu elastic şi puse apoi cu grijă într-o pungă. Aerul din pungă a fost eliminat cu ajutorul unui aparat special, şi în faţa mea am acum echivalentul

precis, în hârtii şi celofan, a cinci decenii de viaţă. În vid. Acasă mai am cinci. Şi o să-i vând lui Oleg două poziţii. Cât? Vreo treizeci de mii de dolari, minimum, poate chiar cincizeci. În weekend, în parcul Gorki se făcuse coadă la chioşc încă de la debarcader. Curând o să includem şi burgeri în meniu. Şi ce să fac eu cu atâţia bani? Să nu mai beau. Să nu mai bag atâta pileală. Bun, şi? Să mă înscriu la regie, să mă mut în America de Sud? Ce să fac?

Zilele astea de acum seamănă cu nişte dune de nisip. Treci cu chiu, cu vai de o creastă şi imediat te trezeşti la poalele alteia, pustiit şi vlăguit. Şi pentru ce? Încă de la douăzeci şi unu de ani mi se părea că nu merge cum trebuie. Iar la cincisprezece mi se părea că viaţa s-a sfârşit. Ce m-am tot temut mereu? Mereu mi-a fost frică. Toată viaţa, ca într-un joc pe calculator, am ţopăit pe nişte plăci care se prăbuşeau imediat în abis. Toată viaţa m-am privit din afară şi m-am temut să privesc în jur cu propriii ochi. Toată viaţa am căutat femeile *lor*, dar niciodată pe a mea. Şi acum iată-mă: îmbrăcat în hainele altora, ticsit cu gândurile altora, burduşit cu toate resturile, stors şi supt de vlagă. Nu m-am dus niciodată la mormântul bunicii. Nici măcar o dată în douăzeci de ani, băga-mi-aş picioarele! Dacă toate promisiunile pe care le-am făcut de-a lungul vieţii ar da buzna acum în cameră, s-ar face aşa o înghesuială, că n-aş mai putea să mă mişc, m-aş sufoca. Da, m-aş sufoca. Ceasul arată 3:44, curând se crapă de ziuă. Poimâine începe Liga Campionilor. O să supravieţuim cumva, o să inventăm ceva, o s-o scoatem cumva la capăt.

*

M-am dus la locul de joacă şi m-am aşezat în leagăn. Mi-am lipit capul de bara ruginită şi, clătinându-mă, am ascultat cum leagănul – cred că prinsese o răceală în aerul înviorător de aprilie – tuşeşte zgomotos când mă dau înainte, apoi

scârţâie ascuţit şi strident când mă întorc. Stăteam cu picioarele într-o băltoacă îngheţată. Îmi loveam ghetele una de alta, pipăiam cu tălpile fundul alunecos şi răscoleam apa amestecată cu gheaţă. Alături, într-un morman negru şi sărăcăcios de zăpadă rămăsese prinsă o jucărie. După iarna lungă, trăsăturile i se şterseseră şi nu-ţi mai puteai da seama ce rol jucase în viaţă – clovn ori crocodil.

Pata de pe bluză aproape se uscase. Mi-am scos legitimaţia atârnată la gât şi am băgat-o în buzunarul şorţului. Mă spălasem insistent, dar tot simţeam pe faţă mirosul de cafea. Ţigara pe care o strângeam cu grijă în pumn se strâmbase şi, când am aprins-o a doua oară, o picătură de pe bara de sus a leagănului i-a căzut exact pe mijloc. Ştiam că ranchiuna nu face decât să se amplifice, că acum avea să mă ajungă din urmă ca durerea aceea din copilărie când te loveşti la genunchi şi numeri până la trei: unu, doi, trei – şi te-a înghiţit. Şi am început să alerg pe scara aceasta a dialogului înainte şi înapoi, înainte şi înapoi, repede şi încet, de sus în jos şi de jos în sus, sărind peste trepte sau oprindu-mă îndelung pe fiecare. Am început, ca întotdeauna, să schimb cuvintele, să le gândesc până la capăt, să aleg formulările cele mai bune, care nu-mi vin niciodată în minte când am cu adevărat nevoie de ele, ci bat abia pe urmă la uşă, ca nişte oaspeţi întârziaţi. Să-mi amintesc ochii lui roşii, ochii aceia mizerabili, fără culoare, ca de peşte, care nu ştiu să privească, ci doar să-ţi calculeze costul, ca un cititor de coduri de bare. Ochii aceia care aşa se raportează la toate. Ce preţ ai? Cât valorezi? Chiar voisem să-i torn fără zahăr. Pur şi simplu n-am înţeles ce-a spus. Doar nu e singurul meu client. L-am nimerit cu capsa pusă. Sună telefonul. Saşa. Dac-ar fi aici, alături! Deşi ce-ar putea el să facă?

Trebuie să-mi pun ordine în gânduri. Dar asta e o grijă inutilă, un efort aiurea. Pur şi simplu sunt şi

astfel de zile. Diseară o să vină Saşa. Mica rezervă de duioşie destinată vieţii tale s-a isprăvit de mult, şi acum cauţi o justificare lungului şir de zile care te mai aşteaptă. Şi atunci îţi aminteşti că ai palme, îţi aminteşti la ce-ţi folosesc, ştii de ce sunt atât de calde şi de moi. Ca să apere capul. Ca să creeze un paravan subţire între tine şi ceea ce nu eşti tu, să umple rostul dintre tine şi ei. Le apeşi tare pe urechi, mijeşti ochii, iar capul îl bagi cât mai mult în piept. Te laşi pe vine, îţi strângi genunchii, încrucişezi picioarele şi stai aşa zeci de ani, ca o foaie de hârtie făcută ghemotoc. Stai şi asculţi vuietul din cochilie, un vuiet mat, rozaliu. Norişorul acela din colţul fotografiei, care s-a dovedit a fi doar degetul fotografului rămas din greşeală în obiectiv. Asculţi dosul timpului, subterana tăcută şi catifelată. Speranţa la speranţă. Tot ce n-a fost niciodată spus, niciodată exprimat, niciodată rostit cu voce tare. Pe cer se rotesc nori cenuşii puhavi, adierea vântului îţi zbârleşte perişorii de pe ceafă. Strângi în buzunarul paltonului o legătură de chei ruginite, atingi zimţii fiecăreia, îţi aminteşti cum erau la pipăit uşa şi lacătul pe care le deschidea cândva. Sau nu le-a deschis niciodată.

O să renunţ la serviciul ăsta. O să-mi caut altul. O să-mi deschid propria mea cafenea, unde vor veni numai cei făcuţi din sticlă. Da, aşa am s-o şi numesc – Oamenii de sticlă. E timpul să mă întorc, mă cheamă managerul.

Pe urmă, când îmi aminteam zilele acestea. Au fost zile fericite – asemănătoare între ele, dar tocmai de-asta şi mai fericite. Ca o horă sprintenă sau chiar ca butoiaşul rotitor al revolverului (am mai auzit asta la cineva?). Ca o foaie de hârtie pe care s-a turnat vopsea albastră – un albastru compact, aici mai gros, dincolo mai palid, străbătut de dâre. Nu-şi erau de ajuns lor înseşi, şi atunci se împrumutau puţin de la mâine. Şi se stingeau repede, fâsâind ca nişte chiştoace aruncate în apă.

Şi aşa zburau, aşa treceau. Pline de entuziasm. Ţineam un jurnal în care îmi scriam notiţele alandala, cum se nimerea, aşa că 4 aprilie putea să cadă pe 24 ianuarie. Sau invers. Însemnările mele erau absolut identice, fără excepţie, doar că le scriam în mod diferit: ba cu litere de tipar, ba de mână, ba de la coadă la cap, ba în alfabet latin, ba în hieroglife inventate. Dar acelaşi lucru în fiecare zi: „Acolo sus, prin desimea apei desluşesc ţipetele păsărilor“. Şi deodată… pentru că totdeauna se petrece dintr-odată… ne-am văzut pe noi înşine şi în exact acelaşi timp ne-am gândit că totul se terminase. Tot ce eram „noi“. Ne-am uitat la noi înşine şi am văzut că ajunseserăm să semănăm cu… nişte baloane de sărbătoare vechi de-o săptămână. Spânzurând la semiînălţime, zbârcite, dar mai păstrând ceva din aerul lor festiv. Cam ca pieptul unei femei bătrâne. Am înţeles că trebuie să începem o viaţă nouă şi să ajungem să ne cunoaştem încă o dată unul pe altul. Noi Aceia dispăruseră pentru totdeauna, iar pe Aceştia îi ştiam încă. Şi ne temeam de ei.

Ce dulce a fost totul! Ce tandru! Iar amintirile vin cu preţul unui mare efort. Dar… Da, firește, visurile noastre exterioare au rămas împlinite doar pe jumătate. Ca nişte figuri de basorelief nedesprinse cu totul din piatră. Dar… Dar… Ce legătură are asta cu noi?

Note

68. Primul text pentru copii din literatura rusă, poveste publicată în 1829 de Aleksei Perovski sub pseudonimul Antoni Pogorelski.

69. Serghei I. Ojegov (1900–1964), lingvist şi lexicograf rus, autorul unui dicţionar explicativ extrem de popular al limbii ruse.

70. Orăşel turistic de pe teritoriul Lituaniei, staţiune de sporturi de iarnă.

71. Azi Lviv, în Ucraina.

72. Orăşel din apropierea Novgorodului, care a fost în secolul al XIX-lea principalul centru de producţie a clopotelor din Rusia.

73. Vladislav Listiev (1956–1995), om de televiziune rus extrem de popular în anii ’90. A murit împuşcat pe 1 martie 1995. Crima a rămas neelucidată până azi.

74. La începutul lui octombrie 1993, Boris Elţîn a ordonat armatei să ia cu asalt sediul Sovietului Suprem din Rusia, punând capăt conflictului care mocnea de mult între preşedinte şi parlamentul rus.

75. Între 14 şi 19 iunie 1998, un detaşament condus de Şamil Basaev, lider al separatiştilor ceceni (la vremea respectivă era în desfăşurare aşa-numitul Prim Război Cecen), a atacat oraşul Budionnovsk din regiunea rusă Stavropol (la nord de Caucaz) şi a luat aproape 2 000 de ostatici în spitalul local. Evenimentele care au urmat au schimbat cursul războiului.

76. Staţiune pe litoralul nordic al Mării Negre, în regiunea Krasnodar.

77. Lanţ rusesc de magazine de îmbrăcăminte şi încălţăminte care comercializează mărci europene de bună calitate.

78. Combinaţie între *fratello* şi *brat* („frate“ în limba rusă).

79. Expresie intrată în vocabularul curent al rusei, adaptată după un răspuns al lui Dmitri Medvedev de pe vremea când era preşedinte. Întrebat în mai 2016 de o pensionară când se vor indexa pensiile, Medvedev i-a răspuns:„Pur şi simplu nu sunt bani. Când vor fi, vom indexa şi pensiile. Dumneavoastră rezistaţi acolo, vă doresc toate cele bune, multă veselie şi sănătate!“

80. Augmentativ de la Kolea.

6
ALEEA DENISOVSKI NR. 24

După douăzeci de milioane de ani, am deschis ochii. Deasupra mea se aplecau nişte oameni cu coroane înalte de aur, probabil nişte regi, care se consultau încet între ei. Limba lor mi-era necunoscută. Apoi s-a făcut din nou întuneric.

Când m-am trezit din nou, am văzut o horă de sori albi orbitori. Şi-am mai văzut nişte obiecte scânteietoare de argint. Erau şi oameni, dar nu regi de data asta, deşi nu-mi puteam da seama cine, pentru că totul era prea strălucitor, se pierdea în albeaţă şi scăpăra. Auzeam nişte semnale electrice scurte, repetate, şi ţin minte şi un miros straniu, uimitor, care nu semăna cu nimic. Deşi nu, am impresia că-l mai simţisem cândva: în ziua când îmi tăiaseră testiculele. Era foarte puternic şi blând, binefăcător. Mulţumită lui m-am întors în copilărie şi încă mai demult, în micul meu palat cu pereţi de mică, m-am făcut ghem şi m-am rotit încet înăuntrul lui. Semnalul electric ascuţit a început să devină mai des, tot mai des, şi am căzut din nou în nesimţire.

Nu ştiu câtă vreme a trecut. Când mi-am venit din nou în fire, am recunoscut tulbure deschizătura unei ferestre, siluete omeneşti şi din nou discuţii în limba aceea necunoscută. Am băut îndelung apă, am dormit, am băut iar apă. Îmi amintesc că m-am simţit privit. Apoi iar nu mai ţin minte nimic.

Şi iar s-au perindat ere, şi iar am văzut galaxii aprinzându-se fulgurant şi stingându-se.

— Ai-ai, pisic s-a trezit! a spus cineva, şi m-am pomenit că lipăi cu lăcomie nişte ragut cu gust de vită. În faţa mea erau două castronaşe. După ce am terminat mâncarea cu sos, am dat să mă apuc de cea uscată, dar înăuntrul gurii a început să mă

doară atât de tare, încât am scos un scâncet şi am scuipat toată mâncarea înapoi. Apoi am întors capul. Un tânăr de vreo douăzeci de ani, cu trăsături asiatice, zăcea pe pat îmbrăcat într-un trening şi se uita la mine. Mi-am dat seama că de multă vreme executam tot felul de activităţi în mod automat – mâncam, beam, mergeam la toaletă –, dar conştiinţa se trezise în mine abia în clipa asta. Tânărul a zâmbit larg.

— Pisic s-a trezit! a repetat el şi a bătut din palme. *Sen, mîşîk, ciînîgî erkesin! Sen, mîşîk, jighitsin! Sen, kucituusun jana erktuusun! Sen temirden kairattuusun oşol uciun men seni Temirjan dep ceakîram!*[81] A arătat cu degetul spre mine şi a spus din nou: Temirjan![82]

N-am înţeles nimic, doar că Temirjan eram, după toate probabilităţile, eu. Dar n-am stat să-l contrazic. Am încercat în schimb să-mi dau seama de ce mă doare atât de rău în gură. Am observat pe masă o farfurie argintie şi am încercat să ajung la ea ca să-mi văd reflexia, dar tot corpul, cum s-a dovedit, mi-era străbătut de junghiuri insuportabile. Mă dureau oasele, muşchii gemeau şi nu-mi dădeau ascultare. Tânărul mi-a citit, se pare, gândurile şi m-a mutat pe masă. În timpul acesta am reuşit să evaluez stricăciunile pe care le suferisem la interior. Aveam vreo două coaste rupte. Am simţit de asemenea o durere ascuţită în laba dreaptă din faţă şi ceva care părea să mi se disloce în regiunea cozii. Ajuns pe masă, am dat să-mi prind coada cu labele şi atunci am priceput că mai bine de jumătate din ea îmi lipseşte. Am scos un miorlăit plin de jale: deci ceea ce mie mi se păruse că mă doare, de fapt, nu mai exista. Nu m-am lăsat copleşit de panică… Ba da, m-am lăsat copleşit de panică. Dar, pentru că mi-era greu să fac mişcări inutile, panica a funcţionat în regim de ardere internă. Am strâns totuşi din dinţi şi am continuat să mă studiez. Ce era mai rău de-abia urma. M-am uitat în farfurie: în locul unui ochi

aveam o pată de întuneric într-o preafrumoasă nuanţă de violet. Nu vedeam decât jumătate de lume – şi nu realizasem asta până acum. Am deschis botul să ţip, şi imaginea mea reflectată mi-a arătat câţiva colţi lipsă. Am rămas multă vreme cu gura deschisă, incapabil să mă mişc.

Treptat, am început să înţeleg ce se întâmplase. Memoria mea, cum-necum, şi-a revenit. Ultimele evenimente pe care le trăisem mi s-au ridicat la suprafaţa conştiinţei într-o procesiune deprimantă, pe trepte şi scânduri care gemeau şi scârţâiau, s-au îmbulzit la intrare, vociferând, călcându-se pe picioare şi dând în cele din urmă buzna la grămadă, aducându-mă la disperare. Mi-am amintit de umbrele crengilor din parc, de soneriile bicicletelor, de toaleta cu gresie pe jos, de Agrippina Vaganova, de ciudata melodie *Libertango*, de bătrânul cel ticălos şi de mirosul de sânge. Mi-am adus aminte – şi mi-a părut rău că nu murisem.

În castronul adânc de alături a apărut chipul noului meu prieten. Mi-a vorbit la început prin această imagine reflectată, explicându-mi pe limba lui ce păţisem.

— Menin atîm Askar. Mîndan arî sen biz menen jaşaisîn. Sen, mîşîk Temirjan, az jerden kaldîn, Allahtîn kuciu menen aman kaldîn. Iz seni kanjalap jatkan jerinen parktan taptîk. Bir juma esine kele albai jattîn, anan men ailîgîmdî alîp, Joomart da ailîgîn alîp, Îrîskeldi telefonum satîp, Talgatka da ailîgî tiip, akcea ciogultup seni janîbarlalr dogduruna alîp barganga. Başînda dogdur jindenip, seni daroo alîp kelbeghenibiz üciün. Anan dogdur aitat, sen aga taanîş körünüp atasîn dep. Dogdur aiabai jakşî jana oz işinin ceberi. Seni tighi duinödön kuirugundan tartîp ciîktî. Sen, mîşîk Temirjan, aiabai jaradar bolupsun, katuu sabap ketişiptir, emi azîr eci nersedn kamsanaba. Kabîrgalarîn kalîbîna kelet. Közündü jogottun, birok birö menen andan artîk

körösun. A kuirugun ancea dele kereghi jok bolciu. Azîr menin jerdeş – dostorum kelişet. Alar abdan kubanîcita boluşat, senin özünö kelip, tiruü kalganîna eci nerse bolbogondoi.[83]

Spunând acestea, şi-a mutat privirea de la reflexia mea din farfurie la mine şi m-a scărpinat după ureche.

Mă aflam într-o sufragerie la parterul unei case necunoscute. În cameră erau îngrămădite tot felul de seifuri de fontă, copiatoare scoase din uz, monitoare vechi şi nenumărate teancuri de mape. Pe lângă pereţi fuseseră instalate paturi. Podeaua era acoperită cu o mochetă roasă, iar sub fereastra vopsită complet în alb stătea o masă mare, înţesată cu veselă. De tavan atârnau plafoniere care scoteau un clinchet melodios când erau aprinse. Lângă uşă era o chiuvetă, pe perete, un calendar cu o semilună aurie pe fond verde, vizavi, un poster cu un fotbalist care duce degetul la buze, de parcă ar face „ssst!“. Pe o noptieră între două paturi, Askar îmi făcuse culcuş dintr-un pled împăturit. Dedesubtul ei stăteau castroanele mele cu mâncare şi apă, şi alături, pe podea, un cuptor cu microunde. În colţul de lângă uşă tăviţa cu nisip, şi mai era un dulap cu o oglindă murdară, afumată. Cam ăsta era mediul. Mirosea a carne de oaie, a deodorant, a haine murdare şi a tutun. Pisici nu locuiseră aici niciodată.

Tocmai adulmecam camera, când uşa s-a deschis şi au intrat unul după altul prietenii lui Askar. Erau patru, toţi îmbrăcaţi în blugi şi bluze de trening, toţi semănând teribil între ei, ceea ce, din câte-am înţeles, le plăcea foarte tare. Doar cel mai scund purta un acoperământ ciudat pe cap: o tichie înaltă, alb cu negru, ornamentată şi cu un ciucure în creştet. Cu ea părea să compenseze pentru statura insuficientă.

Când m-au văzut, pe feţe li s-a întins, ca şi lui Askar, un zâmbet larg, şi toţi au bătut din palme. Au discutat multă vreme despre mine, despre

Askar, apoi unul din ei, cel mai tânăr, a dat fuga afară şi s-a întors repede cu două sticle de vodcă. După vreo două ore a mai dat o dată fuga după vodcă, şi apoi încă o dată. Toţi s-au îmbătat prieteneşte şi s-au culcat la cinci dimineaţa.

Eu m-am apucat în schimb să-mi analizez situaţia. Existenţa mea pe mai departe mi se părea neclară şi fără noimă. Semănam cu spectatorul adormit după încheierea filmului, pe care n-are cine să-l trezească şi să-l conducă spre ieşire. Ce era oare ceea ce se-ntâmpla cu mine? Răzbunarea pentru darul de a vedea înainte de vreme atunci, în pântecul mamei? Reglarea socotelilor? Cu mine? Dar a căror socoteli? Întâmplarea? O farsă premeditată? Un plan eşuat? Ce tâmpenii! Ce aiureală! Eu, care eram lipsit de funcţia reproducătoare, rămăsesem acum şi chior; eram văduvit de uneltele necesare pentru mărunţirea hranei şi-mi pierdusem instrumentul cu ajutorul căruia îmi ţineam echilibrul. Despre latura estetică a catastrofei nu mai zic: înfăţişarea mea stârnea probabil dezgust. Dar am continuat să trăiesc, n-am murit. Zi după zi mă convingeam că, deocamdată, moartea nu mă pândeşte – deşi, potrivit aritmeticii pisiceşti, reuşisem deja să irosesc mult mai multe vieţi decât acele nefericite nouă cuvenite. Iar dacă aşa stăteau lucrurile, n-aveam ce face. Trebuia să mă obişnuiesc să trăiesc mai departe.

De câteva ori am fost dus la medic, la vechiul meu prieten Igor Valentinovici, care spunea: „Hm! Pe motanul ăsta am impresia că l-am mai văzut undeva. Deşi puţin probabil“. Îmi făcea nişte injecţii de la care mă mânca şi mă furnica îngrozitor pielea. Îmi vâra, jenant, termometrul în fund, îmi spăla rănile şi-mi băga în gură tot felul de pastile, îmi ungea cu ceva ciotul cozii. Odată mi-a injectat ceva şi am adormit. Când m-am trezit, în tăblia lucioasă a mesei pe care eram întins am văzut că, în locul petei de întuneric violet, nu

mai era pur şi simplu nimic: fostul ochi îmi fusese cusut. Rămăsese doar o suprafaţă netedă cenuşie, ca atunci când smulgi un nasture de pe o pernă de pluş.

După două săptămâni puteam deja să mă întind într-o rână: coastele mi se vindecaseră. Ciotul mi se cicatrizase şi el, şi căpătasem chiar un anumit fel de graţie, dacă-mi permiteţi. De la depărtare puteam fi luat drept un bobtail[84].

Noul meu stăpân nu-şi făcea probleme cu plecările mele. Fereastra nu se închidea, puteam să ies uşor prin reţeaua de la geam. În scurtă vreme puteam chiar să aterizez pe labe fără să mă mai doară. Odată am sărit de la geam, am înconjurat în fugă clădirea şi am descoperit că mă aflu pe aleea Denisovski la numărul 24. Casa era o construcţie veche cu etaj, într-o culoare greu de identificat: ceva între verde, cenuşiu şi roşcat-închis. La etaj exista un mic balcon, înconjurat cu o balustradă din popice pe jumătate dărâmate. Tocurile ferestrelor erau sculptate în lemn. Tencuiala se jupuia jalnic şi atârna în fâşii pe ziduri. La intrare era aninată o tăbliţă: Secţia locală SFGM DAC Moscova[85], cartier Basmannîi.

În casa de pe aleea Denisovski numărul 24 munca era în toi. Capetele solicitanţilor se aplecau la ghişee, angajaţi în uniforme aplicau ritmic ştampile, băteau nocturne la tastaturi. Ventilatoarele zbârnâiau, imprimantele tipăreau. „Nu s-au instalat rău noii mei prieteni“, m-am gândit. Reuşiseră, adică, să închirieze o cameră chiar în clădirea serviciului pentru imigranţi. Maupassant, de pildă, ura turnul Eiffel, dar mergea adesea să mănânce la restaurantul de acolo, justificându-şi alegerea prin faptul că doar înăuntrul lui poate să nu-l observe. Prin clădirea de aici se vântura o mulţime pestriţă, foarte asemănătoare cu colegii mei de apartament. Odată, în înghesuială l-am zărit chiar pe vechiul meu prieten Abdulloh, paznicul de pe Şelaputinski.

Fuma la intrare şi de încheietură îi atârna un mic aparat radio. M-am sprijinit cu labele din faţă de piciorul lui şi i-am pus întrebarea retorică: „Mai trăieşti, iarbă rea?“ El a dat din cap. Se vede că încuviinţa: încă trăieşte. Nu m-a recunoscut însă. Dar cine m-ar mai fi putut recunoaşte acum?

Binefăcătorii mei de acum erau cinci: Ruslan, Joomart, Talgat, Îrîskeldi şi, fireşte, Askar. Lui cel mai mult îi datorez faptul că sunt în viaţă.

Askar venise la Moscova din satul Kici-Geargîlceak din raionul Getî-Oguz. Satul – mai bine zis, o adunătură de căsuţe rătăcite în stepă – se întindea pitoresc chiar pe malul lacului Issîk-Kul, nestemata şi mândria Republicii Kirghize, dar nu se deosebea prin nimic de alte câteva mii la fel. Askar terminase şcoala şi lucra ca paznic la un depozit de legume cu o capacitate de opt sute de tone. În depozit nu ajungeau însă legume, de aceea nici hoţi de legume nu ajungeau pe acolo. Askar umbla zi şi noapte fără ţel în jurul halei, jucând Snake pe telefon şi strivind şerpi adevăraţi cu bâta. În orice caz, în doi ani reuşise să economisească suma necesară ca să plece să-şi caute fericirea la Moscova. Consătenii lui, mai ales cei bătrâni, priveau cu tristeţe cum tineretul îşi abandonează locul natal. Nu vedeau nimic bun în viitor nici pentru tineret, nici pentru ei, nici pentru Kîrgîzstan, nici pentru Rusia. În acelaşi timp şi ei, şi Askar îşi dădeau seama foarte bine că în ţară nu era absolut nimic de făcut pentru cei tineri. În plus, la Moscova pe Askar îl aştepta vărul lui, Ruslan. În mesaje trimise pe site-ul Odnoklassniki[86], îl anunţa că reuşise să-şi facă prieteni adevăraţi, că se aranjase foarte bine şi că primise chiar o slujbă de prestigiu şi-l chema să vină să locuiască la el. Aşa că Askar plecase.

În tren făcuse cunoştinţă cu Joomart, care era de loc din Bişkek.

— *Şaardâk nerse!*[87] îi spusese Askar lui Joomart, auzindu-i accentul.

— *Jeti-öghiüzdün kuşu!*[88] îi răspunsese Joomart.

Şi tot drumul până la Moscova cei doi prieteni cântaseră, băuseră bere cu seminţe şi jucaseră cărţi. După trei zile pe drum, garnitura lor intra pe teritoriul capitalei ruseşti. Askar şi Joomart priveau pe geam şi surâdeau absolut încântaţi. Blocuri nou construite, cu mii de ferestre, uriaşele cuburi multicolore ale hipermarketurilor, cum nu existau nici măcar la Bişkek, intersecţii şi pasaje rutiere încâlcite asemenea unui ghem de şerpi, fabrici şi uzine care pufăiau spre cer rotocoale masive de fum. Totul arăta măreţ şi somptuos. Ceva te trăgea să faci cunoştinţă cu toate astea, să te apropii de giganticul oraş străin, să ţi-l lămureşti. Chiar înainte de sosire, cei doi prieteni se schimbaseră în tricouri roşii de sărbătoare cu soarele galben suveran în mijloc[89] şi, coborând pe peron, priviseră în jur: în stânga şi în dreapta, cât vedeau cu ochii, lângă fiecare vagon stăteau doi-trei tineri exact ca ei, în aceleaşi tricouri roşii şi tichii albe înalte. Joomart avea de gând să meargă la nişte cunoscuţi într-un cămin de la capătul oraşului, dar Askar insistase să vină cu el în apartamentul vărului. Joomart se învoise, şi aşa cei doi prieteni ajunseseră pe Denisovski la numărul 24.

Vărul Ruslan începuse nu demult să împartă camera din clădire cu Talgat şi cu Îrîskeldi. Şi asta iată cum. Odată, noaptea, cei trei prieteni gastarbeiteri se îmbătaseră şi fuseseră aduşi la secţie pe Basmannaia. Îi păşteau o amendă uriaşă şi deportarea, dar, din fericire, pe la secţie trecuse chiar atunci, cu nişte treburi personale, colonelul SFGM L.P. Cernodon. Toată luna din urmă, colonelul umblase trist şi amărât: n-avea bani, şi în viitorul apropiat nu i se prevedea nici o sursă. Dimpotrivă, banii, care oricum nu-i ajungeau, aveau să fie şi mai puţini. „Nu se poate!“ exclama colonelul, măsurând biroul cu pasul. „Şi totuşi aşa e!“ îşi răspundea el tânguitor şi se trântea în fotoliul negru de piele cu un oftat adânc. Îşi slăbea

nodul de la cravată şi se freca la rădăcina nasului, dădea peste cap trei păhărele cu vodcă la rând şi încerca în zadar să-şi potolească nervii cu o partidă de mahjong pe telefon. Ideea era că în iunie urma să se mărite singura lui fiică; în plus, colonelul se apucase să-şi construiască o *dacea* pe malul Ruzei[90]; iar în al treilea rând, din cauza unor conflicte din direcţia lui, tot serviciul în care lucra n-avea să mai primească prima trimestrială. Trebuia să înapoieze deja banii luaţi cu împrumut pentru şantier şi să găsească o metodă de a face alţii.

Şi colonelul găsise. Planul era simplu şi ilegal. Nu-i rezolva toate problemele financiare, dar îi plăcea fiindcă era îndrăzneţ şi impertinent. Aflând de la agenţii de serviciu din secţie ce şleahtă strânseseră la „colivie“, Cernodon se apropiase de gratii şi le propusese pe loc celor trei tineri o înţelegere. Aveau să fie eliberaţi imediat, nu-i deporta nimeni, nu le lua nimeni paşapoartele, şi puteau să meargă acasă să se culce, dar de a doua zi se mutau într-o cameră pe aleea Denisovski la numărul 24, în clădirea SFGM, şi în fiecare lună se obligau să plătească o chirie în sumă de şaptezeci de mii de ruble. În plus, trebuiau să-l ajute pe colonel să-şi construiască *dacea* de pe Ruza şi să interpreteze nişte cântece populare kirghize la nunta fetei.

Chiria era uriaşă. N-avea cum să fie acoperită din nici o slujbă pe care ar fi putut-o găsi cei trei. Mai mult, despre bani trimişi acasă, familiei, nici nu mai putea fi vorba. Prietenii clătinaseră din cap. Cu chipiul dat pe ceafă şi agăţat de barele grilajului, colonelul îl trimisese pe fiecare, răspicat şi fără grabă, în pizda mamii lui. Apoi îi ameninţase nu doar cu deportarea, ci şi cu o detenţie preliminară de jumătate de an. Le fuseseră luate şi datele din paşaport, aşa că nici să fugă în Kîrgîzstan nu mai puteau. Nu le rămăsese decât să se supună. Din partea lui, colonelul le promisese

să-i ajute în toate felurile, la nevoie. În plus, chiar a doua zi avea să-şi sune un cunoscut de la parcul Gorki ca să le aranjeze nişte servicii bine plătite.

A doua zi dimineaţa, după ce-şi făcuseră în grabă curaj cu nişte bere, cei trei prieteni plecaseră în parc la întâlnirea cu amicul colonelului. Amicul nu-i întâmpinase prea binevoitor. Purta o uniformă bej şi ţinea între buze un băţ de chibrit, care-i migra rapid dintr-un colţ al gurii în celălalt. Îşi căţărase picioarele pe masă şi-şi trăsese şapca mult în jos peste un ochi învineţit – probabil îi plăcea să se creadă eroul cine ştie cărui film american. Primul lucru, le poruncise să i se adreseze cu „stimate şef Iurocika“ şi, dirijând cu arătătoarele, îi rugase să-i arate cum le iese. Cei trei prieteni schimbaseră câteva priviri şi, dând din cap în ritm, rostiseră în cor „stimate şef Iurocika“. Şeful opinase că nu-i rău, apoi le explicase extrem de sincer ce şi cum. Reieşea că secţia culturală atribuise parcului, pe perioada sezonului estival, o sumă astronomică („Voi, gălbejiţilor, aţi auzit vreodată de astronomie?“), care urma să fie cheltuită în primul rând pe salariile angajaţilor. Cu excepţia şefului secţiei culturale, toată lumea îşi dădea seama că „E exclus să plătim atâţia marafeţi unor gălbejiţi veniţi de la mama naibii, în timp ce pensionarii noştri rânesc prin gunoaie“. Aşa că amicul colonelului ajunsese la concluzia că ar fi fost mai corect să le plătească subordonaţilor numai două treimi din banii primiţi de la buget. Celor trei prieteni nu le trecuse prin cap să întrebe cum avea de gând „stimatul şef Iurocika“ să întrebuinţeze treimea rămasă. Probabil plănuia să se ducă prin gropile de gunoi ale capitalei şi s-o împartă cu mărinimie pensionarilor săraci şi flămânzi.

Când Ruslan, Talgat şi Îrîskeldi aflaseră care era cuantumul retribuţiei, nu-şi putuseră crede urechilor. Cincizeci de mii de fiecare. Era neverosimil. Pentru ei era o enigmă de ce amicul

colonelului îi iniţiase în tainele comerţului, dar, câtă vreme lucrurile stăteau aşa cum stăteau, nici că-i interesa. Pesemne conştiinţa propriei sincerităţi şi, totodată, a obrăzniciei nepedepsite îi oferea „stimatului şef Iurocika“ o deosebită satisfacţie. În sfârşit, acesta îi sfătuise „Să taie un berbecuţ în cinstea secţiei culturale, în cinstea lui, a lui Iurocika, dar şi în cinstea lui Maksim Gorki“.

Berbecuţ băieţii nu tăiaseră de data asta, dar se duseseră la o bere în cel mai apropiat Burger King, lângă staţia de metrou Oktiabrskaia. Îşi puseseră pe cap câte o coroană de carton, se serviseră unul pe altul cu cartofi prăjiţi, îşi trimiseseră între ei mesaje telefonice în ruseşte şi suflaseră bule în bere prin paiele de plastic. Se simţeau cât se poate de bine. După trei ore stăteau pe stradă şi se îmbrăţişau, şi Ruslan le propusese un toast[91]:

— *Dostor, kelghile anttaşabîz, mîndan arî acikanî ten bölüşobuz. Ataiîn kazînalîk tüzüünü sunuştaim. Ant berebiz, eci kacean biri-biribizdi satpaibîz, ar bir suroonu ciogu akîldaşîp, jumalîkta jogorku keneşte cecebiz. Je bolboso, jön gana Keneş?*

— *Ant berebiz!*[92] îi răspunseseră Talgat şi Îrîskeldi.

A doua zi, fiecare primise câte o uniformă bej (similară cu a „stimatului şef Iurocika“) şi fusese echipat cu mâncare, un rucsac şi inventarul de unelte. Treabă de făcut era multă, muncă grea, însă variată: cărau cu spinarea scânduri, cabluri şi ţevi de încălzire dintr-un capăt al parcului în celălalt, vopseau bănci, indicatoare şi coşuri de gunoi, plantau răsaduri de flori, curăţau de alge şi de noroi zbaturile hidrobicicletelor, stropeau plantele şi copacii cu insecticide, măturau de vreo zece ori pe zi aleile şi potecile, spălau veceurile, podelele şi chiuvetele din toaletele publice. Ruslan, Talgat şi Îrîskeldi se întorceau acasă obosiţi şi fericiţi, intrând în SFGM pe uşa din spate.

Viaţa lor la Moscova ajunsese să corespundă perfect visurilor pe care şi le făcuseră despre ea în ţara natală. În timp ce cunoscuţii lor kirghizi se speteau pe şantiere, descărcau vagoane sau târau saci de cartofi prin pieţe pentru câteva copeici şi dormeau înghesuiţi câte douăzeci într-o cămăruţă, prietenii noştri ajunseseră într-o lună să trăiască boiereşte. Mâncau pe săturate, se răsfăţau cu coniac bun şi din când în când îşi permiteau chiar luxul de a împărţi o sticlă de whisky cu un armăsar pe etichetă. Şi trimiteau acasă sume frumuşele. Şederea lor în camera din sediul SFGM nu deranja pe nimeni şi nu trezea bănuielile nimănui. Curtea clădirii devenise mai curată, pe străzile din jur se înmulţiseră gunoaiele. Chiriaşii erau luaţi drept noii paznici, ceea ce, în esenţă, şi erau. După munca principală din parcul Gorki, cei trei prieteni luau cu plăcere măturile ca să facă ordine la numărul 24 pe aleea Denisovski, în cartierul moscovit Basmannîi.

Atunci îşi făcuse apariţia şi Askar cu prietenul lui Joomart. Ruslan se bucurase că-i venise şi vărul la Moscova. Aveau să muncească şi să trăiască împreună, şi chiria avea să fie şi mai uşor de plătit. Colonelul nu spusese nimic despre câţi pot să se cazeze în cameră. Iar faptul că Askar venise cu un prieten era şi mai bine.

Nou-veniţii se duseseră imediat în parc să se intereseze de eventuale posturi vacante. Din fericire pentru ei, tocmai se forma încă o brigadă de udarnici[93], şi Askar şi Joomart reuşiseră să se înscrie. Se echipaseră cum se cuvine în uniformele bej, îşi puseseră chipiele pe cap, îşi luaseră uneltele în primire şi se apucaseră fără întârziere de plivit un răzor lat de flori. Munca mergea cu spor. Puţin înainte de zece dimineaţa terminaseră cu stratul de flori, până la unsprezece vopsiseră voliera pentru fazani, iar până la două şi jumătate rindeluiseră cu grijă scândurile pentru veranda cafenelei Chakra. Între timp hrăniseră şi puii de

raţă de pe lac. Munceau în tăcere, cu dăruire şi, cel mai important, făceau treabă bună. Şi asta în ciuda faptului că nu făcuseră niciodată asemenea lucruri, ci îşi formau deprinderile exclusiv prin practică. Dacă se întâlneau cu camarazii lor, nu se opreau la o ţigară, ci-şi vedeau de drum. Pe colegi atitudinea asta îi cam intimida: luau râvna lor drept dorinţă de a se pune bine cu conducerea, îi bănuiau că sunt chitiţi să promoveze. Dar, în primul rând, toată lumea ştia că, în cariera de muncitor necalificat, scara ierarhică nu conţine decât o singură treaptă, care nu duce nicăieri şi de pe care nu poţi să sari decât în jos. În al doilea rând, oricine se dedică muncii pe care o face uită de tot ce-l înconjoară şi de etică. De aceea, dacă Askar şi Joomart nu le spuneau „*Kandaisîn!*“[94] celor cu care se întâlneau, nu era din snobism, ci pur şi simplu din neatenţie.

Lui Askar îi plăcea ce făcea. Munca zilnică şi faptul că-i vedea imediat rezultatele îi aduceau bucurie. Îl interesau vizitatorii parcului, locuitorii Moscovei, îi plăceau oamenii în general. Voia să afle ce crede fiecare despre viaţă şi despre el, Askar. Şi-ar fi dorit să-i poată adăuga pe toţi la „prieteni“ pe Odnoklassniki şi să-i ducă la Kici-Geargîlceak, să le arate Issîk-Kul, munţii Kiunghei-Ala-Too, depozitul de legume de opt sute de tone, şi după aceea, după ce experienţa lor s-ar fi îmbogăţit cu cele văzute, să-i întrebe încă o dată ce cred despre el.

Îi plăcea să-i urmărească pe tinerii ruşi, care, după o modă ciudată, încercau să arate mai bătrâni lăsându-şi mustăţi şi barbă, încât semănau cu portretele eroilor din vechime desenate pe bancnote. Fetele umblau în pantaloni foarte scurţi, în cămăşi lungi şi cu ochelari de soare chiar şi când ploua. Lui Askar îi plăcea, pentru că nu înţelegea. Şi fetele, şi băieţii se strângeau pe nişte scene de lemn (făcute din scânduri pe care le tăiau, le geluiau şi le băteau în cuie chiar Askar şi

Joomart), porneau nişte boxe masive, ieşeau pe rând în cerc şi dansau într-un fel foarte interesant.

Era un cu totul alt soi de muzică decât cea pe care se obişnuise el s-o asculte, de pildă, la televizoarele cu ecran lat atârnate pe pereţi la Burger King. La Burger King, muzica era cumva mai simplă şi mai inteligibilă. Protagonistul fiecărui clip transmitea ceva cu mare pasiune, încerca să convingă publicul. Relaţia dintre el şi ascultător devenea în scurtă vreme o relaţie de încredere, confesivă, şi lui Askar i se părea că-l cunoaşte de mult timp. Cântăreţul îşi împreuna mâinile a rugăciune, făcea o mutră nefericită şi mişca din sprâncene ca un biet maidanez flămând. Asemănarea era completată de lanţul masiv şi strălucitor de la gât. Arăta publicului spre ceas – aluzie, evident, la cât de preţios e timpul lui, irosit aiurea pe cine ştie ce iubită. Apoi i se făcea atât de cald, încât îşi smulgea deodată hainele de pe el şi sărea dându-se peste cap într-o piscină unde îl aşteptau deja prietenii. Şi ei purtau lanţuri, cercei şi inele, şi ei îşi arcuiau foarte tare sprâncenele şi, în general, prin toată înfăţişarea lor, arătau cât de bine îl înţeleg. Extremităţile lor, distorsionate de răsfrângerea luminii în apă, păreau pipernicite, nedezvoltate. Apoi cântăreţul ieşea din piscină, şi pe corpul lui musculos ieşea la iveală un tatuaj pitoresc, care, după toate aparenţele, relata prin simboluri aceeaşi poveste tristă. După ce-şi mai venise în fire în apă, eroul îşi continua istorisirea. Explica, implora, căuta să înduplece, chema cerul drept martor, apoi, deodată, se prăbuşea în genunchi şi făcea un gest cu mâna: „Ah, oricum n-ai să-nţelegi!“ În costumul ud de baie, se urca pe motocicletă şi pornea spre apus, pe o alee străjuită de palmieri.

În următorul clip apărea fata. Ea, firește, n-avea de unde să ştie povestea precedentă, dar se purta de parcă îi dădea replica băiatului cu lanţ la gât. Zăcea tolănită pe pat într-o poziţie foarte relaxată

şi încerca să formeze un număr de telefon, dar o împiedicau unghiile extrem de lungi. Arunca atunci telefonul cât colo şi-şi lua capul plin de bucle între palme. Telefonul zbura cu încetinitorul spre perete şi se spărgea în mii de fărâme, care încremeneau ca prin minune în aer. Fata se ridica de pe pat, lua în mână un ciob, îl examina, şi iată (o, minune!) că fragmentul acesta îi trezea amintiri pline de emoţie despre viaţa pe care o dusese alături de iubitul ei. Cum alergau fericiţi pe fundalul turnului Eiffel. Ea ţinea în mână o frunză portocalie de arţar (cu toate că arborilor din jur abia le dăduseră primii muguri verzulii) şi purta o beretă, iar la gâtul lui flutura poetic un fular în carouri. Se iau de mână şi se învârtesc. Camera se opreşte când pe faţa ei, când pe a lui. La oarecare distanţă, un pictor local – probabil un geniu – îi desenează fără ştirea lor. Are o barbă căruntă şi deasă, o cămaşă cu creţuri largi, iar vopselele de pe paleta lui nu sunt amestecate, ci repartizate în pastile neîncepute. Dar celor doi nu le pasă de restul lumii…

Apoi, într-un alt ciob, eroina se vede în Africa: safari, pământ roşu crăpat. El şi ea se plimbă prin savană într-un jeep decapotabil. Pe margini, plină de viaţă, dansează sărăcimea locală. Drumul e plin de hârtoape şi de coturi, jeepul se clatină dintr-o parte într-alta. Ea îşi ţine cu o mână casca din lemn de plută, cu cealaltă s-a agăţat de iubitul ei, şi râd amândoi, râd… Dar iată că el observă în umbra unui copac rămuros o femelă de rinocer cu pui. Bate cu pumnul în cabină, jeepul frânează, el scoate puşca şi ţinteşte animalul… Ea îl priveşte în ochi, rugător, şi scutură din cap. El nu e obişnuit să ţină seamă de părerile altora, cu atât mai mult ale unei femei. E aspru şi însetat de sânge (nu exagerat). Aceasta e legea naturii, nu el a inventat-o, îi răspunde privirea lui. Şi totuşi numai ea poate să topească stratul de gheaţă care-i acoperă inima. Rinocerița şi puii sunt salvaţi, iar îndrăgostiţii, în

pielea goală, se împroaşcă deja cu apă în şuvoiul unei cascade. Pe ea camera o filmează din profil, şi reflexele luminii ne împiedică să distingem ceea ce am vrea atât de mult să vedem. Se simt minunat… A treia amintire, cine ştie de ce, nu mai urmează, şi fata e din nou pe pat. Încearcă să mai spună ceva, dar, epuizându-şi resursele verbale, se apucă deodată să danseze, însoţită de un grup de prietene apărute ca prin minune. Şi ele au feţe foarte triste, şi cu toate astea dansează mai departe… pentru că… pur şi simplu pentru că-i sunt prietene. Şi fiecare ar putea să spună o poveste tristă asemănătoare, dar, din păcate, rolul principal în clipul acesta a fost dat altcuiva.

Tinerii din parc ascultau însă o muzică posomorâtă, care nu spunea nici o poveste, ci ţăcănea într-un recitativ de bandă rulantă, zumzăia a bas industrial. Askar lucra la oarecare distanţă, dar îi observa atent şi chiar încerca să repete unele mişcări făcute de ei. I se părea că dansul acesta e un fel de limbaj inventat, inteligibil numai lor, un limbaj pe care-l folosesc drept mijloc de comunicare în locul vorbirii obişnuite. Nu degeaba discutau atât de puţin unul cu altul. Nu semăna deloc cu felul cum trăiau fetele şi băieţii din Kici-Geargîlceak. Ba nici măcar în Bişkek nu văzuse asemenea tineri. El însuşi era de-o seamă cu ei. Şi aici, şi acolo, tinerii aveau foarte mult timp liber. Dar, dacă în Kîrgîzstan sufereau de lipsă de activitate doar pentru că nu aveau unde lucra, aici de muncă ar fi fost mai mult decât suficient, numai că, cine ştie de ce, tinerii fugeau de ea. Şi asta iarăşi îi plăcea lui Askar. Trândăvia de aici era cu totul altfel. Tinerii nu aveau nici o ocupaţie, ca şi cum ar fi ştiut ei dinainte ceva despre viaţă; ca şi cum undeva în depărtare îi aştepta ceva, iar pe moment pur şi simplu nu voiau să-şi irosească forţele degeaba. Erau foarte siguri pe ei.

De câteva ori, Askar a remarcat în grup câte-o fată kirghiză. Toate adoptaseră modul de viaţă

rusesc şi, întâlnindu-i privirea, se întorceau imediat cu spatele. Askar bănuia, fireşte, de ce, dar în sinea lui nu putea să nu le judece pentru dispreţul acesta faţă de conaţionali. Apoi şi-a dat seama că el însuşi începea să-şi dorească să se schimbe; şi atunci a înţeles dintr-odată de ce bătrânilor din ţara lui nu le plăcea deloc când tinerii plecau în Rusia.

Într-o zi liberă, gaşca celor cinci prieteni a ieşit să se plimbe prin parc. Era foarte plăcut să hoinărească în voie, ca şi cum n-ar fi avut habar, pe lângă locurile lor de muncă, pe lângă celelalte brigăzi. Colegii îi salutau de la distanţă, iar prietenii le răspundeau cumva altfel decât de obicei, mai liber şi mai degajat în mod ostentativ. A doua zi aveau să facă schimb de roluri, şi a treia zi iar. Era aici un schepsis aparte, pe care-l înţelegeau numai ei, o nuanţă profesională. Cei cinci prieteni purtau pe cap coroane Burger King şi ţineau în mână câte un ştiulete de porumb. Se plimbau prin parc şi-şi inspectau propriile creaţii: indicatoarele proaspăt vopsite, tufele tunse, raţele sătule. Apoi Askar a dispărut la un moment dat cu o nevoie şi acolo, sub bolta de marmură a toaletei, a văzut o privelişte oribilă: eu zăceam lângă calorifer într-o baltă de sânge, nemaidând nici un semn de viaţă. Askar mi-a pus mâna pe coaste şi a simţit că inima îmi mai bate slab. În ce sfere plutea raţiunea mea în clipa aceea n-aş putea spune. Oricum, undeva foarte, foarte departe.

Askar m-a luat cu grijă în braţe şi m-a scos pe alee. Sângeram. M-a pus jos pe asfalt, şi toţi cinci s-au aplecat deasupra mea. Li s-a făcut atât de milă de mine, şi-au dorit atât de mult să nu mor, încât dorinţa lor s-a materializat într-un mic impuls dătător de viaţă: am întredeschis un ochi – deşi imediat după mi-am pierdut din nou cunoştinţa.

De aici încolo ştiţi povestea. Cei cinci au convocat un consiliu extraordinar. S-a luat hotărârea să fiu luat acasă şi, din vistieria comună, să se aloce suma necesară tratamentului meu

(dacă, firește, avea să se ajungă la vreun tratament, pentru că arătam de parcă spre seară urma să plec deja către tărâmul străbunilor mei cu dinți de sabie). Cu toate acestea, am rămas în viață. După vreo două săptămâni, Igor Valentinovici mi-a băgat la loc piesele ieșite dinăuntru, mi-a cusut conștiincios măruntaiele și m-a lipit pe-afară. Plin de compasiune, mi-a implantat pe cheltuiala lui doi dinți de ceramică. A durat mult până să se prindă, dar în cele din urmă s-au prins. Așa că eram aproape ca nou – dacă vă puteți închipui un produs absolut nou, ieșit de pe bandă cu niște defecte din fabricație.

Pentru recenții oaspeți ai capitalei am devenit un fel de talisman. Îmi urmăreau cu viu interes starea sănătății și pofta de mâncare. Au cumpărat pentru Temirjan al lor o sumedenie de felurite vitamine, unsori și picături. Se înțelege de la sine că toate mi-erau vârau pe gât, căci din proprie inițiativă nu m-aș fi apucat niciodată să iau asemenea otrăvuri amare. Dar medicamentele își făceau efectul. Gașca, mai ales Askar, era gata să-și sacrifice propria sănătate pentru ca Temirjan să fie bine. Askar, de pildă, punea bani deoparte și refuza să se ducă la dentist să-și repare o măsea bolnavă. De două ori pe zi, în schimb, dimineața și seara, își picura dintr-un flacon special, într-o bucățică de vată, un leac și și-l ținea timp de jumătate de oră pe măseaua vătămată. În plus… Deși aici trebuie să mă opresc. Ideea e că… e o temă aparte și, de dragul ei, dacă-mi dați voie, am să aleg un alt font. N-o să dureze mult.

Poftim! Cu totul altceva. Deci, voilà*:*

Domeniu: *Eucariote*
Regn: *Plante*
Încrengătură: *Plante cu flori*
Clasă: *Dicotiledonate*
Ordin: *Dipsacales*
Familie: *Caprifoliacee*
Specie: *Valeriană*

Era un miros cu totul neobişnuit. Cu cât îl trăgeam mai adânc în piept, cu atât simţeam mai clar în cameră prezenţa cuiva. Cu cât îl inspiram mai îndelung, cu atât căpăta mai mult, mi se părea, un înveliş material, se transforma într-un fel de substanţă. Uneori fantezia mea friza halucinaţia. Vedeam limpede la fereastră un bătrân într-o manta de ploaie, cu chipiu şi cu un rucsac din pânză impermeabilă atârnându-i de umerii ascuţiţi. Se uita pe geam, apoi se răsucea către mine cu o ţigară de mahorcă între buze, îndoită în sus la capăt, şi-mi vorbea cu glas curat de copil:

— O să fie exact de n-o să fie nimic!

Se lăsa pe vine, desfăcea braţele şi-şi împingea buza în afară. Apoi izbucnea într-un râs sonor şi se topea.

Sursa acestei arome toropitoare se găsea pe pervaz. Am cedat ispitei şi din două salturi am fost lângă ea. Baierele pungii de plastic nu erau strânse prea tare, aşa că nu mi-a fost greu să le desfac. Înăuntru am găsit o sticluţă. Mirosul m-a

izbit cu forţă înzecită, încât tot corpul mi s-a cutremurat, mi s-a clătinat, şi m-am aşezat stângaci pe o parte, într-o poziţie cu totul neobişnuită pentru mine. Dar nici să mă opresc nu mai puteam. Ce a urmat mi-a amintit de înverşunarea şi violenţa cu care copiii desfac ambalajul ca să ajungă mai repede la cadoul mult aşteptat de dedesubt. Şi totuşi mirosul nu era ceva unitar, monolitic. Adulmecând mai îndeaproape, mi-am dat seama că, pe lângă Valeriana officinalis *propriu-zisă, leacul conţinea şi un preparat mentolat şi o cantitate infimă de camfor. Dar ce treabă aveam eu cu acestea două?*

M-am pomenit dintr-odată în mijlocul unui adevărat carnaval farmacologic. Un vârtej nebunesc, care m-a prins, m-a învârtit până am ameţit de tot şi m-a târât după el. Măşti una după alta… Pe lângă mine treceau în goană, ţinându-se de mâini, cei mai diverşi compuşi: inflamantul bornilizovalerianat şi fanfaroana triterpenă, micile glicozide, galeşul acid stearic şi încă naiba ştie cine! Licăreau sescviterpena, palmitina şi valepotriaţii, zburda vesel o gaşcă de tananţi. Majoritatea mi-erau deja cunoscuţi: pe unul l-am recunoscut din vechea curte de pe aleea Şelaputinski; mirosul altuia îl adulmecasem odată în timp ce treceam cu pas leneş pe lângă o farmacie. Şi totuşi unul dintre ingrediente ieşea clar în evidenţă şi trona neclintit deasupra tuturor celorlalte. L-am recunoscut imediat: îl mai simţisem înainte de castrare şi mai târziu, în timp ce eram bolnav, când îmi venisem pentru scurt timp în fire şi totul în jurul meu fusese de un alb incandescent. Da, exact! Nepetalactona.

În faţa mea zăcea deci, într-o rână, un mic flacon. Capacul, din fericire sau nu, nu fusese înşurubat prea strâns, şi am aşteptat răbdător – nu prea mult, de fapt – până când pe gâtul sticluţei s-a adunat o picătură grea, care în cele din urmă s-a umflat şi a căzut cu un plescăit, formând o mică

băltoacă de culoarea chihlimbarului. I-a urmat imediat încă una, mai mică. Nu-mi puteam stăpâni tremurul din corp. În sfârşit, abia ţinându-mă pe picioare, am făcut un pas, am întins botul şi am lins lichidul – o dată, în cruce, apoi încă o dată, desenând cu limba un fel de monogramă. Apoi m-am pus să aştept. În gură simţeam o amăreală, o senzaţie neplăcută. Dar nu se întâmpla nimic. Era linişte, doar undeva dincolo de fereastră se tânguia şi se văita un fierăstrău electric. Au trecut aşa vreo zece minute. Simţeam că mă trage la somn, am căscat şi deodată, cu coada ochiului, am zărit ceva în stânga. Am întors capul şi chiar în faţa mea, pe pervaz, l-am văzut pe bătrânul de mai adineauri. Doar că acum nu era mai înalt de vreo douăzeci de centimetri. Faţa îi era plină de riduri adânci şi semăna cu o lumânare topită. Flutura bucuros din chipiu şi striga spre mine cu acelaşi glas curat de copil, de parc-ar fi avut şapte ani. Îşi dusese mâna liberă la gură pe post de megafon, ca şi cum n-aş fi fost alături de el, ci m-aş fi aflat departe, pe celălalt mal al râului.

— Savva, nătărăule! Pe pod, pe pod şi la mine! striga.

M-am uitat la râu: nu se vedea nici un pod. În locul lui am văzut un şir lung şi şerpuitor de piloni întinzându-se în perechi până departe, pe malul celălalt. Apoi bătrânelul s-a făcut dintr-odată parcă serios, s-a lăsat pe vine şi, strivind un spic între dinţi, a spus, dimpotrivă, cu un glas nefiresc de gros:

— Cine nu-i duşman al diavolului? Cine nu-i nepotul bunicii?

În aceeaşi clipă, pe mustăţi au început să-mi joace sclipiri multicolore. Înăuntrul meu, totul a pornit să pulseze şi să bubuie. Sângele mi-a dat în clocot, în cap a purces să-mi bată un ciocan. Îmi venea să fug, dar n-aveam unde. Gura mi se uscase de tot, şi nu ştiam ce să fac să-mi treacă. Loviturile veneau încălecându-se, una mai tare şi

mai însemnată ca alta. Mi s-a făcut frică. Vedeam parcă licăririle galben-sângerii din craterul unui vulcan. Râul s-a tulburat. Am privit atent: suprafaţa apei era pardosită cu mutre de pisici de diferite sexe, rase şi dimensiuni. Toate vorbeau, uitându-se pieziş una la alta, dar nu reuşeam să desluşesc ce. Zburam cu o iuţeală nebună pe deasupra apei, şi până la mine ajungeau doar cuvinte răzleţe, un freamăt, un susur. Mâţele de dedesubt şopteau între ele şi râdeau înfundat. Eu zburam atât de jos, încât puteam să le ating mustăţile, şi mă udasem tot de stropi împroşcaţi. Nu ştiam însă încotro gonesc – la orizont nu apărea nimic. Am dat s-o strig pe mama, dar mi s-a tăiat răsuflarea. Apoi valurile au părut să se mai domolească, s-a instalat calmul. Craterul dinlăuntrul meu se stingea. Valurile s-au potolit, şi apa a devenit transparentă, frica mi se topea şi ea. Ceva mi se desfăcea în zona burţii, şi de acolo se ridicau încet nişte fluide blânde, aromate. Mi s-a făcut cald şi bine, mă simţeam uşor şi liniştit, ca atunci, demult de tot, în cutia de banane Chiquita, culcuşul meu iubit. Nu ştiu cum să explic: totul în jur s-a pătruns de o feminitate vrăjită, inexprimabilă. M-a copleşit o încântare extatică. Totul se împărtăşea dintr-o mare pisică necunoscută mie, în care (ah, nici eu nu-mi dădeam seama!) se concentraseră toate năzuinţele şi speranţele mele; spre ea duceau potecile şi cărările mele; ea mă călăuzea nevăzută, presărându-mi calea cu smaraldele, rubinele şi topazele ei, ca să nu rătăcesc drumul. În aer răsuna, bineînţeles, scumpul meu allegro *din concertul* L'amoroso. *Am simţit năvala unui iureş fabulos de forţe proaspete. Energia mi se revărsa în corp, vibrându-mi în fiecare fir de păr, în fiecare mustaţă, şi părea să izvorască din singurul meu ochi. Mergeam prin deşert. Eram făcut din sticlă, şi grăunţii de nisip se loveau cu un clinchet de pereţii mei străvezii. Deodată, în mijlocul*

pustiului a apărut un pian. Sprijinit în coate de placa lui de rezonanţă stătea tizul meu, Savva Morozov, îmbrăcat în frac şi ţinând în mâini o crizantemă din care rupea pe rând câte-o petală. S-a uitat la mine pe sub sprâncene şi a spus:

— Surioara nu-i rea deloc, dar deloc…

Şi a pornit în salturi către fereastra pe care eu n-o observasem până atunci. L-am văzut ducându-şi cu pricepere picioarele înaintea capului, ca pisicile, în timp ce coada şi-o strânsese într-o mânecă suplimentară.

În jur s-a revărsat din nou o undă tăcută şi caldă. Timpul s-a oprit, apoi a început să se descolăcească în sens invers. Am stat nemişcat, amorţit ca o musculiţă preistorică într-un strop de chihlimbar, neclintit. Aş fi vrut să rămân pentru totdeauna în această încremenire. Am şi rămas pentru totdeauna. Dar apoi totdeauna s-a sfârşit şi ea. Mi-am amintit zgomotul fierăstrăului electric de afară şi mi-am dat seama că nu era nici pe departe un fierăstrău electric, ci cu totul altceva: bătaia aripilor unei insecte. Din depărtare creştea un zumzăit. Un punct negru pe cer se mărea încet, până când a devenit limpede că de mine se apropie o vulpe. Zbura cu ajutorul unor aripioare fragile de libelulă, cu câte o pată verde-violet pe ele, prinse de ceafă, încât labele şi coada grea îi atârnau nestânjenite în jos. Stârnind curent, s-a lăsat pe pervaz, şi-a strâns aripile, s-a apropiat cu un aer ferm de moşulică, l-a apucat cu dinţii de guler şi şi-a luat iar zborul.

— Ehei, să ne mai vedem şi de treabă! mi-a strigat bătrânelul cu discantul lui sonor de copil. Mă duc la Wiesbaden sau, cum se spune la noi, „Mîşîk, esine kel! Aci közündü! Emne boldu? Esine kel!“[95].

Şi vulpea a dispărut în zbor cu prada ei.

— Mîşîk, esine kel! Emne boldu! răsuna ecoul cuvintelor moşului. *Esine kel!*

Am deschis ochii. Zăceam pe spate într-o băltoacă: alături se răsturnase ceainicul electric. Prin cameră erau împrăştiaţi fluturaşi de reclamă la pizza cu livrare la domiciliu. Capul îmi vuia. Între labe ţineam fiola cu picături, şi Askar şi-a dat seama ce mă adusese în starea aceea. A râs multă vreme cu prietenii lui.

Askar era un stăpân drept şi bun la suflet. Pentru buna mea purtare mi-a oferit o răsplată generoasă de două picături din leacul-minune pe săptămână. N-am fost deloc împotrivă, deşi toată ziua următoare nu puteam nici să deschid ochiul din cauza durerii de cap. Lucrurile s-au repetat de vreo cinci–şase ori până când cineva, Îrîskeldi, mi se pare, a citit pe internet că *Valeriana officinalis*, care intră în componenţa picăturilor de dinţi, e foarte periculoasă pentru sănătatea pisicilor. Eu însumi începusem să simt influenţa păgubitoare a preparatului. Pe lângă obişnuita durere de cap, îmi scăzuse pofta de mâncare, mi se stricase scaunul; începusem să visez în alb-negru, în imagini cu purici, şi visele mi se întrerupeau în momentul cel mai interesant, ca filmele străine de după război.

Da, mă acomodam deja cu picăturile. Venind în salturi scurte, ascunsă pe după felinare şi garduri, dependenţa îmi cucerea pas cu pas sistemul nervos. Desfătarea pe care mi-o producea nepetalactona nu se putea compara cu nimic. Îmi înlocuise şi cutia de banane, şi ceainicul în care mă scăldam în zilele de duminică la familia Pasecinik, şi pe prietenul meu Stillovinyou de la IKEA, ba chiar şi plăcerea mâncării. Şi totuşi nu degeaba înţelepţii spun că otrava în doze mici nu aduce moartea, ci vindecarea. În mod ciudat, la vreo lună după ce renunţasem complet la nepetalactonă, am observat că… ei bine, da, mă încerca din nou dorinţa. Uitată încă de pe vremea juneţii, simţeam din nou nevoia de a vedea în pisici şi altceva decât tovarăşe de joacă.

Odată îmi făceam toaleta de dimineaţă lângă geamul deschis şi, din senin, am văzut jos, dincolo de grilaj, o pisică tânără. Se uita la mine, şi mi-a spus:

— Bietul de tine! Probabil, cândva ai fost foarte simpatic.

Era, pe de o parte, abisiniană, pe de alta… nu-mi dădeam seama ce era pe de cealaltă parte. Şi această a doua parte nelămurită mă atrăgea şi mă chinuia. Avea blana roşcat-închis şi ochii verzi. Ştia ce ochi seducători are şi profita de ei. Mustăţile, după moda din anul acela, şi le ţinea puţin în sus, iar pe laba dreaptă din spate avea o pată albă. Nuanţa aceasta minusculă, acest semn al imperfecţiunii o făcea şi mai dorită.

— Salut, sunt Lelia. Îţi place de mine?

— Mult de tot.

— Treci prin grilaj?

— Trec.

— Atunci hai!

Prietena mea mirosea a castan, a tei şi a încă ceva. Da, mai era o notă intensă, cea mai importantă. Am inspirat-o adânc, şi îndată mi s-a dezvăluit un alfabet tainic, de parc-aş fi învăţat dintr-odată o limbă străveche. Sau, mai exact, mi-aş fi amintit-o. Da, s-a dovedit că ţineam minte totul perfect. De unde oare? Era limpede că amica nepetalactonă ştiuse ea ce face. La toate astea mă gândeam în timp ce o muşcam pe Lelia de ureche şi-i strângeam între labe trupul acoperit cu blană mătăsoasă. Eram însetat, avid. Auzeam cum, de undeva de pe nişte înălţimi, se năpustesc şuvoaie grandioase, răvăşind totul în calea lor. Le auzeam cum se unesc şi se revarsă în albiile uscate ale râurilor. Iar soarele s-a dovedit a fi în clipa aceea în constelaţia Leului, stăpânul răgetelor. Am zburat pe Calea Lactee într-o paradă de planete, şi elefanţii au băut un ocean întreg şi au stropit universul cu trompele lor ca nişte fântâni. Mi s-au

tăiat genunchii şi m-am prăbuşit la pământ fără vlagă.

— N-am fost niciodată cu unul cenuşiu.

Deşi furtunul meu a rămas uscat, parcă tot corpul mi s-a făcut mai uşor. Dar apoi cerul senin a fost năpădit de nori negri. Aşa se întâmplă întotdeauna: după ce asculţi chemarea străveche şi trăieşti desfătarea supremă, simţi că sufletul ţi se îngreţoşează. De ce oare?

„*Post coitum omne animal triste est.*“[96] *Aristoteles.* Adaug şi eu: „*Et autem ante este.*“[97] *Sabellus*.

N-am mai întâlnit-o niciodată.

Dar exemplul prost e molipsitor. Nu, nu că Askar şi Joomart şi-ar fi căutat şi ei consolarea în picăturile de dinţi (nici n-ar fi găsit-o, pentru că, la oameni, preparatul acesta acţiona strict în conformitate cu menirea sa). Au încercat altceva. Nu ştiu cum se numeşte, dar, când şi-au venit în fire, au aflat că fuseseră daţi afară de la muncă. Fuseseră concediaţi, scoşi de pe statele de plată ale parcului. Da, angajaţii care fuseseră timp de două luni cei mai buni lucrători, mândria şi slava celei de-a doua brigăzi de udarnici, au fost alungaţi cu scandal din Parcul Central de Cultură şi Odihnă Maksim Gorki. Iar zambilele şi irişii îngrijiţi chiar de ei şi-au plecat cu tristeţe capetele în urma lor. Iată cum s-au petrecut lucrurile.

Într-o bună dimineaţă, Askar tundea o tufă de măceş, iar Joomart, ceva mai încolo, stropea gazonul. L-a întrebat pe Askar dacă nu e interesat să-şi mărească productivitatea şi să-şi crească eficienţa. Cu alte cuvinte, n-ar vrea să termine tot ce are de făcut înainte de cinci şi să meargă pe urmă la o bere cu porumb? Askar a răspuns că ar vrea, fireşte, dar nu ştie ce trebuie să facă pentru asta. Joomart a lăsat furtunul din mână şi i-a spus:

— *Bir jol bar.*[98]

Cei doi prieteni s-au ascuns sub arcele vechiului Pod Grotesc, unde au umplut o mică pipă cu un fel de praf. Dar faptul că l-au fumat nu le-a mărit productivitatea şi nu, nu le-a crescut eficienţa. În ziua aceea nu s-au mai întors la îndatoririle lor de serviciu – de fapt, nu s-au mai întors niciodată la ele. După un sfert de oră, au ieşit de sub pod cu un pas ciudat de împleticit. La debarcader au intrat peste rând, s-au urcat într-o hidrobicicletă liberă şi au pornit să ia cu asalt insuliţa raţelor din mijlocul iazului. Numai că atacul a eşuat: trupa de desant a fost măcăită, ciupită şi împinsă spre ţărm. Atunci Askar şi Joomart au hotărât să-l cheme prin staţie pe „stimatul şef Iurocika“, şi, când acesta le-a răspuns, cei doi prieteni i-au trântit, mai întâi în rusă şi apoi şi în kirghiză, tot ce se strânsese în sufletele lor simple de oameni ai stepei şi şi-au exprimat curajos propriile păreri despre adevărata fire a lui Iurocika, a tatălui, mamei şi surorii lui (pe care acesta n-o avusese niciodată, în realitate). Apoi, mergând, au dat de un mic vehicul electric. Askar s-a suit în cabină, Joomart a sărit pe platforma din spate, şi au pornit cu viteza maximă de treizeci de kilometri la oră pe aleile parcului, smulgând în drum şepci şi pălării de pe capetele trecătorilor. Cursa n-a durat mult. Fiindcă nu s-a înscris cum ar fi trebuit într-o curbă, vehiculul s-a prăbuşit într-o râpă, şi pălăriile luate drept pradă de război au rămas spânzurate pentru o clipă în aer, înainte să cadă de-a valma.

În aceeaşi seară, Askar şi Joomart şi-au pierdut slujba din parcul Gorki.

Dar consiliul suprem de asta e consiliu suprem, ca să rezolve problemele care apar. Cei cinci prieteni s-au adunat din nou la restaurantul Burger King din staţia de metrou Baumanskaia, s-au aşezat în jurul mesei, şi fiecare şi-a pus coroana. Burgerii li se sleiau în ambalaj. Askar şi Joomart, ruşinaţi, stăteau cu capul plecat. Ruslan a luat

cuvântul. A bătut cu un cartof în halba de bere, adunarea a tăcut, şi el a spus:

— *Kantse da biz bul jerde jakîn dostorbuz, uluu katarî men aitaiîn. Men kop oilondum, arkî berki jagîn salîştîrîp. Anan, Askar menen Joomartka dagî bir jolu mümkünciülük berghenibiz on. Bizdin jîiînda kalîşsîn, birok akîrkî jolu ekenin bilişsin!*[99] şi şi-a însoţit cuvintele cu un gest de parcă ar fi desfăcut un bec.

Cei doi n-au fost alungaţi din locuinţa de pe aleea Denisovski – oricum îşi primiseră pedeapsa cuvenită –, dar a trebuit să-şi caute altceva de lucru. Joomart s-a dus să se intereseze la staţia de metrou Baumanskaia. După două ore proba deja un costum care închipuia un şuberec pentru atragerea clienţilor la intrarea într-un fast-food. Localul era mic, şi el se încinsese în costumul greu. Avea însă asigurată mâncarea, şi ziua de lucru era numai de şase ore.

Askar a fost mai ambiţios: a vrut să se angajeze la serviciul de livrări Dzîn-Rikşa. Candidaţii trebuiau să îndeplinească trei condiţii: 1) să aibă o înfăţişare asiatică; 2) să ştie să meargă pe bicicletă; 3) să cunoască limba rusă. Askar s-a dus la interviu la sediul principal. În anticamera sălii de şedinţe se înghesuiau cei mai diverşi reprezentanţi ai rasei mongoloide din toată fosta Uniune Sovietică: bureaţi, kalmîci, tuvaşi, kazahi, iakuţi, neneţi, kirghizi şi alţii, şi alţii. Concurenţii completau formulare – aşezaţi, în picioare ori întinşi – sau stăteau pe telefon aşteptându-şi rândul. Toţi erau foarte tineri şi aveau cam aceeaşi poveste de viaţă.

În sala de interviu, la o masă mare stăteau trei angajaţi de la Dzîn-Rikşa, ale căror figuri se reflectau în suprafaţa ca de oglindă a mesei, încât semănau cu nişte cărţi de joc. Interviul n-a durat nici zece minute. Askar a fost acceptat. I s-au pus la dispoziţie o bicicletă cu trei viteze, un uriaş rucsac termic şi o adevărată armură de samurai: un coif cu coarne, o cămaşă de zale şi chiar şi o sabie

neagră lăcuită. Nu era nimic complicat: printr-un SMS, Askar primea instrucţiuni ca, în decurs de jumătate de oră, să ia o comandă de la un restaurant şi apoi, în decurs de altă jumătate de oră, s-o livreze destinatarului. Şi atât.

În dimineaţa primei zile de muncă, Askar s-a dichisit multă vreme în faţa oglinzii. Şi-a legat bine curelele, şi-a strâns şnurul la jambiere, şi-a lipit banda adezivă pe mănuşi. Luându-şi rămas-bun de la prieteni şi scărpinându-mă pe mine după urechi, a ieşit pe uşă. Dar, după un minut, s-a întors zăngănind din armură, m-a cules scurt de pe jos şi a ieşit din nou.

Am descoperit cu uimire că nu mă încearcă nici frica, nici curiozitatea. Eram gata de orice. Askar a adus bicicleta de la intrarea din spate şi a înfipt în nişte găuri speciale două steguleţe portocalii pe beţe de bambus, inscripţionate cu negru cu „Dzîn-Rikşa“. Pe mine m-a pus în coşul din faţă, şi-a luat rucsacul în spate, şi am pornit amândoi pe străzile matinale ale Moscovei.

Era un gest destul de riscant şi de iresponsabil din partea lui să instaleze un motan în coşul descoperit al bicicletei, fără nici o centură. Dar eu nu mai eram copil, ştiam cum trebuie să mă port în condiţii de viteză într-un mijloc de transport deschis: trebuia să nu fac în nici un caz pe ghidul, să mă chircesc cât mai tare şi să nu scot capul din coş. Că veni vorba, cu timpul m-am obişnuit atât de mult cu drumul, încât m-am învăţat chiar să dorm în mers.

Oraşul sclipea iridescent în razele dimineţii. Băltoacele de după ploaia torenţială de peste noapte se uscau. În jur, totul mi s-a părut dintr-odată fluid şi plin de sens, comod, bun şi blând. M-am gândit că totul trebuie să fie exact aşa şi nicicum altfel. Plimbările cu bicicleta mi-au plăcut din prima. Am fost entuziasmat. Am ieşit repede din Denisovski în Gorohovski, am trecut de biserica Sfântul Nichita Mucenicul şi am pornit-o

pe Staraia Basmannaia către Sadovoe Kolţo. Vântul îmi ciufulea părul din creştet, îmi turtea mustăţile şi urechile, mă silea să mijesc ochiul. Steguleţele portocalii din spatele lui Askar scoteau un plesnet sonor care risipea stolurile de porumbei. Arătam amândoi cât se poate de extravagant: un samurai în armură neagră pe o bicicletă portocalie, iar în faţă, în coşul bicicletei, un motan chior. Şoferii ne salutau claxonând scurt.

Am parcat lângă un restaurant de sushi. Askar mi-a făcut semn ameninţător cu degetul şi mi-a spus:

— *Temirjan, tentek kîlbai oturup tur! Men jakînda kelem!*[100]

Eu m-am purtat frumos, iar el, într-adevăr, s-a întors repede. Încăleca bicicleta ca pe vremuri: punea un picior pe pedală, ţopăia de câteva ori în celălalt, luându-şi avânt, apoi şi-l trecea peste cadru. Tot oraşul duduia. În vara aceea, centrul era înţesat de şantiere: se puneau borduri noi, se săpau şanţuri pentru cabluri de comunicaţii, se schimbau plăci de gresie, se demontau fire de troleibuz dintre stâlpi, pentru că multe linii fuseseră desfiinţate. Moscova pârâia, gemea şi emana un miros de asfalt încins şi sudură, un miros care, cine ştie de ce, îţi făcea foame. Ocoleam cu pricepere gropile, săream peste hârtoape şi surpături. Dacă în faţă se contura un ambuteiaj, ne căţăram pe scări, fără să ne mai pese de spiţe şi anvelope; dinţii mei de ceramică nu se mai suprapuneau cum trebuie, şi tot corpul mi se zguduia. Odată clienţii nici n-au mai acceptat comanda, pentru că maki-urile ni se desfăcuseră în rucsac, supa tom yum se vărsase, iar gălbenuşul de ou era făcut fărâmiţe. Atunci samuraiul Askar şi-a pus tabăra în mijlocul unui loc de joacă, a înfipt steguleţul portocaliu în nisip şi s-a apucat să prânzească. Ca întotdeauna înainte de masă, a mormăit ceva, şi-a trecut mâinile peste faţă de parcă s-ar fi spălat, apoi a devorat toată comanda pentru trei persoane. Mi-am amintit că

demult de tot, în ziua când fusesem castrat, văzusem un bărbos, stăpân de pitbull, spălându-se exact la fel în faţa clinicii veterinare, dar am hotărât să nu-i povestesc despre asta. Evident, Askar m-a poftit şi pe mine. M-am lăcomit la bucăţelele de ton în sos teriyaki, la scoici, la creveţii făcuţi la abur şi, mai ales, la somon, somon şi iar somon. Am mâncat atâta peşte în zilele acelea, încât mi se părea că o să încep să luminez pe întuneric din cauza fosforului.

Anumite trasee ne plăceau în mod deosebit. De exemplu, drumul în pantă de la bulevardul Rojdestvenski până la piaţa Trubnaia. Luam viteză înainte de coborâş şi apoi, pe aripile vântului, ne lăsam să alunecăm în goana mare. Askar ridica tălpile de pe pedale şi desfăcea picioarele. Vântul ne tăia răsuflarea, de-o parte şi de alta se scuturau ciucurii prinşi de ghidon. Eu scânceam de frică şi de plăcere. Askar îmi striga: „*Karman, Temirjan!*“, eu îi răspundeam: „*Karmanîp atam, Askar, karmanîp atam!*“[101]

Uneori Askar mă lua cu el până la uşa apartamentului sau a biroului unde livra. Unii clienţi ne îndrăgiseră, şi ne întorceam la ei săptămânal. Dar se întâmpla şi altfel. Odată ne-a deschis uşa un bărbat gras, mai vârstnic, cu faţa roşie de hipertensiune. Era îmbrăcat într-un halat negru, un fes turcesc şi papuci cu garnitură de blană. Dinăuntru venea un damf de substanţe aromatizante, răsunau sunete de sitar şi nişte gemete şi strigăte necuviincioase în germană. Bărbatul a studiat cu atenţie comanda şi apoi, tacticos, cu gesturi precise şi sigure, a atârnat pastele în coarnele coifului lui Askar.

— Paste de SOIA! Am cerut paste de SOIA, nu de grâu! Ieşi!

Uşa ne-a fost trântită în nas, şi atunci am văzut tăbliţa de pe ea: „Prof. A.A. Kostiuşko, sexologie, cognitologie, Gestalt“.

Odată mergeam pe Nikoloiamskaia şi am traversat Sadovoe Kolţo. Inima a început să-mi bată mai tare. Am trecut de aleea Drovianoi, de Pestovski şi ne apropiam repede de străduţa mea natală, Şelaputinski. Nu mai fusesem pe aici de câţiva ani şi încercam să diger schimbările petrecute între timp în zonă. Se reparau străzi, se auzeau huruit, zăngăneli, dar toate aceste impedimente nu făceau decât să-mi ascută atenţia. M-am săltat puţintel în coş şi urmăream cu atenţie clădirile care treceau pe lângă noi: şcoala de muzică Alekseev, colegiul medical, banca Ruspromtrust care se transformase în Mejkomtorg şi la intrarea căreia, în locul baloanelor roşii-albastre, atârnau acum baloane în alb şi galben. Coaforul A-elita se preschimbase în frizeria Beard & Whiskers, cafeneaua Intriga devenise berăria DRINKOBUZ. N-am observat nici o făptură cunoscută mie: nici pe mama, nici pe surori, nici pe Vitea Pasecinik, nici cârtiţele-gropari – pe scurt, pe nimeni. Casele arătau ca întotdeauna, însă erau pustii şi de prisos, ca nişte rochii dintr-un şifonier a căror stăpână a murit demult. Dar şi eu eram altul. Legătura mea cu lumea aceasta îşi pierduse tensiunea şi acum, devenind o amintire, căpătase atribute pe potrivă: o nostalgie dulceagă, zadarnică – în voia căreia, de altfel, nu mă lăsam cu totul. Dacă, în copilărie, conştiinţa mea fusese aidoma unui continent unic preistoric, acum ea aducea mai degrabă cu un arhipelag răsfirat, populat de triburi care nu ştiau nimic unul de altul. Fiecare episod al vieţii mele era sigilat şi prevăzut cu o etichetă inscripţionată. În clipa de faţă eram ajutorul unui livrator de mâncare, şi asta în urma unei ciocniri întâmplătoare a acelor particule elementare care laolaltă formează soarta; prezentul meu era unul dintre miile de deznodăminte posibile ale acestei ciocniri, un accident nici mai bun, nici mai rău decât altele. Şi ce credeam eu despre asta? Nimic – sau aproape nimic. Cu mulţi ani în urmă, mătuşa

mea spusese: „Se poate şi mai rău. Mult mai rău.“ Ce-o mai fi făcând acum tanti Madeleine?

Meditaţiile mele se puteau rezuma la două cuvinte: „Mergi înainte!“ – aşa că mergeam înainte, pentru că nu-mi rămăsese altceva de făcut. Istoria lumii, ca şi istoria fiecărei fiinţe în parte, se compune la nesfârşit din aceleaşi pietre de construcţie. Turnurile noi se înalţă întotdeauna pe ruinele celor vechi, nu există carieră din care să putem extrage materie primă nouă pentru viaţă. Iar faptul că avem atât de puţin de ales are frumuseţea lui. Neajunsurile au şi ele farmecul lor, iar deficitul ne incită dorinţele.

…După biserica Sfântul Alexie, bicicleta a cotit brusc la dreapta, şi am luat-o pe lângă fabrica Stanislavski[102]. În capătul clădirii, pe muchia ei atârnau trei litere uriaşe ruginite, „SAT“ – Studioul de Artă Teatrală. Într-acolo ne îndreptam. Era un colţişor foarte frumos şi neobişnuit al oraşului. În dreapta teatrului se afla o platformă largă de lemn, din care, cine ştie de ce, răsăreau nişte mesteceni. Sub ei, pe nişte bănci, îşi petreceau pauza de prânz lucrătorii din birouri. În stânga, o livadă de vişini fusese plantată în nişte containere ciudate de aceeaşi culoare ruginie nedefinită ca şi literele „SAT“. Iar drept în faţa noastră stătea teatrul – o clădire de cărămidă în stil rusesc. Prin ferestrele ei înalte şi late se zărea o podea de lemn lustruită de atâtea tălpi, pe care cădeau pătrate piezişe de soare. Pe lângă pereţii albi se plictiseau fără oaspeţi câteva canapele cu şi fără spătar. Deasupra lor atârnau fotografii vechi, probabil ale unor oameni de teatru sau mecenaţi – printre care înclin să cred că se afla şi Savva Morozov. Am observat un ceas de perete cu greutăţi masive în formă de conuri de brad atârnate de lanţuri şi, probabil, cu un cuc vestitor al orei exacte în spatele uşiţei (un ceas identic avea şi familia Pasecinik!). Se mai vedea o masă lungă, aşternută cu o faţă albă, pe care fuseseră aşezate farfurii cu mere verzi şi cu

alune şi boluri mici cu dulceaţă. În jurul ei se înşirau scaune cu speteaza arcuită, cu şi fără cotiere. Nici unul nu era la fel. Totul arăta de parcă de undeva aveau să apară numaidecât nişte musafiri care nu se plictisesc niciodată unul în compania altuia şi care sunt şi ei tot atât de diferiţi şi de neasemănători ca scaunele şi fotoliile pe care urma să se aşeze. Şi oaspeţii aceştia aveau să zăbovească mult la masă, să discute veseli şi zgomotoşi şi, în general, să-şi petreacă seara de vară într-un mod foarte plăcut.

Am aşteptat să vină cineva după comandă în vestibul, lângă casa de bilete. În scurt timp, în uşă s-a ivit un bărbat ciudat, cu barbă roşcată, într-o pijama de spital arsă: îi lipsea o mânecă, piepţii erau presăraţi cu găuri înnegrite pe margini. De sub fesul alb al individului ieşea un smoc de păr roşcat. Am schimbat o privire speriată cu Askar, căci nu ne-am dat seama imediat că avem în faţa noastră un actor care fugise de la repetiţie ca să preia mâncarea. El a verificat conţinutul comenzii, a plătit şi era gata să fugă înapoi, când deodată, observându-mă, s-a oprit, s-a lăsat pe vine şi m-a privit îndeaproape. Am priceput că reprezint un obiect interesant de studiu, mai ales pentru o fire de artist, care fără îndoială avea să-şi topească impresiile provocate de vederea unui motan schilodit în personaje expresive pe scenă. Poate că sluţenia mea avea să-l inspire să adopte o intonaţie aparte, să dea o replică – sau cum s-o fi numind la ei – neobişnuită. Cine ştie, cine ştie? Cărările creaţiei sunt mai îmbârligate decât coarnele de berbec.

Roşcatul l-a întrebat pe Askar ce se întâmplase cu mine. Stăpânul meu s-a fâstâcit şi n-a fost în stare să răspundă. Atunci actorul s-a încruntat şi deodată a întins braţele spre mine. Mi-a luat capul cu grijă între mâini, încât toată faţa parcă mi s-a strâns. Apoi m-a luat în braţe şi s-a uitat drept în ochii mei, pe care ar fi mai corect să-i pomenesc la

singular, dar am să-i las aşa de data asta. S-a uitat la mine ridicând din sprâncene, sever şi posomorât, gândindu-se la ceva în mintea lui, ca şi cum i-aş fi confirmat o bănuială şi ca şi cum bănuiala aceasta se potrivea cu anumite cugetări ale lui. Mi-am încrucişat labele la piept şi, spre surprinderea mea, am început să miaun. Am miorlăit şase optimi, două cincimi şi şapte unsprezecimi. Am început *largo*, apoi am trecut la *andante non troppo*, dar, neputând să mă stăpânesc, am continuat în *allegro assai*. Actorul avea în jur de treizeci de ani, şi mi-a trecut prin minte că acesta ar fi putut fi începutul unei foarte frumoase prietenii. Nu ştiu ce s-a iscat atunci între noi, dar jur că eram gata să plec de la Askar şi să mă duc să locuiesc cu actorul cel roşcat. În aceeaşi clipă s-a deschis însă uşa, şi o domnişoară cu ochelari a strigat:

— Frate, ai înnebunit? Treci pe scenă!

Roşcovanul m-a pus grijuliu înapoi pe podea, a răspuns:

— Vin, Olecika! şi a dispărut dincolo de uşă.

Şi uite-aşa eu şi Askar pedalam prin oraş, livram de-ale gurii citadinilor flămânzi, admiram capitala şi pe locuitorii ei. Am petrecut astfel câteva săptămâni fericite.

Apoi a venit o zi de sărbătoare. Toată lumea era liberă şi stătea acasă. Deodată, kirghizii au auzit de dincolo de peretele camerei gălăgie, înjurături şi strigăte. Se întâmplase ceva uluitor: în sediul SFGM de pe aleea Denisovski 24 dăduseră pe neaşteptate buzna în inspecţie angajaţii SFGM de pe aleea Denisovski 24. Exact aşa. De fapt, mai corect ar fi să spun nu că „dăduseră buzna“, ci că pur şi simplu trecuseră dintr-o încăpere într-alta, după ce-şi trăseseră mai întâi pe cap câte o cagulă, apucaseră câte o puşcă automată şi porniseră, pentru mai mult efect, o cameră video. Pe la ora amiezii, când colonelul L.P. Cernodon, chinuit de mahmureală, îşi lua apă din dozator, uşa biroului

se dăduse de perete şi propriii lui subordonaţi şi colegi de serviciu se năpustiseră peste el ţipând „Culcat!“. Colonelul fusese pus la pământ, cu mâinile îndoite la spate. După asta, păzitorii ordinii împreună cu arestatul au pătruns în locuinţa gastarbeiterilor. Colegii colonelului s-au prefăcut că habar n-avuseseră de ea până atunci: icneau de surpriză sub ochiul camerei de parcă n-ar fi ştiut niciodată de încăperea secretă din clădirea instituţiei lor.

Când s-a deschis uşa, eu, ca de obicei, dormeam. Prietenii mei s-au sculat de pe paturi, şi atunci am hotărât să mă ridic şi eu, din spirit de solidaritate. Colonelul făcea mărturisiri, şi responsabilul cu procesul-verbal scria actul. Eu m-am revoltat zgomotos. Mi s-a cerut să tac naibii din gură. Chiar aşa mi s-a spus: „Taci naibii din gură!“ – ceea ce am şi făcut, spre admiraţia tuturor. Îngrijitorii mei au fost invitaţi să se prezinte în faţa camerei video şi să-şi arate paşapoartele. Au fost întrebaţi cum ajunseseră aici. Ei s-au uitat la colonel, pe figura căruia nu se mai putea ghici deja nici o instrucţiune, şi au decis să povestească totul aşa cum se petrecuse.

După jumătate de oră, un angajat al SFGM şedea paşnic în biroul colonelului şi-i lămurea cauzele celor întâmplate. A reieşit că asaltul avusese un caracter oarecum teatral şi fusese menit în primul rând să-l sperie şi să-l avertizeze pe Cernodon asupra riscurilor viitoare.

Ideea era că membrii tuturor celor şase brigăzi din parcul Gorki locuiau la adrese la care se aflau sedii ale SFGM. Şi pe toţi îi supervizau colonelul Cernodon şi „stimatul şef Iurocika“. Afacerea cu cazările avusese un succes fulminant. În cursul verii, colonelul reuşise să facă bani şi pentru *dacea*, şi pentru nunta fetei. Se pare însă „s.ş.I.“ nu era tocmai mulţumit de modul în care se distribuise onorariul. Îl avertizase o dată, apoi a doua oară pe Cernodon că şi el, Iurocika, riscă nu

mai puţin decât colonelul. A treia oară îi spusese făţiş că lucrurile nu mai pot merge aşa, că el pune mai presus de orice camaraderia şi parteneriatul în spiritul onestităţii. Îşi amintise chiar ceva despre republica romană şi despre egalitatea dintre cei doi consuli. Colonelul nu-l auzise nici de data asta. Atunci „stimatul şef Iurocika“ hotărâse să-i asmută asupra lui Cernodon pe propriii lui colegi de serviciu. Aceştia se prefăcuseră revoltaţi, afirmaseră că nu pot să accepte aşa ceva etc. Într-o anumită măsură chiar erau revoltaţi şi în mod cert n-aveau de gând să accepte aşa ceva. Plesniseră din limbă, clătinaseră din cap şi-şi duseseră mâna la falcă. Apoi formulaseră un proces-verbal şi înregistraseră depoziţiile martorilor oculari cu camera video. Colonelului nu-i mai rămânea decât să decidă de partea cui este. Şi a decis: şi acum – ca întotdeauna – el era de partea legii şi a puterii. Colegii i-au încuviinţat alegerea.

— Dar numai să nu supărăm pe nimeni, să fie bine pentru toată lumea, nu-i aşa, Leonid Petrovici?

— Ba da, dragilor, exact aşa, le-a răspuns colonelul.

S-a decis ca reţeaua de cazare să fie extinsă cu câteva clădiri abandonate, care urma să fie scoase de pe lista demolărilor. „Cooperativa gălbejiţilor“ din incinta SFGM avea să fie păstrată pentru amintire, ca cea dintâi celulă. Iuri Vladimirovici Zimorodov, managerul Parcului Central de Cultură şi Odihnă Gorki, a fost avertizat binevoitor că şantajul este inadmisibil în relaţiile cu reprezentanţii puterii executive. Pe scurt, dacă se învoia cu mercurialul curent, cu atât mai bine pentru el, dacă nu, n-are decât să aştepte citaţia la tribunal. („Nu-i mai căutaţi atâta în coarne, Leonid Petrovici! Doar sunteţi colonel, angajat al Ministerului de Interne, nu un neica nimeni!“) Dacă Iura ar fi încercat să sune goarna mai sus, păzitorii ordinii îşi rezervau dreptul de a răspunde

la provocări prin orice mijloace, chiar şi cele mai dure. Cu asta, partea oficială a înţelegerii s-a încheiat, şi delegaţii au întărit-o cu un pahar de coniac.

Seara, kirghizilor li s-a spus că pot să locuiască şi pe mai departe acolo, dar cu condiţia să nu mai ţină cotoiul, „pentru că, băi, gălbejiţilor… HÂC!… nu se cade“, a spus colonelul, luptându-se cu sughiţul.

— Aţi fi în stare să aduceţi HÂC! şi un berbec aicea, a adăugat el, îndepărtându-se pe coridor.

Askar, Joomart, Ruslan, Talgat şi Îrîskeldi s-au privit între ei, s-au uitat la mine şi apoi iar unul la altul. Şi au plecat la Burger King să ţină un consiliu. Dar eu n-am mai stat să le aştept verdictul, pronunţat solemn cu coroanele de carton pe cap. Nu, n-am mai stat. Învăţasem bine o lecţie în viaţă: orice are un sfârşit. Venise timpul să plec din căminul de pe aleea Denisovski. Fără nici un regret, fără să arunc nici o privire, cu singurul meu ochi, înapoi la drumul deja parcurs, m-am grăbit înainte, în întâmpinarea necunoscutului.

Note

81. „Pisicuţo, eşti un adevărat bărbat! Eşti o pisică-djighit! Ai un organism puternic şi o voinţă de neînvins! Eşti mai tare ca fierul, de aceea am să-ţi spun Temirjan!“ (în limba kirghiză).

82. Temirjan are, la origine, sensul de „suflare / suflet de fier“.

83. „Eu sunt Askar. De-acum o să locuieşti la noi. Tu, Temirjan, a fost cât pe ce să dai colţul, dar Allah a voit să-ţi lungească zilele. Te-am găsit în parc plin de sânge. Ai zăcut o săptămână întreagă fără cunoştinţă, însă pe urmă eu am primit salariul, şi Joomart l-a primit şi el, Îrîskeldi şi-a vândut telefonul, iar Talgat a primit şi el salariul, şi ne-am grăbit să te ducem la spitalul de animale. Mai întâi doctorul s-a înfuriat că de ce nu te-am adus mai devreme. Pe urmă a zis că te ştie de undeva după faţă. E om de treabă şi bun meseriaş. De coadă te-a tras de pe lumea cealaltă – cu ajutorul lui Allah, bineînţeles. Dacă n-ai fi fost motan, ar fi trebuit să faci namaz, dar, pentru că n-ai cum, o să fac eu pentru tine. Deocamdată odihneşte-te şi recapătă-ţi puterile. Tu, Temirjan, ai fost foarte vătămat, te-a

bătut rău cineva, dar acum nu te mai pândeşte nici un pericol. Coastele o să ţi se lipească la loc. Ochiul, sigur, n-o să ţi-l recapeţi, dar ai să priveşti cu unul singur cât pentru doi, ai să ţi-l foloseşti la maximum. Iar coada oricum nu-ţi era de prea mare folos. În scurtă vreme vor veni şi prietenii mei şi-o să se bucure că Temirjan şi-a venit în fire şi că trăieşte mai departe ca şi cum n-ar fi păţit nimic.“ (în limba kirghiză).

84. Bobtail se numesc cele câteva rase de pisici cu coadă în mod natural scurtă.

85. Abreviere de la Serviciul Federal pentru Gestionarea Migraţiei, Districtul Administrativ Central din Moscova.

86. Literal, „colegi de clasă“, platformă de socializare extrem de populară în Rusia.

87. „Băiat de capitală!“ (în limba kirghiză).

88. „Paţan din Getî-Oguz!“ (în limba kirghiză).

89. Steagul Kîrgîzstanului este roşu cu un soare în mijloc.

90. Râu din regiunea capitalei ruseşti, afluent al râului Moscova.

91. Ironia este evidentă; termenii ce urmează a fi folosiţi de Ruslan, „vistierie“ şi „consiliu suprem“, fac parte din denumirile oficiale ale unor instituţii din Kîrgîzstan.

92. „Prieteni, hai să jurăm că de azi înainte vom împărţi toţi banii frăţeşte. Propun să înfiinţăm pentru asta o vistierie specială. Să jurăm că n-o să ne trădăm niciodată unul pe altul şi că toate problemele le vom rezolva împreună în consiliul suprem săptămânal. Sau pur şi simplu în consiliu? — Jurăm!“ (în limba kirghiză).

93. Referire ironică la mişcarea udarnicilor, apărută în Uniunea Sovietică în timpul primului plan cincinal (1928–1932) şi al eforturilor intense de industrializare. Udarnicii erau muncitori entuziaşti şi ambiţioşi care încercau să depăşească, uneori de mai multe ori, planul economic.

94. „Bună!“ (în limba kirghiză).

95. „Pisicuţo, trezeşte-te! Trezeşte-te! Ce s-a întâmplat? Vino-ţi în fire!“ (în limba kirghiză).

96. „Orice animal e trist după împerechere.“ Aristotel (în limba latină).

97. „Ca, de altfel, şi înainte.“ Savelie (în limba latină).

98. „Există o metodă.“ (în limba kirghiză).

99. „Suntem toţi tovarăşi apropiaţi, iar eu se pare că sunt cel mai mare ca vârstă, aşa că am să vorbesc eu. În casa noastră s-au

petrecut lucruri triste. După cum se spune, „Ajunge o singură căcărează la un burduf de unt“. Aşa-i, Askar? M-am gândit mult. Am pus în cumpănă ce avem de câştigat şi ce avem de pierdut. La drept vorbind, ar trebui să vă arătăm uşa, vere Askar şi tinere Joomart, fiindcă nu ne faceţi decât necazuri. Dar, judecând la rece, am considerat că e mai înţelept să le mai dăm prăpădiţilor ăstora o şansă. Să ştie însă că e ultima oară!“ (în limba kirghiză).

100. „Temirjan, poartă-te frumos! Mă întorc imediat!“ (în limba kirghiză).

101. „Ţine-te, Temirjan! — Mă ţin, Askar, mă ţin!“ (în limba kirghiză).

102. Fost sediu de fabrică, astăzi renovat şi transformat în complex de birouri.

7
SATUL ELOHOVO

Am ieşit de pe aleea Denisovski şi am luat-o spre Catedrala Bobotezei din Elohovo[103]. Acolo, sub coroana plopilor bătrâni, în umbra cupolelor, speram să-mi găsesc pentru o vreme sălaş. Şi nu m-am înşelat. Satul Elohovo a dat patriei două personalităţi majore: pe Vasili Blajennîi, nebun întru Hristos[104], şi pe poetul Aleksandr Puşkin[105]. Se putea oare ca pământul acesta să nu fie primitor şi milos cu mine?

Mergeam pe stradă cu ochii în toate părţile. Trecătorii mă însoţeau cu priviri pline de compasiune. Câte unul se întindea să mă mângâie, dar, amintindu-şi de purici şi de rapăn, îşi trăgea mâna înapoi. Luna august se apropia de sfârşit. Parcă presimţind finalul verii, soarele ardea cu ultimele puteri. Mi-era sete, şi toate bălţile se uscaseră. M-am aşezat să-mi trag sufletul la intrarea în staţia de metrou Baumanskaia şi curând am adormit, dar, trezindu-mă, am descoperit în faţa mea o foaie de ziar cu nişte măruntaie de pui. Am înfulecat prânzul de pomană şi am adormit din nou. Când am deschis din nou ochiul, am văzut un hamburger abia muşcat şi o farfurioară cu apă. Treaba s-a repetat de câteva ori: mă deşteptam, şi pe foaia de ziar găseam întotdeauna câte ceva de mâncat. Chiftelelor le lua locul un pateu de ficat, bucăţelelor de pui, un şuberec, iar perişoarelor, o cutie cu (se înţelege) brânză slabă de vaci Savvuşka.

Asta mi-a trezit anumite gânduri. Am ajuns la concluzia că, în primul rând, cu cât dorm mai mult, cu atât în jurul meu se întâmplă mai multe lucruri bune. În al doilea rând, mutilările suferite, oricât ar

părea de ciudat, îmi uşurau mult viaţa. Dacă aşa avea să-mi meargă şi pe mai departe, aveam să pot în sfârşit renunţa la lupta pentru supravieţuire, să-mi dedic cea mai mare parte a vieţii somnului, cum îi şade bine unei pisici, iar mâncarea să-mi intre singură în gură la trezire. Am hotărât să rămân vreo două zile la staţia Baumanskaia, ca să-mi verific presupunerile. Şi, într-adevăr, poliţiştii, trecătorii, muncitorii simpli şi, firește, băbuţele – toţi îmi aduceau de mâncare, toţi îmi purtau de grijă. Ba mi-am schimbat chiar, într-o măsură, atitudinea faţă de tristele evenimente din primăvară. Bătrânul nu mă omorâse. Mă făcuse oare mai puternic? Puţin probabil. Dar nefericirea mea atrăgea atenţia. Fusesem ocrotit şi înainte, dar abia acum grija era trezită nu de înduioşare, ci de compasiune.

A treia zi mi-am amintit de misiunea mea de pelerin. Poate cel mai înţelept lucru ar fi fost să rămân la metrou, dar mi se urâse să zac în pasaj şi să ascult tropotul şi ţăcănitul necontenit ale miilor de perechi de picioare. Am pornit-o către biserică – eram deja foarte aproape.

Lângă pridvor, în lanţ, îşi dezvelea gingiile un dulău bătrân, că, în copilărie încă, Bob (căci aşa se numea) fusese muşcat rău de unii de-ai lui şi purtase guler timp de jumătate de an, dar, când se înzdrăvenise, era deja atât de deprins cu el, încât nu se mai despărţise de vechiul însoţitor până la bătrâneţe. L-am întrebat unde se putea oploşi o vreme prin preajmă un pelerin obosit, ca să mai prindă puteri. El s-a aplecat spre mine, m-a adulmecat şi, fără o vorbă, mi-a arătat cu botul spre curte.

Nu eram nici pe departe primul care se simţea atras de Catedrala Bobotezei. Pe teritoriul bisericii sălăşluia o întreagă ceată felină, pisici de cele mai diverse spiţe, culori şi vârste – pui, motani bătrâni şi jigăriţi, ba chiar şi mâţe borţoase. Ajunsesem tocmai la vremea prânzului, unde domnea o

hărmălaie specifică meselor pisiceşti la comun. La început, trupa a continuat să mănânce fără să mă observe. Apoi m-a zărit un pisoi mai măricel, în dungi, şi încă unul… Pe rând, rezidenţii s-au oprit din mestecat şi s-au întors către mine. În cele din urmă, toată lumea a amuţit şi a încetat să se mai vânzolească; mă priveau ţintă. Abia acum, când, după multă vreme, mă trezisem din nou printre semenii mei, mi-am dat seama ce reprezint: ceva care pe ei îi îndemna să se dea respectuos la o parte şi să-mi facă loc la mâncare fără un cuvânt. În locul dispreţului şi dezgustului la care mă aşteptasem, stârneam respect şi chiar un soi de veneraţie.

Hrana de aici nu era grozavă. Resturile de la dejunul oamenilor erau drese cu câteva oase de peşte şi cu nişte tărâţe fără nici un gust, toate presărate din belşug cu bucăţele uscate de pâine (cel mai probabil, prescuri mucegăite). Pentru alte animale, obişnuite să nu pună nimic în gură cu zilele, până şi cele mai stătute tărâţe puteau să pară mană cerească, însă eu nici măcar nu apucasem să diger felurile rafinate cu care fusesem răsfăţat la metrou. Am mâncat ignorând complet privirile curioase ale găştii. Câte unul încerca să mai intre în vorbă cu mine, dar se poticnea, se încurca şi se retrăgea în spatele celorlalţi.

Un motan cenuşiu care stătea mai aproape de mine a hotărât în cele din urmă să-şi asume rolul de parlamentar şi mi-a spus:

— Ziua bună, cum ar veni! Şi poftă bună vă urez! Vă propun să facem cunoştinţă. Eu sunt Oliver. Dumneavoastră?

I-am răspuns lui Oliver printr-o tăcere semnificativă. Toată lumea mă urmărea fără să-şi ia privirea de la mine. Prin ochii lor mă vedeam parcă şi eu, aruncam o privire înăuntrul meu. Şi descopeream, iată, că sufletul mi se semeţise, devenise aspru şi inflexibil, ca o bucată de carne de vită insuficient prăjită. Am înţeles că nimerisem

exact la ţintă. Mă simţeam bine să fiu ceea ce mă considerau ei a fi şi am acceptat să fiu aşa. Am continuat deci să mestec.

— Vă cer iertare, a venit Oliver pe partea cealaltă. Dacă nu vreţi să vă dezvăluiţi adevăratul nume, puteţi să vă prezentaţi aşa cum v-a numit stăpânul dumneavoastră. Aici la noi se practică. E la ordinea zilei.

Tăceam în continuare.

— Mulţi asta fac, a adăugat Oliver, pierzându-şi din aplomb.

Nu voiam să-mi spun numele – nici pe cel adevărat, nici pe cele căpătate. Am văzut firma unei cafenele peste drum şi am rostit, adresându-mă tuturor şi nimănui:

— Mă numesc Giles. Am făcut un drum lung şi aş avea nevoie să mă odihnesc. Mai există cumva în căminul vostru primitor un locşor pentru un biet pelerin?

— Da, sigur, coborâţi la subsol, mi-a răspuns Oliver. Acolo vă puteţi instala pentru noapte şi puteţi rămâne cât poftiţi.

Aşa am şi făcut. Mi-a fost dat drept însoţitor un motan foarte tânăr pe nume Stafiduţă, care pe drum mi-a explicat ce şi cum e la ei. Ceata luase naştere cam cu un an înainte, pe bază de voluntariat. La început fusese condusă de doi părinţi fondatori, pe care Stafiduţă însuşi nu-i mai prinsese, dar a căror amintire era încă vie. Aceştia hotărâseră să înfiinţeze o adevărată comună pisicească, un liman al dreptăţii şi îndurării într-un ocean de amărăciuni şi răutate. Orice pisică orfană, nevolnică sau oropsită de soartă putea să vină aici şi să se înscrie pur şi simplu în grup: să-şi sature pântecul, să bea apă curată de izvor şi să-şi dezmorţească oasele într-un joc cu mingea (fusese creat chiar un spaţiu special pentru asta). La început, comuna avusese mare succes. Stareţul local, părintele Policarp, era binevoitor faţă de animale. Pisicile veniseră singure, în perechi, ba

chiar cu toată familia. Se adunau de pe ambele Basmannaia, de pe Aptekarski, Gorohovski, până şi de pe Pokrovka. Un motan (întemeietorul, de fapt) venise din vestul îndepărtat, din celălalt capăt al oraşului, unde se înalţă zgârie-nori argintii. Fără să se teamă pentru sine sau pentru cei apropiaţi, pisicile nevoiaşe se opreau în curtea bisericii din Elohovo, se instalau în subsol şi rămâneau să trăiască aici.

Toată lumea considera că acea primă perioadă a vieţii în comun fusese un adevărat paradis. Dar pe urmă ceva se defectase. Se zvonea că părinţii fondatori se certaseră între ei. Nimeni n-ar fi putut spune precis de ce, dar umblau bârfe că motivul fuseseră viziunile diferite asupra orientării politice a cetei. Unul din ei, cel care era de baştină din cartier, insista asupra avantajelor unui regim autoritar, explicându-şi opţiunea prin multitudinea ameninţărilor externe (câini, clima aspră, foametea), cărora nu le putea face faţă decât o labă de fier. Distribuirea precisă a rolurilor în societate, subordonarea ierarhică şi devotamentul neprecupeţit faţă de cauza comună reprezentau garanţia prosperităţii şi securităţii grupului. Oponentul lui, care venise de dincolo de marele râu, considera, luând în calcul exact aceleaşi circumstanţe, că membrii cetei trebuie să aibă libertate totală de acţiune. Spunea că a supune felinele voinţei unui singur individ, a le impune convenţii sociale şi a le insufla cultul datoriei e o ficţiune, o fantomă, o efemeridă şi, la urma urmelor, e potrivnică însăşi naturii lui *Felis catus*. Construcţia unei verticale a puterii n-avea să salveze ceata în momentele grele, ci mai curând s-o distrugă, prin birocraţie şi prin transferul responsabilităţii pe scara ierarhică de la nivelurile de jos la cele de sus şi invers (aşa cum se întâmplă, de pildă, la oameni). Localnicul îi răspundea că nu e vorba de nici o „verticală a puterii“, că n-are în nici un caz de gând să construiască un aparat de

conducere, să îngreuneze viaţa cetei introducând funcţii, posturi şi niveluri ierarhice. Avea în minte ceva mai simplu: să se numească pe sine şef (aici mutra lui lua o expresie bonomă, chiar compătimitoare), să-şi aleagă ca ajutoare doi-trei cotoi isteţi (aici adopta un aer conspirativ şi se ridica uşor pe labe), iar pe cei care nu se supuneau să-i alunge. Cel venit de peste râu ciulise urechile şi replicase:

— Deci, dacă înţeleg bine…

— Da, înţelegi foarte bine, îl întrerupsese celălalt şi făcuse un pas ameninţător înainte.

— Şi cum are de gând noua căpetenie să procedeze cu prietenul său?

— Prietenul va afla numaidecât, răspunsese celălalt şi se oprise şi dintr-odată se întristase profund: înclinase capul într-o parte şi oftase din toţi rărunchii, ca şi cum ar fi avut pe suflet povara unei suferinţe foarte vechi, de neîndurat. Ei, Momus! Ce păcat! Ce păcat! spusese el amărât, apoi făcuse iar un pas înainte.

— Wilhelm, tu eşti? întrebase Momus, dându-se înapoi spre perete. Nu te mai recunosc, prietene!

Wilhelm nu răspunsese nimic, dar în ochii lui, pe lângă tristeţe, se mai vedea un punct negru cât o musculiţă, un fel de semn care putea fi înţeles ca prevestirea unui act sadic greu de imaginat pe care se pregătea să-l săvârşească fără întârziere. Botul îi tremura, ochii păreau să i se scurgă de jalea care-i rodea inima. În spatele lui Momus se iviseră deodată trei motani, şi el îşi dăduse seama că n-are unde să se retragă. Înlemnise o clipă şi, clătinându-se uşor în spate, sărise brusc asupra lui Wilhelm, dar acesta apucase să se ferească, şi Momus, din fugă, se izbise de perete. Wilhelm se năpustise asupra lui şi-i trăsese o labă cu toată puterea peste faţă, încât i-o crăpase de la sprânceană până la bărbie. Momus răspunsese cu un atac precis prin fandare, sărise iute pe ferestruică afară şi o zbughise din curtea bisericii. Wilhelm cu garda lui

se repeziseră după el, dar Momus apucase să traverseze carosabilul şi se făcuse nevăzut printre case. Nimeni nu-l mai văzuse niciodată. Wilhelm însă nu se bucurase decât scurtă vreme de putere deplină. După vreo două săptămâni îl ochise o băbuţă singuratică, îl vârâse cu de-a sila într-o plasă de rafie în carouri şi plecase cu el nu se ştia unde.

— Pasiuni shakespeariene, am spus.

— Exact, a întărit Stafiduţă.

Ce pot să spun? Umbra tatălui meu mă urmărise toată viaţa. Nici măcar nu m-am mirat prea tare auzindu-i încă o dată numele. Deşi poate că eu fusesem cel care-l urmărise. Sau nu, ne urmăriserăm reciproc. Da, chiar aşa, unul pe altul. Cercurile pe care alergam amândoi se îngustau, şi curând urma să ne întâlnim chiar în mijlocul ţintei.

În subsolul bisericii, unde ajunseserăm acum, se intra pe o ferestruică suficient de lată pentru o pisică şi prea îngustă pentru un câine. Strecurându-te prin deschizătura aceasta, nimereai într-un coridor de piatră, care în scurtă vreme dădea într-o sală spaţioasă, boltită, numită de toată lumea „salon“. Pe arşiţă aici era răcoare, iarna era cald. În realitate, era o criptă: pe podea se aflau risipite lespezi vechi, pe a căror suprafaţă pe jumătate tocită se mai puteau descifra numele, funcţia şi anii de viaţă ai slujitorilor bisericii. Pe peretele din fund trecea o conductă de apă caldă, învelită într-un fel de vată, şi în spatele ei se afla culcuşul pisicesc. Mâţele dormeau claie peste grămadă. La început mi s-a părut că fiecare se aşeza cum îi trăsnea, dar, de fapt, nu era chiar aşa. Nou-veniţii, cei bolnavi şi adolescenţii se culcau pe margine, apoi urmau cei în vârstă şi motanii cu experienţă, iar în centru dormeau reprezentanţii aristocraţiei – Oliver şi prietenii lui cei mai apropiaţi. Mie mi s-a făcut loc tot în centru – semn de mare cinstire. Nu ştiam prin ce câştigasem această onoare, dar la început nici nu prea m-a interesat.

Aşa a început viaţa mea în curtea catedralei din Elohovo.

M-am adaptat repede la împrejurări. Am studiat obiceiurile şi datinile locale şi m-am obişnuit cu porţia zilnică. În fiecare dimineaţă făceam gimnastică: timp de două minute mă învârteam în jurul cozii la dreapta, apoi la stânga, urcam de câteva ori într-un copac şi coboram, îmi ascuţeam minuţios ghearele. Eram într-o formă fizică excelentă. Câţiva membri ai cetei mi s-au alăturat: se aliniau în piaţetă ca pe o tablă de şah şi repetau mişcările mele. N-aveam nimic împotrivă. Şedinţele acestea îmi aminteau de exerciţiile wushu ale grupurilor de pensionari chinezi pe care le văzusem cu mulţi ani în urmă la televizorul din casa familiei Pasecinik.

Ceata mânca de patru ori pe zi. Dacă vreo pisică era observată la masă de una singură, la o altă oră decât cele prescrise, primea o mustrare. După cinci mustrări, era ostracizată, adică alungată din grup, cu dreptul de a reveni după jumătate de an. Pentru pui, mâţele gravide şi bătrâni se făcea excepţie: ei puteau să mănânce oricând aveau chef. Încălcări ale disciplinei erau considerate şi încăierările sistematice, provocările, înjurăturile şi aducerea de animale străine în curte fără acordul conducerii. Că veni vorba despre conducere. Ceata era guvernată colectiv de un „cvintet al celor merituoşi“, cum se proclamau singuri. Toţi erau veterani la Elohovo, făcând parte din primul val de rezidenţi. Nu exista un lider ca atare. Cel mai activ era Oliver, dar în mod limpede funcţia de şef nu-l atrăgea. În compania prietenilor era degajat şi spiritual, dar, când venea vorba de apariţii în public, se fâstâcea, îşi pierdea ideea şi-l apuca sughiţul. Ferm în intenţii şi tare în teorie, era cu totul moale şi nehotărât când se punea problema aplicării lor în practică. Nu avea suficientă autoritate. Pe de altă parte, nimeni altcineva din grup nu pretindea să joace rolul dominant. Ceilalţi patru „merituoşi“

păreau să nu posede deloc ambiţii de lider. La şedinţe mai mult tăceau, dădeau din cap aprobator la momentul potrivit şi aruncau destul de des priviri spre cerdacul bisericii, la joaca pisicilor care nu duceau pe umeri povara atribuţiilor puterii. Nutreau ei înşişi faţă de sine o anumită neîncredere. Bătând câmpii la câte-o şedinţă, când unul, când altul se întreba dacă cei cinci „merituoşi“ sunt cu adevărat necesari cetei şi mereu întâlnea privirea câte unui coleg care, după toate aparenţele, îşi punea aceeaşi problemă. Şi totuşi continuau şi ţineau şedinţa. Probabil toţi îşi dădeau seama că ceata depindea în mod hotărâtor de voinţa unei singure persoane şi că a face pe conducătorul ar fi fost cel puţin naiv.

Această singură persoană era părintele Policarp. Oficial, printre pisici, el purta titlul de „binefăcător-întemeietor“. Dacă ar fi ştiut, părintele ar fi fost mândru peste măsură, fiindcă în tinereţe fusese om iubitor de onoruri şi ambiţios şi-i plăcuseră mult atenţia şi stima altora. Dar cariera de slujitor al Bisericii nu-i prea reuşise, aşa că, la bătrâneţe, se reorientase de la sufletele omeneşti către cele pisiceşti: spre deosebire de oameni, mâţele şi cotoii îl preţuiau şi îl iubeau cu adevărat.

Starea de spirit a părintelui Policarp era schimbătoare. Dacă seara bea câte ceva (şi bea în mod regulat), n-avea rost să-l aştepţi la Elohovo înainte de amiază. Ca urmare, de micul dejun şi de prânz nici nu putea fi vorba pentru pisici. Dacă îl dureau dinţii (şi îl dureau descurajant de des), putea să nu vină deloc la biserică. La fiecare vizită la stomatolog i se mai scotea câte o măsea, şi câţiva motani mai avansaţi la aritmetică ţineau socoteala când aveau să i se termine dinţii, ca să nu mai aibă ce să-l doară. Din nefericire, nu-l apucau doar dinţii. Înainte ca vremea să se răcească sau să plouă, pe părintele Policarp îl dureau toate oasele, şi atunci şedea toată ziua pe bancă, oftând şi pufăind, încât degeaba se aliniau

pisicile în faţa lui în careu şi la comanda şefului de cor începeau să-i cânte prelung despre foloasele unei alimentaţii regulate. Colac peste pupăză, părintele era suporter înflăcărat al echipei de fotbal Dinamo Moscova. Numai că victoriile echipei lui preferate alternau, vai!, cu înfrângeri în raport de unu la patru. Dacă dinamoviştii mâncau bătaie deosebit de dur, părintele Policarp putea să nu hrănească haita din pură răutate. De aceea, când aveau loc meciuri cu echipe rivale importante, unele pisici se căţărau pe streaşina gheretei paznicului de la intrare şi urmăreau cu emoţie deznodământul confruntării. Dacă învingea Dinamo, dacă nu-l dureau oasele şi nu-l supărau dinţii, părintele aranja pentru toată colonia un adevărat ospăţ.

Şi se mai întâmpla ca părintele Policarp să se certe cu consoarta. Dacă era alungat de acasă, putea să-şi facă apariţia la Elohovo în orice moment din zi sau din noapte. Când poarta scârţâia în toiul nopţii, Bob îl saluta cu două hămăituri scurte şi una lungă, iar rezidenţii somnoroşi ai subsolului veneau în fugă în pridvorul bisericii. Mormăind blesteme la adresa nevestei, părintele amesteca într-un hârdău o fiertură de tărâţe cu măruntaie de pui, umplea rezervorul cu apă curată şi dădea pe gât dintr-o înghiţitură o sticluţă de o litră de vodcă. Apoi, beat sau treaz, în lipsa turmei de enoriaşi, le predica pisicilor. Şi câteodată, când inspiraţia îi bătea din greşeală la uşă ca un poştaş rătăcit, în cuvintele lui începeau să palpite o emoţie adevărată şi acea dorinţă naivă şi înduioşătoare de adevăr şi de dreptate pentru toţi de care fusese însufleţit la vârsta îndepărtată a adolescenţei. Iar pisicile schimbau priviri şi se gândeau cât de bine ar fi fost să fie aşa: să trăieşti cinstit şi să încerci să devii măcar puţin mai bun.

În mare, ceata trăia în armonie. Şi totuşi înăuntrul ei se definiseră două grupări generale: pisicile care se născuseră pe stradă şi cele care

rămăseseră fără stăpân. Oricât ar părea de ciudat, primele erau mai sănătoase, mai vesele şi mai rezistente. Celelalte se ţineau separat: fostele pisici de casă ştiau ce pierduseră şi trăiau o suferinţă aparte. Spre deosebire de mine, nici una nu-şi părăsise căminul din proprie iniţiativă şi, de dimineaţă până seara, singura lor ocupaţie era încercarea de a rezolva aceeaşi problemă extrem de veche: „Ce e mai bine: să vrei foarte tare şi să nu primeşti niciodată, sau să ai, dar să pierzi pentru totdeauna?“ Şi, cu toate astea, trebuie să spun că aveau maniere şi obiceiuri blânde şi cuviincioase. De pildă, doi motani se certau pentru locul la rând la mâncare:

— Vă rog să-mi daţi voie. Am fost la coadă înaintea dumneavoastră.

— Baliverne!

— Vă rog să aveţi grijă cum vorbiţi!

— Altfel ce?

— Nu vă mai gândiţi la viitor, trăiţi în prezent!

Mai era şi un motan dungat care, nu ştiu de ce, se numea Daşa. Mi se povestise că aşa îl botezaseră stăpânii, care îl crezuseră mai întâi pisică şi care, după ce se lămuriseră care era adevăratul lui sex, hotărâseră totuşi să nu-i mai schimbe numele. Daşa nu se împotrivise prea tare, nu-i păsa cum i se spune. Interesant e însă că, fie printr-o influenţă tainică a numelui asupra destinului, fie pentru că apele freatice ale subconştientului ies la suprafaţă pe căi nebănuite, Daşa se transformase, cu anii, într-un homosexual tăcut şi deznădăjduit. Multă vreme nu se putuse reconcilia cu nevoile propriei firi şi se împotrivise în toate felurile: avea relaţii cu zeci de mâţe, se bătea cu cotoii pentru iubitele lui. Jucându-se cu propriii copii, se convinsese aproape definitiv că înclinaţia lui e numai o părere, un moft trecător, care avea să dispară la fel de repede cum apăruse. Dar nu. Timpul trecea. Nemaiputând să se mintă, Daşa se înmuiase deodată, se pleoştise şi se lăsase

în voia valurilor vieţii. Numai că valurile acestea nu-l aduseseră la ţărmul dorit de el. Cine ştie de ce, le venise chef să-i prelungească suferinţele. Daşa nu-şi întâlnise iubirea. În plus, se dovedise că era de o timiditate bolnăvicioasă, şi puţinii motani care-i împărtăşeau pornirile cine ştie de ce nu voiau să aibă de-a face cu el. Până la urmă, se aciuase pe lângă ceata din Elohovo, se resemnase, îşi ocupase locşorul lui modest şi nu mai voia nimic de la viaţă.

Despre Stafiduţă nu era aproape nimic de spus. Aproape. O singură întâmplare se lega de el, cu totul unică în neamul pisicesc: numele care-i fusese dat la naştere coincidea cu cel pe care i-l puseseră oamenii. În general nu ieşea prin nimic în evidenţă, însă ciudăţenia asta o purta pe piept ca pe o medalie invizibilă.

Oliver era un motan vanitos şi viclean. Nu îndeajuns de viclean totuşi, măcar pentru faptul că viclenia lui era evidentă tuturor. Ce-şi dorea? Ceea ce-şi doreau, de fapt, toţi: să reconstituie căminul cel de mult distrus, în care le fusese bine. Sau li se părea că le fusese bine. Căci memoria e înşelătoare şi uneori atribuie vremurilor apuse exact acele calităţi cărora, de fapt, le simţeam cel mai mult lipsa pe atunci. Cum nu spuneau niciodată anticii: în amintire rămâne nu mâna care închipuie un bot de câine, ci doar umbra în forma botului de câine.

Timpul se scurgea alene, în tihnă. Zilele se înşirau liniştit. A trecut astfel mai bine de o lună şi mă gândeam deja serios, din când în când, dacă n-ar fi fost bine să-mi las ancora aici pentru totdeauna. Să-mi fac rost de o tovarăşă de viaţă, să întemeiez o celulă familială – o celulă mică, intimă, fără copii. Da, gândul acesta mă ispitea tot mai tare.

Era odată la amiază, într-o zi de odihnă. Arkadi, fratele novice la biserică, uda florile. Furtunul îi juca în mână de-ai fi zis că scrie cu şuvoiul de apă numele iubitei lui Nadia (pe care şi-o inventase

singur). Pisicile se întinseseră pe jos în spaţiul deschis din faţa intrării în catedrală, o porţiune încinsă de teren care aducea cu o piaţetă italiană. Apele uzate care se adunau nu departe în reţeaua de canalizare susurau ca o fântână şi nu făceau decât să intensifice asemănarea. Doi pisoiaşi încercau să-şi prindă coada. Eu şi Oliver ne aşezaserăm în umbra băncii şi ne uitam la joaca lor.

— Ştiţi ce, Giles? mi-a spus deodată Oliver, cu ochii la pisoi. Mie mi se pare că nu sunteţi deloc cel care pretindeţi.

— Şi cine sunt, adică?

— De unde să ştiu eu? Doar că Giles e denumirea cafenelei la care v-aţi uitat când v-am întrebat cum vă cheamă. Poate că n-aş fi remarcat asta dacă eu însumi n-aş fi fost dat afară cu succes exact din Giles, acum doi ani. Vă puteţi da seama deci că nutresc faţă de acest local nişte sentimente speciale.

— Foarte bine. Să zicem că am avut motivele mele să-mi ascund adevăratul nume.

— Eu nu cred că le-aţi avut. Nu, nu cred. Sunteţi pur şi simplu un animal pierdut, ca noi toţi cei de-aici, care nu ştie dac-o să mai prindă primăvara următoare. Ba nici măcar ziua de mâine.

— Şi de asta îmi ascund numele?

— Nu, nu de asta. Numele vi-l ascundeţi pentru că, scuzaţi-mi patosul, vă doare să vă întoarceţi chiar şi mental acolo unde v-a fost bine. Mă înşel?

L-am privit lung, fără să-i răspund.

— De ce tăceţi?

— Dar de ce credeţi că mi-a fost atât de bine acolo unde-am fost înainte?

— Judecând după figura dumneavoastră, cândva v-a fost totuşi mai bine. Sunt sigur de asta. Doar că, uitaţi, câinii, de exemplu, spre deosebire de noi, pot măcar să-şi arate colţii. N-o să vă vină să credeţi, dar asta le uşurează viaţa. Noi însă – pur şi simplu aşa ne-a făcut mama natură sau oricine-o fi

ea – primim loviturile sorţii cu stoicism, în tăcere. Şi ţipăm numai primăvara – şi atunci nici pe departe de durere, ci, iertaţi-mă, din cauza atracţiei sexuale nestăpânite.

— Şi de ce-mi spuneţi mie toate astea?

— Vă explic imediat. Ideea este, stimate Giles sau cum vă cheamă, că nu se poate să nu fi observat cu cât interes v-au întâmpinat pisicile de aici.

— Da, m-am mirat foarte tare.

— Doar că n-aţi arătat. Aţi decis să jucaţi rolul motanului trecut prin viaţă şi vlăguit de vicisitudini. E adevărat?

— N-am jucat nici un rol. Pur şi simplu sunt…

— Da, într-o perioadă grea a vieţii.

— Exact. Vedeţi şi dumneavoastră.

— Deci Giles, rezidenţii din Elohovo au fost într-adevăr uimiţi – dar, credeţi-mă, nu de înfăţişarea dumneavoastră jalnică, ci de faptul că semănaţi ca două picături de apă cu unul dintre părinţii noştri fondatori. Sunteţi pur şi simplu identic.

— Vă referiţi la Momus.

— Exact. Deci aţi auzit deja de el.

— Da.

Fratele Arkadi terminase de udat florile. S-a uitat în jur, să vadă dacă nu e cineva din conducere prin zonă, şi şi-a aprins o ţigară.

— Ascultaţi-mă puţin… ăăă…

— Temirjan.

— Nu, nu Temirjan.

— August.

— Nici August.

— Bine, Pufi.

— În nici un caz.

— Savelie.

— A, aşa mai merge.

— De unde v-aţi dat seama?

Oliver a strâmbat vânătoreşte din nas în dreapta şi-n stânga. Era haios.

— Intuiţia. Da, aveţi un cârd de nume ca infantele spaniole. Dar cel mai interesant e că, fie şi numai după lista lor, şi v-aş putea deja schiţa destul de precis biografia. O biografie excelentă, de fapt. Aţi fost bătut, fireşte, aţi fost bătut rău, dar cui nu i se întâmplă? Însă altfel… aţi avut o mamă iubitoare, după toate aparenţele. V-au numit după tată, din câte înţeleg?

— Nu, m-am bucurat eu de greşeala lui.

— Ei, nu contează. Două-trei case decente. Ultima oară la nişte uzbeci, da?

— Kirghizi.

— Aha. Totul la dumneavoastră e remarcabil. Dar ia uitaţi-vă la Arkadi!

Punând furtunul jos, novicele îşi aprindea de la chiştocul fumegând o nouă ţigară.

— Dacă nu încurc eu ceva, regulamentul îi interzice categoric să fumeze. Cehov povesteşte undeva cum doi soţi nu se jenau să se spele în pielea goală, la baie, în faţa servitorului, pentru că nu-l considerau om. Aşa şi Arkadi. În faţa conducerii n-ar îndrăzni să fumeze, fireşte, dar în faţa noastră se poate. Noi suntem nimeni. Oliver m-a aţintit deodată cu o privire serioasă şi plină de înţeles. E umilitor, a spus el în cele din urmă şi a oftat adânc şi mâhnit. Sinceritatea aceasta nu i se potrivea, şi totuşi, suspinând astfel, parcă se dăduse de gol, se arătase într-un fel în care probabil nu se arăta nici măcar când era singur cu el însuşi.

— Oliver, uitaţi ce e…

— Hai să ne tutuim!

— Nu cunosc lucrurile astea şi nu le înţeleg. Am avut puţin de-a face cu alte pisici la viaţa mea. Sunt un sociopat.

— Da, da, ştiu. Deci, uite, vreau să-ţi fac o propunere. Dar pentru început trebuie să-ţi povestesc puţin despre Momus. Nu ştiu ce-ai auzit tu despre el, însă cred că în general n-au fost lucruri adevărate. Momus era un motan carismatic,

o personalitate deosebită. A venit la noi de departe. De acolo, a împuns Oliver cu botul spre vest, de după râul cel mare. Locuise în port, fusese pescar. Adunase în jurul lui, cum se exprima el, un mic „grup de tovarăşi de idei“. De fapt, o bandă. Se bucura de autoritate şi de respect, avea mâncare, fete şi tot felul. Apoi a renunţat deodată la toate şi s-a făcut actor, îţi poţi închipui? A aflat că undeva, nu departe, era un teatru de pisici. S-a dus acolo, s-a aşezat la intrarea de serviciu şi s-a rugat de ei să-l primească. A stat o zi, două, şi în a treia a ieşit la el un tip cu buzele vopsite, cu obrajii foarte rumeni şi cu o tichie roşie, care l-a cercetat cu privirea şi i-a zis să-i arate tot ce ştie. Momus i-a arătat. Tipul şi-a scos tichia şi l-a rugat să repete. Momus a repetat. Pe scurt, l-au luat în trupă pe loc. A devenit vedetă, le-a îndreptat situaţia financiară. A ocolit o jumătate de lume cu teatrul, a făcut senzaţie, era adulat. Autobuzele cu elevi se aliniau de la şoseaua de centură până la a treia şosea circulară când juca el în spectacole. Au scos până şi tricouri şi magneţi cu imaginea lui. Doar că, după cum se ştie, teatrul este un terariu, un cuib de viespi. Momus stârnea invidie, bârfe răutăcioase, intrigi. El s-a purtat corect: şi-a delimitat imediat drepturile, n-a intrat cu nimeni în conflict, ci a înfiinţat pur şi simplu un partid în fruntea căruia s-a pus pe sine însuşi. A făcut astfel încât artiştilor să le convină să fie de partea lui şi împotriva duşmanilor pe care-i avea. Şi totuşi, la apogeul popularităţii, după ce apăruse deja în reclamele unei mărci de mâncare de pisici, a fugit de la teatru. A trecut pe celălalt mal al râului, mai aproape de noi. Se săturase de scenă şi de glorie. S-a dus să locuiască undeva pe Taganka. A încercat şi rolul de tată de familie, dar s-a dovedit că nici căminul familial nu era pentru el. Atunci a venit la Elohovo. Oriunde s-ar fi dus, exact ca o piatră aruncată în apă, se pomenea mereu în centrul cercului, şi aşa s-a întâmplat şi aici. Curând a

strâns în jurul lui o ceată pe care a cârmuit-o cu inteligenţă şi cu pricepere. Ştia să se facă iubit de supuşi. Dar l-a lovit un camion. Am fost de faţă: o privelişte groaznică, oribilă, să văd tot mecanismul interior al preţioasei lui minţi ironice împrăştiat pe asfalt. Brrr!…. Oliver se cutremură. Chiar şi azi mă ia cu fiori când îmi amintesc.

Am tăcut amândoi.

— Da, Momus a rămas o legendă. Numele lui e pomenit şi azi cu evlavie. Îi ducem lipsa, şi încă foarte tare. Poate că de multe ori nici n-a fost chiar atât de drept şi de bun cu noi… Dar, ştii cum e, memoria pisicilor înfrumuseţează până şi cel mai sălbatic pustiu. Pe scurt, rezidenţii de aici nu se îndoiesc că tu eşti reîncarnarea lui Momus, deşi majoritatea nu l-au văzut niciodată. Vor ca tu să fii şeful.

— Şi de ce aş fi?

Oliver a privit peste drum trist şi parcă jignit.

— Savva, durata medie de viaţă pentru o pisică într-un oraş mare… ştii cât este? Doi ani şi jumătate. E o statistică aproximativă. După observaţiile mele, aş mai adăuga şase luni. E nevoie oare să-ţi descriu avantajele vieţii în grup? Serios? Cum spun oamenii, ale vieţii în sânul lui Avram?

— Poate…

— Crezi că nu înţeleg ce se întâmplă cu tine? Crezi că eşti singurul aşa? În oraşul ăsta umblă zeci de mii de animale flămânde şi schilodite, lipsite de speranţa că se vor vindeca vreodată, că vor avea un cămin sau măcar o bucăţică de carne la masă. Ai auzit de internet? Armate întregi de fete şi băieţi simpatici, care nu ştiu ce să facă cu viaţa lor, îşi petrec zile în şir pe ecranele telefoanelor şi calculatoarelor şi trimit sute de ruble la tot felul de fundaţii, fără să se mai intereseze vreodată pe ce e cheltuit modestul lor ajutor. Iar sufletele lor delicate şi comode devin şi mai delicate şi comode graţie sentimentului

datoriei împlinite. Asta îi face cetăţeni. Sunt atât de civilizaţi! Dumnezeule mare, şterg colacul toaletei dacă-l murdăresc cumva de urină, donează sânge o dată pe lună pentru cei care au nevoie, nu folosesc cosmetice testate pe animale. Dar ce înseamnă cele cinci sute de ruble ale lor pentru o mâţă cu gâtul rupt de o uşă? Sau pentru un pisoi cu labele îngheţate? Sau pentru un amărât care moare de peritonită? Ei nu pot fi ajutaţi. Da, poţi să-i hrăneşti o dată pe săturate, să le scoţi din ureche o căpuşă. Dar asta-i face şi mai nefericiţi, pentru că le aprinde undeva în depărtare luminiţa speranţei într-o soartă mai bună. Şi, spre deosebire de tine, ei nu văd înaintea lor decât un singur drum. În asta stă salvarea lor. N-au de ales – sau, în orice caz, nu se gândesc niciodată că ar avea. Le e suficient să creadă că mâine va fi mai bine, nu le trebuie mai mult. Şi au dreptate: pentru că poate n-o să aibă nicicând nimic; poate că n-o să-i ia nimeni şi peste o lună o să-şi dea duhul în parc de foame, atât de sleiţi, că n-o să apuce nici măcar să-şi sape mormântul. Dar au nevoie să spere până în ultima secundă, până la ultima privire ridicată spre cer, până la ultimul strop de salivă au nevoie să creadă că totul va fi bine. Tu eşti băiat deştept. Oamenilor le plac foarte mult animalele inteligente, sunt pur şi simplu înnebuniţi după ele. Se văd în noi ca în nişte oglinzi strâmbe. Îi înduioşează faptul că nu suntem chiar la nivelul lor. Acelaşi sentiment îl au când se uită la filme stupide sau la tablouri mediocre. Vederea unui animal inteligent stârneşte în ei sentimentul superiorităţii intelectuale, de asta suntem atât de iubiţi. Plus că naiba ştie câte calităţi ne mai atribuie. Ne cred un soi de vraci, de astrologi, de alchimişti şi telepaţi la un loc. Când locuiam la Giles, mă prefăceam adesea că văd în aer ceva neobişnuit şi mişcam din bot de parc-aş fi urmărit un punct anume. Ce le mai plăcea oamenilor! Îţi închipui cum ar fi dac-am putea să răspundem la telefon sau să-i batem la şah? Ar da

molima sinuciderilor în ei. Fiindcă, pentru sute de milioane de oameni, superioritatea faţă de noi, care dă naştere acelei înduioşări şi griji condescendente, e ultimul lucru care-i mai ţine în viaţă. Au nevoie să se recunoască în noi, înţelegi? Iar tu ce faci cu darul tău? Eşti ca un ac demagnetizat de compas, care se-nvârteşte fără să se poată hotărî încotro să arate. Asta e problema ta!

Nu ştiam ce să-i răspund. Oliver a luat o poziţie de sfinx, s-a uitat atent la mine şi, fără să aştepte răspuns, a continuat:

— Îţi propun ceva care te-ar salva. Eu aş fi interpretat rolul ăsta de o mie de ori mai bine decât tine, dar n-am autoritate. Sunt prea bine cunoscut. Dansez în jurul băţului pe care tot eu l-am înfipt în pământ. N-am ce să fac, asta e situaţia. Dar în tine au crezut de la prima vedere. Nu ştiu de ce se întâmplă aşa, însă ăsta e adevărul: ca să-i faci să creadă în tine fără rezerve, trebuie să fii necunoscut. Ei nu te înţeleg, deşi te văd în fiecare zi, discută cu tine, glumesc, fac chiar şi gimnastica aia după tine. Fără să vrei, ai sădit ceva în ei. Prin simpla ta asemănare cu el, cu cel dintâi. Chiar dacă s-ar produce un cutremur, dacă ne-ar mătura potopul, dacă nerodul ăsta de părinte Policarp ar hotărî dintr-odată să ne alunge când Dinamo-ul lui pierde iarăşi, o să ne putem instala întotdeauna altundeva. Şi toţi, până la ultimul, o să meargă oriunde spui tu. Toţi. Şi cei mai îndărătnici şi mai obraznici, şi pisoii, şi bătrânii. Va fi de-ajuns să întinzi botul în orice direcţie îţi trăsneşte, fără să ştii ce ne aşteaptă acolo, şi toţi o să vină după tine. Ai o putere colosală.

— Am înţeles ce-mi propui. Dar refuz. Nu e pentru mine aşa ceva.

— Dar ce e pentru tine?

— Nu ştiu.

Oliver a sărit în picioare. Părea că începe să-şi piardă răbdarea.

— Păi exact despre asta e vorba! E ca şi cum nici n-ai exista, idiotule! De ce ţi-e frică? Eşti un laş! Ce te opreşte? Doar nu mai eşti copil! Cum ai de gând să trăieşti mai departe, fără să-ţi alegi un drum? Sau aşa eşti tu, cu nasul pe sus faţă de viaţă? Ţi se pare că drumul tău e necunoscut, e unic sau ce? Crezi că o să ai calea ta proprie şi personală? Că vreun duh imaterial o să te ia de guler, ca maică-ta, şi o să te pună pe drumul tău în patru labe? Tu chiar speri la ceva deosebit? De ce? De ce? a repetat el ridicând vocea.

— Oliver. Da, sper. Dar nu la asta.

Oliver s-a uitat ţintă în singurul meu ochi.

— Îţi propun pentru ultima oară. Ai să fii şeful. Eu am să te ajut să conduci şi să călăuzeşti. Am să-ţi şoptesc decizia potrivită în toate situaţiile dificile. Despre privilegiile pe care le vei avea asigurate nici nu mai vorbesc. Crede-mă, vor fi destule. Apropo, nu eşti castrat?

— Ba da.

— Ei, nu-i nimic. Există şi alte bucurii pe lume. Valeriana ţi-e cunoscută?

— Poftim?

— Ai lins picături?

M-am cutremurat amintindu-mi de picături. Nici măcar nu-mi trecuse prin cap că şi alte pisici ar putea să ştie de ele.

— Da, mi-e cunoscută… valeriana. Am lins.

— Bun, atunci închipuie-ţi: picături în fiecare zi. Şi nu vreo zeamă chioară, ci picături adevărate, nemţeşti. Fără mahmureală.

O enoriaşă în vârstă cu părul violet a coborât din cerdacul bisericii, a desfăcut sacoşa-cărucior cadrilată şi a scos din ea o pungă. A scuturat în jur bucăţele de plăcintă cu carne şi, cu glas ascuţit, a început să cheme pisoiaşii. Ei au lăsat joaca şi s-au strâns la pomană. Unul i-a dat altuia o labă peste faţă şi a înhăţat bucata cea mai mare.

Eu şi Oliver urmăream scena. Cine ştie de ce, mi-a displăcut că aveam privirea îndreptată asupra

aceluiaşi lucru; şi mi-am dat seama că-l urăsc pe Oliver. Nu voiam să am nimic în comun cu el, nici măcar obiectul atenţiei.

El s-a întors spre mine şi parcă mi-a citit gândurile. A zâmbit chiar şi mi-a spus:

— Şi încă ceva: de fapt, nu prea ai de ales. Fie iei locul lui Momus, fie părăseşti pentru totdeauna Elohovo. Ai douăzeci şi patru de ore ca să-mi dai un răspuns.

M-am ridicat în tăcere şi am ieşit în părculeţul din faţa bisericii. M-am întins la umbra monumentului care-l reprezintă pe revoluţionarul Nikolai Bauman şi am început să mă gândesc. Bauman murise în floarea vârstei. Trecea într-o brişcă pe lângă o mulţime de muncitori, citind cu voce tare veştile din ziarul *Iskra*[106]. Dar cei cărora, după părerea lui, le apăra interesele nu l-au răsplătit cu aceeaşi monedă. Cine ştie de ce, unul dintre muncitori s-a hotărât să-i dea cu o ţeavă de fier în cap. Nikolai a strigat „Au!“ şi a căzut mort, iar după o sută de ani toată zona a început să-i poarte numele. Pe postamentul de azi, Nikolai Ernestovici cel de bronz stătea cu picioarele depărtate, strângând într-o mână un exemplar din *Iskra* şi cu cealaltă băgată în buzunar (unde sculptorul cioplise fără îndoială un revolver invizibil nouă[107]), şi-i privea pe trecători împăcat cu soarta lui tragică, dar făcându-le în acelaşi timp şiret cu ochiul: „Da, mi-au dat în cap, dar ia uite câte străzi şi scuaruri îmi poartă astăzi numele. Iar tu eşti un prost!“

Propunerea lui Oliver ar fi putut să pară, la prima vedere, o victorie pentru mine. O existenţă îndestulată, respect şi cinstire. Dar eu nu credeam în asemenea şiretlicuri ale sorţii. Odată, pe un bulevard, văzusem o expoziţie de fotografii „În jurul lumii“. Într-una din ele era reprezentată, de la mare înălţime, o caravană comercială care străbătea deşertul. Cămilele, abia desluşite, aruncau nişte umbre piezişe gigantice, pe câteva

mile înainte. Imaginea era grandioasă şi superbă. Ei bine, fotografia asta semăna întru câtva cu propunerea lui Oliver. La ce mi-ar fi folosit încărcătura preţioasă – mirodenii, mătase, smaralde şi haşiş – pe lângă umbra uriaşă a neliniştii şi spaimelor care aveau să însoţească întotdeauna falsa bucurie? Eu nu eram în stare să mă lămuresc pe mine însumi, să-mi cârmuiesc propria viaţă; ce-aş fi putut oferi cetei din Elohovo? Nimic. Era o sinecură, o putere doar la suprafaţă. Ceva îmi spunea că, la următorul cot de drum, m-ar fi aşteptat o răfuială rapidă. Am luat hotărârea să plec. În aceeaşi clipă, Bauman a ridicat din sprâncene, mi-a arătat cu gazeta făcută sul înspre centrul oraşului şi a încremenit din nou în poziţia lui obişnuită.

Am întors spatele bisericii şi, fără regrete şi nostalgie, am părăsit Elohovo pentru totdeauna.

Note

103. Construit în forma sa actuală la mijlocul secolului al XIX-lea în stil Empire, cu un interior somptuos, lăcaşul acesta impunător a fost catedrala patriarhală a Bisericii Ortodoxe Ruse în perioada 1938–1991. De atunci este catedrala eparhiei moscovite. Se află pe teritoriul fostului sat Elohovo, azi încorporat în Moscova.

104. Vasile Blajinul (Preafericitul) (1468–1557?), sfânt moscovit ale cărui moaşte se găsesc în catedrala din Piaţa Roşie (numită popular după el).

105. Puşkin a fost botezat în biserica (anterioară celei actuale) din Elohovo.

106. *Scânteia*, organul de partid al bolşevicilor.

107. În ziua când a fost omorât, Bauman avea la el un pistol şi a tras asupra muncitorului care-l atacase. Acesta l-a lovit însă peste mână şi a scăpat nevătămat.

8
CE E PENTRU MINE

Tinereţea îmi trecuse de mult. Zilele iuţeau pasul. Venise vremea să culeg roadele a ceea ce semănasem, însă pe ce puteam eu să mizez? Eram plin de toate prostiile, ca o ladă veche şi ruginită din magazia unei case de ţară. Asta era toată recolta mea. Dar nu mi-am pierdut curajul. Singurul meu ochi scormonea depărtările de două ori mai ager, ciotul cozii mă avertiza de schimbarea iminentă a vremii cu mult înainte de prognozele oficiale, iar laba zdrelită, nemaiputând să simtă, lovea, la nevoie, duşmanul fără s-o doară.

Am coborât pe Basmannaia. Lumina zilei ardea, spre asfinţit, în cupolele Sfântului Nichita Mucenicul. Bătea un vânt dinspre nord-vest, cu rafale de până la 7,2 metri pe secundă. Soarele ospeţea din nou în constelaţia Leului. Asupra capitalei se abătea un front atmosferic masiv de presiune joasă. Situaţia internaţională lăsa de dorit. Iar clocoteau lucrurile în Orientul Apropiat. Încă un adolescent american îşi trăsese un glonţ în cap, după ce făcuse în prealabil la fel cu vreo zece-doisprezece colegi de clasă. Coreea de Nord ratase lansarea unei rachete balistice: încărcătura luase în înălţime, dar apoi se răsucise la o sută optzeci de grade şi o pornise în picaj. Muriseră toţi cei o sută cincizeci de ofiţeri de la punctul de comandă şi încă şase sute de ţărani din satul cel mai apropiat. Popoarele se agitau şi se răzvrăteau: unele se ridicau din genunchi ca să le îngenuncheze pe altele, unele credeau că pronia cerească le cere să le ia vecinilor pământul cu japca, iar pe ei să-i omoare. Şi toate acestea erau învelite în ambalajul misiunilor spirituale măreţe şi al predestinărilor tainice şi sacre. Dar ce proroc citiseră oare? Pe ce

table ale legii îi descifraseră profeţiile mistice? Cu cât scrisul Domnului era mai neciteţ, cu atât era mai sigură mâna celor care-i îndeplineau voia, asta o observasem eu de multă vreme. Se încheiau uniuni, se destrămau alianţe, se convocau adunări generale şi se organizau congrese. Petrolul se ieftinea, aurul, în schimb, se scumpea. Sau invers. Iar în acest timp, din Antarctica se desprindea un aisberg de o mie de miliarde de tone, care plutea încet în derivă către zonele populate.

Moscova era un şantier. Zi şi noapte, fără pauze şi sărbători, se lucra mult şi îndârjit. Obiectivele erau predate înainte de termen, se devansau graficele, se făceau liste de premii şi se dădeau mustrări. Centrul vuia, gemea, tremura şi bubuia de lucrări neîncetate. Solul nu rezista presiunii. Pe Bulevardul Iauzei avusese loc recent o alunecare de teren. Localnicii curioşi se opreau la marginea râpei, scoteau telefonul şi înregistrau diversele artefacte de sub picioarele lor: cranii, pietre de mormânt, roţi de căruţă, jobene şi camizole pe jumătate putrezite, cruci, archebuze, panere, urcioare şi candelabre. Un alt crater masiv se formase în cartierul Sretenki, în care nimeriseră un autobuz şi două maşini, deşi, printr-o minune, nu murise nimeni. La fel pe Ordînka, pe Lubianka şi pe Dolgorukovskaia. Surpăturile se înmulţeau, în asfaltul străzilor şi pe zidurile caselor apăreau crăpături largi, fracturi. Orăşenii se speriau, autorităţile îi încredinţau că situaţia e sub control.

Vacarmul te scotea din minţi. Prin oraş goneau haite de câini înnebuniţi, iar oamenii, chit că nu lătrau, nu se deosebeau prea tare de ei. Curba numărului de alienaţi mintal urca riguros. Clinicile şi dispensarele psihiatrice nu mai avuseseră niciodată atâţia pacienţi. Erau aduşi câte unul, în perechi sau în grup, ba chiar mulţi locuitori ai Moscovei veneau de capul lor. Îmbrăţişându-şi şi sărutându-şi la despărţire rudele, îşi săltau în spate rucsacul impermeabil, îşi îndreptau ochelarii pe

nas şi treceau cu entuziasm pragul instituţiei medicale, hotărâţi să nu-l mai calce niciodată, niciodată, niciodată înapoi.

Eu mergeam înainte. Pe zidul unui bloc atârna de frânghii un grup de artişti de graffitti care terminau de pictat portretul uriaş al unui mareşal. Nu socotiseră însă prea bine compoziţia, aşa că, în locul uneia dintre medalii, sclipea alb un aparat de aer condiţionat, iar ochiul drept al eroului se nimerise chiar peste fereastra unui apartament. Când se deschidea geamul, mareşalul făcea jucăuş cu ochiul trecătorilor, iar dacă locatarul apartamentului ieşea cumva cu o mutră tristă să fumeze la geam, te cam treceau fiorii.

Am cotit şi am intrat în parcul Bauman. Pe cer, strâmbându-se, dezvelindu-şi dinţii sau pur şi simplu zâmbind lumii, se roteau romburile, triunghiurile şi trapezele zmeielor. M-am rătăcit prin vâlcelele vineţii ale parcului. Pe o bancă, o fetiţă dormea cu mâinile împreunate stângaci pe piept, de parc-ar fi strâns în braţe o pisică care-i fugise în somn. Am privit în jur, dar n-am văzut nici o mâţă. O femeie în şalvari de mătase făcea yoga: se pusese în cap şi expira sacadat, zgomotos. Probabil sunetele parcului nu corespundeau întru totul necesităţilor ei spirituale, pentru că dintr-o boxă se auzea şi bătaia valurilor la ţărm. Pe malul iazului acoperit de vegetaţie[108] moţăia un pescar, şi din plasa pusă alături mă urmărea cu privirea lui tulbure şi indiferentă un caras. Nişte veveriţe nevăzute m-au ocărât dintr-un brad. Într-un luminiş stătea o pisică tânără, atentă la manevrele mânuitorilor de zmeie. M-am apropiat de ea şi m-am aşezat alături, puţin mai în spate, şi ea, fără să-şi ia ochii de la cer, a spus:

— Ce crezi, ăla ar ţine o pisică?

— Care ăla?

— Uite, ăla albastru cu coadă verde.

— Nu, bineînţeles. Ăla nu… Dar celălalt, da.

— Care celălalt?

— Cel care zâmbeşte roşu.
— Eşti sigur?
— Fetiţa care doarme pe bancă e stăpâna ta?
— Nu. N-am stăpână.
— Şi n-ai avut niciodată?

Ea a tăcut. Zmeiele executau pe cer figuri fantastice, şi oamenii le încurajau pe mai multe voci.

— În primul rând, stăpâni au lucrurile, nu animalele. În al doilea rând, e o întrebare prea personală.

În aer mirosea a ploaie iminentă. În depărtare a bubuit un tunet. Ea s-a întors în sfârşit spre mine, m-a măsurat cam dispreţuitor din cap până-n picioare şi a adăugat:

— În al treilea rând, o să-ţi povestesc mai târziu. Acum se pare că vine ploaia.

Un fior electric mi-a străbătut tot corpul la acest „O să-ţi povestesc mai târziu“, din capătul ciotului de coadă până în ochiul nevăzător. Era deci promisiunea unui viitor împreună?

— Nu, nu te gândi la asta! Nu-ţi promit nici un viitor împreună, a spus ea. Pur şi simplu am nevoie să vorbesc cu cineva. Mă simt cam tristă.

— De ce te simţi tristă?

— Aşa. Dar văd că pe tine te-a scuturat bine viaţa.

— Da. M-a scuturat. Bine. Viaţa.

Vântul s-a înteţit, şi a început o ploaie deasă, piezişă. Parcul s-a golit, veveriţele s-au risipit pe la casele lor. Femeia care făcea yoga a şters-o, cocoţată pe locul din faţă al unei biciclete-tandem. Zmeiele au şerpuit în jos. Fetiţa de pe bancă se adăpostise de ploaie sub streaşina gheretei din apropiere, şi în braţele ei se întorsese un dihor. Noi ne-am aşezat sub un stejar şi-i veneam de hac carasului pescuit, al cărui ochi mort privea lumea la fel de indiferent ca şi pe vremea când fusese viu. Da, nu-i părea rău nici cât negru sub unghie că murise, şi sunt sigur că fusese chiar bucuros să se

jertfească de dragul apetitului nostru. Pescarul continua să doarmă în ploaie şi nu observase furtul. Aparatul de radio din buzunarul vestei lui transmitea secţiunea *allegro* din concertul *L'amoroso* în mi major de Antonio Vivaldi.

În ziua aceea am aflat şi eu ce e pentru mine.

Cum să descriu ce a urmat? O să vi se pară ciudat, dar i-am aflat numele abia după câteva zile. Nici eu nu m-am prezentat imediat. Acum nici măcar nu mai înţeleg cum ne adresam unul altuia. Vorbeam despre tot felul de lucruri, povesteam, dar cu sentimentul că nu aflăm ceva nou unul despre altul, ci doar ne amintim. Da, chiar aşa. Ni se părea că pur şi simplu uitaserăm ceva, iar acum ne aduceam aminte, şi râdeam de cât fuseserăm de uituci. În general râdeam mult în zilele, anii şi veacurile acelea. Şi fără motiv. Era de ajuns să ne atingem unul pe altul cu mustăţile, să ne atragă atenţia vreun om cu mers ciudat sau un câine cu fizionomie serioasă sau pur şi simplu să ni se întâlnească privirile. Şi începeam să râdem. Fără motiv.

Am încetat complet să gândesc. Din fericire pentru mine, m-am dezvăţat complet de gândire. Şi m-am simţit uşurat, de parcă aruncasem de pe umeri o povară de o sută de tone. Ieşeam în fugă şi alergam fără să mă opresc peste pajişti, văi şi râpe. Mă gâdila un râs nestăpânit. Ceva fierbinte, ceva pe care-l mai avusesem cândva, demult de tot, dar îl pierdusem, mă împingea nevăzut înainte. Primul lucru care-mi venea în cap era şi cel mai adevărat. Mă obişnuisem până atunci ca umbra mea să se întindă întotdeauna mai mare decât mine, preajma să-mi fie plină de fantome. Ştiam că undeva există o încăpere secretă, dar mă temeam să arunc vreo privire în ea şi habar n-aveam dacă cel ascuns acolo mai trăieşte. Iată-l, briciul lui Occam în labele pisicii lui Schrödinger. Dar acum totul se schimbase. Înţelegeam doar că timpul începuse să curgă cu totul altfel, că semăna cu un pachet de

cărţi complet reamestecate: ceea ce fusese departe se afla acum la o azvârlitură de băţ, iar întâmplările de ieri se îngropaseră adânc în pământ. Aş fi putut să jur că ceea ce se petrecea cu ea se petrecuse cândva şi cu mine. Din câte auzisem, aşa se înfrăţeau în vechime vikingii – îşi crestau venele, şi fiecare îşi punea mâna peste a celuilalt, pentru ca sângele să li se amestece. Exact asta se întâmpla între mine şi Greta: poveştile vieţilor noastre se amestecau, şi uneori nu mai eram în stare să spunem limpede ce se petrecuse cu cine. Aveam un joc preferat: ne puneam unul altuia întrebări din trecut şi aproape întotdeauna răspundeam fără greşeală. Ea, cine ştie cum, ţinea minte termenul de valabilitate al bananelor din cutia mea natală, iar eu ştiam ce culoare avea blana tuturor fraţilor şi surorilor ei. Mijind caraghios ochii, ea îmi arăta în ce dulap ţinea bunica lui Vitiuşa caietele foştilor ei elevi, iar eu îi aminteam unde-şi pierduse ea pomponul, jucăria preferată din copilărie. Mă transformasem într-o pânză umflată de un vânt prielnic. Zilele mi se dilataseră, încorporau acum o cantitate nesfârşită de timp. Noaptea ne plimbam prin împrejurimi, vânam gândaci, fugăi, broscuţe – căci eu uitasem cu totul că, după fire, noi suntem făpturi nocturne: vânăm pe întuneric, iar la soare dormim. Adormeam la răsărit. Îmbrăţişându-ne, descopeream că ne potrivim ca nişte piese dintr-un puzzle gigantic. Ce noroc pe noi, ne gândeam, ce baftă! Adesea visam amândoi acelaşi vis. Dacă ea, cine ştie cum, o lua puţin înainte, mă aştepta liniştită, şi visam împreună până la capăt. Câteodată mă trezeam şi vedeam cum îi tremură laba, coada sau mustăţile. O adulmecam încetişor, încercam să gust ceea ce visa în clipele acelea. Îi vedeam, sub pleoapele aproape închise, pupilele, de parcă s-ar fi prefăcut că doarme. Poate aşa şi era. Era oricum misterioasă întotdeauna, dar în somn misterul se adâncea şi se lărgea, pentru că în minutele acelea

nu se cunoştea nici ea însăşi. Nimeni n-o cunoştea, nimeni. Sforăia abia simţit, nu torcea aproape niciodată. Mă apropiam de botul ei, ca să trag în piept aerul pe care ea tocmai îl expirase. Eram sigur că, sorbindu-l în mine, voi afla ceva nou despre ea – ceva ce, poate, n-aveam să înţeleg, dar chiar şi aşa, avea să fie pur şi simplu în mine. La fel cum turistul aduce cu el din călătorie o valută cu care acasă n-are ce face. În somn, simţeam cum el mă priveşte. Se gândea la mine, şi gândurile lui, şi toate senzaţiile pe care le trăia în legătură cu mine mă îmbogăţeau. Da, aveam împreună numai trei ochi, numai o coadă şi jumătate, dar, credeţi-mă, era mult. Foarte mult. Până la el nu avusesem nevoie de nimeni; acum ştiam că n-o să mai am nevoie de nimeni după el. La început a fost foarte nervos, fiindcă se gândea tot timpul cum să se poarte. Dar cu mine nu trebuia să se poarte în nici un fel. Înţelegea şi el, firește, că n-are nici o importanţă. Iar apoi n-a mai fost nevoie să-mi folosesc nici vederea, nici mirosul, nici simţul de orientare al mustăţilor ca să ştiu dacă e lângă mine sau nu. Pur şi simplu îmi dădeam seama imediat, habar n-am cum. Înainte mă simţeam întotdeauna ca ambalajul mototolit al unei bomboane cu care oamenii înlocuiesc piesa pierdută pe tabla de şah. Şi toată lumea aşa se şi uita la mine, ca la o străină, toţi aşteptau ca bomboana să fie în sfârşit mâncată, ca să nu mai strice priveliştea. Şi acum iată că nu mai sunt pe tablă. Nu mai joc rolul altcuiva. Sunt cu tine, şi aşa trebuia să se întâmple. El era mult mai în vârstă decât mine, dar în sufletul lui rămăsese un pisoi neajutorat care aleargă dintr-un capăt într-altul al unei scânduri luate de curentul tumultuos al râului. Un mic motan mare. Probabil va trece repede. Crezi? Firește. Niciodată nu durează. E trist. Totul e trist. Dar aşa e, pur şi simplu, aşa trebuie să fie. Şi totuşi, ştii, e ceva la mijloc – probabil faptul că n-o să uităm niciodată. Pe altele o să le uităm, dar asta nu. Şi eu cred la

fel. O să fie relicva noastră preţioasă, odorul sacru. O să sclipească şi mai târziu, întotdeauna, în beznă, ca o luminiţă slabă. O luminiţă palidă, tăcută, dar de ajuns pentru ca memoria să-i ia apărarea în faţa oricui. De ajuns ca să apere această comoară de orice furtună şi cutremur. Şi asta ne va da putere să trăim mai departe când vom simţi că nu mai putem. Da, probabil. Mie aşa mi se pare, eu aşa cred. Şi eu cred la fel. Da? Ei vezi, că gândim la fel? Păţim la fel ca arborii. Rădăcinile li se împletesc şi deja nu-şi mai dau seama care ale cui sunt. La fel şi noi. Da, la fel şi noi. Deja nici unul din noi nu mai ştie ce e al meu şi ce e al tău. Şi totul o să fie bine, îţi promit. Ştiu. Totul o să fie foarte bine. Ştiu. Şi eu ştiu.

Ne-am făcut sălaş în parcul Bauman. În spatele locului de joacă pentru copii am descoperit o cuşcă abandonată de câine. Pe podeaua de scânduri erau risipite urme ale vieţii de dinainte: oase de viţel, o bucată dintr-o zgardă, un castron ruginit, un inel de cauciuc muşcat. Fostul proprietar, evident, murise, dar un miros abia perceptibil, ca nişte ziare vechi lipite sub stratul de tapet, ne dădea veşti inutile despre el: fusese un dulău dintr-o rasă masivă, bătrân, morocănos, puţin comunicativ şi foarte bolnav. Ceva la ficat.

Înainte să ne instalăm, Greta a hotărât să ceară voie fantomei fostului stăpân să locuim în cuşca lui. Am făcut rost de un hotdog şi am adus un sacrificiu: am săpat o groapă, am pus crenvurstul în ea, iar chifla am aruncat-o. Greta a rugat duhul câinelui să mănânce hotdogul şi să fie milostiv şi primitor cu noii proprietari. Ne-am aşezat şi am aşteptat. Într-un sfârşit, prin iarbă s-a strecurat o boare de vânt. Încredinţaţi că duhul ne primise ofranda cu bunăvoinţă, ne-am înclinat în faţa gropii şi am plecat. Apoi însă eu am întrebat-o pe Greta ce crede, oare câinele ştiuse în timpul vieţii limba engleză? Hm, a căzut ea pe gânduri. Probabil nu. De ce? Dac-o să se enerveze că îi

propunem să săvârşească un fel de canibalism? Greta s-a gândit şi a răspuns că nu, n-o să se enerveze, pentru că e pur şi simplu un joc stupid de cuvinte. Pe urmă a decis totuşi că e mai bine să mâncăm noi hotdogul. Ceea ce am şi făcut. Am înfulecat crenvurstul şi apoi, în plus, şi cele două chifle.

O zi întreagă am dedicat-o curăţeniei. Am râcâit toate resturile şi toată mizeria din cuşcă, podeaua de lemn am aşternut-o cu iarbă uscată şi cu frunze din anul trecut, am măturat pânzele de păianjen de pe pereţi, încât acum soarele pătrundea prin crăpăturile dintre scânduri împărţind distinct cuşca în fâşii de întuneric şi de lumină. La sfârşit ne-am examinat noua locuinţă pe dinafară şi am hotărât că n-arată deloc rău. Ca formă, căsuţa amintea de un turn de castel medieval, de aceea eu am propus să-i spunem *Château*. Greta a fost de acord.

Înainte să intrăm, i-am povestit cum, pe vremuri, oamenii aveau un obicei straniu: când se instalau într-o casă, dădeau mai întâi drumul înăuntru unei pisici; acolo unde se aşeza ea nu puneau niciodată patul sau leagănul copilului.

— De ce?

— Credeau că locul acela ascunde cea mai întunecată energie din casă.

— Ca să vezi! Ce frumos! Mă dau în vânt după misticisme şi chestii de-astea. Şi ţie-ţi place energia întunecată, nu?

— Da, nu pot trăi fără ea.

— Super! Dar noi, dacă suntem pisici, cui putem să-i dăm drumul mai întâi în casă?

— Unui om, probabil.

— Exact.

— Deşi mă tem că e imposibil. Omul o să ne lase fără *Château*, o să ni-l confişte, iar nouă n-o să ne mai rămână nici un strop de spaţiu locativ.

— Da, Savva, ai dreptate. Atunci înseamnă că trebuie să intrăm noi primii!

— Hai!

Şi am intrat primii, la fel ca perechea aceea căreia i-a fost încredinţată toată minunata grădină a raiului.

Cum spuneam, mutilările mele îmi prindeau bine. Oamenilor li se făcea milă şi ne aduceau de mâncare la *Château*. Cineva ne-a pus la intrare o farfurie şi în fiecare zi ne schimba apa. În parc erau mai multe chioşcuri la care se vindea fast food. Sub o verandă de lemn se desfăşurase o cafenea, şi umidificatoarele de aer instalate împrăştiau în jur o boare răcoroasă. Ne aşezam unul lângă altul şi ne petreceam orele acolo, apăraţi de căldură şi conversând despre câte-n lună şi în stele. Am stârnit simpatie. Chelnerii şi vizitatorii fideli ai parcului ne aduceau hotdogi, porumb, tot felul de crupe, boabe de cereale, rădăcinoase, păstăioase, leguminoase, brânzică de vaci Savvuşka, fireşte, amestecuri de legume, colţunaşi cu carne şi chiar şi ciocolată. Anatoli Palîci venea în fiecare zi la iaz. Recolta lui de peşte era cât se poate de modestă, iar de dormit dormea adânc. În timpul ăsta noi îi furam carasul din pungă şi ne duceam cu el la *Château*. Aşa era de fiecare dată: el prindea câte-un caras, adormea, iar noi i-l şterpeleam.

Au fost vremuri fericite. În parc se organizau serbări populare, seri de jazz şi chiar şi vizionări de filme. Înainte de eveniment, băncile erau mutate laolaltă, şi vizitatorii se aşezau pe ele cu ştiuleţi de porumb prin buzunare, achiziţionaţi de la chioşcul Slujitorul dumneavoastră preaplecat.

La concerte veneau mereu gemenii pensionari Svetlana Vitalievna şi Vitali Vitalievici, în balonzaide scurte de culoarea înserării de noiembrie. Cunoscutul nostru, blajinul Anatoli Palîci, se aşeza în primul rând, ţinând pe genunchi plasa cu carasul cel mai recent, posesor al aceleiaşi priviri triste, şi punându-şi undiţa în picioare lângă scaun. De la locul de joacă veneau agale mame cu cărucioare. În şalvarii ei înfloraţi se aşeza alături,

turceşte, femeia care făcea yoga. Vreo doi poliţişti cu automatele în bandulieră patrulau înainte şi-napoi, prefăcându-se că nu-i interesează deloc ce se petrece pe estradă. De îndată ce echipele de lucrători trăgeau ultima bancă din spate, pe ea se aşeza, fără să-şi desprindă buzele, o tânără pereche – el în haine de culoare kaki şi cu dreaduri pe cap, ea… pe ea n-am văzut-o bine. Stăteau aşa toată reprezentaţia, întrerupându-se o singură dată ca să se ducă să fumeze, apoi se întorceau la sărutul lor. Şi mai erau, desigur, o mulţime de oameni necunoscuţi mie. În sfârşit, toţi se aşezau pe scaune.

În program era, să zicem, grupul feminin Svetlana. Nişte fete fermecătoare în costume frumoase de pe vremuri stăteau îngrămădite în spatele scenei şi-şi treceau din mână-n mână o pipă. Apoi iată că pe o alee din parc, înconjurată de admiratori, apărea solista formaţiei, Lilit Aaron. Fetele scuturau scrumul din pipă şi, tuşind, urcau cu paşi mici şi repezi pe podium. Se aşezau fiecare la instrumentul ei şi, bătând de patru ori cu un polonic într-o farfurie, Lilit începea un cântec vechi despre un vapor. Îl reprezenta pe eroul cântecului: ducea mâna pavăză la ochi şi scruta depărtările, încercând să-şi zărească iubita. Apoi, schimbându-şi atitudinea, îşi împletea degetele lângă obraz şi devenea chiar iubita cu pricina. După care făcea pe marinarul dând larg din coate, strângea la piept o valiză ca un pasager, bea mahorcă, ca un trândav gură-cască. Iar în momentul întâlnirii dintre erou şi iubita sa, se strângea foarte comic în braţe. Publicul era încântat, eu şi Greta la fel. Admiratorii lui Lilit se legănau lângă scenă în ritmul muzicii. Părea că n-au nici pic de gelozie, că nu-i încearcă nici o duşmănie faţă de rivali, ba chiar dimpotrivă, schimbau priviri oarecum compătimitoare, de genul: „Da, frate, ne-am prins rău de tot urechile,

dar nu-i nimic. Ne descurcăm noi cumva. Rezistăm“.

Nu auzisem niciodată o voce atât de frumoasă ca a lui Lilit. Era înaltă, sonoră şi se revărsa… da, nu găsesc comparaţie mai potrivită… se revărsa în voie ca un izvor, parcă de la sine, fără nici un efort, pur şi simplu pentru că aşa fusese făcută de natură. Nimeni nu-şi putea lua ochii de la Lilit. La început, ea însăşi nu uita nici o clipă că e pe scenă, că are o poziţie specială în formaţie. Ba făcea cu ochiul cuiva, ba le strecura observaţii prietenelor. Dar apoi, captivată de melodie, absorbită de jocul acela pe care-l cunoaşte orice cântăreţ, când parcă prinzi şi îmblânzeşti notele care fug înainte, uita de orice în afară de muzică, şi atunci şi noi uitam de orice în afară de muzică. Şi ne gândeam ce bine e că omului i-a fost hărăzit să cânte. Ne gândeam cum ar fi dacă, în loc să trăncănim atâtea prostii, ne-am cânta unul altuia aşa cum cântă Lilit despre fereastra la care arde o lumină pentru cineva în noaptea adâncă.

Când îşi terminau numărul, fetele se înclinau de mai multe ori, ieşeau, intrau din nou, interpretau vreo două bisuri, se înclinau iar şi plecau. Înaintea lor, ascunsă în mulţimea adoratorilor şi a buchetelor fastuoase, păşea triumfătoare Lilit Aaron.

Pe scenă urca următorul muzician. Cânta la un instrument făcut de el însuşi, un fel de lăută cu două gâturi unite, care nu părea să aibă o denumire. Mai bine de treizeci de ani cântase la domră[109]. Dar domra nu era un instrument bănos. Dădea foarte rar concerte, aşa că hotărâse să încerce să dea lecţii. Pusese anunţuri la ziar, însă nu primise decât o singură reacţie, şi chiar şi atunci, cine ştie de ce, elevul lui nu-şi mai făcuse apariţia. Domristul se produsese de câteva ori în duet cu chitarista şi cântăreaţa Nadejda Ostromîjskaia la emisiunea *Sălaşul luminat al*

tatălui ceresc. Concertele se ţinuseră în sala teatrului Glas de pe Ordînka, şi totul mersese bine: ascultătoarele clătinaseră din cap în ritmul melodiilor cuvioase ale Ostromîjskăi, îşi pipăiseră colierele de la gât, mototoliseră în mâini batiste. Dar cariera Ostromîjskăi luase avânt: îşi angajase un violonist şi un cântăreţ la balalaică, iar domristul rămăsese pe dinafară. Şi atunci renunţase la domră.

Îşi inventase propriul instrument şi-i cioplise singur un toc special. Aducea cu el într-un cărucior un amplificator cu colţuri de alamă, îşi desfăcea scaunul pliant de pânză şi se aşeza. Scotea lăuta din toc, pe care îl punea sub scenă, apoi ofta trist şi începea să cânte vechea baladă *Greensleeves*[110]. Borurile pălăriei îi erau îngreunate de clopoţei, şi interpretul mişca din cap în ritmul piesei, încât clopoţeii zornăiau cuminte. El dădea din cap părând că se învoieşte în tăcere la ceva sau, mai degrabă, că întăreşte un gând al lui cam trist. Clopoţeii îşi îndeplineau probabil îndatoririle de prea mult timp şi mecanismul lor simplu apucase să ruginească şi să se uzeze, încât scoteau un sunet surd şi abătut. Instrumentistul îşi trecea peste coarde degetele în mănuşi tăiate; incrustaţiile de sidef dintre bare reflectau palid felinarele serii; cu gura deschisă, tocul îi ruga parcă pe ascultători să-i ofere ceva mărunţiş, fiecare de ce se putea dispensa. Toată înfăţişarea cântăreţului trezea gânduri triste despre vremelnicia lumii şi inutilitatea artei – toată, afară de vârful mustăţilor, care erau ascuţite şi răsucite jucăuş în sus. Şi totuşi fusese o vreme când *Greensleeves* îmbrăţişase şi încălzise mulţimi întregi pe Arbat, o vreme când vibraţiile alăutei făceau să tremure mărunt vitraliile colorate din ferestrele Casei actorilor. Şi se spunea că până şi cavalerii de piatră din alcovuri îşi ridicau uneori vizierele, mişcaţi de muzica cea minunată.

Instrumentistul nu cânta mai mult de jumătate de oră. Apoi, parcă scuzându-se, îşi strângea repede lucrurile şi ieşea din parc trăgând căruciorul. În urma lui răsunau aplauze modeste.

Uneori în parcul Bauman venea ansamblul peruvian Los Incas. Toţi membrii lui erau mici de statură şi purtau pene viu colorate, mocasini şi pantaloni de piele cu franjuri. Unul cânta la fluier, altul bătea într-o tamburină, al treilea scutura un băţ de ploaie. Cântau despre frumuseţea ţinuturilor natale, despre condori şi lame, despre zeii grandioşi din vechime şi despre simpli culegători de cafea. Făceau mişcări nesofisticate, pe care-ţi venea să le imiţi. Şi le imitam şi noi.

O dată pe săptămână, când peste oraş se lăsa înserarea adâncă, în turnul proiecţionistului se aprindea lumina, şi peste tot peretele din spate al estradei cobora un ecran lat de muşama. Din ferestruică, un fascicul de raze luminoase în forma unui con îngust se aţintea asupra ecranului, şi începea proiecţia cinematografică. De obicei era un film vechi, pe o peliculă uzată de slabă calitate. În timpul acţiunii, în cadru mai intra zuluful câte unui spectator, ici-colo pâlpâiau zgârieturi, fire de praf şi alte zgaibe. În jurul razelor de lumină se roteau fluturi de noapte şi musculiţe, şi adesea prin ele treceau mari umbre înaripate. În ciuda tuturor acestor neajunsuri, aproape toate băncile din faţa ecranului erau ocupate. Moscoviţilor le plăcea să se uite la filme vechi. Efectele speciale erau naive, scenariile, lipsite de valoare, dar asta îi şi atrăgea pe privitori, asta îi captiva. Farfuriile zburătoare erau la propriu nişte vase de bucătărie lipite strâns şi învelite în staniol, dinozaurii erau modelaţi grosolan din plastilină, din trupurile omeneşti sfâşiate curgea un ketchup gros sau, dimpotrivă, după rănile provocate de focul nimicitor al armelor, pe haine nu rămânea nici o picătură de sânge.

Uneori, seara, angajaţii parcului aduceau pe terenul din faţa estradei câteva mese întinse cu gustări. Era cadoul municipalităţii pentru orăşeni, în ajunul alegerilor. Meniul consta din tartine făcute dintr-o feliuţă de pâine, una de caşcaval şi o măslină fără sâmbure, străpunse cu câte o săbiuţă de plastic, din biscuiţi cu ovăz, bomboane de ciocolată şi suc de fructe. Din pâlniile boxelor din copaci răsunau cântecele lui Stas Mihailov şi Grigori Leps[111]. Electoratul înfuleca încântat gustările oferite, iar după aceea se apuca să danseze.

Fiecare dansa cum ştia. Gemenii erau mai îndrăzneţi decât alţii. În pas de dans, sora se îndrepta spre bănci şi, dând insistent din cap, de parc-ar fi zis: „Nu vreau s-aud nici o scuză!“, trăgea după ea câte un adolescent. În acest timp, fratele ei întindea cât mai departe un picior şi se învârtea cu paşi mici în jurul propriei axe, ca un compas. Pe oricine îi intra întâmplător în raza vizuală îl cadorisea cu o bătaie zgomotoasă din palme. Era un dans foarte ciudat şi caraghios. Eu şi Greta ne tăvăleam de râs. Tinerii care se sărutau pe bancă băteau ritmul cu piciorul. Mişcările femeii care făcea yoga erau rezervate şi monotone: se mulţumea să închipuie nişte valuri cu palmele şi să dea uşurel din bărbie, ca o dansatoare indiană. Anatoli Palîci se îndopa cu bomboane în ambalaj şi făcea singurul lucru de care era în stare: depărta şi apropia ritmic vârfurile pantofilor. Deoparte stăteau doi soldaţi din garda naţională, care-şi îngrămădiseră cel puţin zece sendvişuri pe farfurie. În vreme ce trunchiul le rămânea perfect neclintit, picioarele, parcă fără voia lor, schiţau în partea de jos nişte partituri incredibile.

Mi-am dat seama repede că Gretei nu-i plac prea tare oamenii. Şi totuşi nu scăpam nici un concert, nici un film şi nici un bufet sărbătoresc. La urma urmelor, vara era pe sfârşite, iar toamna nu e atât de bogată în distracţii şi evenimente culturale. Ne

plăcea să observăm. I-am spus la un moment dat Gretei că, dacă te uiţi multă vreme la ceva, chiar şi cel mai neinteresant obiect începe cu timpul să capete trăsături neobişnuite.

— Serios? Şi ce, e valabil şi pentru oameni?

— Cred că da.

— Atunci aş vrea ca tipului ăluia să-i crească urechi de elefant.

— Nu aşa.

— De ce nu aşa? N-ai zis chiar tu că e valabil?

— Eu vorbeam de fantezie.

Am tăcut amândoi. Dintr-odată, Greta a izbucnit în râs – şi, fără să înţeleg încă de ce, am izbucnit şi eu.

— De ce râzi?

— În mare, să ştii că ai dreptate, Savelie! Dacă-ţi închipui suficientă vreme că i-au crescut urechi de elefant, e încă mai caraghios decât dacă i-ar fi crescut de-adevăratelea.

Înainte să ne culcăm, şedeam pe malul iazului şi admiram reflexia becurilor colorate care ardeau toată noaptea, până dimineaţă.

Iar ajunşi deja în *Château*, înainte de somn, ne povesteam unul altuia cine ştie ce întâmplare, basm sau istorie adevărată, de pildă, ce se întâmplă într-o cutie de şah când piesele se odihnesc, între partide. Şi întotdeauna adormeam până să ajungem la momentul cel mai interesant.

Apoi cerurile s-au zdrenţuit, şi de sus a început să toarne. Ploaia cădea curmeziş, parcă tăind cu roşu toate neînţelegerile şi greşelile trecutului. Apa venea în cascade, se scurgea în şuvoaie şi pârâiaşe, în valuri se învolburau istorii şi poveşti. Ducea cu ea sticle, bilete de transport în comun, şireturi şi mucuri de ţigară. Funcţionarii publici treceau în fugă, ţinând deasupra cheliei foi ude de ziar, angajatele din birouri, dând din coapse în fustele scurte, se grăbeau să se ascundă sub cornişe. Turna de dimineaţă până seara, cu scurte antracte de

soare. Cum se oprea puţin, păsările din frunzişul copacilor începeau să-şi împărtăşească observaţiile despre ploaie, iar păianjenii, oftând, se apucau fără să crâcnească să-şi ţească din nou pânzele rupte. Arborii, maşinile şi cariatidele de pe case scânteiau. Copiii făceau zarvă, fericiţi că aerul proaspăt şi spălat le împrăştie strigătele. Apoi, deodată, se întuneca din nou şi începea următoarea repriză de tunete, fulgere şi furtuni. Şi ploua cu găleata, mai tare ca înainte. Aşa o ţinea toată săptămâna. Iar eu şi Greta ne bucuram că se întâmplase să ne naştem tocmai aici, în oraşul acesta vechi şi chinuit, care-şi ducea răbdător toate necazurile.

Într-una din aceste seri ploioase, Greta mi-a spus povestea ei. Iat-o.

A mea se numea Sveta. O iubeam. Nu ştiu cu ce fel de iubire. Cam aşa e şi cu florile. Oamenii primesc un buchet frumos care ţine o zi, două, o săptămână, apoi începe să se ofilească, să se scuture. Dar, dacă-l stropesc cu o substanţă specială (se găseşte acum peste tot), buchetul poate rămâne pe pervaz ani de zile cu aceeaşi înfăţişare, în acelaşi loc. Şi va arăta chiar mai bine decât atunci când era viu. La fel şi cu *a mea*. O iubeam, fireşte, eram legată de ea, însă abia când am fugit de la ea mi-am dat seama până la capăt că era un om bun, care făcuse atât de multe pentru mine, încât fără ea mi-era de-a dreptul urât în viaţă. Dar adevărul e că ştiam că n-o să mă mai întorc niciodată. În esenţă, puteam s-o iubesc mult numai de la distanţă.

Aşa deci. Se născuse la Jukovski (un orăşel din împrejurimile Moscovei). Tatăl ei era pilot. Ea avusese ideea să se facă stewardesă, dar apoi se răzgândise şi nu se mai făcuse. Şi nu se mai făcuse, de fapt, nimic. Adică nu chiar nimic. În copilărie fusese la tot felul de cursuri de dans şi de gimnastică artistică, şi, în afară de dans, la douăzeci şi doi de ani nu ştia să facă nimic, iar de

învăţat pur şi simplu n-avea chef. Tatăl îi murise, mama se mutase la Omsk, la un vechi coleg de studenţie al tatei, despre care Sveta nu ştia decât că, deşi era şi el pilot de vânătoare, se temea îngrozitor să zboare cu avioanele civile.

Pe scurt, Sveta mea şi-a închiriat apartamentul din Jukovski şi a plecat la Moscova. Cu trenul. Când a fost să intre în gară, şi-a schimbat sunetul de apel la telefon, înlocuind cântecul despre un pui de mamut care-şi caută mama cu un hit dansant al vremii.

Era o seară de sâmbătă, şi Sveta s-a îndreptat direct spre strada Nikolskaia, la clubul Pacha. S-a strecurat prin mulţime, şi paznicii au lăsat-o imediat să treacă, cu tot cu geamantan, crezând că e dansatoare şi că în valiză are costumul ei sumar.

Au trecut trei luni. Sveta s-a mutat de la amica ei din căminul facultăţii de agronomie din Kosino şi şi-a luat cu chirie o cămăruţă pe strada Marksistskaia. Viaţa începea să i se aşeze. Dansa şi în Ugly Coyote, şi în Egoist, şi în acelaşi Pacha[112]. Făcuse cunoştinţă cu organizatorii unor meciuri de arte marţiale mixte în cerc închis, şi în fiecare sâmbătă traversa ringul în bikini, ţinând deasupra capului o tăbliţă cu numărul rundei. Publicul din jur se dezlănţuia şi fierbea, şi, după fiecare încleştare, fizionomiile luptătorilor aduceau tot mai mult cu portretele pe care un pictor (nu-i mai ţin minte numele) le desena parcă din legume şi fructe. Aşa arătau.

Uneori, fireşte, i se făcea cam frică, dar o ducea din ce în ce mai bine. Îi trimitea şi mama câte ceva din Omsk. Sveta l-a cunoscut apoi pe producătorul Lvov-Stern, care i-a promis să facă din ea „o mică stea cu ochi albaştri“. Nu şi-a îndeplinit promisiunea, pentru că, la scurt timp după aceea, una din cele trei soliste ale trupei Platină a fost dată afară şi, făcând un viraj brusc, el a înhăţat-o din zbor şi a depus-o în apartamentele lui. Dar nici Sveta nu s-a supărat prea tare. Ideea e că duminica

se ducea la Matronuşka[113] la Mănăstirea Mijlocirii Maicii Domnului şi învăţase să ghicească dinainte, după câteva semne, dacă dorinţele aveau să i se împlinească sau nu. Iar atunci când se rugase la moaştele Matronuşkăi ca Lvov-Stern să facă din ea „o mică stea cu ochi albaştri“, lumânarea nu voise nicicum să se aprindă şi când se aprinsese până la urmă, căzuse imediat pe jos şi se stinsese. Lvov-Stern a ajutat-o în schimb să-şi facă tot felul de cunoştinţe, şi curând Sveta a început să danseze în trupele mai multor cântăreţi cunoscuţi. Mergea în turnee, apărea la televizor, participa la tot felul de concerte. Odată, în seara de Revelion, a sunat-o chiar mama de la Omsk şi, împreună cu nenea Saşa, luându-şi unul altuia vorba din gură, au început să strige în receptor că tocmai o văzuseră în emisiunea de divertisment, în numărul lui Valeri Leontiev[114]. Sveta le-a urat mamei şi tatălui vitreg la mulţi ani şi le-a spus că, bineînţeles, o confundaseră. Cine ştie de ce, îi era ruşine să le dezvăluie cu ce se ocupă.

Şi totuşi aceste îndeletniciri îi aduceau bani frumoşi. După trei ani a hotărât să cumpere un apartament de două camere pe Baumanskaia. Înainte să ia ipoteca, a dat acatiste la mănăstire şi a stat să asculte toate rugăciunile preotului. O ruga pe Matronuşka s-o ajute să stingă cât mai repede creditul. Şi tot atunci am apărut şi eu. Sveta voia de fapt un câine – un york sau un pekinez –, dar lucrurile s-au aranjat altfel. M-a observat la uşa bisericii, când ieşea după slujbă, şi s-a gândit că sunt semn bun şi că trebuie să mă ia acasă (şi asta e exact ce încercam şi eu să-i sugerez: că sunt semn foarte bun şi că trebuie neapărat să mă ia acasă).

N-aş zice că şi-a bătut capul prea mult cu mine. De exemplu, abia peste vreo două săptămâni s-a prins că sunt pisică, nu motan (până atunci îmi spusese Rikki). Aşa că a trebuit să-mi născocească un nume nou. De fapt, n-a născocit nimic, pur şi

simplu mi-a pus numele căţelei pe care o avusese în fragedă copilărie – Lucy – şi care fusese botezată, la rândul ei, după eroina unui cunoscut cântec interpretat de un băieţel. Cel mai amuzant e că băieţelul acesta era fiul unui cântăreţ[115] pentru care Sveta lucra uneori în trupa de dansatoare. Iar cântăreţul era bun prieten cu primarul de atunci al oraşului. După unul din concertele date la *dacea* primarului, Svetei i s-a propus să rămână la o băută cu invitaţii. Şi a rămas, iar după trei săptămâni şi-a cumpărat primul BMW. După încă o săptămână s-a dus în concediu în Sardinia, iar după încă o lună şi-a închiriat un apartament de două camere într-un bloc-turn de pe Kotelniceskaia. Pe mine m-a luat la ea, iar apartamentul de pe Baumanskaia l-a dat în chirie. Chiar şi prietenele ei cu experienţă erau de părere că Sveta are un succes incredibil. Făceau o mulţime de fotografii cu ea şi le urcau pe Instagram. Dar Sveta ştia că totul se face cu rugăciuni. Îşi cumpărase chiar un colier cu un portret miniatural al Matronei înăuntru, iar cu mine devenise mai drăgăstoasă – pentru că mă dovedisem într-adevăr semn bun.

Ideea e că Sveta făcuse cunoştinţă şi intrase într-o relaţie cu Dmitri Pavlovici (zis şi Ursuleţ). Legătura lor s-a întins ca o lungă şi tumultuoasă linie punctată. Se vedeau aproape întotdeauna seara, de pe la opt şi până pe la unsprezece, în apartamentul pe care-l închiriau în blocul de pe Kotelniceskaia, pe chei, la etajul şaisprezece. Ursuleţ venea mereu deja abţiguit, punea lângă uşă plasa cu tot felul de cadouri – Sveta abia dimineaţa arunca o privire: lenjerie, parfumuri sau podoabe – şi se năpustea asupra ei. După primul asalt rămânea întins pe pat şi se uita pe fereastră la peisajul vesperal al oraşului deasupra meandrelor râului. Sveta se ducea la baie şi scotea din chiuveta plină cu apă fierbinte un penis de ceramică, pictat cu albastru pe fond alb. Apartamentul era al

nepoţilor unui critic teatral care fusese faimos la vremea lui. Pe poliţe erau risipite tot felul de bagatele: un ceas-clovn care ticăia mişcând din ochi când la dreapta, când la stânga; două statuete în stil rococo înfăţişând un cavaler galant şi o domniţă rubicondă, încremeniţi într-un sărut; măşti, clopoţei, beţe de ploaie, netsuke şi tot soiul de divinităţi. Şi toate, în funcţie de firea şi însuşirile lor, urmăreau ce făcea Sveta mea cu Ursuleţ.

El îşi punea apoi capul pe burta ei, plângea şi spunea:

— Ah, scumpa mea, ce bine e, iubito!… Ce bine!… Îţi mulţumesc… Mă faci atât de fericit, dac-ai şti! Şi aşa mai departe. Şi lacrimile lui i se scurgeau Svetei în buric. Sveta ţuguia buzele ca un copil şi-l numea „ursuleţul meu prostuţ“, pronunţând însă sunetul „ţ“ ca pe „tz“, adică „ursuletzul meu prostutz“. Îl mângâia pe capul chel şi se gândea cu ce seamănă pata din tavan.

Lucrurile au mers aşa timp de un an şi jumătate. Uneori făceau incursiuni timide în oraş, îşi dovedeau democratic sentimentele prin vâlcelele parcului Neskucinîi sau în vreo cameră de la mansarda hotelului Ritz-Carlton sau se dedau desfătărilor iubirii chiar în cabina căpitanului de pe iahtul personal al lui Ursuleţ, pe lacul de acumulare Istrinski. A fost o perioadă fericită în viaţa celor doi îndrăgostiţi.

Dar apoi s-a întâmplat ca, într-un restaurant, un tânăr beat să-şi aştepte prea mult comanda şi să se enerveze rău de tot din cauza asta. L-a confundat pe un client care trecea pe lângă el cu chelnerul, l-a apucat de mână şi l-a poftit să se ducă în nişte locuri nu tocmai cuviincioase; apoi s-a gândit o clipă şi a adăugat că, pe lângă toate celelalte, individul e şi un papagal coclit. Bun. Din întâmplare, „ospătarul“ era fratele şefului Agenţiei Federale pentru Pescuit, maior FSB[116] şi vicepreşedinte al băncii italo-ruse Adagio Favori.

Aşa că băiatul s-a trezit a doua zi seara într-un salon la spitalul de urgenţă, cu un picior în ghips atârnat sub tavan şi ţinut în echilibru de o greutate, cu nasul spart, cu ochii făcuţi terci şi cu dinţii din faţă lipsă. După vreo două-trei luni cum-necum şi-a revenit, dar, în timpul acelei încăierări nefericite, apucase să-i raporteze maiorului-vicepreşedinte- etc. că el, vezi Doamne, este şoferul lui Dmitri Pavlovici şi-l ameninţase că, dacă maiorul-vicepreşedinte-etc. îi atinge chiar şi numai un fir de păr din cap (deşi deja îi fusese atins nu doar un fir de păr, dar el era deja cu nasul spart, cu o coastă ruptă şi cu dinţii scoşi, aşa că din gură îi ieşise ceva de genul „numai un fif de păf din cab“) – deci, dacă i se aduce vreo vătămare, cel care l-a supărat n-o să mai apuce lumina zilei. Iar maiorul-vicepreşedinte-etc. s-a dovedit a fi un tip ranchiunos. A doua zi, imediat după primul păhărel antimahmureală, a format un număr, apoi încă unul şi în scurtă vreme a dat de Ursuleţ. Conversaţia a fost scurtă şi pe un ton ridicat.

Timp de două săptămâni, totul a mers ca şi mai înainte. Dar, într-o seară, Ursuleţ n-a mai venit la Sveta la ora stabilită. Asta nu se mai întâmplase niciodată. Dacă-şi dădea seama că nu poate trece pe la ea, o prevenea întotdeauna, îi trimitea un mesaj standard pe telefon: „Vadim Fiodorovici, hârtiile trebuie trimise mâine“. Sveta l-a aşteptat o oră, două… apoi n-a mai răbdat şi a îndrăznit să-l sune. Telefonul era închis. A dat drumul la apa din chiuvetă, a pus penisul pe poliţă şi s-a culcat.

Dimineaţa a citit pe internet că Dmitri Ivolghin, unul dintre directorii Nadîmgazinvest şi fost şef al societăţii cu răspundere limitată Agropromtrust, fusese arestat pentru luare de mită în sumă de câteva milioane şi vânzarea ilegală a două fabrici către o firmă chinezească şi că este bănuit de asemenea de legături cu grupul infracţional organizat al lui Nekrasov[117].

Era un moment cât se poate de prost. Cât se poate de nepotrivit. Ursuleţ îşi luase în ultima vreme inima-n dinţi şi era gata dintr-o clipă într-alta să le mărturisească adevărul nevestei şi copiilor adulţi şi să se mute împreună cu Sveta mea. Matronuşka o păcălise, deşi porumbelul care trecuse în zbor chiar pe deasupra cupolei prorocise, s-ar fi zis, un deznodământ fericit. Dar se întâmplase altfel.

Zilele şi săptămânile au trecut. De la Ursuleţ nu venea nici o veste, telefonul lui era la fel de mort. Odată, de pe banda de alergare din sala de fitness, Sveta l-a văzut pe neaşteptate la telejurnal, proiectat pe un ecran uriaş. Era condus printr-un coridor cu pereţi cojiţi: cu mâinile la spate, în cătuşe, mult mai slab, prost bărbierit, cu ochii mijiţi în lumina puternică. În cadrul următor stătea deja în spatele unui grilaj, într-o sală mare de judecată, şi tot căuta să-şi acopere faţa cu o foaie de hârtie. Avea pe el o geacă pe care o cumpăraseră împreună într-un sătuc de pescari din Sardinia. Apoi, la intrarea în clădirea tribunalului apăruse imaginea unei femei plângând, care încerca să-i spună ceva jurnalistului, dar nu reuşea cu nici un chip să-şi înghită lacrimile. Era, după toate aparenţele, nevasta lui Ursuleţ. Au urmat câteva cadre din anii ’90: nişte bărbaţi în treninguri care mâncau frigărui lângă un lac, apoi aceiaşi bărbaţi mâncând aceleaşi frigărui, dar ciopliţi pe pietre de mormânt[118]; nişte sonde de foraj; o maşină incendiată lângă o scară de bloc; un omuleţ scund şi aproape chel, cu nas cârn, care strângea mâna preşedintelui Elţîn la Kremlin.[119] Şi din nou Ursuleţ în spatele grilajului, încercând să-şi acopere faţa cu o foaie de hârtie. Sveta mea s-a uitat în jur, de parcă cineva ar fi putut s-o recunoască drept complice a acuzatului, a mărit viteza benzii de alergare şi a dat mai tare volumul iPhone-ului.

Seara s-a aşezat pe canapea într-un costum roz de velur, cu picioarele sprijinite pe măsuţa de

sticlă, ţinând în mână un pahar de şampanie şi urmărind gânditoare bulele care înconjurau căpşuna de pe fund. Eu stăteam pe pervaz şi mă uitam în jos la îngrămădeala de maşini de pe chei. Râul curgea greoi şi somnoros, şi pe el plutea un vaporaş. Distingeam siluete mărunte care dansau, luminiţe, chiar şi sticle pe mese. Veselia altora, dacă n-o auzi, dă impresia de ceva prostesc şi cu cât mai animată, cu atât mai stupidă. Deasupra parcului în construcţie din Zariadie se aplecau ca nişte berze macaralele. În Kremlin, clătinând ramurile brazilor, se lăsau în jos două elicoptere uriaşe. În depărtare sclipea City. Sveta mea se gândea. Locuinţa din blocul-turn fusese plătită pe un an înainte, ipoteca era aproape stinsă; chiria mergea în continuare la apartamentele de pe Baumanskaia şi din Jukovski; şi chiar şi mama, care habar n-avea de viaţa fiicei sale în capitală, îi trimitea conştiincioasă mica sumă lunară (pe care Sveta mea o transfera imediat şi aproape anonim fundaţiei pentru copii Suflete dezvelite a lui Gulnar Zakirova). Banii pe care Ursuleţ reuşise să-i lase pe card aveau să-i mai ajungă cam o jumătate de an; contul era înfiinţat pe numele ei, şi Sveta n-avea de ce să se teamă. În mare, putea să trăiască mai departe fără să reducă turaţia motoarelor şi fără să-şi restrângă poftele, adică să ia masa în continuare la restaurantele Most, Voronej şi Vanilie, să-şi facă cumpărăturile în pasajul Tretiakovski. Evenimentele din ultima vreme nu-mi influenţaseră, desigur, nici mie raţia de mâncare sau obiceiurile: lunea şi miercurea, carne de miel; marţea şi vinerea, de iepure; joia, peşte proaspăt; sâmbăta, carne crudă, iar duminica, din toate câte puţin. Primeam o hrană excelentă, dar sufletul mi-era rece şi pustiu. Nu mă mângâia şi nu mă scărpina nimeni, n-avea cine să se joace cu mine. Sveta îşi bătea acum capul cu Lucy a ei încă mai puţin decât înainte. Ieşisem cu ea la plimbare o singură dată, şi chiar şi atunci ne

duseserăm la clinica veterinară Colţ alb, ca să fiu vaccinată şi castrată.

Aşadar, Sveta şedea pe canapea cu un pahar de şampanie şi se gândea. Evident, ar fi putut să-şi încerce din nou puterile în lumea divertismentului, dar, spre uimirea ei, şi-a dat seama că i se părea pur şi simplu o plictiseală. Se săturase. Nu voia să mai lucreze. Fusese mai aproape ca niciodată de ţelul pe care şi-l stabilise în viaţă – să nu facă absolut nimic.

Din povestea cu Dmitri Pavlovici Ivolghin, zis Ursuleţ, Sveta mea a tras o concluzie: bărbaţii ruşi sunt iresponsabili, limitaţi şi grosolani. A doua zi s-a înscris la cursurile de engleză English First şi, în paralel, s-a apucat să înveţe spaniola pe YouTube după metoda lui Dmitri Petrov[120]. Şi-a descoperit abilităţi lingvistice deosebite: nu întâmpina nici un fel de dificultăţi în comunicarea cu vorbitorii nativi ai altor limbi. A început să facă astfel cunoştinţă cu numeroşi diplomaţi sus-puşi şi cu expaţi plini de bani.

În urma dineurilor, a unui şir de banchete, a unei succesiuni de evenimente organizate de ambasade şi pur şi simplu a petrecerilor de tot felul, Sveta s-a trezit în braţele puternice ale lui Jorge-Ignacio Delgado, proprietarul unor restaurante de fiţe din Moscova şi Petersburg, al unui castel de familie în Extremadura şi al câtorva vii în Provenţa, Toscana şi mai nou şi în Crimeea. Viaţa ei s-a prefăcut în sfârşit într-unul dintre acele peisaje paşnice care apar în momentele de răgaz pe ecranul calculatorului. Jorge-Ignacio (sau Ignaşa) s-a îndrăgostit de ea cu o iubire năvalnică, severă şi tipic spaniolă prin simţul proprietăţii. Pentru el, care hotărâse definitiv să-şi încheie toate afacerile în Rusia, Sveta reprezenta un fel de compensaţie a tuturor problemelor financiare pe care le avusese în ultimii ani. Îi dădea în fiecare dimineaţă lecţii de spaniolă, o învăţa să gătească, o silea să asculte operă, o ducea în puburi să vadă meciurile echipei

lui favorite, Atletico Madrid, îi organiza conferinţe pe Skype cu toată numeroasa lui familie din Spania. La rândul ei, acoperindu-şi doar umerii cu o basma ţărănească, Sveta executa în faţa lui dansuri populare ruseşti şi-i promitea să-l ducă la mama ei, în îndepărtatul Omsk, pe care Ignaşa îl asocia cu o creangă înzăpezită de brad.

Aşa că, după o lună, ne-am mutat din nou, de data asta în cartierul Mila de aur[121], pe aleea Kursovoi. Apartamentele noastre ocupau două etaje întregi într-un bloc nou de lux. Pereţii de marmură erau capitonaţi cu pluş şi cu frânghii de piatră, balustrada forjată a balconului fusese special frecată să arate mai veche, parchetul era din tisă de Saxonia, iar plafonul era traversat de grinzi din metal şi sticlă de care atârnau liber lustre din diferite epoci şi stiluri. La parter, o sobă rusească autentică ocupa un perete întreg, dotată cu uşiţă de fontă şi chiar cu un cârlig pentru scos oalele din cuptor. În vestibul atârna un tablou: o ţărancă rumenă cu cocoşnic[122], întrerupându-se din cusut, îi zâmbea cochet pictorului şi, odată cu el, şi Svetei, lui Jorge-Ignacio şi mie. Da, apartamentul era remarcabil. Mă aşteptam ca noua mea tăviţă cu nisip să fie cel puţin turnată în bronz şi împodobită cu plăcuţe smălţuite.

Mi-a luat o săptămână întreagă numai să studiez dispunerea celor şapte odăi, a celor două camere de baie şi tot două toalete. Mi-am ales două locuri preferate: pe sobă şi chiar lângă geam, pe podea. Mă uitam la portarul în livrea, cu automat pe umăr, care-i saluta pe Sveta şi pe Ignaşa în timp ce ieşeau cu Maserati-ul din parcarea subterană; urmăream cum peste drum creştea treptat un nou complex rezidenţial de elită, Delight-Ostozhenka, cum uneori ajungea până aici câte un grup de femei în vârstă venite în excursie, în frunte cu vreun ghid energic, cum pe aleile pustii, deşarte ale cartierului treceau cu foşnet abia auzit maşini exclusiviste,

transportând oameni importanţi, de succes şi profund nefericiţi.

Dar Sveta mea era fericită. Într-o preafrumoasă dimineaţă, la micul dejun, Ignaşa a scuturat ziarul, l-a pus deoparte, şi-a pieptănat înapoi un zuluf şi şi-a aţintit privirea atentă, aproape rea asupra Svetei, care şedea de cealaltă parte a mesei lungi. Sveta a muşcat din paiul cu care bea sucul şi şi-a dat jos picioarele goale de pe masă. Jorge-Ignacio a înjurat în spaniolă şi s-a apropiat de ea cu paşi hotărâţi:

— Zveta, zimt că te iubesc. Te iubesc voarte tare, şi-a dus el pumnul strâns în dreptul inimii. Te rog ză fii zoţia mea!

Şi două felii rumenite de pâine au sărit în aceeaşi clipă cu un pocnet din prăjitor.

Sveta i-a pus lui Jorge-Ignacio o singură condiţie: dacă vrea cu adevărat să se însoare cu ea, trebuia mai întâi să treacă la ortodoxie. Aşa că seara, Ignaşa se închidea cu orele în baia de sus şi se certa pe Skype cu familia lui catolică, în timp ce, la etajul inferior, Sveta se bălăcea în cada umplută până la buză cu spumă frumos mirositoare. În sfârşit, după două săptămâni, Jorge-Ignacio s-a învoit. Sveta a scos portretul ţărăncii din vestibul şi în locul lui a instalat un calendar mare cu icoane ale Preacuvioasei Matrona a Moscovei. A hotărât să înfiinţeze o fundaţie caritabilă. Sentimentele faţă de fata cea simplă de la periferia Moscovei umpluseră într-atât inima lui Jorge-Ignacio, încât nu mai voia să plece din Rusia, mai mult, „vreau să azut copiii rusi“; şi, fără să stea mult pe gânduri, a investit în fundaţia caritabilă a Svetei.

Totul mergea cum nu se poate mai bine. Dar apoi am început să observ că Ignaşa strănută şi tuşeşte zgomotos; suferea săptămâni la rând de o răceală foarte urâtă. Sveta l-a dus la medic, şi Jorge-Ignacio Delgado a descoperit că are o alergie urâtă la părul de animale.

Într-o zi, Sveta stătea cu un pahar de şampanie şi scria ceva pe laptop. Am aruncat o privire peste umărul ei, am văzut o imagine a mea en face şi în profil, un text lung sub ea (nu ştiu să citesc) şi am înţeles totul. Am decis să nu aştept ce era mai rău şi dimineaţă devreme, după ce i-am lins stăpânei urechea de adio, m-am strecurat afară prin fereastra întredeschisă. Până la urmă am întors capul – perdeaua pe care Sveta o adusese de la Jukovski se legăna foarte pitoresc în vânt. Am sărit în jos pe cornişa sculptată, pe umerii atlanţilor, pe camerele de luat vederi, pe streşinile metalice şi pe geamuri şi am fugit. Asta e toată povestea mea.

I-am pus încă multă vreme întrebări Gretei despre stăpâna ei, despre copilărie şi adolescenţă, despre primele ei luni de viaţă, despre cum îşi petrecuse timpul dinainte să mă cunoască. Am stat de vorbă până la răsărit, apoi ne-am lins blana unul altuia şi am adormit.

Într-o dimineaţă m-am trezit şi am văzut în deschizătura de la intrare o siluetă. M-am întors spre Greta: se uita şi ea uimită la musafirul necunoscut, care fornăia, gemea şi horcăia. Era evident că-i vine greu să respire. Pe umerii lui am desluşit smocuri de blană zbârlită. Ne uitam la el, gata în orice clipă să sărim cu ghearele scoase, dar necunoscutul se foia la intrare, nehotărât. În cele din urmă, n-am mai răbdat:

— Ce doriţi?

N-a răspuns. Dar, după intonaţia pe care au luat-o horcăielile şi gâfâielile lui, era limpede întrebarea mea nu-i făcuse prea mare plăcere.

— Vă mai întreb o dată: ce doriţi?

El a bâiguit ceva, şi-a dezvelit gingiile şi se răsucea tot timpul în spate, de parcă l-ar fi urmărit cineva. I-am propus să mergem afară, el a grohăit aprobator şi a ieşit. L-am urmat. La lumina zilei s-a dovedit că era un grifon mic de Brabant[123], mărunţel, oacheş şi extrem de puţin atrăgător, cu

botul foarte turtit şi nasul lătăreţ şi aproape concav. Nu era de mirare că avea probleme respiratorii. Ochii înguşti şi chiorâşi îi stăteau foarte depărtaţi unul de altul, iar urechile îi atârnau pe frunte ca nişte petale ofilite. Purta o zgardă veche, ponosită, peste care guşa îi cădea ca un acordeon, iar coada scurtă i se mişca dârdâit. M-am gândit că se jenează singur de propria-i înfăţişare. A încercat de câteva ori să-şi dea drumul la vorbă, dar se tot poticnea. Se căznea, se perpelea, şi deodată s-a dezlănţuit:

— Mi-e foarte rău! a strigat el, privind dezgustat în lături şi făcând o mutră de parcă mâncase ceva stricat. Mi-e groaznic de rău! Simt o frică teribilă. Mă urmăreşte un dragon roşu, a recunoscut el, şi glasul i s-a transformat într-o şoaptă încrezătoare. Da! Şi a arătat cu botul undeva în sus.

O spusese în aşa fel, încât eu şi Greta ne-am uitat cu adevărat spre cer, aşteptându-ne ca asupra noastră să tabere dintr-o clipă într-alta vreo dihanie zburătoare. Micul grifon părea gata să izbucnească în plâns. De fapt, a şi izbucnit. A rânjit jalnic, apoi l-a bufnit un plâns cu hohote, ca de căţeluş, şi deodată s-a repezit printre noi direct în *Château*, s-a trântit în colţul cel mai întunecat şi a început imediat să sforăie. Foarte ciudat!

Ne-am uitat după noul nostru musafir, şi Greta a spus:

— Bună dimineaţa, iubitule!

După câteva ore, micul grifon de Brabant s-a trezit, ne-a golit fără să clipească amândouă castroanele cu mâncare, a băut cu horcăieli zgomotoase toată apa şi, pe post de înviorare după masa de prânz, a dat de două ori ocol în fugă iazului. Era la fel de trist. Ne-am apropiat de el. Avea ochii incredibil de negri şi de crucişi. Unul privea mult în jos şi înăuntru, celălalt, dimpotrivă, era îndreptat în sus şi în afară. El mi-a înţeles ezitarea.

— Nu te poţi hotărî în care ochi să mi te uiţi? Uită-te în stângul!

— În stângul… din stânga mea sau a ta?

— Din care vrei.

Am şovăit, dar, cine ştie de ce, l-am ales totuşi pe cel care se uita în jos. De altfel, am trecut imediat la celălalt, apoi am început iar să-mi mut privirea de la unul la altul.

— Prietene, noi locuim aici de aproape două săptămâni. Vizuina era goală la început. În tot timpul ăsta, nici o fiinţă vie n-a revendicat acest spaţiu locativ.

— Suntem o familie tânără, a adăugat Greta de după umărul meu.

Micul grifon s-a umflat, de parcă strângea ceva în el, şi deodată s-a dezlănţuit din nou.

— Eu n-am familie. Mă chinuie atacurile de panică, a strigat el şi şi-a încreţit dezgustat botul. Am neapărată nevoie de un acoperiş deasupra capului. Sunt bolnav, sunt singur şi nefericit, a adăugat, s-a prăvălit într-o rână şi a rămas să zacă aşa, cu ochii deschişi, un minut întreg. Ce să fac? CE SĂ FAC?? a repetat el cu voce melodramatică de bariton. Privea în pământ şi în ochi i se vădea o jale atât de deznădăjduită, încât n-aveai cum să nu-l crezi.

Era limpede că noua noastră cunoştinţă suferă de tulburări psihice. Nu-şi rostea, ci îşi declama cuvintele. De ce? Nu ştiu. Poate aşa îi era mai uşor să-şi suporte starea. Am auzit că actorii din Grecia antică ieşeau în faţa spectatorilor în nişte încălţări cu tălpi foarte înalte, am uitat cum se numeau, probabil inventate ca să-i înalţe puţin deasupra întâmplărilor pe care le reprezentau. Altfel – cine ştie? – ar fi luat-o razna din cauza lor.

Micul grifon s-a instalat deci alături de noi în *Château*. Nu ne-a cerut permisiunea, dar nici n-avea nevoie. Îmbina într-un mod uluitor o exprimare extrem de reverenţioasă cu o obrăznicie incredibilă în comportament. La început am fost

convinşi că locuise aici înaintea noastră, că fusese silit să-şi părăsească sălaşul din cine ştie ce motiv şi că acum se întorsese. El şi-a dat seama că asta credem şi, prin interjecţii şi clătinări aprobatoare din cap, ne-a susţinut o vreme impresia. Dar apoi, după anumite semne, am tras totuşi concluzia că era aici pentru prima oară: de exemplu, zgarda pe care o găsiserăm în *Château* îi era în mod limpede mult prea mare; uneori sărea în sus în toiul nopţii şi ţipa ca muşcat de şarpe că vrea acasă; şi în general nu manifesta nici un fel de simţ de proprietate asupra locuinţei. Oricum ar fi fost, cert e că a rămas să locuiască la noi.

Îl chema Ludwig. Cine şi în ce împrejurări îi dăduse un asemenea nume nu ştiam. De fiecare dată când încercam să-l descoasem despre trecutul lui, pufnea, grohăia şi prin toată înfăţişarea lui dădea de înţeles că e gata să înceapă să urle, aşa că în scurtă vreme am renunţat la orice tentativă de a-i lămuri biografia. De altfel, noaptea ne trezea câteodată schelălăind:

— Mâţelor! Treziţi-vă! Se apropie dragonul! Simt miros de scrum, mă arde-n spate! Ah, vuietul ăsta, vacarmul! Totul e foarte rău, foarte rău…

Nu puteam să compunem tabloul necazurilor prin care trecuse Ludwig din isteriile astea nocturne. Am înţeles un singur lucru: la un moment dat i se întâmplase ceva îngrozitor, şi de atunci alerga fără oprire pe câmpiile roşii ca sângele ale vieţii, aidoma lui Io, vaca blestemată. Nu-şi găsea nicăieri pacea, n-avea nicăieri o pernă pe care să-şi sprijine capul chinuit. Arareori totuşi, raţiunea îşi recucerea pentru scurtă vreme poziţiile pierdute în mintea lui. De obicei se întâmpla în timpul mesei.

— Ce bucăţică încântătoare! spunea el visător, înhăţându-i Gretei de sub nas un zgârci de vită. Sau: Ah, prieteni! Ce minunat e să trăieşti pe lume când dai peste asemenea tarte suculente! ne comunica el de după colţ când noi ne duceam în

spatele cuştii să ne lingem unul pe altul. Cât de armonioasă şi de proporţională e lumea dacă poţi să te procopseşti cu un caras atât de gustos! filozofa aşezându-se în *Château* între mine şi Greta.

Da, probabil ar fi fost mai simplu să-l alungăm, şi la început aşa ne-am gândit şi noi. Dar, după ce am stat cu el câteva zile, ne-am dat seama dintr-odată că nu e decât un căţeluş bătrân şi nefericit, pe care nu trebuie să te superi. Uneori noaptea ne trezeam că nu mai e în *Château*. Şi, când ieşeam să ne plimbăm prin parc, observam câteodată silueta micului grifon pe malul lacului. Cu capul într-o parte, se uita la luna înaltă de pe cer şi fredona ceva în barbă, un cântec ale cărui versuri nu le puteam desluşi. Poate nu le ştiuse nici el niciodată, ci le inventa pe loc. Am auzit că toţi câinii văd în lună chipul mamei lor. Nu l-am întrebat pe Ludwig dacă aşa e, căci sunt sigur că, în loc de răspuns, ne-ar fi servit ceva ininteligibil, încâlcit, cum făcea întotdeauna. Noi ne întorceam în *Château*, iar grifonul venea şi el pe urmă.

A fost aşa de multe ori. Ne trezeam noaptea, ieşeam la plimbare. Luna tăcea, felinarele luminau tulbure. În iaz plescăia carasul căruia a doua zi îi era sortit să pice în undiţa lui Anatoli Palîci, iar apoi să sfârşească în burta noastră. Copacii erau de nepătruns, şi pe alei zăceau primele frunze căzute. Ludwig şedea pe mal şi cânta un cântecel abia auzit. Îl ascultam şi ne întorceam acasă.

Odată, în toiul nopţii, a sărit ca ars şi a rostit următorul monolog:

— Era Anul Nnnnnou. Nou, Anul Nou. Eu şi Vasili l-am întâmpinat veseli, a fost mare veselie! Mmmmâncare multă… Uuuu, ce de mâncare gustoasă! Pppppe urmă mi-a pus zgarda şşşşşi am ieşit pe stradă. Erau mulţi câini, de tot felul, şi… sticle de şampanie. Şi…

— Şi ce s-a întâmplat mai departe, Ludwig? l-am întrebat.

— Şi… şi…

— Hai, amice, zi!

— Şi o grămadă de băieţei mici şi tâmpiţi, nişte greţoşi. Fffugeau încoace şi-ncolo, în toate părţile. Făceau numai prostii, a spus el cu răutate. Şi se zbenguiau, a adăugat jucăuş. Fffăceau rău. Dădeau foc, aruncau în aer, azvârleau. Mi-au stricat lumea mea. Au dat buzna fără să-şi scoată pantofii. Au dat foc la minunatul meu oraş! M-au orbit şi mi-au stricat auzul. Era atât de tare, de orbitor şi de crud! Ah, câtă cruzime! CÂTĂ cruzime şi cât de tare! Ah, cât de tare! Era prea tare şi prea orbitor pentru mine. Totul era rău… Foarte rău… Pe urmă din cer a coborât în zbor un dragon roşu. M-a apucat cu ghearele lui enorme şi m-a târât departe de casă, departe de dragul, iubitul, neasemuitul meu Vasili. Şi niciodată, ni-cio-da-tă n-o să mă mai întorc înapoi… Fiindcă auzul mi s-a stricat, mirosul mi s-a dus. Dragonul ăsta o să mă urmărească tot timpul. Gata. *FIN*. M-am agitat prea tare. Trebuie să mă odihnesc, şi-a încheiat el vorba încâlcită şi a adormit pe loc.

Treptat ne-am obişnuit cu Ludwig, cu firea lui sperioasă şi rănită. În lipsa unui om, ne alesese pe noi de stăpâni. Îl scoteam la plimbare, îl hrăneam şi aveam grijă de el. Era mai mare decât noi şi, de fapt, de rasă mai nobilă, dar, străin de orice vanitate şi mândrie deşartă, se lăsa bucuros în voia noastră.

— Savva, mi-a spus odată Greta, ce frumos! Eu am visat întotdeauna să am un câine.

— Ei bine, visul ţi s-a împlinit.

— Cine-ar fi crezut, continua ea, uitându-se cum micul grifon vine în goană spre noi cu o castană în gură, cine-ar fi crezut că o pisică poate să-şi ia un câine?

Ludwig scuipa castana la picioarele noastre şi dădea disperat din coada parcă retezată. Pentru că, bineînţeles, noi nu i-o puteam arunca din nou, o lua singur şi fugea cu ea în celălalt capăt al

parcului, se prefăcea c-o caută, apoi se întorcea din nou alergând.

Au trecut o săptămână, apoi încă una şi încă una. Greta m-a întrebat într-o zi:

— Savva, cine-o fi motanul care stă tot timpul sub banca de lângă estradă?

— Mi-a atras şi mie atenţia.

— Nu-l cunoşti?

— Nu, nu mi se pare că l-am mai văzut.

— Ludwig, tu îl cunoşti pe motanul ăsta?

— Nu, prieteni, îl văd pentru prima oară! a răspuns Ludwig şi a dat îndârjit din cap. Nu l-am întâlnit ni-cio-da-tă până acum!

Motanul de sub bancă şi-a dat seama că vorbim despre el, ne-a făcut cu ochiul în semn de salut şi a venit şontâc spre noi. Era un cotoi bătrân şi foarte bolnav. Avea o rană pe nas, labele nu prea-l mai ascultau, blana i se desprindea în smocuri, şi se vedea că nu şi-o mai linge cu săptămânile.

— Să facem cunoştinţă, copii! Eu sunt Boţman.

— Greta.

— Savelie.

— Pe mine mă cheamă Ludwig.

— Perfect. Şi acum, dragii mei, ia spuneţi, aveţi cumva ceva de haleală pentru tataia?

— Da, avem puţină brânză de vaci şi porumb.

Boţman s-a năpustit asupra farfurioarei, şi în treizeci de secunde n-a mai lăsat în ea nici fărâmă. Da, sănătatea lui o fi lăsat ea de dorit, dar el radia poftă de viaţă şi energie.

— Foaaaaarte bun. Pot chiar să spun excelent, a conchis el, aşa că eu i-am răspuns: „Fiule, mai bine n-ai sta în drum. Doamne fereşte nimereşti sub vreo maşină“, a continuat Boţman cu nonşalanţă o povestire căruia nici unul dintre noi, bineînţeles, nu-i auzise începutul.

În timp ce vorbea, i-am inspirat mai bine mirosul şi dintr-odată m-am simţit tulburat. Aş fi putut să jur că e un miros cunoscut, dar nu-mi aminteam nicicum unde-l mai întâlnisem pe

Boţman. Fusese cândva demult, înainte să fiu bătut, înainte de Tretiakovka, înainte de peregrinările prin Zamoskvorecie… ceva parcă din copilărie. El vorbea, vorbea, şi am avut sentimentul că pipăi o frânghie într-o cameră întunecoasă, că mă apuc de ea şi nu-i mai dau drumul până nu mă duce la amintirea cu pricina. Luând-o prin unghere dosnice, prin coridoare secrete, pe scări ameţitoare în sus şi coborâşuri abrupte, m-am trezit, spre marea mea uimire, pe aleea Şelaputinski… în apartamentul familiei Pasecinik, camera mamei Lena, colţul de lângă bibliotecă.

— „De la mine, fiule, n-ai să obţii nimic!“ A-ha-ha-ha! Da, aşa i-am spus! A-ha-ha-ha!

Şi deodată l-am recunoscut… Motanul de deasupra! Cel care însemna colţul! Trecuse atâta vreme! Şi eu, care fusesem sigur că e mort.

— Da, exact aşa i-am spus! „N-ai ce să obţii!“ A-ha-ha-ha!

Am izbucnit toţi – şi eu, şi Greta, ba chiar şi Ludwig – într-un râs sincer, cu toate că nu înţeleseserăm nici o iotă din toată povestea, numai pentru că Boţman ne-o relatase atât de molipsitor. Şi atunci l-am întrebat:

— Boţman, nu cumva aţi locuit pe vremuri pe aleea Şelaputinski?

— Oho, ba da, am locuit multă vreme! Că veni vorba, acolo, după colţ, în magazinul universal, era un raion absolut fabulos de măcelărie. Odată…

— Sunt vecinul dumneavoastră de dedesubt!

Boţman m-a privit neîncrezător şi s-a lins pe buze, încercând să-şi amintească vremurile de atunci.

— Stai puţin, stai puţin…! Tu eşti motănelul ăla prostuţ care nu lăsa toată scara să doarmă?

— Boţman! Ce coincidenţă incredibilă! Ce minune!

— Ah, pişăcios mic ce eşti!

— Habar n-aveam că nu-i las pe alţii să doarmă.

— Ţin minte, ţin minte! Toată ziua şi toată noaptea numai scâncete – şi de-alea miorlăite, ştii! Şi Boţman ne arătă cum se văicărea pisoiaşul: „Mămica, unde e mămica mea? Unde sunt surorile mele?“

— Da, eu eram! Dar credeam că dumneavoastră…

— Am murit?

— Da, am crezut că nu mai sunteţi în viaţă.

— A-ha-ha! Am fugit de-acolo! Da! Aveam o adevărată colecţie de pietre la rinichi, credeam că nu mi-au mai rămas decât vreo două luni de trăit, cel mult, aşa că am şters-o. Am vrut să mai călătoresc un pic pentru ultima oară. *Al meu* nici măcar n-a stat să mă caute.

— Ei, poftim!

— Da, am plecat să cutreier lumea! Sunt totuşi Boţman[124]! A-ha-ha-ha! Şi, după cum vedeţi, sunt cât se poate de viu! Nu mai am cine ştie ce vlagă, dar am avut nişte gene excelente! Fratele meu (tot el e şi taică-meu) a trăit nouăsprezece ani! Aşa că şi eu am de gând să mai fac umbră pământului vreo doi anişori! A-ha-ha-ha!

Am petrecut toată ziua distrându-ne în parcul Bauman şi trăncănind vrute şi nevrute. Memoria lui Boţman cuprindea un număr absolut incredibil de istorii de toate felurile. Semăna cu banda aceea adezivă cu care se adună părul în plus din blana pisicilor şi pe care, pe lângă firele de păr, se prind şi diverse fărâmiţe, gâze şi alte mizerii mărunte. Ascultându-l, nu-ţi mai dădeai seama ce se petrecuse cu adevărat şi ce inventa el. Deşi uneori am impresia că poveştile cele mai interesante, cel mai iscusit născocite îşi schimbă cu timpul natura primă imaginară şi se transplantează în viaţă pe post de întâmplări reale.

Şi nu doar atât. Ce volută bizară şi frumoasă a sorţii, să te întâlneşti după mulţi ani cu o fiinţă pe care, de fapt, n-ai cunoscut-o niciodată! Să te

întâlneşti şi să descoperi că, de fapt, ţi-e foarte dragă!

Seara am şterpelit şi am înfulecat carasul zilnic, apoi ne-am întors la *Château*. Boţman ne-a inspectat de afară locuinţa şi a remarcat:

— Excelent apartament! Copii, dacă n-aveţi nimic împotrivă, pot să mă aciuez şi eu aici? Şi, cu aceste cuvinte, a intrat şi a ocupat imediat un colţ lângă intrare. Ştiţi care e cel mai bun paznic de cuşti din zonă?

— Probabil…

— Absolut corect, lady! Noul vostru prieten mai în vârstă!

Şi aşa am ajuns să locuim deja patru în *Château*. Eram înghesuiţi? Eram. Aş fi vrut să petrec şi eu mai mult timp singur cu iubita mea? Aş fi vrut. Dar, într-un fel, în ciuda a toate, existenţa aceasta la comun ne lumina zilele în culori mai vii. Ne plăcea totul. Ne simţeam bine. Ludwig şi Boţman tratau cu mare respect sentimentele dintre noi şi se purtau cât puteau mai delicat când era vorba de mine şi de Greta. E drept că nu prea le ieşea, aşa că hălăduiam şi mâncam împreună şi dormeam la grămadă în sălaşul nostru confortabil.

Odată, ne plimbam prin parc. Era o seară caldă, soarele ardea ca vara. Ieşind din pâlcul răcoros de copaci pe un deluşor însorit, ne-a luat pe toţi, pe rând, strănutul şi ne-am aşezat să ne odihnim pe un gurgui de pământ lângă iaz. În aer se roteau musculiţe, pe oglinda apei se legăna uşor o hidrobicicletă. Semănam cu personajele unui tablou galant de-ale lui Watteau. În sfârşit, Greta a spus:

— Boţman, ne-aţi spus atâtea istorii şi întâmplări, dar nu ştim absolut nimic despre viaţa dumneavoastră, despre biografia dumneavoastră, despre strămoşi. De ce nu ne povestiţi?

— Da, Boţman, ar fi foarte interesant!

Bătrânul cotoi n-avea nevoie de invitaţii speciale. A mijit ochii, a cuprins mica noastră trupă

cu o privire şireată şi, dac-ar fi ştiut să fumeze, cu siguranţă ar fi tras cu sete din pipa lui de lut. Dar nu fuma şi n-avea pipă, de aceea a început simplu:

— Foarte bine, o să vă povestesc, dragi prieteni, ce ştiu despre strămoşii mei. E o istorie foarte interesantă. Probabil v-aţi întrebat de multe ori de ce am ochii aşa de bulbucaţi, a spus el şi într-adevăr şi-a holbat tare ochii. Nici unul dintre noi nu se întrebase vreodată, dar toţi am hotărât să ne arătăm de acord şi am dat aprobator din cap. Bun, deci. O să vă spun tot. S-a întâmplat pe la mijlocul secolului al XVI-lea. O misiune catolică din Portugalia a înfiinţat în America de Sud un orăşel numit Furtado, chiar pe ţărmul oceanului. În fruntea ei se afla un anume *padre* Francisco de Ribeira, venit de la Lisabona ca să-i atragă pe localnici pe calea dreptei credinţe. *Padre* avea cu el un crucifix din lemn de tisă, o Biblie, o sută de reali daţi de ordin şi un slujitor negru la piele pe nume Abumba-Ba. Primul lucru, *padre* Francisco şi slujitorul lui au săpat în spatele casei guvernatorului un baptisteriu încăpător, pe care *padre* l-a numit Rio Jordão – adică râul Iordan pre limba noastră, ne-a lămurit Boţman, a căzut puţin pe gânduri şi a continuat: Apoi a cioplit dintr-un palmier o mulţime de cruciuliţe pentru viitorii creştini. De dimineaţă până seara bătea împreună cu Abumba-Ba cocioabele localnicilor, indieni din neamul hpouru, şi-i chema la el în latină, portugheză şi puţin în greacă (cine ştie de ce, greaca le trezea un interes deosebit). În timpul acesta, Abumba-Ba, îmbrăcat în sutană violetă şi cu pălăriuţă neagră pe cap, îşi împreuna mâinile a rugăciune şi cânta psalmi. Se convertise el însuşi la creştinism abia cu jumătate de an înainte şi, firește, n-avea nici un fel de rang, dar *padre* hotărâse că nu-şi poate găsi, în ţinuturile acelea sălbatice, un alt ajutor care să cânte, de aceea îşi permisese să apeleze la o mică nadă care promitea

curând bogată pradă, râse în barbă Boţman de rima lui.

Hpouru erau un neam blajin şi receptiv, dar neserios. *Padre* le cita din *Epistola către romani*, Abumba-Ba cânta, iar indienii râdeau şi le ofereau acestor oaspeţi veniţi de la răsărit gândaci prăjiţi. Şi aşa în fiecare zi: *padre* propovăduia, Abumba-Ba cânta, iar indienii râdeau.

Vremea trecea. Nici un indian nu intrase în baptisteriul Rio Jordão, iar legătura de cruciuliţe atârna neatinsă la căpătâiul culcuşului lui Francisco de Ribeira. *Padre* era un slujitor cinstit al Domnului. Avea un suflet energic şi neliniştit. Se trăgea dintr-un neam vechi, care, după legendă, fugise din Franţa urmărit de templieri. Pe blazonul lui era reprezentat un nor din care ieşea o mână ţinând o sabie, şi blazonul acesta ar fi putut sluji drept alegorie a vieţii lui *padre* însuşi. Luptase… cum să vă spun?… cu golul, cu aerul, a făcut Boţman cu laba un gest amplu. Idealist şi visător, plecat de bunăvoie peste ocean spre lumea cea nouă, Francisco de Ribeira reorganiza tot ce-i ieşea în cale. Se apleca asupra obiectului nemulţumirii sale ca un nor de furtună şi lovea fulgerător şi fără milă. Dar asta fusese în Europa, în timp ce aici, în Furtado, nu făcea decât să-i încurce pe toţi: se amesteca în treburile garnizoanei şi-i învăţa pe soldaţi să-şi ascută suliţele, îl enerva pe bucătar şoptindu-i cum se jumuleşte corect o găină, cerceta catastiful vistiernicului şi-şi lăsa acolo însemnările lui inutile. Odată s-a apucat chiar să-i dea poveţe unui indian, care, după părerea lui, nu se căţăra cum trebuie în copac. Vrând să-i ofere un exemplu, *padre* a căzut şi s-a lovit la genunchi, încât i-a făcut să râdă şi pe indieni, şi pe compatrioţii lui. Doctorul a venit atunci la el şi i-a spus:

— *Padre*, în loc să-i învăţaţi pe alţii, mai bine v-aţi vedea mai întâi de îndatoririle dumneavoastră!

Şi avea cum nu se poate mai multă dreptate. Din nord şi din sud veneau fraţi spanioli întru Domnul,

care, conform rapoartelor, avuseseră mult mai mult succes decât *padre* Francisco. Indienii tmitsli şi iutsta umblau de multă vreme în pantaloni şi rochii şi mergeau la slujbele de duminică, în timp ce hpouru nu cedau cu nici un chip. Nu, nu că „nu cedau“. Pur şi simplu nu înţelegeau ce vrea *padre* de la ei. Hotărâseră că el şi Abumba-Ba sunt nişte artişti (în vremea aceea fuseseră prin zonă în turneu mai multe trupe de aborigeni). La început se amuzaseră foarte tare de reprezentaţiile lor ciudate, dar, cum programul nu se schimba, în scurtă vreme se săturaseră până peste cap de cei doi străini.

În capul lui Francisco de Ribeira au început să se işte gânduri urâte. Zăcea ore întregi fără să facă nimic în coliba lui, băga întruna gândaci prăjiţi, apoi sughiţa zgomotos. Uitându-se la indieni, nu putea să nu recunoască un adevăr amar: hpouru erau oameni fără prihană. Nu furau, nu preacurveau, nu se mâniau şi nu minţeau. Nu omorau, aproape că nu foloseau arme şi se încăierau numai în cazuri excepţionale. Chiar şi cu rudele moarte se purtau ca nişte creştini: nu-i mâncau, precum iutsta, şi nu-i atârnau în copaci, precum tmitsli; îi îngropau în pământ întru totul creştineşte. Spre deosebire de sălbaticii din junglă, ei, locuitori ai ţărmurilor, nu aveau idoli; nu credeau nici în elementele naturii, nici în stele, nici în duhuri. Nu credeau, în general, decât în ceea ce auzeau, vedeau şi miroseau, şi, într-un fel, asta era şi mai rău. În cursul vieţii, *padre* stătuse de vorbă şi cu mahomedani, şi cu păgâni, şi cu creştini răsăriteni, şi cu liber-cugetători. Toţi îi erau mai aproape prin rătăcirile şi superstiţiile lor, căci putea să adopte faţă de ei compasiunea aceea condescendentă cu care omul ia în casă un… mda… un pisoi bolnav. Ştia cum să le vindece sărmanele suflete, şi de multe ori avea succes (cum avusese, de pildă, cu Abumba-Ba). Dar faţă de

hpouru n-avea de ce să simtă compasiune. Indienii lui erau curaţi ca nişte copii.

Padre se gândea mult la asta. În fiecare noapte, mai precis, în ceasul acela înfricoşător dinaintea zorilor când, deşteptându-se, omul în toată firea se pomeneşte singur cu sine însuşi, fără ajutorul preţioasei experienţe şi fără acele însuşiri ale persoanei sale publice care-l protejează, *padre* Francisco de Ribeira plângea cu ochii pironiţi în acoperişul împletit al căsuţei. Credinţa lui i se părea atunci cam ca un aisberg enorm – cum văzuse în călătoria sa din Portugalia spre Lumea Nouă –, un munte uriaş de gheaţă care, pe măsură ce se apropia, se topea tot mai mult cu fiecare zi, şi din care, când, în cele din urmă, ajunsese la doi paşi, nu mai rămăsese decât un mic nămete. *Padre* se simţea foarte trist, şi lacrimile îi curgeau pe tâmple, pe după urechi şi-i cădeau pe rogojină. Nu v-am obosit, prieteni?

— Nu, nu! Povestiţi minunat, Boţman! Vă rugăm, spuneţi mai departe!

Boţman a privit pieziş la dreapta, apoi la stânga şi a continuat:

— Deci *Padre* ajunsese la disperare. Odată a avut o izbucnire isterică şi şi-a rupt mătăniile lui preferate de granat. Mărgelele s-au risipit pe rogojină, şi *padre* le-a căutat multă vreme, târându-se pe podea în genunchi.

Se învârtea pe jos, adunând boabele, într-o poziţie neobişnuită, când deodată l-a fulgerat. Se întâmplă foarte des: pentru ca în cap să ne vină ceva original, trebuie să schimbăm pur şi simplu modul în care sângele ajunge la creier. Mda… Lui *padre* i s-a părut că Domnul îi dă de înţeles fără ocolişuri pentru ce-l trimisese tocmai aici, la Furtado, să le dezvăluie voia Lui indienilor hpouru. A înţeles că supunerea şi nevinovăţia localnicilor sunt numai o iluzie, un miraj. Şi, fiindcă numai cei cu mintea trează aveau să poată trece de porţile raiului, el trebuia să facă o

adevărată probăluire a sufletelor somnoroase ale băştinaşilor.

A doua zi dimineaţa, *padre* s-a apucat să-i ispitească, să-i ademenească, să le dea de băut şi să-i învrăjbească între ei, astfel încât mai târziu, după ce aveau să-şi înţeleagă şi să-şi recunoască păcatul, să se poată căi pe deplin şi să moştenească împărăţia cerurilor. Şi trebuie spus că i-a reuşit de minune. Le oferea madera şi bere, i-a învăţat să joace cărţi şi jocuri de noroc cu oscioare, s-a apucat să le sustragă din colibe obiecte de uz domestic şi să le ascundă la vecini. Şi, o, minune! După nici jumătate de an, la baptisteriu începuse să se formeze coadă. Indienii au venit mai întâi câte doi-trei, apoi au început să-şi facă apariţia în grupuri întregi, iar după două luni a trebuit introdusă o listă de aşteptare pentru taina botezului. Bucuria lui *padre* Francisco nu mai cunoştea margini. După un an, aproape tot tribul fusese convertit la dreapta credinţă. Indienii renunţaseră la vechile lor nume şi adoptaseră cu mândrie altele noi, după sfinţii în a căror zi fuseseră botezaţi. Îmbătat de succes, Abumba-Ba se gândea deja serios la rangul de cardinal, dar ambiţiile lui *padre* ţinteau încă mai sus. În fanteziile lui cele mai intime, se vedea deja, în viitorul nu prea îndepărtat, într-un minunat oraş din piatră albă numit în cinstea noului sfânt – Francisco de Ribeira.

Închipuindu-şi un asemenea viitor şi începând să creadă imediat în el, *padre* a hotărât să-şi confirme dreptul la sfinţenie nu doar prin practică, ci şi prin teorie. În vreme ce indienii umblau beţi pe lângă coliba lui, se băteau şi se porcăiau în portugheză şi în bantu (limbă pe care le-o predase, fireşte, Abumba-Ba), *padre* stătea netulburat la fereastră şi scria texte teologice, plus o autobiografie. Scria mult şi cu plăcere. Numărul penelor pe care le-a tocit pe manuscrise ar fi ajuns pentru echiparea unui întreg detaşament de îngeri. Când termina

cinci pagini, recitea cele scrise şi corecta locurile cele mai neclare, ca să uşureze munca viitorilor iscoditori ai sorţii lui pământeşti.

Dar, din păcate sau din fericire, lui *padre* Francisco de Ribeira i-a lipsit foarte puţin ca să fie trecut în rândul sfinţilor – şi anume, să moară de o moarte violentă. S-a îmbolnăvit doar de friguri şi după trei zile şi-a dat duhul neliniştit în mâinile Domnului, strângând tare la piept crucifixul de tisă. Portughezii au glumit în şoaptă la înmormântarea lui că, odată ajuns în curţile raiului, *padre* avea să-i scoată şi acolo pe toţi din răbdări vârându-şi nasul uscăţiv în treburile altora. Cam aşa, deci.

Boţman a tăcut. Noi, ceilalţi, ne-am uitat unii la alţii, şi micul grifon l-a întrebat neliniştit:

— Dar ce legătură are asta cu strămoşii dumneavoastră, Boţman?

— Păi uite ce legătură! Ai niţică răbdare! a exclamat Boţman. În scurtă vreme, în locul lui Francisco răposat întru Domnul a fost trimis un nou *padre*, mohorât şi crud la inimă, care, de cum a sosit, a introdus în Furtado prohibiţia împotriva alcoolului şi a oprit jocurile de cărţi şi de noroc. Şi, fiindcă îşi avea propriul servitor, pe malaezul Liu-Yon, Abumba-Ba a fost trimis cu prima corabie în Europa. Indienii hpouru îl îndrăgiseră însă atât de mult pe ajutorul fostului *padre*, pe care îl porecliseră Omul-Noapte, încât la despărţire i-au dăruit o pisică sălbatică pătată, un margay de Amazon. În timpul călătoriei, Abumba-Ba l-a învăţat pe motan tot felul de trucuri, aşa că în Portugalia şi-au câştigat pâinea dând spectacole pe străzi. Abumba-Ba se pricepea să decupeze din hârtie neagră profiluri de oameni şi să cânte psalmi, iar margayul îi ţinea isonul şi făcea tot felul de salturi caraghioase. Poftim! Asta-i povestea.

— Dar cum, cum, CUM au ajuns strămoşii dumneavoastră în Rusia? nu se potolea micul

grifon.

— Şi de ce sunteţi aşa de… bulbucat? l-a susţinut Greta.

— Cum au ajuns strămoşii mei în Rusia… nimeni nu ştie precis. Dar străbunica străbunicii mele povestea că cineva îi spusese că pisicile margay au ajuns în Rusia odată cu Napoleon.

— Ce interesant!

— Da, foarte interesant. Ţineţi minte, de pildă, faimosul portret al cneazului Iusupov[125]? În el, cneazul este reprezentat într-o pelerină din…. ce blană credeţi? Boţman şi-a învăluit ascultătorii într-o privire şireată. Exact! Din blană de margay. Iar ochii îi am bulbucaţi exact pentru că pisicile margay au ochii foarte mari şi ieşiţi parcă din orbite. *Voilà*! şi-a încheiat el povestirea şi a holbat iar ochii rotunzi. Toţi am dat din cap a înţelegere, deşi era destul de greu să faci legătura dintre blana unui margay mort şi colonizarea speciei în Rusia.

Era deja târziu. Broscuţele orăcăiau de mama focului în şanţuri. Se auzeau şi huhurezii. Plopii se legănau tainic, şi conurile de lumină ale felinarelor smulgeau din asfalt întunericul indigo. Liliacul se ofilise de mult, dar amintirile ne fuseseră atât de tare stârnite, încât toţi îi simţeam clar mirosul. Şi totul era bine, toţi ne simţeam aproape, eram de-ai noştri. Nici măcar micul grifon de Brabant nu se simţea străin printre noi, pentru că nimeni şi nimic nu se simţea străin în noaptea aceasta. Şi ni se mai părea că fiecare, înăuntrul lui, măcar pentru aceste câteva ore, îşi găsise stăpânul ideal. Nu ne mai venea să ne despărţim.

— Uneori se-ntâmplă, am spus eu deodată, să te pregăteşti să pleci într-o călătorie îndepărtată – de exemplu, într-un parc frumos sau să vezi o biserică faimoasă. Şi te pregăteşti atâta pentru călătoria asta, îţi pui atâtea nădejdi în ea, o aştepţi cu atâta nerăbdare, încât, până la urmă, ţii minte călătoria propriu-zisă mult mai bine decât destinaţia ei. Se înţelege ce spun?

— Iubitule, eu te înţeleg.

— Şi eu.

— Eu nu înţeleg foarte bine, a spus Ludwig, dar mă străduiesc din toate puterile.

— Aşa e la mine cu visele. Sunt un fel de coajă a zilei, nişte resturi de cartofi cu care nu te saturi niciodată. Iar pentru mine ele au însemnat întotdeauna cel puţin la fel de mult ca şi starea de veghe. De exemplu, când ţi-e foarte foame, te salvezi prin somn, pentru că poţi să uiţi măcar pentru o vreme că ai stomacul gol şi nu-l mai auzi bolborosind.

— Da, exact.

— Ei bine, nu demult am avut următorul vis. Se făcea că trecuseră foarte-foarte mulţi ani. Şi parcă ne adunam şi ieşeam din pământ într-un fel de marş mare, important. Da. Noi toţi, cu blana netedă, cu urechile atârnate, pestriţi la păr, dar şi retrieverii, corgii, micii grifoni de Brabant, se înţelege, şi maidanezii fără stăpân. Şi toţi mergem înainte. Printre labe ni se împleticesc hârciogi, şobolani şi porcuşori de Guineea, ne ţâşnesc dihori, iar deasupra noastră se rotesc păsările ţinute în colivie.Umplem bulevardele, paralizăm circulaţia de pe centură, de pe Trioşka, de pe Sadovoe şi Bulvarnoe Kolţo[126]. Vagoanele se opresc pe magistralele circulare şi radiale de metrou, pentru că noi am scormonit pământul propriilor morminte cu colţii şi ghearele pe care le-am recăpătat. Ne-am trezit din morţi. Iar oamenii se înghesuie pe trotuare, şi fiecare şi-l caută pe-al său. Câte unul îl recunoaşte în sfârşit şi se repede spre el sau ea cu un ţipăt, îl strânge la piept, îl îmbrăţişează. Şi-şi ia o expresie foarte rea, ca să nu-l bufnească plânsul, care oricum îl bufneşte, şi deja nu se mai jenează, pentru că nu se mai poate gândi decât că minunea la care a visat atâţia ani s-a împlinit până la urmă. Şi apoi altul îl zăreşte pe al lui. Se apropie de marginea trotuarului şi, ca întotdeauna cu mulţi ani în urmă, scoate un fluierat

scurt, chit că nu mai are atâţia dinţi. Şi Lord al lui, sau Platon, sau Hermiona răspund imediat cu un singur mieunat lung sau cu un hămăit scurt. Şi stăpânul scoate din sân zgarda, pe care a păstrat-o, bineînţeles, exact pentru o asemenea situaţie, pe care a purtat-o peste tot cu el şi pe care n-ar fi putut niciodată, în nici un caz, s-o arunce, şi i-o pune şi pleacă la plimbare cu Lord, sau cu Platon, sau cu Hermiona pe trasee doar de ei ştiute. Liniştit, ca şi cum ar fi cel mai firesc lucru din lume. Şi oamenii încep să ne aleagă ca pe valizele de pe banda de bagaje. Se depăşesc în fugă, se calcă unii pe alţii, dar nu simt nici durere, nici supărare. Îşi întind mâinile spre noi, şi cu toţii înţeleg deodată, definitiv, că mâinile sunt făcute doar ca să îmbrăţişeze pe altcineva, să-l încălzească. Şi acum noi şi oamenii o să avem multă, foarte multă vreme să ne uităm unii la alţii, pe săturate, şi să ne povestim totul. Şi o să le povestim ce-am făcut, unde ne-am petrecut tot acest lung răstimp, ce gol sufletesc şi câtă singurătate am trăit fără ei. O să ne împărtăşim noutăţile, iar dac-o să auzim ceva ce ştiam deja, o să fim fericiţi să mai ascultăm o dată. Pentru că aşa e dat de la natură, ca, dacă te lipeşti multă vreme de cineva, în tine să se formeze un fel de scobitură care se potriveşte exact cu protuberanţa din câinele sau pisica ta. Şi, cu cât iubeşti mai tare pe cineva, cu atât ai mai multe asemenea scobituri, care nu pot fi reparate la service şi pe care nu le acoperă nici o asigurare medicală. Aşa a fost visul meu.

Micul grifon rânjea jalnic la lună într-o parte, exact aşa cum făcea când ieşea din *Château* noaptea. Chiar şi Boţman părea tare trist. Greta se uita la mine cu gura întredeschisă, şi privirea ei era plină de admiraţie şi de încă ceva, pe care nu ştiu să-l numesc.

— Da, Savelie. Ce poveste pătrunzătoare! a spus Boţman. De s-ar întâmpla aşa! De-ar fi aşa!

Eu nu sunt un mare iubitor al oamenilor, dar oamenii au totuşi un rost. Aşa-i, Ludwig, amice?

— Nu trebuie să-i vorbim de rău pe oameni, a spus câinele, întorcându-se către noi. Vorbise cu înflăcărare şi s-a uitat rugător la Boţman. Sunt printre ei fiinţe minunate.

Cerul prindea o tentă rozalie la răsărit, în plopi se treziseră primele păsări, şi în frunzişul decolorat de septembrie a foşnit un animal matinal – poate o cârtiţă. Venise timpul să ne întoarcem la *Château*. Mergeam pe malul înalt al iazului, şi siluetele noastre se conturau negre pe fundalul cerului la răsărit. Iar când eu, intrând ultimul în sălaşul nostru, m-am întors cu faţa spre parc, prima rază atingea deja cupola bisericii Nichita Mucenicul.

Ştiam că eu şi Greta n-o să mai rămânem aici mult timp; curând aveam să plecăm. Şi voiam să împart aceste ultime zile calde de toamnă cu noii noştri amici; să beau, cum ar veni, cupa prieteniei până la fund, ca pe un pocal de vin din care nu băusem niciodată şi din care probabil nici n-aveam să mai beau. Căci ne aştepta un drum lung pe câmpia întinsă a vieţii, iar acum parcă ieşeam din nişte chei înguste.

Temperatura când scădea, când creştea din nou. Uneori, peste noapte, băltoacele apucau să se acopere cu o pojghiţă subţire de gheaţă, dar ziua aerul se încălzea din nou. Copiii alergau fără căciulă, şi mănuşile prea timpurii prinse cu elastic le atârnau degeaba din mâneci. Femeia care făcea yoga a venit în parc îmbrăcată de vară până în ultima clipă. Apoi a făcut totuşi pneumonie şi a dispărut câteva săptămâni, dar s-a întors cu o prietenă (colegă de salon la spital, după cum am înţeles din conversaţiile lor). Păcat că nu mai era vreme de biciclete, altfel s-ar fi plimbat împreună într-una dublă.

Am învăţat-o pe Greta să se caţăre în copaci. Stăteam ore întregi pe crengi în frunzişul roşu al arţarului, ca într-un cort, fără să vorbim, fără să ne

luăm cei trei ochi unul de la celălalt. Mâncam de prânz, apoi ne jucam. Ludwig ne aducea castane şi beţe, noi îi strigam „aport“, el o zbughea în fugă şi ni le aducea din nou. Inepuizabilul Boţman ne spunea poveşti. Mergeam cu toţii la concertele de estradă şi la filmele în aer liber de duminică. Spectatorii ne recunoşteau deja, deveniserăm un fel de atracţii turistice ale parcului Bauman. Nu ne gândeam la nimic inutil şi nu vorbeam niciodată despre cât ne e de bine, ca nu cumva să ne speriem fericirea.

Eu şi Greta făceam adeseori plimbări lungi. Ne strecuram iute pe sub porţi, străbăteam curţile în goană. Cândva, pe vremuri, străzile acestea fuseseră doar nişte poteci înguste şerpuind printre lăstărişuri de anin sau de mesteacăn.

Odată ne-au trezit nişte cântece energice, însufleţitoare, care răsunau din difuzoarele parcului. Boţman şi Ludwig nu erau în *Château*. Am ieşit din cuşcă şi am văzut o mulţime de oameni care umblau singuri, în perechi sau cu copii în spate. Locuitorii şi oaspeţii oraşului ţineau în mâini steguleţe, îngheţată sau nu ţineau nimic, pur şi simplu priveau curioşi în jur. Un băiat îl hrănea pe Ludwig cu un şuberec, sub ochii tatălui său, şi câinele, mai cruciş de plăcere ca niciodată, le mulţumea zgomotos şi le promitea că totul va fi perfect dacă-l iau acasă la ei. Dar nu l-au luat. Boţman şedea nu departe, urmărind scena, şi zâmbea pe sub mustăţi.

S-a dovedit că era ziua oraşului. Eu şi Greta ne-am spălat, ne-am lins unul pe altul şi am pornit în jos pe Sadovoe Kolţo să ne uităm la parada maşinilor şi utilajelor din dotarea serviciilor municipale. Ne-am găsit un loc pe o balustradă şi am privit procesiunea nesfârşită de troleibuze, motociclete, camioane, autobuze şi simple autoturisme. Albastre, roşii, verzi şi albe, complet noi sau deja hodorogite, toate treceau încet, aliniate în coloane. MOSLIFT, Ministerul

Situaţiilor de Urgenţă, MOSGAZ, poliţia, ba chiar şi patrulele fluviale. Pentru că le-ar fi fost cam greu să navigheze pe Sadovoe Kolţo, primăria decisese ca bărcile să fie remorcate, iar angajaţii patrulelor fluviale, gătiţi în costume de scafandru, şedeau alături de ele şi zâmbeau prin măşti, făceau mulţimii cu mâna şi plesneau bordul cu labele.

— Deci tu nu i-ai iubit niciodată pe ai tăi?

— I-am iubit. Adică, mai degrabă mi-a fost milă. Aş fi putut foarte bine să mă descurc şi fără ei. Le-am fost recunoscător – poate chiar ceva mai mult de atât. Dar oamenii sunt făcuţi în aşa fel, încât trebuie să-şi cheltuiască surplusul de energie nepotolită pe ceva, şi toată viaţa mulţi nu învaţă să facă nimic cu el. Şi atunci apărem noi. Aşa că deseori aveam impresia că mă umplu cu un lichid vâscos, tulbure şi galben ca zahărul caramel – forţa aceea pe care ei nu ştiu pe ce să şi-o folosească. Căci, dacă strâng această forţă înăuntrul lor şi n-o cheltuiesc pe nimic, ea se veştejeşte, se îngreunează şi riscă să-i îmbolnăvească. Şi nu-mi plăcea treaba asta.

— Şi atunci plecai?

— Aproape întotdeauna. Ştii ce sunt puşculiţele?

— Nu.

— Nişte purceluşi de ceramică în care oamenii pun monede, mărunţiş şi bancnote de mică valoare. Şi pe urmă, când ajung la zile negre, le sparg fără milă, şi tot mărunţişul ăsta cu care nu cumperi nici măcar un cârnat se împrăştie prin cameră. Uneori mi se părea că mă transform într-o asemenea puşculiţă. Vârau şi îndesau în mine toată mizeria, ca să scape de ea, şi eu la un moment dat nu mai răbdam şi fugeam. Însă ştiu că multora le place.

— De ce?

— Pentru că aşa îşi văd ei soarta, să fie alături de stăpânul lor şi la bine, şi la rău.

— Asta e o chestie câinească.

— Posibil. Azi-dimineaţă, Boţman mi-a spus un banc. „Câinele se gândeşte: «Omul mă îngrijeşte, mă hrăneşte, îi pasă de mine. Probabil e un zeu». Pisica se gândeşte: «Omul mă îngrijeşte, mă hrăneşte, îi pasă de mine. Probabil sunt un zeu».“

— Sveta nu mi-a purtat niciodată prea mult de grijă. Pur şi simplu, când nu mai ştia ce poză să pună pe Instagram, se fotografia cu mine.

— În curând vin gerurile. Trebuie să ne gândim unde ne petrecem iarna.

— Ai vreo idee?

— Da, m-am gândit la ceva.

Seara le-am declarat prietenilor noştri că e timpul să ne despărţim. Boţman a oftat din greu. Ludwig a declamat de mai multe ori „Nu!“, de parc-ar fi făcut parte dintr-un cor antic grecesc.

— Prieteni, eu şi Greta ne-am simţit foarte bine cu voi, dar trebuie să găsim un alt loc pentru tânăra noastră familie.

— Da, a spus Greta, am ajuns să vă îndrăgim şi să ţinem la voi.

— Ei, ce să zic, copii? Dacă dă Dumnezeu – sau oricine-o fi şezând acolo printre nori –, poate n-o fi ultima oară când ne vedem. A-ha-ha-ha! a râs Boţman.

Ne-a adulmecat de rămas-bun, şi-a lipit blând fruntea de frunţile noastre şi s-a frecat cu coastele de coastele noastre, cum n-o mai făcuse niciodată până atunci.

Ştiam că nu trebuie să lungim despărţirea, aşa că m-am răsucit şi am tras-o pe Greta după mine. Apoi m-am oprit totuşi, m-am uitat la iaz, la Anatoli Palîci, care curând avea să schimbe undiţa pe burghiu şi, în zilele iernii lungi, să păzească, aşezat pe un scaun pliant, copca făcută în gheaţă. M-am uitat la estrada de lemn, la plopi şi la ghirlandele de becuri care acum se aprindeau foarte devreme seara. Şi le-am spus lui Boţman şi Ludwig:

— *Château* vă rămâne vouă, prieteni! Aveţi grijă de căsuţa noastră, faceţi curat în fiecare duminică! Şi nu ne uitaţi!

— Rămas-bun, dragilor!

— Rămas-bun!

Note

108. În parcul Bauman nu există nici un lac.

109. Instrument popular asemănător cu lăuta.

110. Veche baladă englezească anonimă.

111. Cântăreţi de muzică uşoară foarte populari în Rusia.

112. Baruri de noapte scumpe din Moscova.

113. Denumire populară a Sfintei Matrona a Moscovei (1885–1952), ale cărei moaşte se găsesc în mănăstirea de maici Pokrovski (a Mijlocirii Maicii Domnului).

114. Unul dintre megastarurile muzicii uşoare sovietice şi apoi ruseşti.

115. Referire la cântăreţul de muzică uşoară Oleg M. Gazmanov (n. 1951), activ încă din perioada sovietică, şi la fiul lui, Rodion, care şi-a făcut debutul în 1988, la numai şapte ani, cu melodia de mare succes *Lucy* (despre căţeaua lui).

116. Acronim rusesc de la Serviciul Federal de Securitate, serviciile secrete ruseşti.

117. Faimoasă bandă criminală activă la sfârşitul anilor ’90 şi începutul anilor 2000 în oraşul Voronej, dar cu legături în cercurile politice şi de afaceri de la Moscova.

118. Referire la un fenomen specific anilor ’90 în Rusia, când membrii lumii interlope sau oamenii foarte bogaţi îşi construiau monumente funerare somptuoase, pe care erau reprezentaţi în mărime (cel puţin) naturală în adevărate tablouri cioplite în piatră, adesea bine îmbrăcaţi, alături de maşini de lux, mese încărcate etc.

119. Aluzie probabilă la oligarhul rus Boris A. Berezovski (1946–2013), unul dintre apropiaţii lui Boris Elţîn şi un critic neobosit al preşedintelui Vladimir Putin. A fost condamnat *in absentia* în Rusia pentru fraudă şi spălare de bani.

120. Translator şi poliglot rus (n. 1958), profesor universitar, autor a numeroase cursuri de predare a mai multor limbi străine.

121. Cea mai scumpă zonă rezidenţială din Moscova la sfârşitul anilor ’90 şi începutul anilor 2000.

122. Acoperământ sărbătoresc de cap în costumul popular al femeilor, sub forma unei diademe înalte, împodobite şi viu colorate.

123. Rasă de câini de vânătoare de talie mică.

124. Boţman se numeşte şeful de echipaj de pe o navă; nostrom.

125. Boris N. Iusupov (1794 –1849), moşier rus; portretul pomenit a fost făcut de Antoine-Jean Gros în 1809 (deci cu trei ani înainte de invazia lui Napoleon în Rusia).

126. În Moscova există mai multe magistrale circulare. Bulvarnoe Kolţo (Inelul Bulevardelor) este cel mai central şi formează un inel incomplet cu o lungime de circa 9 km. Sadovoe Kolţo (Inelul Parcurilor) este următorul, lung de circa 16 km. A treia magistrală, neîntreruptă de nici un semafor, Tretie Transportnoe Kolţo (al Treilea Inel de Transport, prescurtat şi Trioşka, pomenit mai devreme în text drept „a treia şosea circulară“) are circa 36 km lungime. Următoarea este centura Moscovei.

9
REFUGIUL

Ştiam foarte clar unde mergem. Da, n-aveam nici un fel de îndoială: hotărâsem că trebuie să-i arăt Gretei primul meu sălaş, strada mea natală, aleea Şelaputinski. De când nu mai fusesem acolo! Singura dată când trecusem pe lângă ea, pe bicicleta lui Askar, nici n-o puneam la socoteală. Acum mă aşteptam la orice. Mă aşteptam să nu le mai găsesc nici pe mama, nici pe surorile mele, şi ceva îmi şoptea că n-am să mai găsesc nici cutia de banane Chiquita. Trecuseră atâţia ani! Grei şi ruginiţi, ca nişte proiectile vechi de tun lipite între ele de vreme.

Aveam de făcut drum lung: urma s-o luăm pe Gorohovski, Tokmakovski, Elizavetinski, apoi pe malul Iauzei, pe lângă ecluza Sîromiatniki. Peste tot în jur erau bălţi întunecate, îngheţate peste noapte, câinii din curţi îşi transmiteau zgomotos noutăţi lipsite de orice interes. Cerul ba se învelea complet într-o perdea cenuşie, ba se însenina brusc, şi atunci pentru câteva clipe erai tentat să crezi că anul acesta furtunile aveau să ocolească oraşul. Iar dacă nu oraşul, măcar cartierul nostru. Sau, dacă nu cartierul, măcar locuinţa noastră, oricare avea să fie ea în iarna care se apropia. Aproape toate păsările părăsiseră deja Moscova. Ici-colo vedeam cum câte-o ceată de păsăret mărunt, speriată de claxoanele maşinilor, se ridică fâlfâind din coroanele copacilor şi o porneşte în grabă spre sud.

Pe cheiul Tupolev avusese iar loc o alunecare de teren, şi la locul faptei lucrau echipajele de urgenţă. Trecătorii erau rugaţi să nu se oprească şi să ocolească groapa. Am ajuns la ecluza Sîromiatniki şi am ascultat vuietul apei. Cuttere şi

bărci se loveau surd cu bordul de stâlpi. Pe bolarzi se opreau cu aripile întinse pescăruşi cu picioarele galbene; ai fi zis că marea, pe care eu şi Greta n-o văzuserăm niciodată, e undeva foarte aproape.

Fireşte, pe tanti Madeleine n-am întâlnit-o – şi m-am întristat. Altfel, maşina de spălat Ariston stătea în acelaşi loc. Mai trăgeam doar speranţă că mătuşa plecase undeva cu treabă.

Iată şi podul Tamojennîi, iar în stânga, mănăstirea Sfântul Andronic. Eram deci foarte aproape, mai aveam puţin. Tramvaiul 20 trecea scăpărând scântei. Iată şi biserica Preacuviosul Serghie, apoi vechiul foişor de foc cu acelaşi ciorchine de baloane în vârf. M-am hotărât să facem un ocol, s-o luăm pe un drum mai lung. Inima îmi bătea năvalnic, îi îndrugam întruna Gretei, nu-mi mai tăcea gura, iar ea mă privea cu căldură. Auzise toate astea de nenumărate ori, mă cunoştea pe de rost, dar mă asculta ca şi cum ar fi fost prima dată; voia să mă asculte, pentru că tot ce era în jur şi care era atât de mult al meu devenea acum şi al ei.

În locul magazinului ABK am găsit minimarketul Cash&Go. Pe terenul de joacă fusese montat un adevărat cosmodrom, unde micii rezidenţi de pe Şelaputinski se deprindeau cu bolizi zburători, cu sasuri şi rachete intergalactice. În locul atelierului de reparaţii La nenea Kolea se deschisese studioul de dansuri indiene Shanti-Shanti. Ce-o mai fi făcând nenea Kolea? Oare mai trăieşte? N-am mai văzut Zaporojeţul sub calota lui de prelată, fusese înlocuit de un jeep mare negru. Mulţimea de anunţuri cu închirieri de pe stâlpi mi-a dat însă o speranţă că vechiul meu prieten Mitea Pliaskin bate şi azi cartierul, lipind foi de hârtie şi livrând corespondenţă locuitorilor de pe Nikoloiamskaia, Şelaputinski, Pestovski şi Stanislavski.

Am ajuns în cele din urmă şi la imobilul Morozovilor. În ciuda anilor care trecuseră, era

învelit în aceeaşi plasă verde de şantier şi continua să cadă în paragină. Nimfele şi satirii de pe faţadă rămăseseră şi fără ultimele extremităţi, doar ici-colo mai atârna câte un fald de tunică, câte o bucată de fluier, câte o ureche singuratică. Crăpăturile se ramificaseră şi se adânciseră, ciorile părăsiseră lucarna din pod. La intrarea în clădire fusese instalat un panou pe care scria cine face reparaţia şi termenele de execuţie. Judecând după date, lucrările ar fi trebuit să fie terminate deja de trei ani. Cineva formulase anumite pretenţii în această privinţă printr-un cuvânt deocheat în caligrafie de mână, înscris cu înfloriturі pitoreşti sub litera N. Localnicii se pricepeau să-şi exprime cererile ferm, dar elegant.

Am ocolit maternitatea prin stânga. Dând colţul, am mijit ochii şi am rămas aşa câteva secunde, să-mi fac curaj. După cum mă aşteptam, cutia cu banane nu se zărea nicăieri. N-am văzut nici un fel de semn că aici ar fi locuit vreo pisică. Nu erau nici mama, nici surorile mele. Plopul cel mare, sub care fusese cândva îngropat fratele meu, nu mi se mai părea acum atât de mare. Nici cârtiţele nu păreau să fie. Nu, n-am dat de nici unul din membrii brigăzii de gropari, care ar fi putut probabil să-mi spună ce se întâmplase cu familia mea. Era pustiu şi frig. Necunoscutul însă mi-a declanşat imaginaţia. Puteam să-mi închipui orice, să-mi zugrăvesc tot felul de imagini în minte şi, cum se întâmplă adesea, să încep să şi cred în ele. Greta mergea alături de mine fără să mă întrebe nimic, dar mi-a citit cumva gândurile şi mi-a spus:

— Am senzaţia că mama şi surorile tale sunt bine.

— De ce crezi asta?

— Păi, pot să fie bine sau pot să nu fie. Probabilitatea e egală. Aşa că eu prefer să cred că sunt bine.

— Da, dar, dacă probabilitatea e egală, de ce crezi că sunt, de fapt, bine?

— Pentru că aşa suntem făcuţi. Avem nevoie să credem în mai bine.

— Da, trebuie să credem în mai bine.

— Trebuie să credem.

— Când m-a luat Vitea, am spus, mă gândeam în fiecare zi numai la mama şi la surorile mele. Stăteam ore întregi la fereastră, cu labele pe geam, şi mă uitam jos, în curte. Dar în ziua când am fugit, nici nu mi-a trecut prin cap să le caut. Îmi închipuiam c-o să existe întotdeauna şi c-o să mă pot întoarce la ele oricând. Şi, cel mai important, chiar puteam să mă întorc! Dar nu m-am întors. Iar acum… nu e nimeni aici, tăcere.

— Sunt bine toate, crede-mă!

Era deja târziu. Luna îşi micşora treptat prezenţa pe cerul nopţii. Se auzeau huhurezii, copacii se legănau languros, aricii tăceau cu subînţeles în iarba înaltă. Am pătruns în curtea din spate a clădirii şi ne-am trezit în grădină. Florile se ofiliseră demult, dar eu îmi aminteam perfect mirosul fiecăreia. Am tras în piept mireasma de salbă, de talpa-mâţei şi de aglică. Ţineam minte totul, fiecare impresie, cât de măruntă, fiecare foşnet mi se ridica la suprafaţa memoriei ca o geamandură pe lacul verde al plantelor înflorite. Scumpele mele, dragele mele! Pe unde hălăduiţi acum? Cine vă hrăneşte, cine vă dă de băut, cine vă mângâie? Surioarele mele, mamă! Câte vorbe rămăseseră nespuse, câte jocuri nejucate, câte mese neluate împreună! I-am povestit a suta oară Gretei despre cutia noastră de banane, culcuşul nostru încă de la naştere, despre vechiul Zaporojeţ, despre primele săptămâni din viaţa noastră şi, cu ajutorul ei, prin ochii ei, am retrăit vremurile de atunci. Timpul acesta filtrat prin ea, îmbogăţit cu gândurile ei, se întorcea la mine – şi am început să plâng. Am plâns aşa cum plângem numai noi: când ochii ne rămân uscaţi, dar de undeva din adâncuri se ridică un sunet trist, pe care nu-l mai poţi ţine în tine. Şi atunci deschizi gura şi laşi geamătul acesta

să iasă, să se înalţe tot mai sus şi mai departe. Mai sus de croncănitul ciorilor, de vuietul avioanelor şi aerobuzelor, şi mai sus, prin stratul gros de nori, în vidul de gheaţă, ca să încremenească acolo pentru vecie. Da, fie ca geamătul acesta să iasă din tine, să dispară acolo sus, unde e mult mai mult loc decât aici! Nimeni n-o să aibă de suferit, iar tu te vei simţi uşurat. Uşurat? Fireşte! Şi nu te ruşina de nimic! N-ai de ce şi de cine să te ruşinezi. Aici fiecare floare te ţine minte şi te iubeşte, şi nimeni n-o să te judece – eu cu atât mai puţin. Acum te am pe tine, Greta mea, şi vom locui aici, în clădirea Morozovilor, vom locui aici… Vom locui aici îndoit, întreit – pentru ele toate. Aşa am să ştiu că mama şi surorile mele, şi tanti Madeleine, oriunde s-ar afla acum, vor trăi în tot acest timp alături de noi. Sunt amintiri care seamănă cu depozitele bancare, nu le poţi scoate decât la termenul stabilit. Dar, când vine clipa aceea, când ceva care rătăceşte pe afară se suprapune peste ceea ce în răstimpul acesta s-a copt înăuntru (şi nimeni nu va şti vreodată cum de se poate una ca asta!) – când se petrece deci aşa ceva, primeşti înapoi ceea ce ai depus cu asemenea dividende, cu aşa un spor incredibil, încât nu poţi decât să plângi încetişor, de bucurie, în faţa tainei şi minunii vieţii. Iar ca să explici nu-ţi mai rămâne nici o putere. Da? Ce bine e totul în noi, ce frumos potrivit! Parcă a înflorit ceva în mine, ceva de dragul căruia există, de fapt, tot ce e pe lume. Parcă mă simt de-a dreptul trist. Trist? Da, dar de o tristeţe bună.

Am intrat în clădirea întunecată şi am urcat treptele tocite, sfărâmicioase. Ici-colo pe ele se păstraseră vergelele de oţel, şi sunt sigur că, atunci când Clementine Churchill venise în vizită aici, pe sub ele fusese tras un covor roşu. Scara, urcând în spirală către etajele superioare, se îngusta şi se pierdea treptat. Uşa podului s-a dovedit neîncuiată; am intrat prin crăpătura ei şi ne-am oprit să adulmecăm împrejurimile.

Podul era umed şi întunecat. În ţevile de apă caldă şuiera vântul. Ne-am întins pe podeaua de lemn lângă ferestruica rotundă, şi, uimitor! m-am trezit în sfârşit lângă lucarna la care înainte mă uitam doar de jos. De pe duşumea ne zâmbeau coji de pepene aruncate la întâmplare. Cui şi când îi trecuse prin cap să organizeze aici un ospăţ? I-am arătat Gretei apartamentul familiei Pasecinik. La ferestrele lor ardea lumină. Am văzut-o la bucătărie pe mama Lena, dar nu i-am distins trăsăturile, ca să-mi dau seama cât îmbătrânise în anii aceştia. Doar mi s-a părut ciudat s-o văd în halatul bunicii. Mi-am mutat apoi privirea asupra ferestrei de la camera vecină. Acolo totul rămăsese ca pe vremuri. La masă stătea Vitiuşa – i-am recunoscut imediat umerii înguşti, rotunjiţi ca o sticlă de vin, claia de păr, ochii mari şi trişti în lumina albăstrie a monitorului. Scria ceva concentrat, probabil vreun referat la istorie sau lucrarea de diplomă. Apoi m-am uitat la ferestrele de la dormitorul bunicii. Camera aceasta se schimbase mult: altă culoare pe pereţi, alte perdele, mobilă şi o lustră nouă. Doar pe pervaz rămăseseră plantele ei – muşcate, aloe şi… şi… Şi bilbergia. Da, exact, Greta, bilbergia, mulţumesc. Am văzut silueta unei fete necunoscute, şi ia te uită, legăna grijulie ceva ce nu desluşeam, pentru că era mai jos decât fereastra. Apoi a luat altceva în mână, s-a aplecat şi a început să scuture obiectul acela şi, pare-se, să zâmbească. Da, făcea o mutră nostimă. Deci astea erau noutăţile. Ce de schimbări! Mi-am mutat privirea la etajul patru, la apartamentul unde locuise Denis Alekseevici, cel care-mi făcuse cunoştinţă cu concertul *L'amoroso*, dar ferestrele lui erau întunecate. Şi totuşi, scrutând mai bine, mi s-a părut că lângă draperie, cu fruntea lipită de geam, desluşesc un bătrân care se uită drept la noi. Într-adevăr, era chiar Denis Alekseevici – văduv, mizantrop şi meloman.

Dintr-odată a scăpărat un fulger, şi oblonul ferestruicii a aruncat asupra podului o umbră rău prevestitoare. Iubita mea s-a strâns lângă mine. A început o ploaie cu găleata. Mă simţeam ciudat la gândul că, în chiar centrul acestui enorm oraş, noi ne instalaserăm ca într-o *dacea*. Deşi nici unul din noi nu fusese vreodată la o *dacea*, ştiam precis că aşa e. Frigul de afară îngroşa parcă graniţele corpului nostru, încât căldura ieşea mai încet din noi. Şi ne gândeam unul la altul şi mai intens decât de obicei, ne rezemam unul într-altul şi mai strâns. Iar sentimentele noastre creşteau. Şi tot ce ne făcea bogaţi, mica noastră avere – foşnetele acestea, şoaptele şi murmurul, nisipul auriu de pe fundul pârâului de munte, pe care n-avem de ce să-l scoatem din apă şi să-l trecem prin sită. Memoria noastră unul despre altul. Memoria e o chestie ciudată, o mezalianţă între veşnicie şi căldura noastră trecătoare, o bogăţie nu prea mare, dar nepreţuită. Ochiul care se freacă de cerul înstelat. Dragostea mea, singura mea dragoste! Tu eşti singura mea memorie. Şi ea se întindea spre mine. Şi apoi, când se întâmpla asta, se întorceau la mine toate acele multe, multe zile pierdute. Străbăteam pădurea mai departe, tot mai departe, prin brădet, spre apusul roşu. Mergeam tot înainte, mi-era cald la bot şi frig la coadă. Eram învelit de întunecime, care se dădea însă la o parte, şi crengile se vedeau negre pe fondul soarelui uriaş. Răzbăteam prin păienjenişuri, mergeam înainte, spre apus, mijeam ochii şi ardeam. Şi mi se părea că în mine au înviat mii de pâraie, că se ridică forţe neştiute mie, şi-i transmiteam totul ei, iubitei mele. Şi plângeam şi strigam de tot ce se petrecea cu mine, nu ştiam că aşa ceva se poate pe lume. Pluteam pe sub apă, mă cufundam mai adânc, în trecut, îmi descopeream trecutul şi mai vechi. Apoi n-am mai putut să suport. Înălţimea se îngrămădea în sfere nenumărate, una peste alta, una deasupra alteia. Am strâns-o din toate puterile pe iubita mea şi am

muşcat-o de ureche. Şi pe urmă… pe urmă am simţit că mă fac ţăndări şi dispar.

Dimineaţă, în ferestruică strălucea soarele. Cerul se înseninase, iar tunetele şi fulgerele din noaptea anterioară păreau deja o născocire, o minciună. Ne-am spălat şi am pornit să cutreierăm clădirea. Pe pereţi atârnau pânze de păianjen. Pe toată lungimea coridoarelor stăteau dulapuri albe de sticlă cu instrumentar de spital. În saloane rămăseseră fotoliile speciale cu suport pentru picioare şi chiar şi paturi cu triunghiurile pernelor la căpătâi. În cabinetele medicale se prăfuiau, strânse în tocuri de piele, aparate electrice, monitoare şi diverse echipamente complicate. Pe aici pe undeva locuise cândva pictorul Belakvin, dar n-am dat nicăieri de urmele lui – nici de pensule, nici de vopsele. Într-un colţ, pe un perete, am văzut un calendar scris cu cretă: şiruri monotone de cifre, cu două grupe, la sfârşit de săptămână, înconjurate cu cerculeţe duble, şi cu întregi cohorte zvelte tăiate cu cruciuliţe. Poate exact aici, la vremea lui, se instalase pictorul. Ici-colo zăceau schelete de şobolani. Alte coridoare erau pline de funingine şi de scrum, faianţa de pe pereţi crăpase, ici-colo planşeurile de lemn se prăbuşiseră. Era evident că aici avusese loc cândva un incendiu. Într-o cameră ne-a picat sub ochi un uriaş glob de lemn. Eram convins că, dac-aş fi ştiut pe ce insulă sau regat secret să apăs, emisfera corespunzătoare s-ar fi deschis şi înaintea noastră ar fi apărut, uitate de un veac, sticle de coniac, whisky şi vinuri nobile. Într-o altă cămăruţă am descoperit câteva tablouri în rame somptuoase, iar pe palierul dintre scări am dat chiar de un adevărat cavaler în armură. Cămaşa lui de zale avea gravată o imagine: în fundal, un castel, în prim-plan, un cort. Alături de el stătea o domniţă cu o pălărie ascuţită în vârf, la picioarele căreia se jucau două fetiţe şi un băiat. Iar băiatul se uita drept la noi. Greta nu s-a putut stăpâni, a sărit pe mingea de

marmură de la cotul scării, de pe ea pe umărul cavalerului, şi a mieunat în viziera deschisă. Drept răspuns, din deschizătură a ieşit în zbor o escadrilă întreagă de licurici.

Am înconjurat încă o dată curtea şi împrejurimile, fără să dăm de vreo făptură cunoscută, şi am hotărât să ne instalăm în pod. Cu mâncarea lucrurile stăteau aici mult mai rău decât în parcul Bauman, dar ne descurcam cât de cât. Ba prindeam un şoarece, ba şterpeleam ceva carne de pui expirată din lada de gunoi din spatele magazinului. Nu ne sfiam să mâncăm şi gângănii. Pe stradă nu vedeai aproape nici una, dar în clădirea propriu-zisă erau chiar prea multe: fluturi de noapte, gândaci zburători, miriapode, păianjeni. De greieri nu ne atingeam, căci dialogurile lor paşnice ne linişteau. Fiindcă tot veni vorba de insecte, n-am putut să nu observ că nu se speriau de noi, ci, dimpotrivă, ne ieşeau fără teamă în cale, ca indienii din povestirea lui Boţman. Aduceam mai curând în viaţa lor o oarecare diversitate, le scuturam traiul obişnuit şi plicticos. Într-un fel, am luat asupra mea rolul pe care-l refuzasem la Elohovo: insectele ne iubeau, ni se supuneau şi se învoiau fără regrete, chiar cu bucurie, să devină hrană. Noi le răsplăteam binele cu bine: nu ne deranja, de pildă, să oploşim zece-douăzeci dintre ele în blană în nopţile reci şi umede de octombrie. Noi înşine, dacă ni se făcea prea frig, ne înfăşuram în halatele bolnavilor, tencuite într-un colţ.

Locuiam în clădire deja de câteva zile şi nu descoperisem nici o urmă din fosta mea viaţă. Nu mai erau nici vânzătoarea Zina, nici Abdulloh. Anunţurile de pe stâlpi, după cum s-a dovedit, nu le mai lipea nici pe departe Mitea Pliaskin, ci o femeie scundă şi corpolentă, cu ochi atât de bulbucaţi, de-ai fi zis că cineva o strânsese lung de gât fără să reuşească s-o omoare. Glafira Egorovna părăsise probabil de mult lumea aceasta, şi acum, în deplin acord cu aşteptările ei, se întâlnise şi cu

Adam, şi cu Petru, şi cu Iona, ba chiar şi cu balena care îl înghiţise. Dezbăteau toţi laolaltă diferite chestiuni şi în general îşi petreceau în mod foarte plăcut timpul – sau ceea ce ţine la ei loc de timp.

Ce crezusem c-o să găsesc? La ce mă aşteptasem? Ca, după toţi anii aceştia, după toate rafalele de vânt şi ploaie, după flăcările care mistuiseră tot ce era viu pe o rază de o mie de kilometri în jur, ai mei să fi avut o şansă să rămână exact acolo unde-i părăsisem? Nu se putea. Nu aşa mergeau lucrurile. M-am gândit că, după fuga mea, se putea ca Vitiuşa s-o fi luat la el pe ABK sau pe Zina – sau chiar pe mama. De ce nu? Şi atunci poate că vreuna dintre ele mă priveşte de sus, la fel cum, cu ani în urmă, le urmărisem eu. Dar n-am zărit nici o pisică la geamurile familiei Pasecinik.

Nu, în locul lor la noi se uita posomorât Denis Alekseevici şi-şi netezea părul cărunt. Eu şi Greta ne închipuiam împreună viaţa lui. Să zicem că s-a născut în familia unui scriitor. Bun, a unui scriitor. Şi scriitorul acesta trăise atât de mult, încât sacoul lui preferat apucase să revină de trei ori la modă. Bine. Ce altceva? Altceva? În liceu, Alioşa frecventase o vreme nişte camere mobilate de pe Bronnaia şi ieşise de acolo cu o boală urâtă, pe care medicul îl sfătuise s-o trateze scufundându-l pe vinovat într-o fiertură fierbinte. A-ha-ha-ha! Ce haios! Deci Alioşa se înzdrăvenise repede, dar îi plăcuse atât de mult procedura, încât o repetase săptămânal, fără să mai aibă nevoie, timp de şaptezeci şi şapte de ani, până la sfârşitul vieţii. Legenda familiei glăsuieşte că murise într-o seară liniştită de mai, aşezat în fotoliul din faţa ferestrei, după ce-şi cufundase mădularul în cana preferată cu inscripţia „Iubitului nostru tată, bunic, străbunic şi străstrăbunic de la urmaşii lui“. Îmi place povestea! Da, că veni vorba, în ’38 fusese trimis în lagăr şi acolo izbutise să compună în capul lui un roman întreg. Şi nu doar să-l compună, ci şi să-l

traducă în franceză. Asta da, memorie! Da. Reuşise să se întoarcă viu şi aproape nevătămat şi ţinuse minte romanul mulţi ani (şi în rusă, şi în franceză). La momentul potrivit, dusese manuscrisul unei edituri şi după un an devenise faimos şi primise un apartament mare într-un bloc la fel de mare. Ei, poftim! Da. Şi aici a crescut şi Deniska. Moştenind ambiţiile literare ale tatălui, a scris vreo zece-douăsprezece poezii, predominant în vers liber, deşi nu se dădea în lături nici de la amfibrah. Iar odată, trezindu-se în timpul nopţii, s-a împleticit către secretar şi a trântit dintr-o suflare un poem scurt, într-un iamb simplu şi plin de căldură. A scris şi vreo zece povestiri, ai căror protagonişti deveneau ba soţiile decembriştilor, ba vreun fiu de nobil în ajunul unui război imperialist. Numai că, cine ştie de ce, lui Deniska nu i-a mers cu literatura. De fapt, nu i-a mers cam cu nimic. S-a mutat pe aleea Şelaputinski, unde trăieşte din procentele minuscule de pe urma vânzării cărţilor tatălui şi ascultă discuri.

Parcă drept confirmare, Denis Alekseevici a dat cu tristeţe din cap la fereastră.

— Savva, tu trebuia să te faci scriitor!

— Ah, dac-aş şti să scriu! Am auzit undeva că scriitorii mănâncă foarte mult şi se duc deseori la toaletă.

— De ce?

— Inspiraţia intensifică metabolismul.

— Probabil.

— Ah, ce viaţă am fi dus! Eu aş fi scris un roman, iar tu ai fi stat întinsă pe pervaz şi te-ai fi mândrit în tăcere cu iubitul tău.

— Da, aş fi stat întinsă pe pervaz şi m-aş fi mândrit în tăcere cu iubitul meu. Deşi… de ce în tăcere? Nu în tăcere. Aş fi strigat în gura mare prin crăpătura geamului, prin plasa de insecte! Aş fi bătut în calorifer: „Savva al meu este cel mai bun scriitor din lume (semn de exclamare) Mergeţi

imediat la librărie şi cumpăraţi-i cartea cea nouă (semn de exclamare)“.

— Dar pentru asta ar fi trebuit să iei nişte cursuri de telegrafie.

— Da, ar fi trebuit să iau nişte cursuri de telegrafie. Nu-i nimic, tu ai să te-mbogăţeşti, o să-mi dai bani, şi eu o să merg la cursuri.

— Excelentă idee.

Odată, inspectând subsolul clădirii, am simţit miros de nepetalactonă. Greta m-a întrebat ce minunăţie e asta, şi eu i-am povestit tot ce ştiam. Ea a fost foarte interesată, şi curând am dat peste o cutie cu medicamente, printre care am descoperit şi flacoane cu picături de dinţi. Termenul de valabilitate le expirase de mult, dar aşa efectul era cu atât mai imprevizibil. I-am propus Gretei să le încercăm.

— Nu e periculos?

— În doze mici, nu.

— Dar tu te pricepi să dozezi?

— Mai bine ca oricine.

— Doar puţin de tot.

— Foarte puţin. Dar cel mai important e să te gândeşti la ceva plăcut, atunci o să te simţi şi mai bine. Dacă te gândeşti la ceva rău, efectul va fi opus.

— Eu mă gândesc întotdeauna la tine, aşa că acum o să vedem cum eşti de fapt.

Am lins pălăria de cauciuc a sticluţei şi am dat-o la o parte cu gheara. Lichidul s-a împrăştiat pe podea, aromitor şi scânteind. După mirosul astringent, mi-am dat seama că ar fi fost de ajuns doar să inhalăm de vreo două ori, dar Greta a vrut să şi înghită. Şi-a trecut limba peste băltoacă – şi eu la fel. Şi, până când preparatul avea să-şi facă efectul, până când, să zicem aşa, misterul avea să se dezvăluie, am decis să ne plimbăm în jos pe Iauza, spre cinematograful Illiuzion.

Vremea era rece şi uscată, copacii stăteau golaşi. Podul înalt se reflecta în apă, maşinile din

ambuteiaj fornăiau nemulţumite, oraşul vuia şi răsuna în după-amiaza târzie.

— Simţi că te ia vreo euforie? am întrebat-o pe Greta.

— Nu. Poate şi-o fi pierdut deja proprietăţile.

— N-are nimic. Eu oricum mă simt bine cu tine.

— Şi eu mă simt bine cu tine.

— Auzi şi tu?

— Un flaut?

— Da. Şi mai e cineva care bate la tobă.

— Aici, foarte aproape.

Muzica creştea, şi dintr-odată, ca din pământ, chiar în faţa noastră, a apărut un bărbat ciudat într-un halat roşu desfăcut. Era foarte beat, şi burta uriaşă îi acoperea acele detalii pe care cu siguranţă n-am fi vrut să le vedem. Venea în pas de marş, alert, ridicând genunchii, în mâini învârtea un băţ, ca un adevărat tambur-major, şi umfla din obraji în ritmul muzicii. După el călca un întreg detaşament de soldaţi în cămăşi lungi ca pe vremuri, cu tricornuri pe cap şi cizme cu carâmbi larg răsfrânţi. Era de fapt o fanfară militară. Unul cânta la flaut, altul bătea darabana. Era ciudat că, în loc de mâini şi feţe, aveau un gol. Muniţia, mundirele şi perucile negre îmbrăcau nişte stafii.

— Ehei! a făcut Greta. Aşa picături mai zic şi eu!

Sub conducerea ciudatului capelmaistru, muzicanţii au trecut în marş pe lângă noi. Greta, dându-se drept orăşeancă de rând profund impresionată, le-a făcut cu laba şi şi-a şters o lacrimă.

— Întoarceţi-vă, leilor! Şi orice-ar fi, oriunde v-ar arunca războiul ăsta nemernic, ţineţi minte: „ Glonţul e un prost, baioneta e fată deşteaptă!“[127] a însoţit ea cu vorba regimentul fantomatic care se îndepărta la cotul râului. Ştii ce? Îmi place nacopoleta ta.

— Nepetalactonă.

— Simt un fel de forfot în tot corpul. Îmi vine să-mi scot blana, de parc-aş fi cu totul alta pe dinăuntru.

Totul în jur a părut să se dubleze, apoi să se întreiască şi să se înzecească. Eu şi Greta ne-am înmulţit, şi dublurile noastre se înşiruiau în zare, cât vedeai cu ochii, sub anfilade nesfârşite, ca şi cum ne-am fi pus câte-o oglindă unul în faţa altuia. Din mustăţi ne ieşeau în toate părţile raze. Ne bălăceam într-un praf de peruzea. Parcă ne aminteam tot ce va fi şi visam tot ce fusese. Pe Solianka, lângă ceainăria Rastorguev, ne-am uitat cum inimile dinăuntrul torsurilor de marmură ale atlanţilor se scaldă în toate luminile curcubeului. Apoi am luat-o repede la fugă în jos spre Ilinka. Pe clădirea Societăţii de Asigurări Severnoe se aprinsese deja cadranul galben al ceasului, deşi apusul era încă departe. În piaţa Birjevaia am organizat un teatru stradal. Eu mă aşezam într-o poziţie caraghioasă în faţa Gretei, întindeam vârful degetelor şi atingeam de trei ori pământul, invitând-o la cotilion. Ea, drept răspuns, îşi ducea cochet încheietura la bot şi-şi umfla nişte creţuri invizibile. Eu făceam gesturi cu labele, în semn de amabilitate exagerată. Interpretam diverse personaje şi muream de râs de noi înşine, ne dădeam de-a rostogolul prin piaţă şi prindeam nişte vulpiţe minuscule care zburau în jur pe aripi pestriţe de fluturi. Nişte turişti chinezi ne-au filmat şi cineva a strigat:

— Vadim, Vadim, ia uite, pisicile alea au luat-o razna!

Se întuneca, şi cerul era semănat de luminile fulgerelor. Treceau comete cu cozi bogate, stelele şopteau între ele. Oamenii ieşeau în valuri din birouri şi pasaje subterane, umpleau autobuzele şi magazinele, se împrăştiau pe bulevarde, străzi şi alei. Ţineau lângă obraz surse micuţe de lumină, le purtau cu grijă în mâini, le duceau la ureche şi le ascultau ca pe nişte cochilii de scoici. Un vuiet

blând, tăcut, vuietul muţeniei, al surzeniei şi uitării complete…

Mergeam pe o stradă udă de ploaie, iubita mergea alături de mine. Mă uitam la ea. *Pentru mine*-le meu. Tot corpul îmi pulsa de entuziasm. Puteam să-l controlez, să-l trimit dintr-o parte a trupului într-alta, ca un atlet de circ care-şi trece peste braţe o bilă metalică – de la nas până la capătul cozii, de la laba stângă din faţă către urechea dreaptă şi înapoi, peste şira spinării, de la piept către burtă. O atingeam pe Greta, şi curentul acesta din mine i se transmitea, mi se părea că iubirea noastră devenise vizibilă şi perceptibilă. Centrul ei era peste tot, iar periferia, nicăieri[128].

A doua zi am zăcut îmbrăţişaţi de dimineaţă până seara. Starea de rău a fost monstruoasă, şi ne-am promis unul altuia să nu ne mai atingem niciodată de picături.

Până la primele geruri adevărate am locuit în clădirea Morozovilor. Dar curentul dinăuntru devenea tot mai nemilos, zăpada intra fără oprelişti în pod prin fereastra fără geam. Nici cu hrana nu stăteam prea bine, uneori nu mâncam zile întregi. Cu toate că Greta nu se plângea, îmi dădeam seama tot mai limpede că trebuie să ne căutăm altă locuinţă. N-aveam însă nici o idee unde am fi putut să plecăm. Nu puteam să mizez pe maşina de spălat a mătuşii Madeleine, şi nici nu voiam. Chiar şi dac-ar fi fost liberă, în jurul ecluzei nu era nici un magazin, şi problema mâncării ar fi devenit şi mai presantă. În plus, supraveghetorul care o hrănise pe tanti fusese probabil schimbat şi n-aveam nici un motiv să cred că noul angajat avea să dea dovadă de o neaşteptată dragoste de animale. Dar nici în parcul Bauman – şi cu atât mai puţin în curtea din Elohovo – n-aveam de gând să mă întorc. Se înţelege că o reuniune cu prietenii mei kirghizi nici nu mai intra în discuţie.

— Savva, când am fugit de la Sveta, am cunoscut o pisică al cărei amic ştia un motan care

trăia într-un loc ciudat…

— Ce loc?

— Nu ştiu cum se numeşte exact, dar era ceva ca o cafenea unde locuiesc pisici. Oamenii vin, mănâncă, beau, pot să interacţioneze cu ele şi, dacă vor, să le ia acasă.

— Şi nu te temi că ar putea să ne despartă?

— Atât le trebuie!

— Şi unde zici că se află cafeneaua asta?

Din câte ţinea minte Greta, ciudatul local se afla undeva pe Pokrovka. Fără să stăm mult pe gânduri, ne-am luat rămas-bun de la maternitatea Clara Zetkin: înainte de plecare am adulmecat totul minuţios şi am binecuvântat-o în tăcere. Apoi am stat puţin, după obicei, pe preşul de la intrare şi am pornit la drum.

Am ajuns fără peripeţii în Kitai-gorod, pe Pokrovka, nervul cel mai intim al capitalei, şi am luat-o în lungul ei, căutând cafeneaua. Ne uitam înăuntru pe ferestrele apartamentelor: fiecare cercevea era înfrumuseţată cu câte o pisică sau, în cel mai rău caz, cu un câine, şi toţi încuviinţau în tăcere fericirea noastră. Era noiembrie, se însera devreme, şi deja în primele ore ale serii se făcea cumplit de frig. Am străbătut toată Maroseika şi Pokrovka dintr-un capăt într-altul de câte două ori, de la Biserica Înălţării[129] la catedrala Sfinţii Petru şi Pavel, de la monumentul eroilor Plevnei la Sadovoe Kolţo, dar n-am văzut nimic care să aducă nici măcar pe departe cu ceea ce căutam.

În cele din urmă am ajuns în scuarul de lângă monumentul lui Cernîşevski. Luna era jună pe cer şi musulmană. Ne-am încălzit pe o gură de canal şi ne-am uitat la ciudata statuie: ai fi zis că sculptorul înfăţişase, fără voia lui, nu trăirile sufleteşti ale lui Nikolai Gavrilovici, cât bolile trupeşti de care suferea şi neputinţa lui fizică. Cearcănele de sub ochi, de pildă, mărturiseau nişte rinichi în stare jalnică. Cu o mână scriitorul se ţinea de umăr, ca şi cum durerea îi radia din inimă până acolo, iar cu

cealaltă, de genunchi, de parcă suferea de artrită sau podagră. Probabil avea ficatul foarte mărit şi-i apăsa pe fiere. Şi sigur îl chinuia o gastrită, iar pancreasul lui avea nevoie de o intervenţie chirurgicală urgentă.

— Ce le mai place oamenilor să sufere! a spus Greta.

— Crezi?

— Pot să muncească, pot să-şi prefacă visurile în realitate, iar ei îşi inventează coşmaruri şi pe urmă încep singuri să creadă în ele şi să se teamă.

— Da, cel mai trist e că asemenea coşmaruri au abilitatea să se transforme în realitate şi să-i sperie de moarte pe cei care le-au creat.

Gerul se înteţea. Substanţa antiderapantă cu care se dăduse pe străzi ni se lipea de labe, era greu s-o îndepărtăm, ne ardea blana şi pielea. Trebuia să găsim neapărat cafeneaua cu pricina – în existenţa căreia eu, drept să spun, credeam din ce în ce mai puţin. Dar am avut norocul de partea noastră. Nu departe a frânat un autobuz. A înghiţit repede mulţimea din staţie şi a lăsat în schimb un tânăr lungan cu dreaduri, îmbrăcat într-o geacă militară şi cu nişte pungi mari cu mâncare de pisică în mâini. Probabil cu acelaşi fel de mâncare era plin şi rucsacul de excursionist pe care-l ducea în spate. A trecut pe lângă noi îndoit aproape la jumătate sub greutatea ei.

— Greta?

— Da, şi eu m-am gândit.

Am pornit după el şi n-a trebuit să mergem mult. Pe bulevardul Pokrovski, peste drum de un amfiteatru construit nu demult, se afla cafeneaua PISIPOINT. Firma era scrisă cu litere bulbucate, în mai multe culori, iar în „O“ fuseseră desenaţi ochi, urechi şi mustăţi de pisică. Tânărul a sunat la uşă, şi i-a deschis o domnişoară cu plete verde-intens şi cu un inel în nas. În vitrină am văzut un mic orăşel făcut din planşe şi aparate de zgâriat sau de ascuţit ghearele şi ţesale. Semăna cu un fel de tabără de

antrenament pentru pisici. Toată podeaua era presărată cu mingiuţe, beţe, şoricei şi tot felul de alte jucării pentru cele mai diverse gusturi. La mese, clienţii citeau cărţi, se jucau pe tablete şi beau cafea, la televizor rulau desene animate, şi în toate părţile alergau copii. Şi, fireşte, pisici. Am numărat nouăsprezece şi i-am comunicat rezultatul Gretei (ea nu ştia să numere). Motanii şi mâţele dormeau pe genunchii clienţilor, pe poliţe şi canapele, împrăştiaţi prin tot localul; unii se jucau cu copiii, alţii mâncau, alţii şedeau lângă vitrină şi se uitau afară. În mare, tabloul părea idilic.

— Draga mea, cred c-am ajuns la destinaţie.

— Aşa se pare.

Mai departe totul a mers de la sine. Ne-am aşezat pur şi simplu la uşă şi am început să aşteptăm. În scurtă vreme, pe stradă a dat să iasă paznicul Popov. Popovilor pe linie masculină le plăcea atât de mult să se bată, încât, cu timpul, băieţii din familie începuseră să vină pe lume cu nişte adâncituri caracteristice sub pometi şi cu nasurile cârmite vizibil într-o parte: aşa introduce genetica anumite corecturi în concordanţă cu pasiunile noastre. Nu e de mirare că, văzându-mi rănile, Popov s-a umplut de un sentiment prietenesc faţă de mine. A intrat la loc, apoi s-a întors în compania tânărului care ne adusese până la cafenea.

— Ia uite, Senea, admiră-le!

— Acum au venit?

— Da, am ieşit să fumez şi, când mă uit, văd două.

— A doua cred că e mai tânără.

— Uf, ia uite-l pe ăsta ce hărtănit e! Cum o fi supravieţuit?

— Ce să-i faci, Popov? Se pare că avem întăriri.

Pe scurt, am fost primiţi la PISIPOINT.

Cafeneaua avea doi şefi, Senea şi Liuba, amândoi trecuţi binişor de treizeci de ani. Înainte să ajungă aici, trecuseră printr-o mulţime de slujbe,

schimbaseră zeci de locuri de muncă, încercaseră tot felul de lucruri. Refuzaseră multe, dar cu şi mai multe fuseseră de acord. Apoi reuşiseră să scoată capul la suprafaţă şi abia dacă avuseseră aer să respire. Se uitau uimiţi în jur, trăgându-şi răsuflarea, fără să recunoască împrejurimile. Spre groaza lor, descoperiseră că loc liber pentru ei pe lume rămăsese tot atât de puţin cât piele liberă de tatuaje pe corpul lor. Îi adăpostise Pokrovka, valea aceasta caldă şi adâncă. Dar despre Senea trebuie să spun câteva cuvinte.

Cu cincisprezece ani în urmă, Senea începuse să-şi lase dreaduri. Fuma marijuana, haşiş, lua amfetamină, se aduna cu prietenii în piaţa Bolotnaia şi învârtea până la ziuă nişte lanţuri în capătul cărora erau prinse căni care luau foc[130]. Se ducea conştiincios la cursurile de hatha yoga de pe aleea Hohlovski şi mergea în grup la seminarele *lamei* Ole Nydahl[131]. Avea o slăbiciune pentru hainele în stil *military*, pe care le şterpelea dintr-un magazin second-hand de pe Şabolovka, unde şi lucra, de altfel, ca vânzător. E destul de greu să ascunzi lucrurile furate, mai ales dacă al doilea angajat (Liuba) este, prin cumul de funcţii, şi colega ta de apartament, iar furtul se petrece sub ochii cumpărătorilor şi ai patronului. Şi e foarte greu să ascunzi lucrurile furate mai ales dacă le îmbraci imediat. De aceea jumătatea de sus şi jumătatea de jos ale lui Senea ţineau de armate diferite, poate chiar rivale la vremea lor. Dar viaţa i se aranja aşa cum voia el, adică într-un mod foarte plăcut.

Iată însă că, într-o vară, Senea a plecat cu prietenii în staţiunea Lisia Buhta[132] din Crimeea, într-o regiune sălbatică, unde a folosit neatent nişte „acid“. Drept urmare, timp de un an şi jumătate după aceea, n-a mai ştiut cum îl cheamă. Cum-necum, prietenii l-au pus atunci într-un vagon de dormit şi l-au trimis acasă la Moscova, unde s-a dovedit că n-avea bani de tratament. Doctoriţa-şefă

a dispensarului raional pentru narcomani i-a băgat o lanternă în ochi, a mâzgălit ceva în dosarul lui şi, încreţind din sprâncenele tatuate, le-a comunicat posomorâtă părinţilor:

— Aşa-i trebuie, jigodia.

În timp ce era tras afară din clinică, Senea repeta: „Aşa… aşa trebuie…“ Prietenii şi rudele au renunţat curând la încercările de a-l convinge că el e Senea, iar dacă cineva îi spunea Arseni sau, şi mai rău, Arseni Viktorovici, bietul de el era şi mai încurcat şi-i dădeau lacrimile. Liuba, prietena lui, a venit o dată la el cu un buchet de flori de muşeţel, s-a aşezat pe pat şi, mângâind mâna bolnavului, i-a spus că n-o să-l uite nicicând. Pe Senea, fiindcă nu mai ştia de el însuşi, gestul l-a lăsat complet rece. Trauma lui părea cu atât mai ciudată şi mai tragică cu cât, părăsind tărâmul propriului „eu“, nu devenise în schimb altcineva. Nu se asocia nici cu vreo mare personalitate istorică, nici cu vreun obiect, nici cu vreun element al naturii. A trăit aşa timp de şaptesprezece luni parcă nesfârşite în apartamentul părinţilor, fără să înţeleagă legăturile de rudenie, ras, trist, înconjurat de jucării pentru copii, petrecându-şi zilele la consola SEGA, reciclată acum după mulţi ani în care zăcuse uitată la mezanin.

Dar odată, în noaptea de Anul Nou, în timp ce asculta discursul preşedintelui, la cuvintele „ca să fie sănătoşi“, Senea a îndepărtat brusc de buze lingura cu salată boeuf, i-a cuprins pe cei prezenţi cu o privire uimită şi, ridicându-se uşor pe scaun, a rostit parcă nesigur:

— Senea… Sunt Senea! Arătând cu lingura spre sine şi azvârlind în jur cu boabe de mazăre şi bucăţele de cartofi, cu falca tremurând de plâns, a continuat: Sunt Senea! Eu! Mamă, tată! Sunt Senea al vostru!

Mama şi-a prins obrajii în palme şi a dat din cap, tata a vărsat toată sticla pe lângă pahar. Şi chiar şi unchiul Mişa, care venea în fiecare an de

Revelion de la Briansk, a răcnit ceva din camera vecină, în vâltoarea beţiei. Bucuria generală a fost întărită de imnul naţional transmis la televizor pe fundalul imaginii cu Kremlinul.

Şi totul a revenit. Marijuana şi concertele de muzică dub, seminarele cu Ole Nydahl, focurile din piaţa Bolotnaia. A revenit şi prietena Liuba, care în răstimp se alesese cu un copil de la patronul magazinului second-hand. Senea a abandonat însă slujba la magazin şi, după ce a fost scurtă vreme casier în restaurantul indian Djahannat de pe Kuzneţki Most, s-a descoperit pe sine pe post de manager al unui adăpost pentru pisici.

Prima dată am fost spălaţi, hrăniţi şi trimişi în carantină în camera din spate, unde urma să aşteptăm vizita medicului veterinar. Dimineaţa a venit la noi vechiul meu prieten Igor Valentinovici, m-a întrebat ce mai fac şi cum mă simt, apoi ne-a consultat: a trecut cu un băţ cu vată pe ici, pe colo, ne-a pipăit burţile şi coastele, ne-a atins colţii. Ne-a găsit o formă uşoară de calcivirozã, dar în rest eram complet sănătoşi, ceea ce a fost o surpriză plăcută, pentru că nici unul din noi nu mai fusese vaccinat de foarte multă vreme, şi eu eram convins că în lunile din urmă izbutiserăm să culegem un buchet întreg de boli. Am mai stat zece zile în carantină. Dintre jucării ne-au fost oferite o mingiuţă şi doi şoricei; într-unul din ei am recunoscut, cu mare emoţie, un geamăn al lui Stillovinyou, confidentul meu de la IKEA.

Singura fereastră a camerei dădea spre bulevard. Vremea se schimba de câteva ori în cursul zilei: dimineaţa ploua, peste zi cerul se lumina, iar spre seară începea ninsoarea. Reprezentaţia aceasta zilnică în trei părţi ne amuza. În plus, de la geam aveam vedere spre amfiteatru. Edificiul fusese de fapt construit lângă o parte a zidului Kitai-gorod, descoperită în timpul săpăturilor cu zece ani înainte. În toţi cei zece ani, edilii nu se putuseră

hotărî ce să facă cu ea: s-o îngroape la loc, sau s-o dărâme? Apoi venise un nou primar, care-şi adusese oamenii săi, şi se spune că unul dintre proiectanţi era grec, urmaş la a şaizeci şi şaptea spiţă al dramaturgului antic Eschil. Mânat de sentimentul de rudenie, proiectantul propusese o rezolvare îndrăzneaţă a problemei, şi curând în mijlocul bulevardului se înălţa un adevărat amfiteatru.

În camera noastră era cald şi plăcut. Apa şi mâncarea ni se dădeau printr-o uşiţă. Seara venea femeia de serviciu şi schimba tăviţa. Despărţiţi de lumea exterioară, savuram fiecare compania celuilalt şi cred că, dac-am fi putut, am fi încetinit cursul bolii, ca să rămânem cât mai mult timp doar noi doi. Dar unguentele, pilulele şi suspensiile îşi făceau încet-încet treaba, încât la sfârşitul celei de-a unsprezecea zile eram sănătoşi.

A doua zi dimineaţă uşa s-a deschis, şi în încăpere a intrat Senea cu aparatul de fotografiat la gât. Greta s-a dovedit un manechin înnăscut: era relaxată şi liberă în mişcări – ceea ce nu se putea spune despre mine. Eu am început deodată să mă ruşinez de schilodenia mea, tot căutam să-mi feresc latura bolnavă a feţei de ochiul aparatului. Dar Senea avea alte planuri. Era convins că, dimpotrivă, înfăţişarea mea jalnică va atrage o atenţie deosebită. Fotografiile au fost puse pe internet, însoţite de descrieri pe larg ale obiceiurilor şi firii noastre (de parcă Senea apucase să priceapă ceva despre noi în aceste zile). Şi, bineînţeles, ne-au fost date, temporar, alte nume. Eu am fost poreclit Polifem (de înţeles de ce), iar Greta – Audrey, în cinstea nu ştiu cărei actriţe. Liuba spunea că Greta e leită Audrey. Nu ştiu, nu pot să mă pronunţ, n-am văzut nici un film cu această Audrey, care trebuie să fi semănat întru câtva cu Greta. Ochii Gretei mele erau de un verde intens. Blana, de la depărtare, părea complet neagră, dar, dacă te uitai mai de aproape, desluşeai

că bate în castaniu. Moale ca mușchiul, neagră ca noaptea. N-avea mustăţi prea lungi, iar nasul (tot negru) îi era mic de tot. Şi n-avea nici un fel de pată sau semn distinctiv, lucru cu care chiar se mândrea.

Senea a crezut la început că sunt tatăl Gretei. Când s-a lămurit că suntem amândoi castraţi, a decis că suntem de fapt frate şi soră şi că fuseserăm aruncaţi pe străzi. Sincer, ideile lui despre trecutul nostru nu prea mă preocupau. Singurul lucru care mă neliniştea era ca viitorii noştri stăpâni să nu ne ia separat. Să spun drept, nu voiam deloc să ne ia cineva, dar, dacă aşa avea să fie, atunci măcar să ne ia pe amândoi. Senea şi Liuba observaseră cât eram de legaţi şi ne prezentau ca pe o pereche. Le-am apreciat sensibilitatea şi delicateţea.

Colectivul pisicesc din PISIPOINT era foarte pestriţ. Relaţii serioase sau prietenii nu prea apucau să se lege, pentru că protejaţii patronilor se împrăştiau destul de repede. Discuţiile pe care le purtam cu ei semănau cu felul cum oamenii comunică la coadă la urcarea în avion – cât mai politicoase, dar scurte, căci fiecare e mai concentrat asupra sa decât a vecinului şi mai mult sau mai puţin anxios în aşteptarea zborului apropiat. Dacă e să descriu într-un singur cuvânt atmosfera care domnea la cafenea, acesta ar fi „emoţie“. Chiar şi cei care la început nu prea voiau să-şi găsească un cămin, după un timp, atraşi de vibraţia generală, îmbibată de superstiţii, îşi dădeau seama că încep să viseze la un stăpân. Se considera, cine ştie de ce, că, dacă un vizitator vine cu o umbrelă, e probabil să adopte o pisică; dacă e îmbrăcat în palton negru, o să ia un motan. Cineva a observat la un moment dat că, dacă un client se pune pe mâncat turtă dulce, în ziua aceea n-o să fie luat nimeni. Printre noi era un motan tânăr, Rufus, care visa atât de mult să-şi găsească locul lui, încât în fiecare zi târa pachetul cu turtă dulce în colţul

cel mai întunecat. Ironia sorţii a făcut ca tocmai cel mai mare amator de turtă dulce să-l ia cu el.

Dintre cei care erau aici de mult nu-i pot aminti decât pe persana Dusia şi pe motanul Stas, o corcitură. Amândoi se obişnuiseră atât de tare la PISIPOINT, încât nu doar că-şi pierduseră orice speranţă să-şi mai găsească un stăpân, dar încetaseră chiar să-şi mai dorească aşa ceva. Astfel, aşteptarea fericirii devine pentru mulţi mai necesară şi mai importantă decât fericirea însăşi.

Din proprie iniţiativă, la PISIPOINT ajungeau exact cei care nu voiau, de fapt, să plece nicăieri de aici (ca noi, de exemplu). Ceilalţi erau fie luaţi cu de-a sila de pe stradă, fie aduşi din apartamente unde stăpânul murise. Mulţi fuseseră alungaţi din casele lor. Unii pisoiaşi erau lăsaţi pur şi simplu în prag. Popularitatea cafenelei era în creştere, şi Senea avea de îndeplinit dificila sarcină de a menţine un echilibru cantitativ între pisicile pe care le dădea şi cele pe care le oploşeau la ei. Trebuia să fim mereu mulţi. După cum spunea el, „clientului trebuie să i se întunece vederea de atâtea pisici“. Cu alte cuvinte, pe de o parte trebuia respectat planul cu orice preţ, pe de alta, nu trebuia nici să-l depăşim.

Senea şi Liuba introduseseră un sistem abil de plată. La intrare, fiecare client primea câte un ceas de pus pe masă. Putea să mănânce şi să bea la discreţie (dintre băuturi se serveau ceai, cafea şi sucuri, iar ca gustări, biscuiţi, bezele, marmeladă şi napolitane) şi avea la dispoziţie tot felul de jocuri de societate. În cafenea fusese adunată o bibliotecă impresionantă, şi mulţi vizitatori indiferenţi la pisici veneau aici doar ca să citească. Şi, firește, principala distracţie eram noi: oaspeţii se jucau cu noi, ne dădeau atenţie, ne periau şi ne mângâiau. La ieşire, managerul – care era, prin cumul de funcţii, şi paznic – lua ceasul şi cerea plata în funcţie de minutele petrecute în cafenea. Dacă vizitatorul hotăra să ia acasă vreo mâţă, nu plătea

nimic. Practic însă, animalul nu-i era dat decât după o săptămână, timp în care clientul trebuia să se gândească bine. Avea loc o discuţie, erau studiate paginile lui de pe site-urile de socializare, uneori Senea şi Liuba veneau chiar să inspecteze viitoarea locuinţă a protejatului lor. Abordau procedura înfierii unei pisici cu toată răspunderea. Dacă doritorul ieşea bine după aceste verificări, se încheia cu el un contract, şi abia după aceea, sub flash-urile aparatelor de fotografiat, pisica era înmânată solemn viitorului stăpân.

Cei mai şireţi musafiri îşi dăduseră seama repede cum să nu plătească. Se jucau ore în şir cu noi, mâncau câte două pachete de bezele în ciocolată şi câte cinci castronaşe cu cremă de vanilie, organizau campionate de hochei de masă, ba chiar şi o serie play-off, iar înainte de plecare anunţau că le plăcuse foarte tare cine ştie ce Frosă sau Gerard. Erau lăsaţi să plece fără să plătească o copeică. Apoi însă nu mai răspundeau la telefon, iar dacă răspundeau, o făceau tuşind şi strănutând şi mărturiseau că ar fi fost bucuroşi să ia pisica, dar că, hapciu!, după cum se vede, descoperiseră pe neaşteptate că sunt alergici la păr.

Senea nu spera să ne dea prea curând, pentru că eu eram un protejat problematic. În plus, nouă ne convenea perfect la PISIPOINT, nu voiam să plecăm nicăieri, aşa că ne prefăceam a fi mai puţin blânzi, sufletişti şi iubitori decât eram de fapt. Nu ceream să fim luaţi în braţe, nu ne frecam de picioarele clienţilor, nu insistam să fim scărpinaţi sau să ni se arunce mingea. Când eram luaţi în poală, răbdam, puteam chiar, din politeţe, să toarcem, dar, dacă se ivea cumva perspectiva tulbure a înfierii, puneam imediat, ca să zic aşa, piciorul în prag. De vreo două ori a trebuit chiar să-l muşc pe câte un client neînţelegător. Greta nu se înjosea până-ntr-atât, dar putea să şuiere sau, dacă era cazul, chiar să scheaune.

În mod paradoxal, Senea însuşi nu prea voia să ne dea. Ideea e că pe internet fusese deschisă o strângere de fonduri pentru susţinerea localului, căci hrana noastră, vaccinurile şi, mai ales, chiria încăperii erau foarte scumpe, iar fotografia mea strângea cele mai multe donaţii: săptămânal aduceam PISIPOINT-ului între douăzeci şi treizeci de mii de ruble, o sumă respectabilă.

Copiii arareori se jucau cu mine. Pentru ei nu există cauze, doar consecinţe, şi vătămările trupeşti ei le receptau ca pe o manifestare a firii mele. Credeau că natura dăduse astfel la iveală ceea ce eram pe dinăuntru şi de aceea mă considerau un motan rău, groaznic, de care trebuie să te fereşti. O dată, un băiat de trei ani mi-a dat chiar cu piciorul, dar imediat a primit o palmă după ceafă de la maică-sa. Din punctul lui de vedere, el nu făcea decât să-mi împlinească soarta, ajutând-o să-şi îndeplinească mai repede scopul.

Pisicile din cafenea ne îndrăgiseră. Nu încercam să dominăm, nu căutam motiv de ceartă sau de încăierare. La masă veneam printre ultimii şi, văzându-i pe Liuba sau pe Senea cu plasele încărcate, nu ne repezeam niciodată ca din puşcă spre ei, aşa cum făceau pisicile de curte sau pisoiaşii. Nu luam locul nimănui la culcare; ne plăcuse un colţişor neocupat în vitrină şi ne instalaserăm acolo.

De câteva ori, clienţii m-au comparat cu un anume Borka. Am auzit şi de la oameni, şi de la animale că semănam, ca înfăţişare şi apucături, cu un motan care fusese luat nu demult de aici. N-am stat să cer amănunte. Eram deja obişnuit să calc pe urmele lui Momus, ştiam că despre el e vorba. Şi, cine ştie de ce, mi se părea că şi el simte că-l ajung din urmă, oriunde s-ar duce. Era la mijloc un fel de legitate, şi asta mă liniştea.

Nu mă gândeam nici la Momus, nici la noul nostru mediu, nu mă gândeam nici la oameni. Mă gândeam numai la Greta. Ea măturase gunoiul din

capul meu trecut prin atâtea suferinţe, scuturase faţa de masă veche, plină de firimituri uscate. Îmi adusese linişte şi pace, şi eu înţelesesem că asta e viaţa mea, destinaţia la care fusesem menit să ajung. Pe peretele sălii în care stăteau clienţii era un tablou. Noapte, ocean, o terasă albă de hotel. Câteva perechi în ţinute elegante valsau, printre ele se strecurau chelneri. Iar departe-departe, chiar la orizont, se desfăşura o adevărată tragedie. Bezna era sfâşiată de străfulgerări vii. Bănuiai un bubuit care nu mai ajungea la mal, şi-ţi închipuiai valuri înalte până la cer. Pe terasă însă era linişte. Oaspeţii hotelului, necunoscuţi unul altuia, urmărind furtuna îndepărtată – rostogolirile tunetului, sclipirile fulgerelor – păreau să simtă că se unesc într-un tot, că le vine să bea împreună, să-şi povestească unul altuia cine ştie ce întâmplări. Ceva asemănător simţeam şi noi. Afară se înstăpâniseră definitiv ninsorile. Oraşului acestuia i se potriveşte zăpada, fără ea e trist şi neajutorat. Stratul alb acoperă neajunsurile, retuşează defectele, netezeşte asperităţile. Doar că pe stradă era frig, domneau foamea şi nevoia, frica. Aici era cald. Aici domnea grija.

După ce uşa se închidea în urma ultimului client, iar Popov pleca acasă, Senea şi Liuba se duceau în camera din spate şi fumau acolo pipă. În timpul acesta, eu scorneam pentru toată trupa pisicească felurite poveşti fantastice. Bunăoară, despre un soldat din armata lui Napoleon care murise în timpul marelui incendiu[133], iar apoi li se arăta noaptea tinerilor moscoviţi, cu o gamelă în mână, implorându-i într-o rusă stricată să i-o umple cu apă ca să stingă focul. Sau despre Motan Motanovici, un coropcar şugubăţ care umbla pe Maroseika vânzând peşte uscat şi seminţe şi care-i ardea la buzunar pe cumpărători, dar cu atâta veselie şi isteţime, încât nimeni nu se supăra pe el. Mai era şi Armen Vazghenovici, care ţinea o

tejghea pe Ordînka, unde făcea comerţ cu bibelouri, tablouri şi mobilă veche. Singurul lui prieten era un vechi corp de iluminat în forma unei maimuţe de bronz: cu o labă, maimuţa se sprijinea într-un toiag, cu alta ţinea plafoniera. Avea o înfăţişare neprietenoasă şi severă, probabil exact cum ar fi trebuit să aibă o călăuză preistorică, care deschidea drumul prin hăţişul de nepătruns al necunoscutului. Noaptea, Armen Vazghenovici îşi lua prietenul şi ieşea cu el pe străzi. Mergea pe ger, împotriva vântului, târându-şi greu picioarele, cu lănţugul paltonului între buze; în mâna întinsă ţinea maimuţa de bronz, care la rândul ei ducea lampa, luminând tulbure poteca şovăitoare prin zăpadă. Pisicile mă ascultau cu gurile căscate şi abia aşteptau seara următoare.

Adesea, noaptea, Greta se scula ca să se joace cu alte mâţe. Avea ceva de copil în felul cum se ridica tăcută şi preocupată din coş şi, fără nici o întrebare şi nici o pregătire, intra direct în joc. În timp ce ea sărea de pe un raft pe altul sau se căţăra pe frânghiile spânzurate ici şi colo din tavan, percepeam foarte clar diferenţa de vârstă dintre noi. Dar nu mă lăsam intimidat. Apoi ea se întorcea la fel, fără o vorbă, îşi punea capul şi labele din faţă pe mine, pe cele din spate şi le strecura prin bordura împletită a coşului şi adormea imediat. Eu mă uitam cum îi tremură mustăţile, coada şi labele în somn. Prin pleoapele coborâte îi vedeam pupilele, şi atunci putea să mi se pară că de fapt nu doarme, ci doar mă tachinează. Dar dormea. Şi visa. Şi în acele clipe mă umplea o bucurie nespusă că făptura aceasta mi se încredinţase mie, se dăruise voinţei mele, că e toată a mea. Până şi faptul că visa era tot al meu. Inspectam pe plafon petele de apă ale unor continente fantastice şi-mi închipuiam că eu şi Greta călătorim de la unul la altul. Apoi adormeam şi eu şi ştiam că, în somn, ea la fel mă cercetează cu privirea şi se gândeşte la mine.

Imitându-ne, pisoii din jur se îndrăgosteau şi ei unul de altul. Asta ne înveselea şi pe noi, şi pe ei. Erau ca nişte copii care mărşăluiesc în urma regimentului ce se îndepărtează.

Studiind încăperile din PISIPOINT, am descoperit odată, într-un colţ, o gaură. Ne-am strecurat prin ea în subsol, iar de acolo am găsit fără greutate o ieşire pe stradă, aşa că acum puteam face plimbări zilnice în aer liber. Plus că era cea mai sigură metodă împotriva nedoritei înfieri: în caz de ceva, puteam pur şi simplu să fugim afară.

Pisicile care stăteau mai mult la PISIPOINT aflau, fireşte, imediat de plecările noastre, dar le considerau doar nişte toane ciudate, căci nimeni în toate minţile, după părerea lor, n-ar fi ieşit din proprie iniţiativă în gerul de afară. Dintre oameni, nici unul nu ne observa absenţele. Ne plimbam numai dimineaţa devreme şi nu mai mult de un sfert de oră. Săream în troiene, urcam în fugă treptele amfiteatrului până pe scenă, iar restul colectivului de pisici se aduna în păr la geam, privindu-ne şi minunându-se de îndrăzneala noastră. Apoi ne întorceam şi ne întindeam imediat lângă calorifer să ne uscăm.

Aşa ne treceau zilele. Zile fericite, uşoare, pentru care am fi putut să dăm la schimb ani întregi din viaţă.

Note

127. Celebră expresie a generalului A.V. Suvorov (1730–1800), întemeietorul teoriei militare ruseşti, cel care n-a pierdut niciodată în carieră vreo bătălie.

128. După vreo două săptămâni, am zărit într-un ziar lăsat pe o bancă o fotografie a mea şi a Gretei. Dedesubt, legenda spunea: „Dansul unor pisici ţicnite a adunat pe YouTube o jumătate de miliard de vizualizări“.

129. Biserica aceasta, care a existat cândva, a fost dărâmată pe timpul lui Stalin.

130. Referire la aşa-numitele *fire performances*, spectacole în care performerii jonglează în diferite moduri cu focul şi care au devenit tot mai populare în anii ’90. În Moscova (şi alte oraşe mari), participanţii formează o adevărată subcultură în rândul tinerilor.

131. Popularizator danez (n. 1941) al budismului tibetan. *Lama* este titlul dat în budism unui învăţător de dharma.

132. Plajă neamenajată în sudul Crimeii, faimoasă pentru grupurile de nudişti.

133. E vorba de incendiul care a distrus mare parte din Moscova în septembrie 1812. Cel mai probabil, trupele ruseşti în retragere în faţa francezilor au dat foc mai multor clădiri.

10

***

Iar apoi… Apoi, într-o dimineaţă, nu ştiu de ce, Greta mi-a spus că preferă să rămână acasă, aşa că am ieşit singur la plimbare. Lucrurile s-au repetat a doua zi. Şi a treia, şi a patra. După care a ieşit totuşi cu mine. Şi, în timp ce ne plimbam şi eu îi povesteam zgomotos o întâmplare despre Maroseika, ea mă asculta, râdea, apoi dintr-odată s-a oprit, s-a uitat la mine într-un fel cum n-o mai făcuse niciodată şi a spus:

— Savva, e ceva în neregulă cu mine.

Nu mi-a plăcut deloc cum vorbise: încet şi parcă trist.

— Ce e în neregulă? Văzusem pe asfalt o bobiţă de substanţă antiderapantă şi, cine ştie de ce, am început s-o rostogolesc.

Ea m-a oprit.

— Nu mai face, o să te doară labele. Şi, după o scurtă tăcere, a continuat: Cred că nu m-ai înţeles bine. Ceva e neregulă înăuntrul meu. Mi se pare că am ceva urât, urât de tot. Nu ştiu de ce.

Nu departe, nişte muncitori ridicau scheletul viitorului brad de Crăciun. Lucrau în tăcere, fără să scoată o vorbă. Îşi treceau unul altuia cleme, sisteme de prindere, diverse piese.

— Nu te simţi bine?

Se uitase şi ea la brad. Apoi m-a privit din nou, dar mult mai atent, mai serios, şi a spus:

— Da. Cred că sufăr de ceva.

— Şi ce… Nu, stai puţin, ce te doare?

— Am observat de vreo două săptămâni că respir ciudat. Apoi… m-au luat nişte dureri undeva într-o parte. Şi în plus… n-am deloc poftă de mâncare. În ultimele zile am mâncat doar ca să nu

observi tu nimic ciudat, dar după aceea mă duc într-un colţ şi vărs totul.

Am avut sentimentul subit că un pian căzuse de la etajul cinci în faţa mea.

Am dat să spun ceva, dar m-am oprit. Ea era foarte serioasă şi în acelaşi timp cumva foarte simplă, şi aştepta ceva de la mine, fără să ştie ce. Trebuia să spun ceva, probabil să iau o hotărâre, să fac ceva, să încep de undeva. Am simţit că mă ia un tremur în tot corpul, dar mi-am impus să mă potolesc şi am încercat să-mi alung spaima.

— Uite ce-i, îţi dai seama că toţi suntem vii, toţi ne putem îmbolnăvi. E oarecum normal. Toată lumea se îmbolnăveşte şi pe urmă se vindecă. Crede-mă, ştiu ce vorbesc! am spus şi mi s-a făcut şi mie silă de ce spusesem. Iar tonul meu prefăcut glumeţ a părut cu totul nepotrivit, căci mă gândisem că… O să-i anunţăm pur şi simplu pe Senea şi Liuba, să te ducă la medic. O să fie bine.

— Serios?

— Bineînţeles! Ce credeai?

— Te cred. Mi s-a făcut chiar poftă de mâncare.

Ne-am întors la PISIPOINT şi, într-adevăr, Greta a mâncat bine şi s-a jucat chiar cu prietenele ei, apoi a stat şi cu pisoiaşii. Dar seara s-a întins în coş, s-a făcut ghem şi a rămas tăcută.

Lui Senea n-a fost nevoie să-i dăm nici un fel de semn, a observat imediat că e ceva în neregulă cu Greta. I-a luat în primul rând temperatura, o procedură care ei nu i-a plăcut deloc. E întotdeauna foarte stânjenitoare, dar n-aveam ce face, aşa că nu m-am supărat pe el. Greta avea febră treizeci şi nouă cu opt.

Dimineaţa au plecat la clinică.

— O să fie bine? m-a întrebat ea.

— Ce tot vorbeşti? Doar ţi-am spus! O să fie în regulă, n-o să se întâmple nimic rău. Pisicile păţesc des chestii din astea între anotimpuri. Organismul slăbeşte şi încep tot felul de răceli. Eu am avut, de pildă, un prieten, Harry… Şi el s-a îmbolnăvit

când a venit gerul… şi până la urmă s-a vindecat! Fiindcă nu luăm vitamine, de-asta se lipeşte de noi orice molimă.

— Strânge-mă în braţe!

Am îmbrăţişat-o, nu foarte tare, ca să nu creadă că mă tem. Dar mă temeam. Mă temeam groaznic. Înăuntrul meu se ivise o pasăre măruntă care-mi zbura bezmetică prin tot corpul, dintr-un capăt într-altul, dintr-un ungher într-altul. Şi voiam, dar nu puteam să-i dau drumul afară. Nu mai aveam linişte.

Senea a pus-o pe Greta într-o cuşcă de transport, uşa s-a închis după ei, şi eu am ascultat cum clopoţelul de la intrare se stinge treptat, îndelung.

— Polifem! Nu mai ţipa atâta! Doar eşti bărbat! mi-a spus Popov.

Am urmărit în minte traseul lui Senea: pe Bulvarnoe Kolţo până la Arbat, apoi pe Kutuzovski, la dreapta, până la centură. De pe centură intrau iar în oraş, în cartierul Stroghino. O casă mică, făcută parcă din piese de lego, cu o bandă lată albastră. Diverse alte animale la rând, cu o groază tăcută în ochi. Un mic pariu cu soarta: dacă înaintea ei la consult e un animăluţ al cărui nume se termină într-o vocală, atunci totul va fi bine. Atunci aş… Ce-aş face? Ce-aş putea eu să ofer sorţii în schimb? Să-i dau şi al doilea ochi? Să-mi tai o labă? Doctorul Igor Valentinovici. Investigaţii. Ceva pe care nu-l pot afla până nu se întorc.

Ce ciudat! La început, când mă gândeam numai la ea, mi-era mai uşor, fiindcă ieşeam din carapacea mea, în care simţeam că n-am stare. Dar, de îndată ce rămâneam singur cu mine, începeau să mă roadă gânduri negre, sclipitoare ca o pată de petrol. Şi deasupra lor se zbătea aceeaşi pasăre neliniştită, cu ochi înspăimântători, ca nişte tăciuni aprinşi. Era insuportabil, simţeam că-mi ies din minţi.

Toţi cei din jur, chiar şi copiii, păreau să înţeleagă că e mai bine să nu se apropie de mine. Zăceam la geam, cu fruntea sprijinită de sticla rece. Mie însumi mi se părea că sunt o combinaţie chimică instabilă, un cheag biologic întâmplător. Inima îmi bătea să-mi spargă pieptul. De unde pulsul acesta nebunesc? Sângele îmi alerga prin corp în valuri. Încercam totuşi să nu mă dau bătut, să nu cedez, mă stăpâneam din toate puterile. Gândurile despre mine însumi îmi mai distrăgeau puţin atenţia, pentru că, de îndată ce-mi aminteam din nou de ea, de îndată ce apucam să mă gândesc la ce-o fi făcând Greta acum, la spaima ei, la jalea ei, mi se făcea rău.

După vreo trei ore am început să mă târguiesc cu soarta. Imploram din nou natura să încline balanţa în partea noastră, să nu lase să se întâmple ceva. Nu fusesem niciodată laş – de unde apăruse acum în mine această descurajare? De fapt, nu posedasem şi nu preţuisem niciodată nimic, fusesem uşor şi gol, căci mă temusem să nu trebuiască să restitui. Da, de asta mă temusem cel mai tare. Iar acum venise vremea să plătesc toate deconturile. Şi deconturile erau exorbitante, fiindcă acoperiseră servicii foarte scumpe, de lux. Şi mă temeam, mă temeam, mă temeam. Am început să mă îngemănez cu spaima. Era de parcă aş fi fost legat de un copac otrăvit, şi nu mai puteam să înghit mâncare obişnuită, să beau apă chioară, căci copacul mă hrănea cu veninul lui, cu otrava lui ticăloasă, şi încet-încet, fir cu fir, mustaţă cu mustaţă, eu mă contopeam cu el într-o singură fiinţă. Mă înfăşura în crengile lui umede, dezgustătoare, şi-mi promitea să nu-mi mai dea drumul niciodată.

Nu ştiu cum au trecut toate orele acelea până seara. Tot timpul acela. Nu mă puteam hotărî ce e mai bine – să-i grăbesc mersul în mintea mea sau, dimpotrivă, să-l încetinesc din toate puterile. Nu pricepeam ce e mai bine, nu mă puteam decide. N-

aveam poftă nici să mănânc, nici să beau. Începuse, în schimb să mă doară iar coada, ceea ce nu mi se mai întâmplase de foarte multă vreme. Dar pe atunci măcar aveam puterea să cred într-un deznodământ mai bun.

S-au întors pe la nouă. Senea a pus-o pe Greta în coş şi s-a dus să discute cu Liuba. Eu m-am repezit la iubita mea şi am înţeles totul imediat. Îmi făcusem curaj s-o întreb ce şi cum, dar, în loc de asta, m-am întins lângă ea şi m-am apucat s-o ling. Greta a început singură.

— Mi-au spus că am probleme cu nu ştiu ce flux. În fine, ceva legat de ficat.

— Ce anume?

— Nu ştiu, ceva cu „h“. Hiperceva. Un fel de hipopotam.

— Hepatită?

— Da, exact.

— Păi asta… Asta nu-i nimic. E neplăcut, fireşte, dar se vindecă.

— Mai e ceva.

Pasărea cea roşie a zvâcnit în sus, apoi în jos, apoi iar în sus. Aveam impresia că o să-mi iasă prin ochi, prin ureche.

— Ce mai e?

— Se pare că am inima foarte bolnavă.

Se apropia Revelionul. Popov şi Liuba au decorat vitrina cu zăpadă artificială, au atârnat peste tot ghirlande, au cumpărat un brăduţ adevărat şi i-au găsit undeva o cuşcă – nu neapărat pentru ca pisicile să nu-l poată dărâma, cât mai mult ironic. Fluxul de vizitatori a crescut. Veneau mai ales mulţi copii. La început, Greta a rămas în încăperile comune, apoi Senea i-a mutat coşul în camera din spate. M-am dus şi eu cu ea. Uşa nu se încuia acolo, puteam să ne întoarcem în sălile cu clienţi oricând voiam. Dar nu voiam. Din inerţie, Greta mai sărea câteodată după şoarecele atârnat cu o sfoară de mânerul uşii sau rostogolea câte o

mingiuţă, dar era deja moale, fără chef, o făcea parcă pentru mine, nu fiindcă şi-ar fi dorit. Obosea repede şi se întindea în coş.

Eu mă îmbărbătam cum puteam. Alergam primprejur, născoceam poveşti cât mai haioase. Le şterpeleam imaginaţiei şi le lipeam în biografia mea, şi, cum se întâmplă întotdeauna, nu mai ştiam nici eu ce se petrecuse de fapt şi ce născocisem. Iar Greta se prefăcea că energia şi încrederea mea i se transmit şi ei. Deşi amândoi ştiam că nu e aşa.

Într-o zi, în PISIPOINT au intrat femeia care făcea yoga în parcul Bauman şi, curând după ea, gemenii pensionari Svetlana Vitalievna şi Vitali Vitalievici, despre a căror existenţă, ca să fiu sincer, apucasem deja să uit. A fost ciudat. Şi mai ciudat a fost faptul că pe urmă a dat buzna înăuntru şi colonelul Cernodon cu fiica lui însărcinată. Apoi în cafenea a intrat şefa mea de la galeria Tretiakovski – şi nu m-am mai mirat deloc când l-am văzut trecând pragul şi pe părintele Polikarp. Într-o clientă am recunoscut-o pe fosta mea stăpână Galia de pe Polianka (îşi alegea un pisoi să-l ia acasă). Iar când în uşă a apărut şi Mitea Pliaskin, n-am mai putut decât să zâmbesc. A început să vină în fiecare zi la noi ca să joace hochei de masă. Au fost şi Vitiuşa cu nevasta lui, şi un bărbat cu plete lungi, cărunte, care căra pe umăr un şevalet pliant. Mi s-a părut că-l cunosc chiar bine. Şi a mai fost şi actorul acela roşcat căruia eu şi Askar îi duseserăm o dată mâncare la teatru.

În alte vremuri, repet, toate astea ar fi putut să mă mire, dar acum nu-mi mai ardea de ele. În plus, când eu şi Greta ne uitam în tăcere pe fereastră şi vedeam în jur peisajul alb şi liniştit, ni se părea că lumea întreagă, uriaşă, se prăbuşise şi că din ea nu mai rămăsese decât acest petic de pământ de pe bulevardul Pokrovski. Şi toţi se adunaseră aici, iar dincolo de marginile lui nu mai era nimic, totul dispăruse. Poate că aşa şi era. Aşa şi era, de fapt.

Boala i-a pus în evidenţă rasa, care până atunci nu fusese atât de vizibilă: pe faţă i-au apărut trăsături neclare de abisiniană, silueta ei a început să vădească strămoşi pe linie britanică, iar coada blegită să sugereze deodată rude îndepărtate din Siberia. Dar şi în afara noastră s-a petrecut o schimbare. Nimeni dintre cei din jur nu manifesta vreo scârbă sau vreo temere că boala Gretei e molipsitoare. Dimpotrivă, toţi, cum puteau, ne spuneau şi ei, şi mie cuvinte potrivite, necesare. Cei care nu şi le găseau aveau suficientă înţelepciune să nu spună nimic. Dar dincolo de toate acestea eu vedeam altceva: că lumea n-o mai acceptă pe Greta. O refuza, o pusese pe lista neagră, voia s-o şteargă ca pe o pată murdară de pe geam. Pentru că ea devenise o străină. Şi asta era cel mai cumplit. Era umilitor, jignitor. Şi ea a simţit asta imediat. A simţit şi s-a supus – pentru că acesta e mersul lucrurilor.

În decurs de o săptămână a fost dusă la Stroghino de încă trei ori. Miercuri a venit la noi un alt medic veterinar, motiv pentru care am tras concluzia că treaba nu stă deloc bine. N-a fost nevoie să arunc vreo privire pe foaia de consult sau să mă holbez la ecranul laptopului lui Senea. Înţelegeam şi singur: Greta mânca tot mai puţin cu fiecare zi, pierdea în greutate, iar în ochii ei se ivise ceva… ceva foarte rău, un fel de indiferenţă, de smerenie. Se uita la mine, mă atingea, mă mângâia şi mă lingea, dar privea într-un altundeva, vedea deja ceva ce eu nu puteam să văd. Şi nu-mi rămânea decât să urlu în cele zece minute cât ieşeam pe stradă în fiecare dimineaţă, fiindcă simţeam că încep să-mi ies din minţi de neputinţă şi de nedreptate.

Ba nu, m-am uitat totuşi, la un moment dat, pe hârtiile lăsate de doctor pe masă. Erau o mulţime de cifre, virgule şi zerouri, şi câteva numere fuseseră înconjurate cu cariocă roşie. Pe alocuri

erau câte două sau chiar trei semne de exclamare. Pe o altă filă era o radiografie. Iat-o.

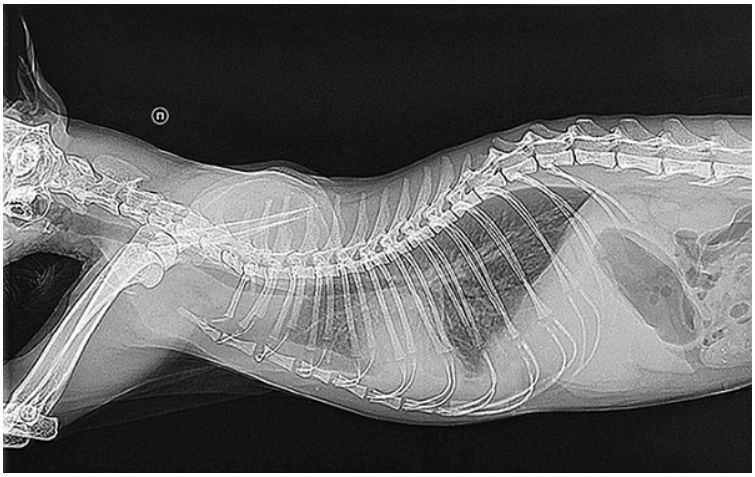

N-ar fi trebuit să văd aşa ceva. Nimeni n-ar fi trebuit să vadă. Era nefiresc şi, nu ştiu, într-un fel, un păcat. N-am înţeles nimic din radiografie, decât că Greta mea e condamnată.

La un moment dat a venit la mine motanul Stas (cel mai vechi dintre rezidenţii de aici). Fără sentimentalisme şi fără să încerce să mă încurajeze, m-a întrebat încet, cu glas ferm, de ce suferă Greta şi ce spun medicii. La început i-am răspuns că, în mare, lucrurile sunt în regulă, că totul e bine. Aşa, o uşoară epuizare. Dar apoi n-am mai putut să mă abţin şi am început să dau din mine tot ce ştiam. Şi, când am pronunţat cu voce tare toate aceste virusuri, cifre, simptome, când m-am apucat să înşir ca la spovedanie preparate şi proceduri prescrise de medici, când am spus totul aşa cum era, fără să ascund nimic în primul rând de mine însumi, n-am mai putut să închei şi m-am oprit la jumătate. În gât mi se pusese un nod care nu mai lăsa cuvintele să iasă. Stas m-a atins cu mustăţile şi mi-a şoptit:

— Fie ce-o fi.

Şi cât de mult îmi doream să mă fi îmbolnăvit şi eu! Ca să plec odată cu ea, oriunde ne-ar fi dus drumul acesta. Împreună cu ea, recuperând tot mai repede drumul de suferinţă şi de boală pe care ea deja îl parcursese. În mintea mea acceptasem deja

demult ceea ce avea să se întâmple, dar mai departe de atât gândul nu-mi mergea. Nu-mi intra în cap: cum am să stau mâine pe pervaz fără ea? Unde avea să se risipească aerul menit numai ei? Cine va putea să mănânce mâncarea destinată ei, să-i bea apa? Şi mi se făcea din nou ruşine că sufăr şi că mă tem de această suferinţă, pentru că era vorba iar numai de mine, de mine, de mine, şi nu de ea. Şi-i zăream ochii, dintr-o parte, şi era insuportabil, pentru că nu puteam să cred că frumuseţea aceasta e sortită pieirii. Ochii aceia de smarald, cel mai frumos lucru pe care-l văzusem în viaţă.

Apoi a venit ziua de vineri, o dimineaţă albă, tăcută. Ea a întins o labă spre mine, şi am înţeles că e pentru ultima oară. Mi-am adunat tot curajul pe care l-am putut găsi în mine. Poate că Dumnezeu mi l-a dat temporar, în avans. Dar mi-am făcut curaj cât am putut şi am privit-o din nou în ochi. În ochii ei tăcuţi. N-a scos o vorbă, şi în liniştea aceasta am auzit-o spunând că totul e foarte bine. Că aşa trebuie să fie. Că e bine, totul e bine. Şi mi-am dorit atunci ca în mine să nu mai existe acel ceva care vede acum toate acestea şi gândeşte, şi am urât acel ceva care-mi dă puterea să văd toate acestea şi să gândesc. Ştiam că nu există nicăieri pe lume colţişor unde să pot avea linişte. Chiar şi când ea era departe, ştiam că liniile noastre trag una la alta, că ocolesc împreună hârtoapele şi dâmburile de pe harta destinului nostru. Iar acum? Acum ce va mai fi? Nimeni nu ţi-a promis că te vei scula în ziua judecăţii. Nimeni n-o să-ţi cheme numele. Vei continua să te supui pentru totdeauna rotaţiei Pământului, îngropată mult prea aproape de suprafaţă. În ce abur se va preface tandreţea noastră? În ce rocă se va depune iubirea dintre noi? Şi va rămâne ea oare nevătămată? Ai să-ţi aminteşti oare de mine, scumpa mea? Ai să mă recunoşti? Dac-ai putea să-mi laşi câte-o veste în vis! Dacă mi-ai putea şopti

unde să te caut! Aş face orice, aş afla intrarea în peşteră, te-aş găsi, te-aş strânge în braţe, ţi-aş povesti tot ceea ce, din prostie, cine ştie de ce, am lăsat pentru mai târziu. Mai târziu, mai târziu care nu există. Dar nu e nimic. Nici un scâncet în spatele zidului. Doar o beznă deasă, înăbuşitoare. Iar gaura aceasta neagră e mai flămândă decât tine, iubito. Devorează tot ce nu stă bine. Pe cine-am fi putut iubi noi? Pe cine? Pe o rază de un miliard de ani-lumină pur şi simplu n-am avut pe cine să iubim, nu era nimeni, nu eram decât noi doi. Aşa că s-a petrecut singurul lucru care se putea petrece. Oare aşa iau naştere fantomele? Când făpturile pier înainte de vreme, înainte de soroc, şi energia necheltuită a vieţii nu-şi poate găsi destinatarul şi se întrupează în duhuri? Aşa să fie oare? Unde să te caut acum, scumpa mea? Unde? N-am nimic în schimb, pe nimeni în schimb, doar negură. Doar să rătăcesc prin hăţişul acesta, printre mii de ecouri, şi niciodată să nu aflu de unde vine sunetul. Niciodată să nu ajung în prag, să mă învârtesc pentru totdeauna pe lângă, trecând în fiecare zi dintr-o cuşcă într-alta, aşteptând evadarea. Degeaba. Dacă ne-am putea închipui toată această hărmălaie, dacă am încerca să ne concentrăm ca să înţelegem. Urechea Lui s-a veştejit să asculte atâtea spovedanii plictisitoare. Prea multe istorii pentru o lume atât de mică, prea multe. A obosit să mai ia notiţe. Amestecă numele, ne încurcă. Şi pe mine mă încurcă. A obosit de poveştile noastre, I-e silă de ele. Iar eu am înţeles că lumea nu mai încape toate aceste poveşti, dar nu pot să n-o spun pe a mea, trebuie s-o spun până la capăt. Pământul e un pitic bolnav de dropică. Cum îmi răspund străzile acestea? Cu o tăcere trufaşă şi apăsătoare. Dar tot e mai bine decât nimic, mult mai bine decât nimic. Iar eu trebuie să spun totul până la capăt. Adio, comoara mea!

Seara, Senea s-a întors din Stroghino. Am aflat că ea rămăsese acolo singură. În staţionar, într-o

cuşcă, în văzul tuturor. Mi-am imaginat că pe cuşcă puseseră o etichetă cu un nume şi că nu era numele ei, ci al altcuiva. Apoi a trecut şi noaptea. Dimineaţa, Senea m-a luat, m-a băgat în sân şi a ieşit din casă. Ne-am aşezat pe bancă în scuar. El şi-a desfăcut fermoarul gecii, şi eu am scos capul. A trecut un tramvai, apoi al doilea. Era frig şi linişte. Am stat aşa multă, multă vreme, vreo trei-patru ore. Pe urmă s-a pornit un vânticel, şi copacii au scos parcă un suspin. Şi atunci am înţeles că se terminase.

După câteva zile am părăsit PISIPOINT. Nu-mi amintesc cum am ajuns pe malul Iauzei. Mergeam întruna, fără să mă opresc. Asta măcar învăţasem să fac cum trebuie. Ştiam să merg mai bine decât oricine altcineva, n-aveam egal în privinţa asta. Printre copaci am zărit trei pisoi. În spatele lor se vedea o cutie de portocale Maroc. M-au privit speriaţi. M-am oprit, şi ei s-au tras şovăitori în spate. Înfăţişarea mea le stârnea frică.

— Ce faceţi, copii?

Tăcere.

— Nu vă e foame?

În continuare tăcere. În sfârşit, unul din ei, un motănel roşcat, mi-a răspuns:

— Nu, tocmai am mâncat. S-a gândit puţin şi a adăugat: Mulţumim.

— Unde e mămica voastră?

— Se întoarce repede.

Ningea. M-am uitat la ei fără o vorbă, la ochii lor micuţi, albaştri şi verzi. Era prima lor zăpadă, erau veseli. Probabil că-i întrerupsesem din joacă.

— Sunteţi bine?

Ei au schimbat o privire. Şi mi-a răspuns fetiţa – era neagră cu gâtul alb.

— Da, dar Stiopa s-a lovit la o labă din spate.

— Nu-i nimic, o să-i treacă repede, am spus, încercând să-mi dau seama care dintre băieţi era Stiopa.

Mă uitam în continuare la ei. Aveau nişte expresii mirate tare haioase, erau caraghioşi în nedumerirea lor, căci nu ştiau de ce le pun întrebări şi ce caut eu aici.

— Sunteţi nişte copii tare drăguţi.

Am plecat mai departe, către ecluza din Sîromiatniki. La fereastra supraveghetorului ardea lumină. Cornişele, bolarzii şi lanţurile care îi uneau erau acoperite de zăpadă şi gheaţă, deasupra apei plutea o ceaţă uşoară. Treceau maşini, murdare şi rapide.

M-am apropiat de parapet. Căderea de apă vuia atât de tare, încât nu mai auzeam nici măcar urletul motoarelor. Vacarmul îneca totul. În stânga, peste drum, am observat o familie, mama, tata şi o fetiţă de vreo nouă ani. Tata mustăcios, mama cu ochelari, fetiţa cu o căciulă cu urechi. Ei se uită la mine, eu mă uit la râu, la locul unde fluxul de apă cade peste zăgaz. Pahare de plastic, sticle, frunze, bilete de transport, chiştoace – spuma cascadei le răscoleşte şi le învolburează. Fetiţa vine spre mine, mama se ia după ea. Tatăl rămâne pe loc, dar mă urmăreşte şi el. Fetiţa şi mama se opresc la trecerea de pietoni şi aşteaptă lumina verde a semaforului. Trec strada, măresc pasul, se apropie de mine. Fetiţa întinde mâinile. În clipa aceea mă întorc şi din câteva salturi sunt pe carosabil. Primul autobuz mă ocoleşte. A doua maşină la fel. Dar camionul n-are cum să mai frâneze.

— Şi ce le-ai fi spus?

— Eu? Ce le-aş fi spus?

— Da.

— Nu ştiu, trebuie să mă gândesc.

— Gândeşte-te, doar eşti băiat deştept!

— Le-aş fi spus: „Salut! Nu ne-am văzut de mult!“

— Atât?

— Nu ştiu. Probabil, da, atât.

— Aha, bine. Acum poţi să mă iei în braţe.

— Aşa?

— Da, aşa. Şi hai să dormim!
— Da, e târziu. Să dormim!

Moscova, ianuarie 2018

Table of Contents

Evgheni Vodolazkin, Zilele lui Grigori 4
Zilele lui Savelie 7
1. Imobilul de pe Aleea Şelaputinski 10
2. Vitiuşa 41
3. Ce a urmat 82
4. Întâmplarea 109
5. Însemnările lui Belakvin 117
6. Aleea Denisovski nr. 24 133
7. Satul Elohovo 173
8. Ce e pentru mine 195
9. Refugiul 247
10. *** 277